

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ТЕХНІЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ
“МОЛОДА АКАДЕМІЯ - 25”**

Дніпро
2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ТЕХНІЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ
“МОЛОДА АКАДЕМІЯ - 25”
22-23 травня 2025 року**

ЗБІРНИК ТЕЗ

Том 3

Дніпро
2025

УДК 669(043.2)

М 75

Молода академія - 25. Т.ІІІ: зб. тез доп. Міжнар. наук.-техн. конф. студентів і молодих учених, Дніпро, 22-23 травня. 2025 р.-Дніпро: УДУНТ, 2025, 189с

У збірці приводяться тези доповідей Міжнародної науково-технічної конференції студентів і молодих учених «Молода академія – 25» в яких узагальнюються підсумки науково-технічної творчості студентів і молодих учених закладів вищої освіти України та закордонних країн. Розглянуті питання створення нових та удосконалення існуючих технологічних процесів, вирішення проблем сучасного виробництва для забезпечення конкурентоспроможності продукції на світовому ринку. Надано рекомендації щодо успішного функціонування провідних галузей шляхом вирішення окреслених в тезах проблем в Україні в умовах воєнного стану.

У матеріалах ІІІ тому торкнулися аспектів щодо забезпечення якості та оцінювання відповідності продукції, процесів та систем, метрології та кваліметрії, що базуються на новітніх міжнародних, регіональних та національних стандартах і актуалізованих нормативно-технічній документації. Розглянуті питання енергетичних ресурсів, транспортної електроенергетики. Також висвітлюються актуальні питання науки, освіти, технологій та суспільств, питання: історії та культури України, філософії та політології, документознавства та інформаційної діяльності, української мови, педагогіки і психології, перекладу, іноземних мов та фізичного виховання.

.

Організаційний комітет конференції:

Голова: д.т.н., професор Пройдак Ю.С.- проректор з наукової роботи УДУНТ

Члени організаційного комітету:

д.т.н., професор Нізяєв К.Г.

к.т.н., доцент Бобух О. С.

д.т.н., професор Білодіденко С.В.

к.т.н., доцент Негруб С.Л. ;

д.т.н., професор Дейнеко Л. М.

к.т.н., доцент Усенко А.Ю.

к.т.н., доцент Селівьорстова Т.В.

д.е.н., професор Довбня С.Б.

к.е.н., професор Козенков Д.Є.

д.т.н., професор Должанський А.М.

д.т.н., професор Єрьомін О.О.

к.т.н., доцент Ніколенко А.В.

к.т.н., доцент Ніколенко А.В.

к.т.н., доцент Сорока М.Л.

старший викладач Лагдан С.П.

бібліотекар 1 категорії Мартинова Л.З.

№№ зп	ЗМІСТ ЗБІРНИКА	Стор
I	Секція «Якість, технічне регулювання та метрологія»	10
1	Ачинович В.М. (СТ01-23М) «Оцінювання ризиків та управління ними в процесі прийомки сировини для виготовлення феромарганцю» (кер. проф. Должанський А.М.)	10
2	Цеховой В.В. (СТ01-23М) «Кваліметричне обґрунтування раціонального розміщення площадок під будівництво супермаркетів» (кер. доц. Бондаренко О.А., доц. Максакова О.С.)	11
3	Брагинський О.Б. (аспірант) «Основи забезпечення стабільного процесу волочіння сталевих катанки, що має порушення суцільності» (кер. проф. Должанський А.М., доц. Бондаренко О.А.)	11
4	Вікторовський В.М. (СТ01-23М) «Аналіз міжнародних та європейських стандартів на ергономіку з метою визначення перспектив розвитку стандартизації України» (кер. доц. Максакова О.С., доц. Бондаренко О.А.)	12
5	Денисенко Я.В. (СТ01-23М) «Підготовка сталепрокатного підприємства до участі в конкурсі на українську премію з якості» (кер. доц. Максакова О.С., Безсмертна Н.Л.)	13
6	Доненко О.І. (СТ01-23М) «Аналіз міжнародних та європейських стандартів на гуму та гумові вироби з метою визначення перспектив розвитку стандартизації України» (кер., доц. Максакова О.С., доц. Бондаренко О.А.)	15
7	Шибяєв І.С. (СТ01-23М) «Аналіз міжнародних та європейських стандартів на взаємозв'язок обладнання у сфері інформаційних технологій з метою визначення перспектив розвитку стандартизації України» (кер. доц. Максакова О.С.)	17
8	Позвло Є.Л. (СТ01-22М) «Використання кваліметричних підходів при оцінюванні якості композиційного матеріалу для металорізального інструменту» (кер. доц. Черноіваненко К.О.)	18
9	Позвло Є.Л. (СТ01-22М) «Оцінка невизначеності при вимірюванні мікротвердості» (кер., доц. Черноіваненко К.О.)	18
10	Комарова А.О. (СТ01-24М) «Аналіз сучасного стану адаптації системи технічного регулювання України до вимог європейського союзу» (кер. доц. Ломов І.М, Ситник Я.С.)	20
11	Вербещук О.О. (СТ01-24М) «Визначення показників якості насіння» (керівники, доц. Даніліна О.Б., доц. Полякова Н.В.)	21
12	Зайченко В.І. (СТ01-24М) «Аналіз методики оцінки ризиків споживачів при використанні промислової продукції, яка не відповідає вимогам технічних регламентів» (кер. Кусаєв К.Е., доц. Мосьпан Н.М.)	23
II	Секція «Електромеханіка»	24
1	Підсекція «Електротехніка та електромеханіка»	24
1	Тугуши Р.Г. (АП01-24-М) «Розробка методики та створення установки для визначення магнітної сприйнятливості шлаків прокатного виробництва» (кер. доц. Ніколенко А.В.)	24
2	Трунов Д.Є. (АП01-24-М) «Аналіз електромеханічних процесів у одноіндукторному лінійному асинхронному двигуні на основі рівнянь Максвелла» (кер. ст. викл. Куваєв В.Ю.)	27
3	Майстренко Д.М. (АП01-24-М) «Особливості магнітного поля у лінійному асинхронному двигуні» (кер. ст. викл. Куваєв В.Ю.)	29

4	Іващенко М.А. (АП01-21-1Т) «Модель триступеневого пуску двигуна постійного струму в програмному забезпеченні MATLAB» (кер. доц. Стьопкін В.В.)	30
5	Морозов М.В. (АП01-24-М) «Основні положення автоматичного програмного керування натискними механізмами прокатних станів» (кер. доц. Стьопкін В.В.)	31
6	Патерило С.В. (АП01-24-М) «Технічні вимоги до автоматики головного привода прокатного стану» (кер. доц. Стьопкін В.В.)	32
7	Білий В.В. (АП01-24-М) «Загальні питання автоматичного керування лініями маніпуляторів та кантувачем прокатного стану» (кер. доц. Стьопкін В.В.)	34
8	Коба В.В. (АП01-24-М) «Демонстраційний стенд на базі програмованого логічного реле EASY 512-DC-RC» (кер. ст. викл. Безуглий А.В.)	35
9	Бибик Н. П. (АП01-21-1Т) «Аналіз технології виробництва сонячних панелей» (кер. доц. Нежурін В. І.)	36
10	Манзя Р.Ф. (АП01-21-2Т) «Технологічні особливості одержання технічного кремнію» (кер. доц. Нежурін В. І.)	36
11	Самойленко Ю.О. (АП01-24-М) «Дослідження питомого опору шихтових матеріалів для виплавки феромарганцю» (кер. доц. Нежурін В. І.)	37
12	Большак А.В.(аспірант) «Оцінка впливу сезонності та добових коливань на графіки електричних навантажень» (кер. доц. Бондар О.І.)	37
2	Підсекція «Транспортна електроенергетика»	39
1	Бородулін П.Т.(ЕТ24120) «Аналітичний метод оперативного нормування розходу електроенергії на тягу поїздів» (кер. ст.в. Васильєв В.Є.)	39
2	Федик А.С. (ЕТ22120) «Підвищення якості дефектоскопії вузлів тягового рухомого складу вібродіагностичними методами» (кер. ст.в. Васильєв В.Є.)	40
3	М'ясников Д.О. (ЕТ22120) (ЕТ2111) «Проект модернізації протибоксувальної схеми електровозів постійного струму» (кер. ст.в. Васильєв В.Є.)	41
4	Гапотченков Г.В. (ЕП23120) «Формат даних в цифрових системах керування електроприводами. Машинне слово» (кер. проф. Муха А.М.)	42
5	Карабут О.О. (ЕП2311) «Елементи бази систем оперативного зберігання інформації. Регістри» (кер. проф. Муха А.М.)	43
6	Гречановський А.Є. (ЕП23120) «Забезпечення математичних операцій в цифрових системах керування електроприводами. Зворотні та додаткові коди» (кер. проф. Муха А.М.)	44
III	Секція «Фундаментальні дисципліни»	44
3	Підсекція «Фізика»	44
1	Губа Р.М. (аспірант) «Принципи планування та оптимізації траєкторії польоту космічних апаратів» (кер. доц. Кузнецов Є. В., Надточій А.А.)	44
2	Фомін Є.О. (аспірант) «Вплив електростатичного поля на розділяючі властивості мастил» (кер. доц. Кузнецов Є. В., Безшкуренко О.Г.)	45
3	Шкленський Є.О. (аспірант) «Віброакустичний контроль позапічної обробки сталі» (кер. доц. Кузнецов Є. В., Безшкуренко О.Г.)	45
4	Кучер І.С. (СО2411) «Використання електромагнітної індукції в роботі акустичних приладів» (кер. доц. Гулівець О.М.)	45
	Підсекція «Математика»	47
1	Шаповалова С. В.(ЕТ2411) «Спрощення рівнянь фігур другого порядку у просторі» (кер. проф. Кузнецов В.М.)	47
2	Шадько М.І. (УА2411) «Роль нейромереж при вивченні вищої математики: допомога чи залежність» (кер. Доц. Бусарова Т.М.)	47
3	Савченко О. В. (ЕТ2411) « Функції в моделюванні економічних явищ і	48

	процесів» (кер. Доц. Звонарьова О.В.)	
4	Дусик А. С. (ЕП2411) «Застосування рядів Фур'є до наближених обчислень» (кер. Доц. Мухіна Н.А.)	49
5	Рачок АА. (СО2411) «Застосування математичних моделей для аналізу впливу бюджетних доходів на потреби охорони здоров'я» (кер. т. . Михайлова Т.Ф.)	49
6	Борисенко А.А.(ПЗ2211) «Математичне моделювання для планування розширення виробництва» (кер. т..викл. Максименкова Ю.А.)	50
4	Підсекція «Хімія»	51
1	Пашков А.С. (МЕ03-23т) «Електрохімічне розчинення сталі з поверхні молібдену в розчинах NaCl» (кер. доц. Ісаєва Л.Є.)	51
2	Андрієнко С.Л. (аспірант) «Дослідження процесу десульфурзації вугілля» (кер. доц. Ісаєва Л.Є.)	52
3	Савельєв Є.А. (МЕ03-24) «Дослідження гомогенних твердофазних хімічних реакцій утворення нітридів Ванадію і Молібдену у сплавах заліза» (кер. доц. Ісаєва Л.Є.)	52
IV	Секція «Гуманітарні дисципліни»	53
5	Підсекція «Історія та культура України»	
1	Міхейкін І. С. (гр.ТЕ01-24) «Запорізька Січ та її роль в історії України» (кер.ст. вик.Савич А .В.)	53
2	Бойко А. Г.(гр.КН01-24) «Визвольна війна під проводом Б.Хмельницького та її наслідки» (кер.ст. вик. Савич А .В.)	53
3	Спорняк А.Ф., (гр.ОА01-24) «Пилип Орлик – автор першої української конституції» (кер.ст.вик.Савич А .В.)	54
4	Кардава М.В. (гр. ЕК02-24М) «Визвольна війна під проводом Б. Хмельницького та її наслідки» (кер.ст. вик. Савич А .В.)	54
5	Шевченко К. О.(гр. КТ01-24) «Запорізька січ та її роль в історії України» (кер.ст. вик. Савич А .В.)	55
6	Дяченко Є. С. (гр.КН01-24) «Гетьманство І.Мазепи» (кер.ст. вик. Савич А .В.)	56
7	Ткаченко Д. Д. (гр.ДІ01-24) «Столипінська аграрна реформа і її наслідки для України» (кер.ст. вик. Савич А .В.)	57
8	Бірюков І. М. (гр.КТ01-24)« Створення Новоросії та освоєння південно- українських земель у XVIII столітті» (кер.ст. вик. Савич А .В.)	57
9	Луценко М. В. (гр.ПЗ01-24) «Столипінська аграрна реформа» (кер.ст.вик Савич А .В.)	58
10	Жилюк Є.В. (гр.ЕК02-24М) «Гайдамаччина» (кер.ст. вик. Савич А .В.)	59
11	Ткачук Д. В. (гр.КН01-24) «Перша світова війна і місце України у планах її учасників» (кер.ст. вик. Савич А .В.)	60
12	Хоменко А. Д. (гр.КТ01-24) «Столипінська аграрна реформа і її наслідки для України» (кер.ст. вик. Савич А .В.)	60
13	Шаповал А. А. (гр.ФК01-24) «Пилип Орлик – автор першої української конституції» (кер.ст. вик. Савич А.В.)	60
14	Депутат Є. В, Петрук В. П. (Д П У) «Захист державної таємниці в умовах воєнного стану» (кер. д-р. Свінцицька Ю. С.)	61
15	Бессонова О.В. (УЛ2411) «Ментальність та соціальний розвиток суспільства Київської Русі» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	62
16	Будяк Ю.Г. (ТМ24120) «Розвиток британського суспільства та економіки в 90-ті роки XX ст.» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	63
17	Буряк В.В. (УЛ2411) «Причини започаткування холодної війни» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	64
18	Гончар Д.О. (ЛГ24120) «Ольвія. Давньогрецький поліс на теренах сучасної	64

	України» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	
19	Гончар С.О. (АП2411) «Міфологія Стародавнього Єгипту» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	65
20	Грабарчук О.Д. (ВВ2411) «Формування слов'янських племен до утворення Київської Русі» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	66
21	Гулько В.О. (УЛ2322) «Історія психології управління» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	67
22	Забіяка І.Д. (ФК24120) «Історичні чинники економічного успіху «азійських тигрів» у другій половині XX ст.» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	68
23	Кисиль О.Б. (ЛГ24120) «Формування національної державності України» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	69
24	Коваль Є.А. (УА2211) «Культура сарматів на теренах сучасної України» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	70
25	Корень В.І. (КС2411) «Розвиток української культури у 60-ті роки XX ст.» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	71
26	Коробська М.Є. (АП2411) «Заснування та історія Києво-Печерської лаври» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	72
27	Ломага М.Ю. (УЛ2411) «Експансія Римської імперії в Північне Причорномор'я в I ст. до н. е.» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	73
28	Маловічко К.В. (ПЗ2411) «Відносини Гетьманщини доби Б. Хмельницького та Кримського ханства» (кер. доц. доц. Айтов С.Ш.).	74
29	Міщук В.Р. (КБ2411) «Роль вікінгів у розвитку Давньоруської держави» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	75
30	Приходько Я.Д. (КБ2411) «Українська Держава Павла Скоропадського» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	76
31	Ризоль А.О. (УА2211) «Значення Ялтинської конференції в сучасній історії» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	76
32	Сембрат С.В. (УВ2411) «Виникнення традиції розписування великодніх яєць» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	77
33	Титар М.Е. (КГ2411) «Орнаментальна символіка української писанки» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	79
34	Тіщенко Д.О. (УВ2411) «Техніка розписування великодніх яєць в українській культурі» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	81
35	Медведев О.О. (МЕ09-23н) Вплив епохи та ідеології Просвітництва на життєдіяльність сучасного суспільства (кер. доц. Кузнецов А.А.)	82
36	Орлов А.А. (МЕ09-23н) Щодо розглядання терміну “Великі культури” (кер. доц. Кузнецов А.А.)	84
37	Суворов І. В. (МЕ09-23н) Монархія як особлива форма державного правління (кер. доц. Кузнецов А.А.)	85
38	Пісецький О.Б. (МЕ04-23) Різновиди монархічної форми державного правління (кер. доц. Кузнецов А.А.)	86
39	Дощенко О.А. (МЕ09-2Н) Дуалістична монархія – як форма державного правління (кер. доц. Кузнецов А.А.)	87
40	Жемчугова Д. А. (МЕ09-2н) Монархія як форма державного правління. (кер. доц. Кузнецов А.А.)	88
6	Підсекція «Українська мова»	89
1	Асланова О.А. (УЗ2411) «Українська залізнична термінологія: історія, стандартизація та розвиток» (кер. доц. Заваруєва І.І.)	89
2	Білоконенко Г.В. (АТ2211) «Метафоричні процеси в українській комп'ютерній Зтермінології» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.)	90
3	Боднар Є.О. (ПБ2311) «Відображення розумових здібностей у прислів'ях та	92

	приказках» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.)	
4	Гаркуша Т.Г. (УА2411) «Вербальні й невербальні засоби мовного етикету» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.)	93
5	Грабарчук О.Д. (ВВ2411) «Українсько-польські мовні зв'язки» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.)	95
6	Клоченко Г.М. (ДА2211) «Види зоонімів в українській мові» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.)	96
7	Коваль Є.А. (УА2211) «Дійові особи українського весілля: походження назв» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.)	97
8	Лисиця С.В. (ПЗ2212) «Південно-східне наріччя: збереження культурної ідентичності та виклики сучасності» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.)	98
9	Міщенко В.Р. (АП2211) «Суржик та діалект: порівняння явищ» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.)	99
10	Ризоль А.О. (УА2211) «Професійний жаргон у сфері автомобільних перевезень» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.)	100
11	Стариковська В.С. (УЛ2412) «Українська мова – національна святиня» (кер. доц. Заваруєва І.І.)	101
12	Хекало А.В. (ДІ01-23) «Комунікативне призначення мови у професійній сфері» (кер. доц. Решетілова О.М.)	102
13	Геймур П.Р. (ДІ01-23) «Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови» (кер. доц. Решетілова О.М.)	103
14	Хориш А.О. (ДІ01-22) «Культура мовлення як складова професійного іміджу» (кер. доц. Решетілова О.М.)	104
7	Підсекція «Військово-гуманітарні аспекти підготовки здобувачів вищої освіти»	106
1	Мошура І.О. (КГ2212) «Визначення поняття адміністративно-правового статусу курсантів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти» (кер. доц. Щека І.М.)	106
2	Надопта М.Ю. (КБ3221) «Історія виникнення військового лідерства в Україні та її війську» (кер. викл. Камінський Р.З.)	107
3	Невідома В.С. (КГ2212) «Особливості адміністративно-правового статусу курсантів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти» (кер. доц. Щека І.М.)	109
4	Романюк Д.Ю. (ПЗ3221) «Особливості патріотичного виховання молоді під час російської агресії» (кер. викл. Камінський Р.З.)	109
5	Сапеску А.Є. (КГ2212) «Шляхи адаптації молоді до умов та проходження військової служби в сучасних умовах» (кер. викл. Камінський Р.З.)	110
6	Федотова Є.А. (КГ2212) «Взаємовідносини у військовому колективі під час виконання службових обов'язків» (кер. викл. Камінський Р.З.)	112
8	Підсекція «Педагогіка»	113
1	Бондаренко А.В. (СО24) «Педагогічні ідеї в Україні у XX столітті: Софія Русова» (кер. проф. О.П. Лучанінова)	113
2	Кучер І.С. (СО24) «Педагогічні ідеї Софії Русової та їх значення для сучасної Зосвіти» (кер. проф. О.П. Лучанінова)	114
3	Ляшко К.О. (СО24) «Педагогічні ідеї в Україні в другій половині XIX– на початку XX століття» (наук. кер. проф. О.П. Лучанінова)	115
4	Рачок А.А. (СО24) Педагогічні ідеї Василя Олександровича Сухомлинського» (кер. проф. О.П. Лучанінова)	115

9	<i>Підсекція «Філософія»</i>	116
1.	Романченко В.І.(ЕК02-24М) «Історико-філософський «портрет» епохи нового часу» (кер. доц. Борисова Т.В.)	116
2.	Олейник М.В. (ЕК02-24М) «Філософські парадокси у творчості Ф.Ніцше» (кер. доц. Борисова Т.В.)	118
3.	Маргарян А.Г. (ЕК02-24М) «Світоглядні постулати М.Гайдегера» (кер. доц. Борисова Т.В.)	119
4.	Внуков О.О. (ЕК02-24М) «Неофрейдизм у поглядах А.Фрейд, К.Юнга та Е.Фромма» (кер. доц. Борисова Т.В.)	121
5	Дударчик О. Є. (ТЕ01-22) «Політеїзм як образ різноманіття у фізиці» (кер. доц. Бескаравайний С. С.)	122
10	<i>Підсекція «Документознавство та інформаційна діяльність»</i>	123
1	Брюховецька О.О. (ДІ901-20) «Бібліотечна справа в Україні. Історія формування» (кер. доц. Савченко С.В.)	123
2	Василенко В.О. (ДІ01-24М) «Методологія створення та збереження електронних документів у цифрову епоху» (кер. доц. Прокоф'єва К.А.)	124
3	Костін В.С. (ДІ01-24М) «Архівна евристика: важливість пошуку та відкриття» (кер. доц. Решетілова О.М.)	124
4	Логачов Я.В. (ДІ01-24М) «Документ як універсальний двигун смислової взаємодії» (кер. проф. Михайлюк О.В.)	125
5	Логачов Я.В. (ДІ01-24М) «Типи історіюписання: традиційний та новий» (кер. доц. Савченко С.В.)	126
6	Миргородська А.С. (ДІ901-24М) «Вивчення стародавніх знаків» (кер. доц. Решетілова О.М.)	126
7	Мірошніченко В.С. (ДІ01-21) «PR-технології сучасні тенденції та виклики» (кер. доц. Савченко С.В.)	127
8	П'ятак О.С. (ДІ01-21) «Цифровізація архівів в Україні: можливості, виклики та кроки до майбутнього» (кер. доц. Савченко С.В.)	128
9	Рахманова Г.М. (ДІ901-24М) «Використання технічних засобів документування в сучасних умовах» (кер. доц. Прокоф'єва К.А.)	129
10	Свет С.О. (ДІ01-24М) «Документ в діловодстві та архівній справі: комунікація інформаційної діяльності» (кер. проф. Михайлюк О.В.)	130
11	Секарева Ю.С. (ДІ901-24М) «Універсальний та спеціалізований бібліотечний фонд» (кер. доц. Прокоф'єва К.А.)	130
12	Тудовші А.О. (ДІ01-24М) «Автоматизація документообігу в сучасних організаціях» (кер. доц. Решетілова О.М.)	131
11	<i>Підсекція «Переклад»</i>	132
1	Камінська Є.С. (ФІ901-20) «Особливості перекладу емфатичних заперечних конструкцій» (кер. доц. Абрамова О.В.)	132
2	Куйбишева Е.Д. (ФІ901-20) «Про особливості перекладу означень з англійської мови в технічних текстах» (кер. доц. Шаркова Н.Ф.)	132
3	Ліснич А.О. (ФІ01-22) «Роль експресивної функції мови в комунікативному процесі» (кер. ст. викл. Піддубна Л.М.)	133
4	Смоленцева К.В. (ФІ901-20) «Типи прагматичної адаптації при перекладі» (кер. доц. Проніна Г.М.)	134
5	Сисоєва Д.О. (ФІ01-21) «До проблеми автоматизованого перекладу текстів» (кер. доц. Проніна Г.М.)	134
6	Тирса М.Р. (ФІ01-21) «Особливості перекладу складної атрибутивної групи» (кер. доц. Абрамова О.В.)	135
7	Федорук У.В. (ФІ01-23) «Особливості сприйняття та перекладу газетно-	135

	інформаційних заголовків та назв книг» (кер. ст. викл. Громова О.П.)	
8	Кригіна С.Ф. (З-СОа-65) «Основні теми казки «Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері» (кер. проф. Кулакевич Л.М.)	136
9	Любченко Є.В. (З-СОа-65) «Трактування фіналу у п'єсі Вільяма Шекспіра» (кер. проф. Кулакевич Л.М.)	137
12	Підсекція «Іноземна мова»	138
1	Вакар К. В. (ЕП01-21) «The role of entrepreneurship in economic development» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	138
2	Вороной В. Є. (МЕ02-24) «The role of metal purification technologies in Improving the quality of alloys» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	139
3	Гіренко Д. О. (ПЗ01-22) «Modern cybersecurity threats and prevention methods» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	139
4	Гладкій О. М. (ІМ01-24М) «Technological feasibility of assembly units» (кер. доц. Шаркова Н.Ф.)	140
5	Гололобов Т. О. (АВ01-21Т) «Innovations in 21st-century steel production: the rise of eco-friendly metallurgy» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	141
6	Грицьков О. А. (МБ01-21Т) «Mechanical engineering and environmental protection» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	141
7	Дмитренко Є. О. (ЕП01-21) «Mechanisms of monetary policy and their impact on economic growth» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	141
8	Задерака В. В. (ІМ01-24) «Science of young people» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	142
9	Івашина Ю. В. (ЕО01-22) «Global warming» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	143
10	Іткіна М. В. (ТЗ01-22Т) «Coral diseases and water quality role» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	143
11	Клименкова А. В. (МН01-24) «Modern trends in business management» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	144
12	Ковальчук Д. І. (АП01-24) «Advanced electrical and electromechanical technologies» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	144
13	Куліш К. А. (КТ01-22Т) «C++ programming as an OOP key for business success» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	145
14	Мазур Д. О. (ЕО01-22) «Cybersecurity» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	145
15	Міщенко Є. Р. (КН01-22) «Artificial intelligence in cybersecurity: current challenges and future prospects» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	146
16	Парубенко М. Ю. (КН01-21) «The impact of U.S. Aid suspension on Ukraine's economy, IT sector, and military: challenges and opportunities» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	146
17	Родіонова А. О. (ЕО01-22) «The problem of plastic pollution» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	147
18	Свешников Є. О. (МЕ01-24) «The use of additive technologies in modern metallurgy» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	147
19	Семьонов Д. І. (МН01-24) «Digital transformation in management: challenges and perspectives» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	148
20	Слинько Д. М. (КН01-22) «The role of HTML and CSS in modern web development» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	148
21	Спорняк А. Ф. (ОА01-24) «Accounting and auditing» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	149
22	Шаповал А. А. (ФК01-24) «Modern trends in finance and banking» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	149
23	Шаповалов О. Р. (ІМ01-24) «Modern technologies in mechanical engineering and design» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	150
24	Сердюк Є. С. (ПЗ01-22) «Cybersecurity: key challenges and solutions in the digital	150

	ега» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	
25	Крат Н. С. (КТ01-22) «Security technologies against phishing attacks in remote working environments» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	151
26	Ковальова Д.І. (УЛ2421) «Дослідження з історії англійської мови» (кер. доц.Мунтян А.О.)	151
27	Насалець В.А. (СК2411) «Культурні аспекти вивчення іноземних мов» (кер. доц.Мунтян А.О.)	152
28	Лялюк А.М. (ВГ2421) «Переваги та недоліки використання штучного інтелекту в англійській мові» (кер. доц.Мунтян А.О.)	153
29	Deiak Ivan. (УЗ2411) «The language of the future: how English is changing under the influence of technology and social media» (Supervisor Assoc. Prof. Muntian A.O.)	154
30	Кислиця Є.В. (УЛ2421) «Культурна глобалізація: збереження традицій у цифровому суспільстві» (кер. доц.Мунтян А.О.)	155
31	Menshikova E. (УЗ2411) «English language in business» (Supervisor Assoc. Prof. Muntian A.O.)	157
32	Nazarenko I. (УЗ2411) «The importance of learning English in the globalized world» (Supervisor Assoc. Prof. Muntian A.O.)	158
33	Стасовська Є.С. (УЗ2411) «Гендерні відмінності використання англійської мови» (кер. доц.Мунтян А.О.)	159
34	Утятніков Б.Д. (УЛ2421) «Роль штучного інтелекту у вивченні іноземних мов» (кер. доц.Мунтян А.О.)	161
35	Гавришов Д.В. (ЕТ2411) «Трансформація освіти за допомогою штучного інтелекту» (кер. доц.Мунтян А.О.)	162
36	Fedotova Ye. A. (КГ 2212) «Vasyl Sukhomlynskyi's Contributions to Holistic and Humanistic Education» (research adviser Miroshnychenko I. H.)	163
37	Osadsha O.R. (ПБ2421) «Fremdsprachen - ein Fenster zur Welt» (Betr. M.L.Smyrnova)	164
38	Galjawenko J. (УЗ2421) «Neue Technologien für das Erlernen von Fremdsprachen» (Betr. M.L.Smyrnova)	165
39	Kibovskyi I. E. (ПБ 2411) «The Modern Student's Educational Skills» (research adviser Miroshnychenko I. H.)	166
40	Nevidoma V. S. (ПБ 2212) «Tracking Progress as a Strategy for Autonomous Language Learning» (research adviser Miroshnychenko I. H.)	167
41	Sapesku A. Ye. (КГ 2212) «Autonomous Goal Orientation and Planning in the Process of Language Learning» (research adviser Miroshnychenko I. H.)	167
42	Юрченко Б. А. (УВ 2211) «Важливість диференціювання британської та американської залізничної термінології» (кер. доц. Мірошніченко І. Г.)	168
43	Федоренко С. О. (УВ 2211) «Джерела запозичень англійської залізничної термінології» (кер. доц. Мірошніченко І. Г.)	168
44	Лещик О. С. (КГ 2212) «Критичний аналіз іншомовних інтернет-ресурсів у формуванні інформаційної компетенції» (кер. доц. Мірошніченко І. Г.)	169
45	Грабарчук О. Д. (ВВ2411) «Професійно орієнтоване читання іноземною мовою як компонент фахової підготовки» (кер. доц. Мірошніченко І. Г.)	169
46	Lebediev T. A. (УВ2211) «Lexis Acquisition of Technical Terminology» (research adviser Miroshnychenko I. H.)	170
47	Prykhodko A. O. (УЛ 2411) «Teaching foreign languages in the context of different cultures» (language supervisor: L. V. Afanasyeva, Lecturer)	170
48	Kostenko V. A. (ПЗ 2411) «Communicatively oriented learning foreign languages» (language supervisor: L. V. Afanasieva, Lecturer)	171

13	<i>Підсекція «Фізичне виховання»</i>	172
1	Богун Г. О., (МЕ02-24) "Роль закладів вищої освіти у формуванні здорового способу життя" (кер. доц. Чекмарьова Н.Г.)	172
2	Бутенко Д. Р., (МН01-21) "Формування мотивації студентів до занять фізичною культурою та спортом" (кер. доц. Чекмарьова Н.Г.)	172
3	Васюк Я. С., (АП01-22) "Використання засобів легкої атлетики для формування фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутніх спеціалістів" (кер. ст. викладач Матлахов М. В.)	173
4	Григоренко К.С. (МБ01-23Т) "Формування фізичного виховання студентів у розвинених країнах світу" (кер. доц. Хаджинов В.А.)	173
5	Ніколаєв О. О. (ЕО01-23) "Вплив оздоровчого бігу на фізіологічні процеси в організмі людини" (кер. ст. викладач Максимов А. В.)	174
6	Резнік І.В. (СТ01-23) "Формування у студентів мотивації до рухової активності у позанавчальний час" (кер. ст. викладач Дзюбенко М.І.)	174
7	Семенов І. (МВ04-23М) "Фізична культура та її вплив на інтелектуальне здоров'я студентів ЗВО" (кер. доц. Хаджинов В.А.)	175
8	Спорняк А.Ф. (ОА01-24) "Необхідність змін у підходах до викладання фізичної культури у закладах вищої освіти" (кер. доц. Чернявська О.А.)	176
9	Грабарчук О.Д. (ВВ 2411) «Теорія фізичного виховання в контексті поглядів Л.П. Матвєєва» (кер. доц. Пічурін В.В.)	176
10	Литвин Д.В. (УЗ 2411) «Стратегія і тактика у футболі» (кер. доц. Пічурін В.В.)	177
11	Ломага М.Ю. (УЛ 2411) «Фізичне виховання і теорія адаптації» (кер. доц. Пічурін В.В.)	179
12	Приходько А.О. (УЛ 2411) «Точність ударів у футболі як предмет дослідження» (кер. доц. Пічурін В.В.)	180
13	Чикуров Б.М. (УЛ 2412) «Основи початкового відбору у футболі» (кер. доц. Пічурін В.В.)	181
14	Богуш Б.М. (УВ 2311) «Педагогіка Яна Амоса Коменського» (кер. доц. Дутко Т.Р.)	182
15	Будяк Ю.Г. (ТМ 24120) «Організаційні аспекти фізичної активності студентської молоді» (кер. ст. викл. Лутаєва Н.В.)	183
16	Лисиця С.В.(ПЗ 2212) «Вплив фізичної культури на соціалізацію та комунікативні навички студентської молоді» (кер. ст. викл. Лутаєва Н.В.)	184
17	Терещенко Д.М. (ЕД 2311) «Пілатес як безпечний та ефективний вид фізичного навантаження» (кер. ст. викл. Дорош В.А.)	185
18	Закалюжна А.В. (УЕ 2311) «Роль мотивації в забезпеченні фізичної активності студентів» (кер. ст. викл. Дорош В.А.)	186
19	Дякіна О.С. (ФК 2411) «Вплив факультативних занять на рівень фізичної підготовленості студентів» (кер. ст. викл. Умеренко В.Л.)	187

ЯКІСТЬ, ТЕХНІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА МЕТРОЛОГІЯ

ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ В ПРОЦЕСІ ПРИЙОМКИ СИРОВИНИ ДЛЯ ВИГОТОВЛЕННЯ ФЕРОМАРГАНЦЮ

Ачинович В.М., керівник проф. Должанський А.М.

Український державний університет науки і технологій

Практика довела, що свідоме застосування підходів, які регламентуються стандартами ДСТУ ISO серії 31000 з управління ризиками може бути дієвим інструментом забезпечення/покращення якості діяльності підприємства. Особливо важливим це стає в умовах повномасштабної агресії РФ проти України.

У відповідності із вказаним напрямком дій авторами проведений аналіз ризиків діяльності Нікопольського заводу феросплавів, який і сьогодні є найбільшим виробником марганцевих феросплавів в світі. Авторами проведений аналіз значущості ряду визначених факторів, які пов'язані з прийомкою сировини, проведений за періоди 2014–2016 рр.; 2017–2021 рр.; 2022–2024 рр. та станом на сьогодні.

Цей аналіз включав: установлення контексту організації, ідентифікацію, аналізування та оцінювання ризиків; обробляння ризиків, тобто визначення їх витоків та запобіжних заходів.

В результаті відстежено динаміку зміни переліку основних факторів ризику, експертним шляхом оцінено їх рівень. Серед них: зрив поставки товару, порушення часу постачання з вини постачальника, підвищення цін на сировину у постачальників, нераціональна закупівля сировини, порушення технологій транспортування, порушення технологій навантаження-розвантаження, невиконання фінансових зобов'язань, недотримання умов договору. Отже визначено, що найбільш вагомі ризики (оцінювані вище 50 балів за 100-бальною шкалою) пов'язані з діями постачальника сировини. Із застосуванням методу «краватка-метелик» визначено, що це призводить до втрати потенційного прибутку підприємства, сегментів ринку, зменшення можливостей розвитку та удосконалень, падіння репутації, порушення екологічних умов діяльності тощо. Внаслідок аналізу впливу зовнішніх і внутрішніх факторів визначено, що ймовірною причиною такого становища, стала недостатня увага до обґрунтованого вибору постачальника сировини та відсутність необхідних узгоджень з ним питань щодо умов постачання матеріалів.

Логічним висновком стала рекомендація щодо необхідності посилення дій підприємства з виправлення ситуації, а альтернативою – пошук інших постачальників та/або утворення конкурентної ситуації серед них.

Також ефективним заходом може стати перенесення ризику на «третю сторону» шляхом укладання юридично зобов'язувальних документів, наприклад, як страхування можливих ризиків, аутсорсинг будь-якої функції сторонньою компанією тощо.

Впровадження викладених пропозицій потребує постійного моніторингу переліку наявних ризиків з необхідним коригуванням стратегії та тактики управління ними.

Заходи, що розроблено, доцільно використовувати для підвищення ефективності діяльності АТ Нікопольський завод феросплавів. Викладений підхід також може стати у пригоді для використання і на інших підприємствах.

**КВАЛІМЕТРИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО РОЗМІЩЕННЯ
ПЛОЩАДОК ПІД БУДІВНИЦТВО СУПЕРМАРКЕТІВ**
Цеховой В.В, керівники доц. Бондаренко О.А., доц. Максакова О.С.
Український державний університет науки і технологій

Будівництво супермаркетів є важливою складовою розвитку торгівельної інфраструктури. Успішність супермаркету значною мірою залежить від його розташування. Враховуючи конкурентність ринку, виникає потреба у науково обгрунтованому підході до вибору локацій. Тематика дослідження є актуальною через зростаючу потребу в точних інструментах для прийняття інвестиційних рішень у роздрібній торгівлі.

Об'єктом аналізу стала діяльність мережі супермаркетів **VARUS** (мережа національного масштабу, представлена в понад 100 локаціях), в складі якої є такі формати магазинів: mini To Go, середній формат, великі торговельні об'єкти.

Для покращення процесу вибору ділянки під забудову використали кваліметричну оцінку, яка представляє собою вимірювання якості об'єктів за сукупністю показників та геоналіз (інструмент оцінки територій) через програму **GeoData**.

З урахуванням зазначених інструментів розроблено **алгоритм кваліметричного аналізу**: від збору даних до вибору локації. Використано **32 одиничних показники якості**, які було об'єднано у 4 групи:

1. Локаційні (населення, забудова, конкуренція)
2. Транспортні (трафік, зупинки, паркування)
3. Фізичні характеристики об'єкта (стан, комунікації)
4. Можливість купівлі/оренди

Кожному показнику присвоєно **коефіцієнт вагомості** та розраховано **комплексну оцінку**.

Розроблена методологія дозволяє обгрунтовано та ефективно приймати рішення щодо вибору майданчика для будівництва супермаркету, враховуючи різноманітні соціально-економічні, технічні та екологічні чинники. Розробка має потенціал для впровадження не лише в Україні, але й за кордоном.

**ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВОЛОЧІННЯ
СТАЛЕВОЇ КАТАНКИ, ЩО МАЄ ПОРУШЕННЯ СУЦІЛЬНОСТІ**
Брагинський О.Б., керівники проф. Должанський А.М., доц. Бондаренко О.А.
Український державний університет науки і технологій

Важливою задачею при виробництві продукції є отримання продукції належної якості без наявних дефектів. Процеси обробки металів тиском не є виключенням. При волочінні дроту велике значення має сировина із якої її виготовляють, а саме – катанка. Дефекти катанки можна частково компенсувати при волочінні, якщо правильно підібрати технологічний режим. Найбільшу загрозу стабільності становлять дефекти, що слугують концентраторами напружень — особливо поперечні та конусоподібні.

Тому метою аналізу стало забезпечення стабільного, безобривного процесу обробки навіть при наявності поверхневих порушень суцільності.

Для вирішення цього питання було досліджено **поведінку штучно створених дефектів** під час деформації, за допомогою моделювання дефектів у вигляді насічок і свердлень різних форм та розмірів, та проведено багатократне волочіння заготовок з такими дефектами.

В якості матеріалу використовувалась катанка зі сталі Ст1кп. Створювались дефекти двох типів:

- Повздовжні та поперечні насічки (імітація тріщин, подряпин).
- Конусоподібні свердлення (імітація окалини, включень, пустот).

Після кожного пропуску зразки розрізали, шліфували, фотографували та аналізували зміну глибини, ширини та форми дефекту. Визначалися коефіцієнти деформації, зміна периметру дроту та інтенсивність вигладжування дефекту.

В результаті аналізу, отримали такі дані: **повздовжні дефекти** (вздовж осі дроту) часто перетворюються на **тріщини**, оскільки напрям деформації (розтягування) діє вздовж дефекту; **поперечні дефекти** краще **вигладжуються** при волочінні, оскільки деформація «розтягує» їх у напрямі, перпендикулярному до їх орієнтації; **конусоподібні дефекти** поводяться подібно до поперечних — вони згладжуються тим сильніше, чим більша витяжка і початкові розміри; при глибоких дефектах, навіть при їх частковому вигладжуванні, утворюються **зони концентрації напружень**, що знижує міцність і стабільність волочіння; запропоновано **розрахункові формули** для визначення ступеня ослаблення профілю дроту і коригування режимів обтиснення.

Тому при правильно підбраному режимі волочіння деякі дефекти можна «вилікувати» – тобто отримати дріт належної якості навіть з нестандартної катанки. Розроблено коефіцієнт дефектності, що враховує форму та розміри дефекту, і може використовуватись при проектуванні технології волочіння.

Результати дослідження можуть використовуватись при оптимізації виробництва метизів, дозволяючи знизити втрати від списання нестандартної продукції у металобрухт.

Ця робота має велике прикладне значення для виробників метизної продукції та підприємств вторинної обробки сталі. Вона показує, що навіть сировина з дефектами може бути використана ефективно при правильному підході.

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ НА ЕРГОНОМІКУ З МЕТОЮ ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СТАНДАРТИЗАЦІЇ УКРАЇНИ

**Вікторовський В.М., керівники доц. Максакова О.С., доц. Бондаренко О.А.
Український державний університет науки і технологій**

Ергономіка є наукою про систему: людина – предмет – середовище. Вона охоплює поняття антропометрії, біомеханіки, гігієни праці, дизайну, психології праці, інженерної психології й ін.

Стандартизація у сфері ергономіки має порівняно коротку історію. Вона почалася на початку 1970-х років, коли на національному рівні були започатковані перші технічні комітети (ТК) стандартизації (наприклад, у Німеччині в інституті стандартизації DIN), і продовжилася на міжнародному рівні після створення ТК 159 «Ергономіка» Міжнародної Організації зі Стандартизації (International Organization for Standardization - ISO) у 1975 р. році. Розробка Європейських Директив, особливо, Директива про обладнання (що стосується стандартів безпеки), привела до створення технічного комітету ТК 122 «Ергономіка» в 1987. Існування останнього підкреслює той факт, що однією з важливих причин для заснування комітетів зі стандартизації ергономічних категорій і принципів можна знайти в законодавчих (або аналогічних законодавчим) положеннях, особливо, щодо безпеки та здоров'я, які вимагають застосування підходів ергономіки під час проектування робочих систем.

Отже, стандартизація в ергономіці починалася із захисної, хоч і превентивної, перспективної стандартизації. При цьому, ергономічні стандарти розроблялися з метою захисту робітників від негативного впливу зовнішніх факторів на різних рівнях охорони здоров'я, щоб:

- гарантувати, що поставлені завдання не перевищують межі робочих можливостей працівника;
- запобігти травмам або будь-якому згубному впливу на здоров'я працівника, який може бути постійним або тимчасовим, короткостроковим або довгостроковим, навіть якщо завдання, які мають бути виконані, не мають негативного впливу при їх виконанні протягом нетривалого періоду часу;
- забезпечити, що завдання та робочі умови не призведуть до погіршення здоров'я, навіть якщо з часом можливе відновлення.

В Україні питаннями стандартизації у сфері ергономіки займається ТК 121 «Дизайн та ергономіка».

Коди ICS (в Україні НК 004) наступні: 01.080.01 – Графічні позначки взагалі; 13.100 – Професійна безпека. Промислова гігієна; 13.110 – Безпечність машин і механізмів; 13.140 – Шум і його вплив на людину; 13.180 – Ергономіка; 35.080 – Програмне забезпечення.

Станом на 2025 рік, міжнародною організацією стандартизації, зокрема, ISO/TC 159 Ergonomics прийнято 158 стандартів. Найбільше стандартів – за кодом ICS 13.180 – Ергономіка (майже 90%). За всіма іншими кодами прийнято незначну кількість нормативних документів (1...3%).

Актуальною є робота з аналізу прийняття міжнародних стандартів у сфері ергономіки регіональною (європейською) організацією стандартизації (СЕН) та Україною на національному рівні.

Аналіз даних свідчить про наступне:

- в якості європейських стандартів прийнято близько 69% міжнародних стандартів;
- в якості національних стандартів прийнято 31% міжнародних НД.

Більш детальний аналіз виявив, що з національних стандартів, згармонізованих з ISO, 76,7% прийнято методом «підтвердження»; згармонізованих з EN ISO, «15,8% прийнято «методом підтвердження».

При цьому, деякі міжнародні стандарти, прийняті Європейським комітетом стандартизації, в Україні акцептовані як ДСТУ ISO.

Одночасно у роботі розглянуто структуру переліку європейських стандартів у сфері ергономіки.

Загалом, CEN/TC 122 – «Ergonomics» прийнято 23 стандарти EN. З них Україною в якості національних прийнято 21 (91,3%), включаючи 4 – методом підтвердження.

За результатами аналізу, можна надати рекомендацію щодо подальшого прийняття міжнародних стандартів в якості національних та переприйняття методом «перекладу» стандартів, які раніше прийняті методом «підтвердження», аби уникнути невірної трактування змісту НД та відповідних вимог при виробництві, випробуванні, постачанні та використанні продукції.

ПІДГОТОВКА СТАЛЕПРОКАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА ДО УЧАСТІ В КОНКУРСІ НА УКРАЇНСЬКУ ПРЕМІЮ З ЯКОСТІ

Денисенко Я.В., керівники доц. Максакова О.С., Безсмертна Н.Л.

Український державний університет науки і технологій

ТОВ СП «Товариство технічного нагляду ДІЕКС»

У 2022 р. промислове виробництво України скоротилося на 36,7% внаслідок повномасштабної воєнної агресії сусідньої країни.

Через це втрати у промисловості України нараховують щонайменше 426 великих і середніх підприємств, що були пошкоджені або зруйновані. Серед галузей найбільше постраждала металургія.

Поступове відновлення металургійної галузі наприкінці 2024 року обумовлене внутрішнім попитом на продукцію галузі у будівництві, гірничо-металургійному комплексі, машинобудуванні, зокрема, в оборонно-промисловому комплексі.

Забезпечення якості продукції на виробничих підприємствах визначається цілою низкою внутрішніх чинників: технічних, організаційних, економічних, соціально-психологічних. Важливе місце серед цих факторів займають організаційні фактори, пов'язані з удосконаленням організації виробництва і праці та ін. Саме з цими факторами пов'язане використання ефективного підходу до вирішення проблем якості на підприємстві – системного управління якістю.

Сучасні погляди на менеджмент якості в концентрованому вигляді виражені в TQM і відбиті в стандартах ISO серії 9000, визначають самооцінку як найважливіший інструмент безперервного поліпшення діяльності організації.

Самооцінка – це всебічне оцінювання, підсумком якого є думка чи судження про результативність та ефективність організації та рівні зрілості системи менеджменту якості.

Мета самооцінки полягає в наданні організації рекомендацій, оснований на фактах, що стосуються областей застосування ресурсів для поліпшення її діяльності.

Модель «Ділової досконалості» Європейського фонду менеджменту якості (EFQM) була створена з метою пропаганди передових технологій менеджменту в Європі. Українська Премія з якості побудована на її основі.

Ця методологія базується на наступних принципах:

- орієнтація на результат;
- орієнтація на споживача;
- лідерство і сталість цілей,
- управління процесами та даними;
- розвиток і залучення персоналу;
- постійне вивчення передового досвіду, нововведення і поліпшення;
- розвиток партнерства;
- соціальна відповідальність.

При розробці критеріїв моделі врахований досвід всіх раніше створених підходів із забезпечення якості, їх сильні і слабкі сторони. В результаті були сформовані 9 критеріїв, які згруповані в два класи: критерії можливостей (50%) і критерії результатів (50%). У свою чергу, кожен із критеріїв поділяється на кілька субкритеріїв (показників), які мають відповідні вагові коефіцієнти.

Зміст підкритеріїв являють собою питання, які покладені в основу Анкети-опитувальника.

Кількість балів за кожним критерієм розраховується за формулою:

$$Q_i = \sum_1^n y_i \cdot k_i,$$

де Q - кількість балів по критерію;

i – номер критерію;

y – оцінка показників, в балах;

k – оціночний коефіцієнт.

Результати анкетування представляють за схемою, що наведена на рисунку 1.

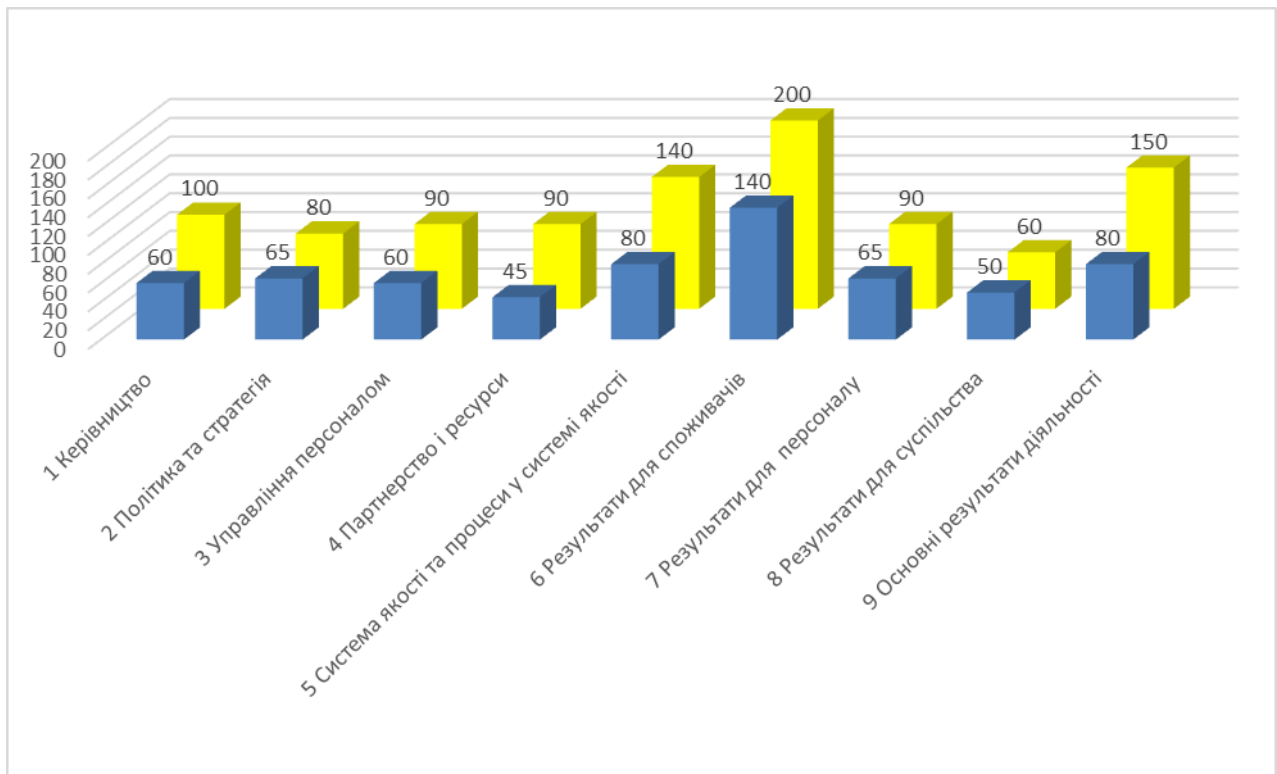

Рисунок 1 – Бали по критеріях згідно Європейської (Української) моделі ділової досконалості досліджуваного металургійного підприємства (жовті стовпчики – максимальна кількість балів; сині стовпчики – наявний стан виконання критерію)

Аналіз отриманих даних свідчить, про те, що досліджуване металургійне підприємство загалом має достатньо високі показники своєї діяльності і може бути представлене на отримання Премії на Українському національному конкурсі з якості.

Результатом дослідження за Моделлю EFQM також стала оцінка прийнятності структури системи міжнародного менеджменту якості на підприємстві.

Учасники відповідного анкетування відмітили, що модель EFQM, виступила як інструмент для самооцінки шляхом визначення місця компанії на шляху до досконалості, який допомагає зрозуміти недоліки і спонукати до рішень як цінний інструмент аналізу та оцінки просування та формування спільної мови для всієї організації. За її результатами можна розробити та реалізувати заходи з покращення діяльності (див. на рис. 1 різницю між «жовтими» і «синіми стовпчиками»).

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ НА ГУМУ ТА ГУМОВІ ВИРОБИ З МЕТОЮ ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СТАНДАРТИЗАЦІЇ УКРАЇНИ

**Доненко О.І., керівники доц. Максакова О.С., доц. Бондаренко О.А.
Український державний університет науки і технологій**

Гума та вироби на її основі стали невід'ємною частиною існування і розвитку світової промисловості, що пов'язано з унікальним поєднанням фізико-технічних і експлуатаційних характеристик матеріалу. Завдяки цьому постійно збільшується попит на гумові вироби побутового, медичного, технічного та військового призначення.

Світове та національне виробництво гумових виробів пройшло складний шлях від мистецтва окремих майстрів до сучасної потужної індустрії, що базується на

досягненнях науково-технічного прогресу в області хімічної технології переробки полімерів.

Оскільки наша країна прагне до вступу до Європейської спільноти та вже є членом багатьох міжнародних організацій, робота, що спрямована на аналіз прийняття в Україні нормативних документів на гуму та гумові вироби, є актуальною.

До складу міжнародної організації стандартизації ISO входить технічний комітет ISO/TC 45 «Гума та гумові вироби».

Сфера дії: стандартизація термінів і визначень, методів випробувань і специфікацій, у тому числі тих, які необхідні для проведення оцінки ризику, пов'язаного з речовинами або частинками, які утворюються гумовими виробами протягом їх життєвого циклу, для гуми в будь-якій формі, гумових виробів (включаючи їх допуски на розміри) та основних інгредієнтів гумових сумішей.

Функції секретаріату ISO/TC 45 виконує Department of Standards Malaysia - DSM (Малайзія).

Коди ICS (УКНД), за якими працює технічний комітет ISO/TC 45 «Гума та гумові вироби»:

23.040.70 – Рукави взагалі та рукави складанні;

23.100.40 – Системи труб і муфти;

43.040.01 – Системи дорожньо-транспортних засобів узагалі

59.080.40 – Тканини з покривом;

75.200 – Устаткування для перероблення нафти, нафтопродуктів і природного газу. Охоплює також нафто- і газосховища, розподільчі системи, трубопроводи, бензоколонки, розподільчі пристрої тощо;

83.040.10 – Латекс і сирий каучук;

83.040.20 – Інгредієнти гумових сумішей;

83.060 – Гума;

83.100 – Поруваті (пористі) матеріали;

83.140.99 – Інші гумові та пластмасові вироби.

В Європейському комітеті стандартизації функціонує CEN/TC 218 - Гумові та пластмасові шланги та шланги в зборі. Функції його секретаріату виконує Британський інститут стандартів - BSI (Велика Британія).

В Україні працює технічний комітет стандартизації ТК 128 «Каучуки, гуми та гумові вироби». Функції його секретаріату виконує Державне підприємство «Український науково-дослідний конструкторсько-технологічний інститут еластомерних матеріалів і виробів» - (ДП "УНДКТІ "ДІНТЕМ").

Під відповідальністю технічного комітету стандартизації ISO/TC 45 «Гума та гумові вироби» знаходиться 424 міжнародні стандарти.

Найбільша кількість стандартів припадає на коди 83.060 – Гума (34,2 %), 83.040.10 – Латекс і сирий каучук (16,3%), 59.080.40 – Тканини з покривом, 83.040.20 – Інгредієнти гумових сумішей, 23.040.70 – Рукави взагалі та рукави складанні – близько 9 %. За всіма іншими кодами незначна кількість стандартів.

Заслуговує уваги аналіз прийняття міжнародних стандартів на гуму та вироби з неї Європейським комітетом стандартизації та Україною на національному рівні.

Європейським комітетом стандартизації прийнято 76 міжнародних стандартів, що складає близько 18%, а Україною в якості національних – майже 33%, включаючи прийняття стандартів, раніше прийнятих як EN.

Зупинимось детальніше на стандартах, прийнятих Україною.

– майже половина стандартів ДСТУ ISO вже не актуальні та потребують перегляду у зв'язку з виходом нової редакції ISO;

– 41% стандартів прийняті методом «підтвердження»;

– з 66 ДСТУ EN ISO – 94 % прийняті методом «підтвердження».

Додатково проаналізовано діяльність CEN/TC 218 - Гумові та пластмасові шланги та шланги в зборі, оскільки дуже малий відсоток прийняття міжнародних стандартів в якості європейських.

Вказаним технічним комітетом прийнято 29 євронорм, 100% прийнято Україною як національні і 100% методом «підтвердження».

Таким чином, вимоги Європейського Союзу щодо прийняття стандартів EN в якості національних виконано повністю (у сфері, що розглядається). Подальше прийняття міжнародних стандартів як національних дозволить нашій країні виходити на інші, світові, ринки.

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ НА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОБЛАДНАННЯ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З МЕТОЮ ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СТАНДАРТИЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Шибасєв І.С., керівник доц. Макасова О.С.

Український державний університет науки і технологій

В останні десятиліття інформацію розглядають як один з основних ресурсів розвитку суспільства, а інформаційні системи та технології – як засіб підвищення продуктивності праці та ефективності роботи персоналу.

Обробка інформації – найважливіша функція, без якої неможлива цілеспрямована діяльність будь-якої соціально-економічної, організаційно виробничої системи (підприємства, організації, території і т.п.). Систему, що реалізує функції збору, зберігання, обробки і передачі інформації, називають інформаційною системою. Найважливішими функціями цих систем є прогнозування, планування, облік, аналіз, контроль і регулювання.

Технології виконання таких функцій називаються *інформаційними технологіями*. Найбільш широко інформаційні системи та технології використовуються у виробничій, управлінській і фінансовій діяльності. Робота інформаційної системи пов'язана з обміном інформацією між її компонентами, а також системи з навколишнім середовищем.

У процесі роботи персонал одержує відомості про стан системи в кожному момент часу, про досягнення (або не досягнення) заданої мети для того, щоб впливати на систему та забезпечити виконання управлінських рішень.

На міжнародному рівні функціонує ISO/IEC JTC 1/SC 25 «Взаємозв'язок обладнання інформаційних технологій», що є підкомітетом зі стандартизації Об'єднаного технічного комітету ISO/IEC JTC 1 Міжнародної організації стандартизації (ISO) та Міжнародної електротехнічної комісії (IEC). Функції Секретаріату ISO/IEC JTC 1/SC 25 виконує Deutsches Institut für Normung (DIN), розташований у Берліні, Німеччина.

Сфера його діяльності:

- стандартизація мікропроцесорних систем, інтерфейсів, протоколів, архітектур та пов'язаних з'єднувальних середовищ для обладнання та мереж інформаційних технологій для підтримки вбудованих і розподілених обчислювальних середовищ, систем зберігання та інших компонентів введення/виведення;
- стандарти для домашніх і будівельних електронних систем у житлових і комерційних середовищах для підтримки пристроїв взаємодії (пов'язаних з Інтернетом речей (Internet of Things - IoT) і програм, таких як управління енергією, контроль навколишнього середовища, освітлення та безпека;

– стандарти кабельних систем для інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всіх типах житлових, комерційних і промислових середовищ для проектування, планування та монтажу, процедур тестування, автоматизованих систем управління інфраструктурою та дистанційного живлення.

На європейському рівні функціонують дві організації, що займаються стандартизацією у вказаній сфері.

1. CLC/TC 100X - Аудіо-, відео- та мультимедійні системи та обладнання та відповідні підсистеми. Метою його роботи є: контроль прийняття в CENELEC технічної роботи з розробки стандартів IEC/TC 100 у сфері аудіо, відео та мультимедійних систем і обладнання. Ці стандарти включають специфікацію продуктивності, методів вимірювання споживчого та професійного обладнання та їх застосування в системі, а також сумісність з іншими системами та обладнанням.

2. CEN/WS XFS (CEN Workshop on eXtensions for Financial Services (WS/XFS)). Ця структура спрямована на просування чіткої та недвозначної специфікації, що визначає інтерфейс програмного забезпечення від багатьох постачальників для фінансових периферійних пристроїв. CEN/XFS заохочує до участі як банків, так і постачальників у обговореннях, необхідних для створення галузевого стандарту.

В Україні питаннями інформаційних технологій займається ТК 20 «Інформаційні технології». Функції його секретаріату виконує Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій та систем Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України (Міжнародний центр), м. Київ.

За сферою ISO/IEC JTC 1/SC 25 Взаємозв'язок обладнання інформаційних технологій прийнято 176 міжнародних стандартів за такими кодами ICS (в Україні - УКНД):

- 35.110 – Організування мереж. Охоплює також локальні обчислювальні мережі (LAN), міські обчислювальні мережі (MAN), глобальні обчислювальні мережі (WAN) тощо (9 ISO);
- 35.160 – Мікропроцесорні системи. Охоплює також персональні комп'ютери (PC), контролери, калькулятори тощо (15 ISO);
- 35.200 – Інтерфейси та з'єднувальне устаткування (161 ISO).

Проаналізовано прийняття цих стандартів європейським комітетом стандартизації CEN та Україною:

– Україна в якості національних прийняла 19 міжнародних стандартів (10,3%); причому методом «підтвердження» прийнято 15 НД;

– CEN не прийняв жодного міжнародного документу за досліджуваною сферою.

Остання обставина викликала необхідність додаткового дослідження діяльності Європейського комітету стандартизації у сфері взаємозв'язку обладнання інформаційних технологій.

Отримані дані свідчать про те, що Європейським комітетом стандартизації прийнято (у досліджуваній сфері) 121 стандарт.

Слід зазначити, що більша частина стандартів (81%), – це документи Угоди семінару CEN (зазвичай скорочено CWA), що є довідковими документами Європейського комітету стандартизації (CEN), і лише 19 % повноцінні НД CEN.

Нормативні документи CEN прийняті в Україні в якості національних (зі 121 НД не прийнято лише 4). Всі вони прийняті методом «підтвердження». Серед прийнятих 35 стандартів вже не актуальні у зв'язку з виходом нової редакції європейського документа. Щоправда, всі ці документи оновлені CEN вже після початку війни в Україні.

Отримані дані свідчать про необхідність подальшої розбудови національної системи стандартизації в частині запровадження в якості національних міжнародних стандартів

взаємозв'язку обладнання інформаційних технологій, як однієї зі сфер, що найбільш швидко розвиваються у світі.

ВИКОРИСТАННЯ КВАЛІМЕТРИЧНИХ ПІДХОДІВ ПРИ ОЦІНЮВАННІ ЯКОСТІ КОМПОЗИЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ МЕТАЛОРІЗАЛЬНОГО ІНСТРУМЕНТУ

Позвло Є.Л., керівник доц. Черноіваненко К.О.

Український державний університет науки і технологій

Якість металоріжучого інструменту є одним із факторів забезпечення стабільності високотехнологічних процесів промислових підприємств та їх продукції за умов широкого застосування такого інструменту при обробці металів. Аналіз наявного стану виготовлення металорізального інструменту показав, що для управління наскрізним технологічним процесом його виробництва доцільно мати методику комплексної оцінки його якості на основі кваліметричних підходів.

Для цього був складений перелік найбільш важливих властивостей (одиничних показників якості), що характеризують процес виробництва і експлуатації інструмента. На підставі представленого аналізу та результатів експертної оцінки розроблено алгоритм оцінки якості металорізального інструменту, узгоджений зі стадіями та етапами життєвого циклу цієї продукції.

Розроблені методика та відповідний алгоритм розрахунків дозволяють більш ґрунтовно визначити рівень комплексного показника якості вказаного об'єкту, що, в свою чергу, дає можливість спрогнозувати вплив якості інструменту на результати його використання на наступних стадіях технологічного циклу, включаючи особливості металообробки складових конструкцій, з максимальною віддачею при раціональному співвідношенні його витрат і економічного ефекту.

Практичне значення отриманих в роботі результатів полягає в тому, що шляхом теоретичних узагальнень результатів комплексних досліджень, на підставі встановлених закономірностей структуроутворення, впливу режимів хіміко-термічної обробки та комплексного показника якості можуть бути виявлені технологічні параметри, що визначають необхідний комплекс експлуатаційних та механічних властивостей сплавів для металорізального інструменту.

Впровадження нової високоефективної технології виробництва металорізального інструменту методом комплексної хіміко-термічної обробки дозволить підвищити коефіцієнт використання дефіцитних матеріалів, поліпшити показники його зносостійкості, теплостійкості та твердості. Покращена технологія виробництва дозволить отримати значний економічний ефект завдяки значному зниженню енерговитрат і може бути використана на провідних машинобудівних підприємствах України.

ОЦІНКА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ПРИ ВИМІРЮВАННІ МІКРОТВЕРДОСТІ

Позвло Є.Л., керівник доц. Черноіваненко К.О.

Український державний університет науки і технологій

Міжнародний стандарт ISO/IEC 17025 з акредитації вимірювальних лабораторій вимагає при проведенні калібрувань, випробувань та сертифікації оцінювати *невизначеність* на протигагу *похибкам* вимірювань. Хоча витоки відмінності результатів вимірювань від дійсних значень фізичних величин у двох вказаних підходах однакові, оцінювання невизначеності базується на значеннях вимірної величини і є більш обґрунтованим. Розрахунок невизначеності є важливим у багатьох

галузях, де проводяться вимірювання та аналіз даних. Невизначеність показує діапазон значень, у якому, з певною ймовірністю, знаходиться істинне значення вимірюваної величини, що дозволяє оцінити надійність та достовірність отриманих результатів. Розрахунок невизначеності також дозволяє виявити джерела помилок і оптимізувати процеси вимірювань, а також допомагає оцінити ризики, пов'язані з використанням результатів вимірювань.

Оцінка невизначеності є важливим інструментом для забезпечення якості масової продукції та послуг, оскільки вона дає змогу визначити, чи відповідають результати вимірювань встановленим вимогам. Таким чином, розрахунок невизначеності стає невід'ємною частиною забезпечення якості вимірювань та аналізу даних, що забезпечує достовірність, надійність та порівнянність результатів.

Процес оцінювання невизначеності при контролі якості продукції є достатньо трудомістким процесом, який передбачає ідентифікацію джерел невизначеності, виявлення кореляцій між вхідними величинами, визначення законів розподілення впливових величин, розрахунок коефіцієнтів чутливості, стандартної, сумарної та розширеної невизначеності.

Авторами розроблено методику визначення складових невизначеності при вимірюванні мікротвердості структурних складових композитного матеріалу. Використовуючи діаграму Ісікава, було виявлено основні джерела невизначеності, серед яких були враховані нестабільність сили навантаження та вад оптичної системи, відхилення форми алмазної піраміди твердоміра від норми, неточність визначення розміру діагоналей відбитка та відліку часу. В роботі подано аналіз впливових факторів та наведені математичні моделі для оцінки стандартної та розширеної невизначеності. Розрахунок кожної складової було проведено з урахуванням типу розподілу ймовірності факторів та кореляційних зв'язків. Виявлено, що результати розрахунку сумарної невизначеності, які були отримані «вручну» і при застосуванні електронних таблиць дали майже повне співпадіння. При цьому застосування для розрахунків стандартних операцій електронних таблиць суттєво їх полегшує та прискорює, але не може використовуватись окремо від попереднього аналізу на стадії, яка регламентується розробленою методикою.

На основі аналізу впливу кожної складової встановлено, що найбільший внесок у сумарну невизначеність вимірювання мікротвердості вносять неточності визначення кількості поділок діагоналі відбитка та часу навантаження, що пояснюється ручним управлінням процесом такого вимірювання. Застосування автоматизованих приладів може суттєво підвищити точність виконання вимірювання.

Отримані в дослідженні результати сприяють підвищенню точності вимірювання та достовірності даних під час дослідження механічних властивостей матеріалів в наукових і промислових лабораторіях.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ АДАПТАЦІЇ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ ДО ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Комарова А.О., керівники доц. Ломов І.М., доц. Ситник Я.С.

Український державний університет науки і технологій

Головне управління Держпродспоживслужби України в Дніпропетровській області

Метою роботи став аналіз стану виконання положень Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів, які стосуються системи технічного регулювання в Україні.

На виконання положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом Україна вживає необхідних заходів з метою поступового досягнення відповідності своїх технічних регламентів Директивам ЄС, а також гармонізації систем технічного регулювання та ринкового нагляду з відповідними нормативними документами.

Для цього Україна має імплементувати належні положення до свого законодавства, здійснити необхідні адміністративні та інституційні реформи, необхідні для виконання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (Угода АСАА).

Метою цієї Угоди є відкриття доступу промислової продукції України на ринок ЄС на основі взаємного визнання результатів робіт з оцінки відповідності на промислову продукцію у визначених секторах. Підписання Угоди АСАА сприятиме інтеграції України у світову економіку, зокрема європейську, забезпечивши тим самим створення сучасної системи інфраструктури якості, гармонізованої з відповідними системами країн-членів ЄС.

Як показав аналіз, у рамках зобов'язань відповідно до положень статті 57 Угоди про асоціацію в Україні вже ухвалено низку важливих законів у сфері інфраструктури якості, приведено у відповідність до європейських норм тисячі національних стандартів, системи стандартизації, метрології, оцінки відповідності, ринкового нагляду, акредитації, зокрема, прийнято 27 технічних регламентів, серед яких: Технічний регламент безпеки машин, Технічний регламент з електромагнітної сумісності обладнання, Технічний регламент ліфтів і компонентів безпеки для ліфтів, Технічний регламент низьковольтного електричного обладнання, Технічний регламент безпечності іграшок, Технічний регламент засобів індивідуального захисту, Технічний регламент засобів вимірювальної техніки та ін.

Разом із тим, станом на 2025 рік в Україні ще не імплементовані європейські директиви: Directive 94/62/EU щодо упаковки та відходів упаковки та Directive (EU) 2016/798 про безпеку на залізниці, що стримує процеси подальшого зближення України з країнами ЄС.

Контролем виконання вимог стандартів займаються відповідні державні органи України, а ринковий нагляд за дотриманням технічних регламентів виконує Держпродспоживслужба України, яка здійснює важливу функцію - наближення України до вступу в ЄС та покращення стану споживчого ринку: позбавлення його небезпечних, шкідливих для споживачів та довкілля товарів. Це визначає подальші вектори діяльності вказаних державних структур.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ НАСІННЯ

Вербещук О.О., керівники доц. Даніліна О.Б., доц. Полякова Н.В.

Український державний університет науки і технологій

Визначення якості посівного матеріалу при його закупівлі - важливий етап роботи сільськогосподарського підприємства. Для обґрунтованого вибору постачальника насіння необхідно мати об'єктивну оцінку посівного матеріалу з використанням відповідних вимірюваних показників якості.

Отже метою роботи стало визначення таких найважливіших показників якості насіння.

При цьому врахували, що для перевірки показників якості посівного матеріалу слід проводити відповідні вимірювання і випробування в лабораторних умовах.

Посівний матеріал – одна із запорок високої врожайності: адже якщо посіяне насіння не зійде чи зійде, але дасть неоднорідні сходи, то жодні добрива чи засоби захисту рослин ситуацію не врятують. Тому в якості показників якості посівного матеріалу обрали:

- енергію проростання насіння, яка характеризує його життєздатність, і від якої залежить швидкість проростання (насіння з високою енергією проростання дає ранні й рівномірні сходи);

- схожість насіння - це показник, який вказує на кількість схожого насіння у відсотках від загальної кількості насінин (у лабораторіях ці показники визначають методом пророщування);

- вологість - вміст води у відсотках до ваги сухого насіння (при вологості (більше за 14-15% зерно у сховищах може швидко самозігріватися, його можуть вражати різні хвороби, зокрема і особливо - плісняві гриби; підвищена вологість призводить до різкого зниження схожості насіння);

- показником крупності насіння є маса 1000 насінин, що характеризує його вивоненість, запас поживних речовин, цінність насіннєвої партії загалом (чим крупніше насіння, тим краще ростуть молоді рослини, та продуктивнішими вони будуть. Ця характеристика враховується при визначенні норми висіву зерна.

Крім наведених показників якості посівного матеріалу, беруть до уваги також зараженість його хворобами і шкідниками, колір, блиск і запах. Так, втрата насінням природного кольору й блиску часто вказує на втрату схожості. Відповідна попередня перевірка насіння на зараженість хворобами дає підстави для ухвалення рішення про доцільність проведення обробки насіння та вибір протруйника необхідного спектра дії. При цьому основна вимога до якісного протруювання насіння – відсутність домішок насіння культурних рослин та бур'янів, битого насіння тощо, тому при визначенні посівних якостей насіння слід обов'язково визначати його чистоту (кількість насіння основної культури у наважці, виражена у відсотках). Для максимальної віддачі з урожайності певного сорту необхідно мати сортову чистоту не менш як 95%.

Не менш важливими є й показники безпеки посівного матеріалу, яку можна визначити у ході фітопатологічної експертизи. Завдяки їй аграрій може підібрати протруйник, який максимально ефективно захистить його посіви на ранніх етапах росту та розвитку.

Насіння не має містити у собі домішки важко відокремлюваних культурних рослин, насіння бур'янів тощо.

Представлений перелік показників якості доцільно використовувати при виборі раціональної партії насіння, які пропонуються декількома постачальниками. При цьому для об'єктивності оцінювання і визначення, який посівний матеріал є найкращим слід застосовувати використати експертний метод з використанням коефіцієнтів вагомості кожного показника якості. Для оцінки кожного показника доцільно виставляти бали за визначеною шкалою наприклад 100 бальною. До показників оцінки насіння також доцільно включити ціну насіння, надійність і репутацію постачальника. Отримана сумарна оцінка дозволить об'єктивно визначити, яке насіння та від якого постачальника слід обрати.

Такий підхід може підвищити врожайність на 15...30% і є корисним для сільськогосподарських виробників в Україні та у цілому – для держави.

АНАЛІЗ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ РИЗИКІВ СПОЖИВАЧІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ, ЯКА НЕ ВІДПОВІДАЄ ВИМОГАМ ТЕХНІЧНИХ РЕГЛАМЕНТІВ

Зайченко В.І., керівники Кусасєв К.Е., к.т.н. Мосьпан Н.М.

Головне управління Держпродспоживслужби України в Дніпропетровській області

Метою роботи став аналіз доцільності використання відомої методики оцінки ризиків при щодо продукції, яка потрапляє на споживчий ринок України та частково не відповідає вимогам технічних регламентів.

При аналізі використано практику відділу ринкового та метрологічного нагляду Головного управління Держпродспоживслужби України в Дніпропетровській області. В рамках ринкового надзору за виконанням вимог технічного регламенту «Низьковольтного електричного обладнання», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015, № 1067 відділом ринкового та метрологічного нагляду Головного управління Держпродспоживслужби України в Дніпропетровській області було проведено перевірку магазину торгівельної мережі «Аврора» (м. Дніпро). При цьому було відібрано зразки промислової продукції, яка пропонувалася у вільному продажу споживачам.

Так одним з відібраних зразків була плойка для волосся GM-2831 торгівельної марки «Geemu». Вищевказаний зразок продукції був переданий ДП «Полтавастандартметрологія» для випробувань його характеристик і визначення їх відповідності вимогам технічного регламенту.

За результатами випробувань зразка на відповідність вимогам ДСТУ EN 60335-1:2017 «Прилади побутові та аналогічні електричні. Безпека. Частина 1. Загальні вимоги» та ДСТУ EN 60335-2-23:2015 «Прилади побутові та аналогічні електричні. Безпека. Частина 2-23. Додаткові вимоги до приладів для догляду за шкірою та волоссям», а також «Технічному регламенту низьковольтного електричного обладнання» визначено, що плойка для волосся GM-2831 не відповідає вимогам, зокрема, споживана потужність зразка плойки відхилялася від номінальної споживаної потужності більше ніж на $\pm 10\%$.

Відповідно до процедури проведення заходу державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції було проведено оцінку ймовірності виникнення ризику, що може становити продукція GM-2831 торгівельної марки «Geemu». При цьому, відповідно до методики, рівень ризику розраховували за 7 критеріями: вид травм, сценарій ймовірності отримання травм, ймовірні наслідки небезпеки й ін., шкоду від яких оцінили за 10 бальною шкалою з урахуванням ймовірності ризику. Далі розраховували числове значення рівня ризику, що визначило рівень загрози для споживача. В аналізованому випадку було становлено «високий рівень».

У результаті проведених випробувань і вимірювання рівня ризику винесене рішення про заборону продажу продукції GM-2831 торгівельної марки «Geemu» на ринку України. Наведений приклад свідчить про ефективність діяльності Держпродспоживслужби України в сфері державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції, що дозволяє зменшити ризики використання для споживачів і покращує якість і безпеку нехарчової продукції на ринку в Україні.

ЕЛЕКТРОМЕХАНІКА

ПІДСЕКЦІЯ «ЕЛЕКТРОТЕХНІКА ТА ЕЛЕКТРОМЕХАНІКА»

РОЗРОБКА МЕТОДИКИ ТА СТВОРЕННЯ УСТАНОВКИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ МАГНІТНОЇ СПРИЙНЯТЛИВОСТІ ШЛАМІВ ПРОКАТНОГО ВИРОБНИЦТВА

Тугуши Р. Г., керівник доц. Ніколенко А. В.

Український державний університет науки і технологій

Основним видом відходів в прокатному виробництві є окалина, котра може бути використана після очищення та брикетування в якості компонента шихти в доменному та сталеплавильному виробництві. Для вирішення питань пов'язаних з транспортуванням шламу та видаленням з нього домішок, які не містять заліза необхідно знати фізико-хімічні властивості шламу (окалин).

Магнітна сприйнятливність є основною характеристикою властивостей феромагнітних матеріалів. Вона залежить як від напруженості поля, в яке поміщений матеріал, так і від його форми – тому розрізняють магнітну сприйнятливність речовини k_m та магнітну сприйнятливність тіла k_{mo} .

Магнітна сила, діюча на тіло, пов'язана з його магнітною сприйнятливністю залежністю:

$$F = \mu_0 \cdot k_m \cdot V \cdot H \cdot \frac{dH}{dx}, \quad (1)$$

де μ_0 – магнітна проникність вакууму ($\mu_0 = 4 \cdot \pi \cdot 10^{-7} \approx 125 \cdot 10^{-8} \frac{\text{Ом} \cdot \text{с}}{\text{м}}$);

k_m – магнітна сприйнятливність відносна;

V – об'єм тіла, м^3 ;

H – напруженість поля в точці, яка відповідає положенню центру ваги тіла А/м ;

$\frac{dH}{dx}$ – градієнт напруженості в напрямку поздовжньої вісі соленоїду, А/м^2 .

Магнітна сприйнятливність, віднесена до щільності речовини називається питомою магнітною сприйнятливністю:

$$k_{mn} = \frac{k_m}{\rho}. \quad (2)$$

Для визначення магнітної сприйнятливості шламів окалини були необхідні дані, які характеризують розподілення напруженості магнітного поля в напрямку вісі соленоїда, градієнт напруженості та магнітну силу, діючу на вантаж, який переміщується.

Досліди проводились на градуйованому соленоїді (рис.1) з параметрами:

- активна довжина $l = 0,596 \text{ м}$;
- середній радіус $R = 0,079 \text{ м}$;
- кількість витків $W = 275$.

Відстань від центру соленоїда (точка О) до центру ваги вантажу, який досліджується (точка А) – X .

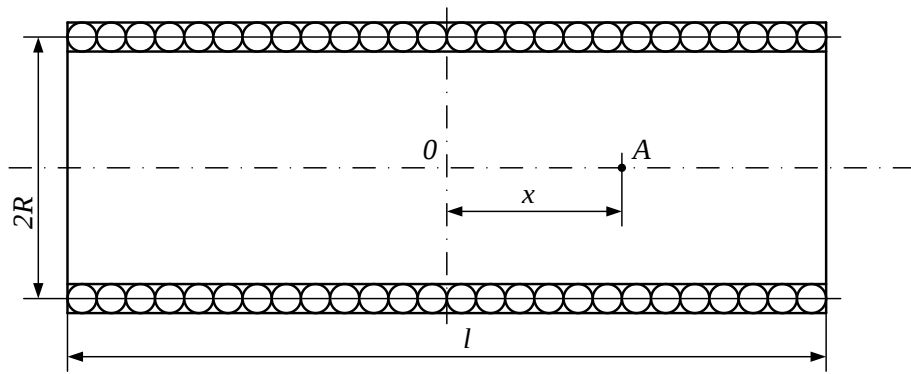

Рис.1. Ескіз градувального соленоїда

Вимірювання напруженості магнітного поля проводилось на установці (рис.2).

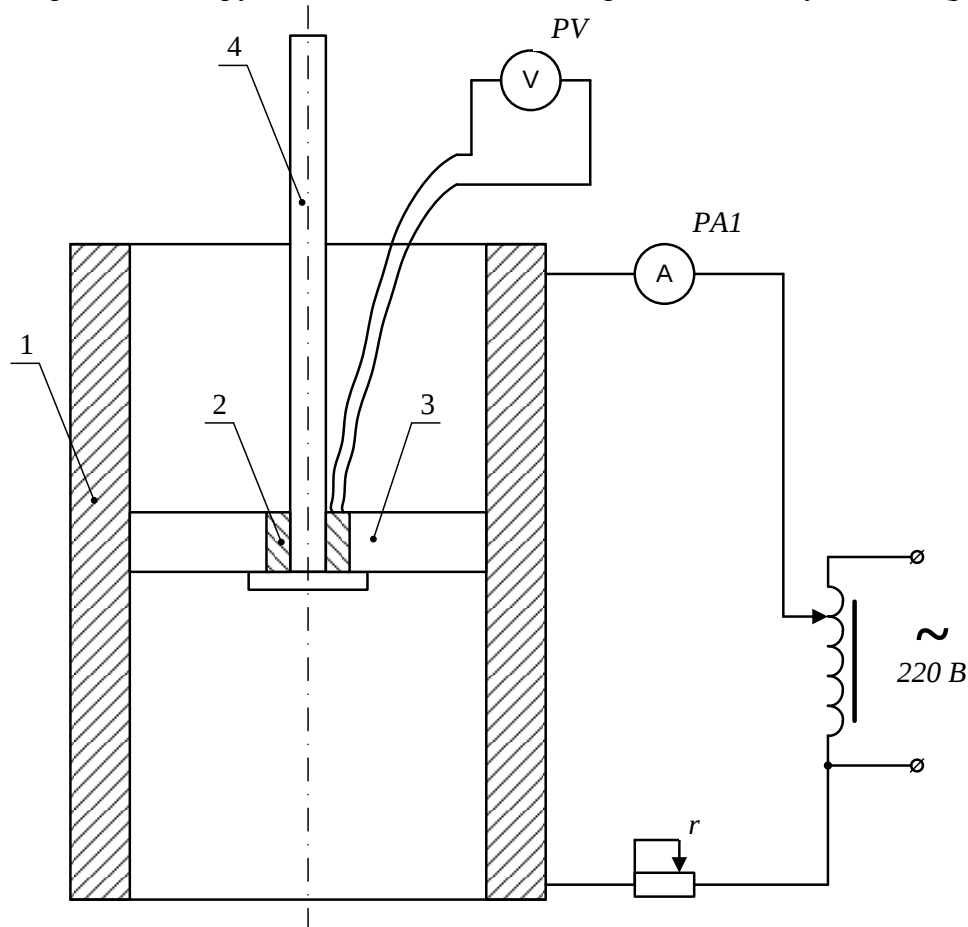

Рис.2. Схема установки для градування соленоїда

Вимірювальна (калібрована) котушка 2, закріплена на штоці 4, з направляючими 3, переміщувалась вздовж вісі градувального соленоїда 1, по якому пропускався струм 5А. В вимірювальній котушці індуктувалась ЕРС, яка фіксувалась вольтметром V.

Діюче значення ЕРС можна визначити за формулою:

$$\begin{aligned} E &= 4,44 \cdot f \cdot W \cdot \Phi_{\max} = 4,44 \cdot f \cdot W \cdot B_{\max} \cdot S = \\ &= 4,44 \cdot f \cdot W \cdot \mu_0 \cdot H_{\max} \cdot S, \end{aligned} \quad (3)$$

де $f = 50$ Гц;

W – кількість витків вимірювальної котушки (датчика);

$\Phi_{\max}$ – амплітуда магнітного потоку;

B – магнітна індукція;

S – активний переріз вимірювальної котушки.

Таким чином напруженість магнітного поля $H_{\max}$ знаходилась:

$$H_{\max} = \frac{E}{4,44 \cdot f \cdot W \cdot \mu_0 \cdot S}. \quad (4)$$

Перевірка правильності метода вимірювання напруженості магнітного поля проводилась розрахунковим шляхом за формулою:

$$H = \frac{I \cdot W}{2 \cdot l} \cdot \left[\frac{\frac{l}{2} - X}{\sqrt{R^2 + \left(X - \frac{l}{2}\right)^2}} + \frac{\frac{l}{2} + X}{\sqrt{R^2 + \left(X + \frac{l}{2}\right)^2}} \right], \quad (5)$$

де I – струм соленоїду, А;

W – кількість витків соленоїду;

X – відстань від центру соленоїду до точки вимірювання.

По кривим напруженості для кожної конкретної точки розраховувався градієнт напруженості магнітного поля $\frac{dH}{dx}$.

Магнітна сила визначалась на установці (рис.3).

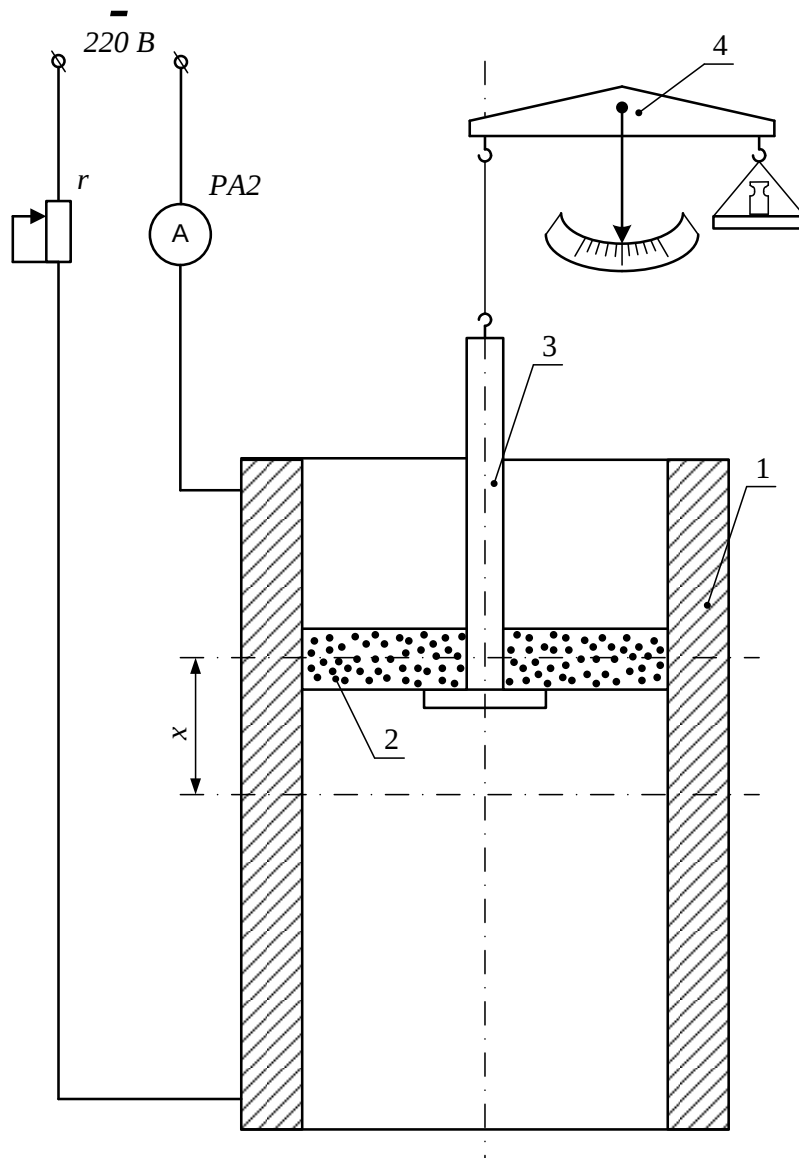

Рис.3. Схема установки для визначення сили взаємодії окалини з магнітним полем

В контейнер з немагнітного матеріалу 2 вміщувався досліджуємий вантаж (шлам). Контейнер, в свою чергу, вміщувався в градуйований соленоїд та підвішувався на штоці 3, зв'язаному з вагами 4. Після кожного вимірювання фіксувався об'єм та вага досліджуваного вантажу.

Отримані в результаті дослідів H ; $\frac{dH}{dx}$; F ; V дозволять за формулою 1 визначити магнітну сприйнятливість досліджуваних окалиновміщуючих шламів.

АНАЛІЗ ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ОДНОІНДУКТОРНОМУ ЛІНІЙНОМУ АСИНХРОННОМУ ДВИГУНІ НА ОСНОВІ РІВНЯНЬ МАКСВЕЛА

Трунов Д.Є., керівник ст. викл. Куваєв В.Ю.

Український державний університет науки і технологій

Перевага одноіндукторних лінійних двигунів полягає в тому, що індуктор не повинен охоплювати якір з усіх боків, що спрощує керування рухомою частиною, створюючи більшу кількість ступенів свободи. Особливістю лінійного асинхронного

двигуна (ЛАД) з одним індуктором є те, що в ньому виникають притягнення або відштовхування між індуктором та якорем залежно від типу та матеріалу якоря.

Повний аналіз процесів у такому двигуні (рис. 1) полягає у розв'язанні рівнянь Максвелла, які мають бути складені для окремих областей повітряного зазору та якоря.

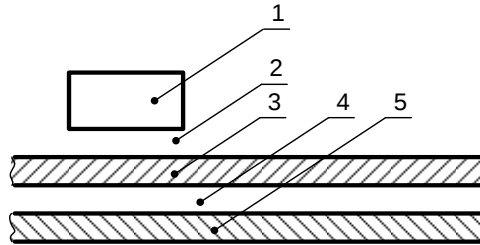

Рисунок 1 – Ескіз одноіндукторного ЛАД: 1 – індуктор, 2 – зазор, 3 – якорь, 4 – зазор, 5 – магнітне ярмо

Для розв'язання рівнянь прийняті наступні припущення:

- 1) однорідний якорь складається з шарів з постійними питомим опором та магнітною проникністю;
- 2) не враховуються вищі гармоніки струму та пази двигуна;
- 3) не враховуються процеси насичення у площині індуктора;
- 4) якорь довший за індуктор.

Граничні умови визначаються для поверхонь розділу: індуктор 1 – зазор 2; зазор 2 – якорь 3; якорь 3 – зазор 4; зазор 4 – ярмо 5; ярмо 5 – повітря.

Розв'язання виконується за допомогою:

- векторного потенціалу $\vec{A}$, при якому $\vec{B} = \text{rot } \vec{A}$;

- рівняння Пуассона для провідного середовища $\Delta \vec{A} = \frac{\mu}{\delta} \cdot \frac{d \vec{A}}{dt}$;

- рівняння Лапласа для непровідного середовища $\Delta \vec{A} = 0$,

де μ – магнітна проникність якоря (або ярма); δ – питомий опір якоря (або ярма); Δ – оператор Лапласа.

Напруженість магнітного поля: $\vec{E} = -\frac{d \vec{A}}{dt}$

Напруженість електричного поля: $\vec{H} = \frac{1}{\mu} \cdot \text{rot } \vec{A}$

За напруженістю магнітного та електричного полів можна визначити (як їх векторний добуток) вектор Пойнтинга, який характеризує потік втрат, що перетинає дану площину машини:

$$\vec{\Pi} = \vec{E} \wedge \vec{H} \text{ , [Вт/м}^2\text{]}.$$

Слід зазначити, що наведена методика розрахунку може бути застосована тільки для загального випадку, що відповідає двом провідним та трьом непровідним шарам.

ОСОБЛИВОСТІ МАГНІТНОГО ПОЛЯ У ЛІНІЙНОМУ АСИНХРОННОМУ ДВИГУНІ

Майстренко Д.М., керівник ст. викл. Куваєв В.Ю.

Український державний університет науки і технологій

Принцип дії лінійного двигуна заснований на силовій взаємодії провідного середовища з магнітним полем, яке рухається лінійно («біжить»). Первинна частина, тобто індуктор, лінійного асинхронного двигуна (ЛАД) фактично є розгорнутим у площину статором трифазної машини змінного струму. Вторинна частина ЛАД, тобто його яр, складається з пласкої феромагнітної пластини, через яку замикаються силові лінії магнітного поля, створеного індуктором (пластина є аналогом осердя ротора кругового асинхронного двигуна (АД)). До пластини закріплена накладка з матеріалу з високою електропровідністю (алюмінію або міді). Ця накладка є аналогом розгорнутої «білячої клітки» ротора кругового АД з нескінченною кількістю стрижнів. Магнітне поле, лінії якого перпендикулярні поверхні ярка, індукуює у накладці та на поверхні феромагнітної пластини вихрові струми. Взаємодія магнітного поля та струмів ярка створює тягову силу, яка викликає рух індуктора відносно ярка або навпаки – ярка відносно індуктора.

Специфічним явищем, що викликається розгорткою статора, є суттєва сила магнітного притягнення, яка діє між індуктором та сталлю ярка.

Основна хвиля обертового магнітного поля визначається рівнянням:

$$B(\xi, t) = B_1 \cos(\omega t - \xi),$$

де B_1 – амплітуда основної хвилі, $\xi = \frac{\pi}{\tau} \cdot x$ – відносна координата; x – поточна координата, ω – кутова частота струму збудження, τ – полюсний крок (довжина хвилі $\lambda = 2\tau$).

Основна хвиля магнітного поля, яке рухається лінійно, формально також описується наведеним вище рівнянням.

Кутова швидкість основної хвилі $\omega = \frac{d\xi}{dt}$. Тому при $x = \xi \frac{\tau}{\pi}$ синхронна швидкість «бігучого» магнітного поля:

$$v_s = \frac{dx}{dt} = \frac{\tau}{\pi} \cdot \frac{d\xi}{dt} = \frac{\tau}{\pi} \cdot \omega.$$

Оскільки $\omega = 2\pi f$, де f – частота струму збудження, то

$$v_s = 2 \cdot \tau \cdot f = f \cdot \lambda.$$

Якщо ЛАД має кінцеву довжину та двошарову обмотку, то на початку та у кінці індуктора пази не заповнені, що викликає крайові викривлення поля. В цьому полягає принципова відмінність лінійного двигуна від кругового.

Величини індукції початкової, середньої та кінцевої ділянок обмотки відповідно:

$$B_n(x, t) = \frac{1}{2} B_m [\cos(\omega t - ax) - \cos \omega t];$$

$$B_c(x, t) = B_m \cos(\omega t - ax);$$

$$B_k(x, t) = \frac{1}{2} B_m [\cos(\omega t - ax) + \cos \omega t],$$

де $a = 2\pi / \lambda$ – хвильове число, B_m – максимальне значення індукції у середній частині обмотки.

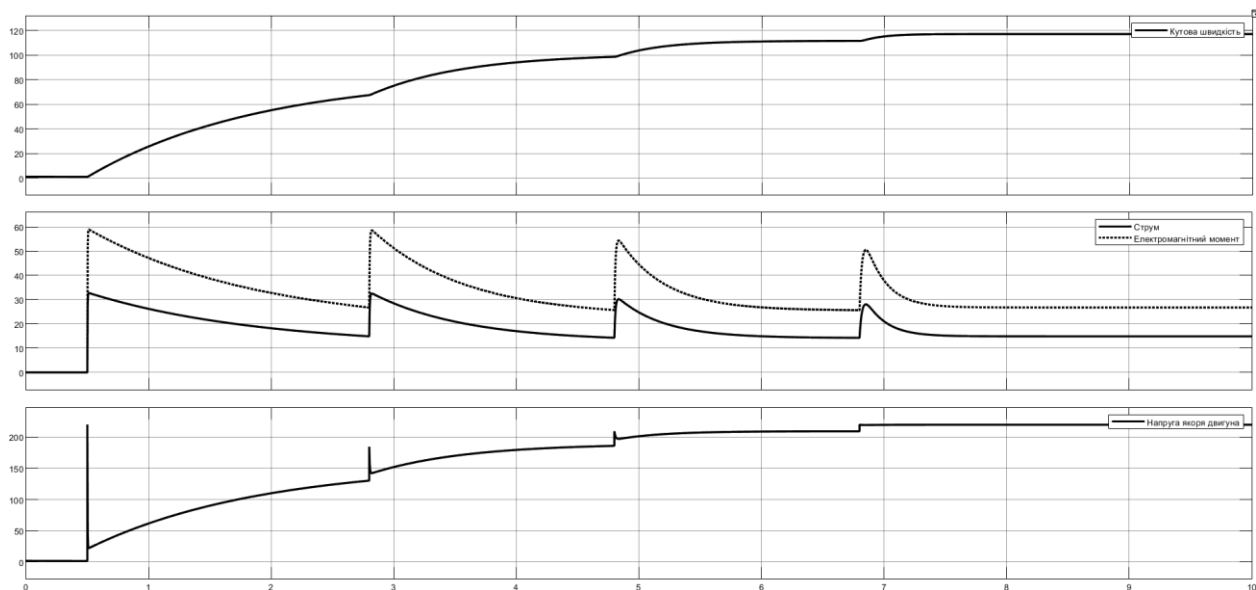

Рисунок 2. Графіки перехідних процесів за струмом, електромагнітним моментом та напругою якоря двигуна

За допомогою триступеневого пускового пристрою, модель якого наведена на рисунку 3 отримані реостатні графіки пуску двигуна постійного струму у три ступеня.

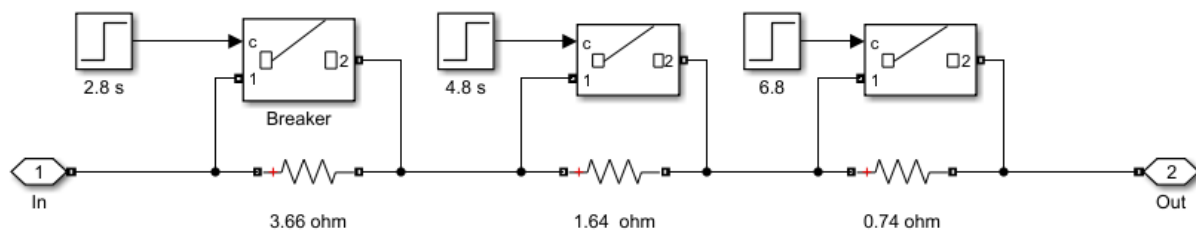

Рисунок 3. Модель триступеневого пускового пристрою

Дана математична модель дозволяє імітувати реостатний запуск двигуна постійного струму у три ступені. Можливим є збільшення пускових ступенів, шляхом додавання блоків Break з опором та входним сигналом завдання відповідно (рисунок 3).

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ АВТОМАТИЧНОГО ПРОГРАМНОГО КЕРУВАННЯ НАТИСКНИМИ МЕХАНІЗМАМИ ПРОКАТНИХ СТАНІВ

Морозов М.В., керівник доц. Стьопкін В.В.

Український державний університет науки і технологій

Точність роботи натискного механізму в основному визначає якість вихідного продукту, а швидкість його роботи може в значній мірі впливати на продуктивність всього прокатного стану. На високопродуктивних прокатних станах оператору, який керує натискним механізмом, необхідно виконувати 1000 і більше вмикань на годину, і відповідно, йому складно витримувати високий темп прокатки без помилок. В такому випадку виникає необхідність автоматизації такого механізму.

Автоматизації натискного пристрою на діючих реверсивних прокатних станах, як правило, передують реконструкція механічного та електричного обладнання з метою інтенсифікації процесу пересування верхнього валка та покращення експлуатації

натискного механізму. Сумарна потужність приводних двигунів натискних пристроїв блюмінгів доходить до позначки 600 кВт, з передатним відношенням редуктора 4-6. При цьому максимальна швидкість пересування верхнього валка досягає 180 мм/с, а прискорення пересування валка складає 150 мм/с² і більше.

Система автоматичного програмного керування механізмом натискного пристрою реверсивного прокатного стану повинна забезпечувати швидку і точну перестановку верхнього валку стану після кожного пропуску металу у відповідність з заданою програмою обтиску.

Для автоматичного пересування верхнього валку застосовуються позиційні системи слідкуючого електропривода з програмним керуванням, які можуть бути безперервними (аналоговими) та дискретними (цифровими).

До складу системи автоматичного керування натискним механізмом входять:

- програмно-задаючі пристрої для автоматичного завдання програм пересування верхнього валку на цикл прокатки;
- системи слідкуючого електропривода, які виконують відпрацювання необхідних пересувань, заданих програмно-задаючим пристроєм;
- датчик положення прокатувального металу відносно валків стану;
- блок зміни завдання за пропусками.

Пристрої автоматизації повинні бути придатними для існуючих систем керування на базі генератор-двигун (Г-Д) з електромашинним керуванням і магнітними підсилювачами – такі системи використовуються і в даний час, наприклад на блюмінгу 1050 в умовах ПрАТ «ДМЗ», м. Дніпро. Найкращі результати можуть бути досягнуті для нових систем з безконтактними колами керування, безконтактними реле та регуляторами.

Для максимального скорочення часу відпрацювання пересування слідкуюча система повинна працювати за оптимальним швидкісним графіком.

Система автоматики повинна забезпечувати можливість втручання оператора в автоматичне керування без додаткових переключень.

В системі автоматики повинен бути захист на відключення при зникненні напруги постійного або змінного струму. Пульт повинен містити світлову сигналізацію роботи механізму на автоматичній.

Система автоматичного керування натискним механізмом повинна забезпечувати роботу механізму по всім програмам обтисків для прокатки злитків. Перехід з однієї програми обтисків на іншу повинен здійснюватися простим натисканням кнопки без відключення автоматики.

Для прокатних станів автоматика натискного механізму повинна здійснювати відпрацювання пересування верхнього валка з точністю не гірше ± 5 мм у всіх пропусках, крім останнього, а в останньому пропуску з точністю ± 1 мм.

В системі автоматики повинен бути пристрій для корегування з поста керування величини обтисків у передостанньому та останньому пропуску. Необхідність такої корекції виникає при спрацюванні калібрів та підшипників.

ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ ДО АВТОМАТИКИ ГОЛОВНОГО ПРИВОДА ПРОКАТНОГО СТАНУ

Патерило С.В., керівник доц. Стьопкін В.В.

Український державний університет науки і технологій

У відповідності з технологічним процесом автоматика головного привода повинна здійснювати ряд операцій по керуванню цим приводом в залежності від

програми обтисків, типу злитку, розмірів розкату після останнього пропуску, температури злитку та стану обладнання в момент прокатки.

Автоматичні режими роботи прокатного стану засновані на врахуванні положення злитку або розкату відносно транспортних пристроїв або валків кліті і на контролі за процесом обтиску.

У відповідності з цим електричні схеми автоматики повинні:

- задавати напрям обертання головному приводу та робочим рольгангам у кожному пропуску;
- встановлювати задані та знаходити оптимальні швидкості та забезпечувати захоплення металу валками;
- фіксувати момент захоплення металу валками та розганяти головний привод після захоплення до швидкості, що обмежена програмою роботи або визначеною обчислювальним пристроєм;
- ліквідувати буксування та продовжувати нормальний цикл прокатки;
- визначати момент початку процесу гальмування з метою забезпечення мінімально необхідного викиду розкату;
- забезпечувати необхідну швидкість викиду розкату з валків;
- здійснювати реверс головного привода та робочих рольгангів після відпрацювання натискним пристроєм необхідного пересування валків;
- вмикати привода для транспортування розкату в сторону ножиць після останнього пропуску;
- здійснювати подачу розкату для кантування у відповідних пропусках та інші необхідні операції, специфічні для даного прокатного стану.

Розгін головного привода повинен відбуватися без послаблення поля в перших пропусках до досягнення розкатом довжини порядку 5 м.

Для визначення моменту гальмування головного привода застосовується обчислювальний пристрій попереднього гальмування, і до нього висуваються наступні вимоги:

- пристрій призначається для видачі команди на гальмування головного привода блоку при автоматичному керуванні з метою отримання до моменту виходу металу з валків швидкості, яка дорівнює заданій швидкості викидання;
- припускається, що швидкість металу дорівнює лінійній швидкості валків;
- передбачається, що на період гальмування від основної швидкості до швидкості викиду загальмовування головного привода – величина постійна і у всіх пропусках однакова;
- повинна бути передбачена можливість зміни уставки швидкості викиду з поста керування;
- при роботі привода, зі швидкістю, яка перевищує основну, після виходу заднього кінця прокату, привод повинен переходити в режим гальмування до основної швидкості;
- помилка пристрою у визначенні початку гальмування завжди повинна бути від'ємною, не більше 15 % загального часу гальмування.

Основною функцією пристрою попереднього гальмування є забезпечення викиду злитків з оптимальною швидкістю при якій час паузи дорівнює часу відпрацювання натискним пристроєм заданого пересування на наступний пропуск.

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ АВТОМАТИЧНОГО КЕРУВАННЯ ЛІНІЙКАМИ МАНІПУЛЯТОРІВ ТА КАНТУВАЧЕМ ПРОКАТНОГО СТАНУ

Білий В.В., керівник доц. Стьопкін В.В.

Український державний університет науки і технологій

В технологічному процесі прокатних станів робота лінійок маніпуляторів та кантувачів займає особливе місце, так як пов'язана зі значною кількістю пересувань за складною траєкторією, зі змінною конфігурацією розкату та його змінними координатами. Оператори керуються положенням злитку та розкату, ступенем кривизни розкату, станом цих механізмів та темпом прокатки. Ці механізми працюють найбільш напружено і, в кінцевому випадку, визначають продуктивність прокатного стану.

При відсутності автоматизації маніпуляторів та кантувачів, виникають часті поломки, знижується продуктивність прокатного стану. При розробці системи автоматизації маніпуляторів та кантувачів необхідно враховувати наступні основні моменти їх роботи.

Лінійки маніпуляторів повинні направляти злиток або розкат у відповідний калібр при захваті і більшій частині пропуску.

Лінійки повинні переміщати розкат до відповідного калібру за визначеною програмою обтисків.

При необхідності лінійки повинні приймати розкат у кінці пропуску і, затиснув, загальмувати його для зменшення викиду.

Лінійки, які приймають розкат з валків, повинні бути розсунутими з врахуванням розширення злитку.

Лінійки повинні затиснути розкат для правки у випадку його значного викривлення.

Після правки лінійки повинні бути розтиснутими для вільного руху розкату.

В пропусках з кантуванням лінійки, прийнявши розкат, повинні узгоджено з роботою кантувача розсунутися на визначену величину для забезпечення чіткого та надійного кантування і після цього зімкнутися, направивши розкат у необхідний калібр.

Кантування повинне розпочинатися тільки після виходу розкату з валків.

Якщо величина кривизни розкату вище припустимої і захоплення його валками практично не можливе, автоматика повинна відключитися.

При зустрічі зі злитком ліва лінійка повинна бути пересунута у крайнє ліве положення (за бочку в залежності від калібрування валків) після початку останнього пропуску, а права лінійка повинна почати пересуватися до бочки валка тільки після уходу заднього кінця розкату з зону лінійок.

Повинен бути передбачений контроль кантування і повторне кантування розкату у випадку зриву або незавершеності першої операції.

Повинне бути передбачено кантування на 180^0 шляхом повторення звичайного кантування на 90^0 .

При передачі злитків і розкату з більшого калібру до меншого, як правило, здійснюється кантування на 90^0 .

При прокатці слябів розкат з першого калібру передається в будь-який калібр і назад до першого.

При кантуванні злитку та розкату можливі наступні варіанти: кантування з передачею злитку в калібр, розташований ліворуч або праворуч від попереднього; кантування всередині калібру без передачі до іншого калібру; кантування злитку перед першим пропуском, якщо він «на ребрі» замість «плашмя» або навпаки.

В основі роботи автоматики маніпуляторів і кантувачів повинно бути закладено позиційне програмування положення і руху лінійок, індикація дотику лінійок зі

злитком і розкратом, індикація положення розкату відносно валків і лінійок, контроль здійснення кантування за положенням розкату.

ДЕМОНСТРАЦІЙНИЙ СТЕНД НА БАЗІ ПРОГРАМОВАНОГО РЕЛЕ EASY 512-DC-RC

Коба В.В., керівник ст. викл. Безуглий А.В.

Український державний університет науки і технологій

Лабораторний стенд на базі програмованого реле EASY 512 DC-RC зібраний на кафедрі електричної інженерії ДМетІ УДУНТ та задіяний на лабораторних роботах з дисциплін: «Електроніка та мікросхемотехніка» та «Системи керування електротехнічними комплексами». Загальний вигляд лабораторного стенду на базі програмованого реле EASY 512 DC-RC наведений на рисунку 1.

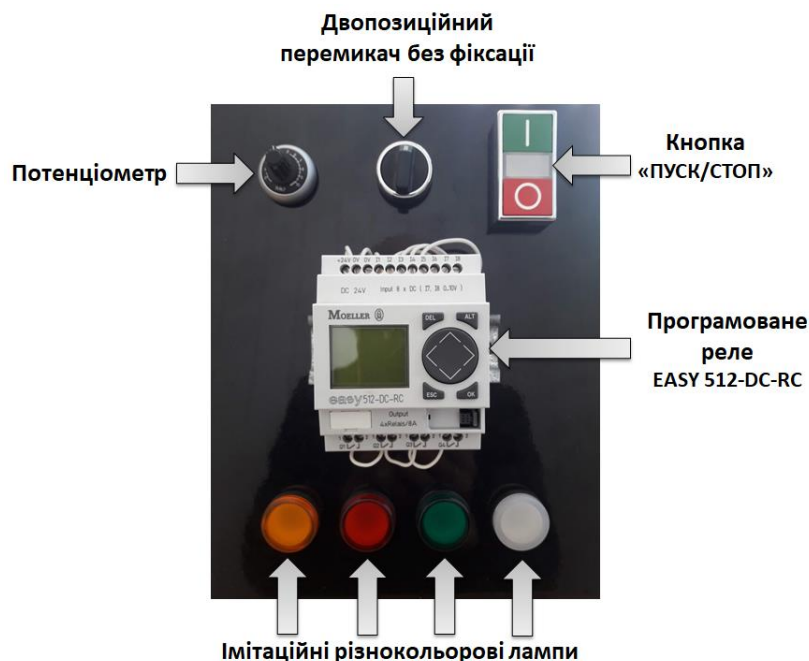

Рисунок 1. Загальний вигляд лабораторного стенду на базі програмованого реле EASY 512 DC-RC

Напруга живлення 24 В DC, напруга входних сигналів співпадає за видом та величиною з обраною напругою живлення. Вихідні кола пристрою релейні. Усі внутрішні функції реле реалізуються в програмній формі. За програмними функціями зберігаються відомі назви: таймери, реле часу, лічильники, компаратори і т. д. Програма складається у вигляді рисунку електричної схеми, яка містить входні кола, контакти та котушки відповідних реле та з'єднувальні лінії. Введення програми відбувається з вбудованого пульта з клавіатурою та індикацією на рідкокристалічному дисплеї, або з персонального комп'ютера за допомогою програмного середовища EASY-SOFT.

Для програмування реле використовується програмне середовище EASY-SOFT v.6. Послідовність роботи в даному програмному забезпеченні наступна: створення проєкту; створення схеми з'єднань. Перевірка роботи розробленої схеми керування здійснюється в режимі «Імітація». Після успішної імітації програма завантажується в програмоване реле в режимі «Комунікація». Для з'єднання комп'ютера з реле використовується кабель EASY-PC-CAB. До релейних виходів, розрахованих на

струми до 5 А, під'єднані різнокольорові лампи для відображення процесу замикання контактів.

АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА СОНЯЧНИХ ПАНЕЛЕЙ

Бирик Н.П., керівник доц. Нежурін В.І.

Український державний університет науки і технологій

Основною сировиною в даному виробництві служить кремній, а точніше кварцовий пісок певних порід. Технологія підготовки сировини складається з 2 процесів:

1. Етап високотемпературного плавлення.
2. Етап синтезу, що супроводжується додаванням різних хімічних речовин.

Шляхом цих процесів досягають максимального ступеня очищення кремнію до 99,99%. Для виготовлення сонячних батарей найчастіше використовують монокристалічний і полікристалічний кремній. Після того, як кремній пройшов

очищення, його розрізають на тонкі пластини, які, в свою чергу, ретельно тестують, виконуючи замір електричних параметрів за допомогою світлових спалахів ксенонових ламп високої потужності.

Другий етап технології являє собою процес пайки пластин в секції, з подальшим формуванням з цих секцій блоків на склі. Секції формують з 9 або 10 сонячних елементів, а блоки – з 4 або 6 секцій. 3 етап – це ламінування. Спаяні блоки фотоелектричних пластин ламінують етиленвінілацетатною плівкою і спеціальним захисним покриттям. На останньому етапі виготовлення блоків сонячних батарей монтується алюмінієва рама і сполучна коробка. Після чого сонячні батареї проходять тестування, де вимірюють показники струму короткого замикання, струму і напруги точки максимальної потужності і напруги холостого ходу. За результатами американського дослідницького інституту Global Data, у 2017 році 9 китайських компаній покрили половину світового ринку сонячних панелей. Лідером став бренд Jinko Solar, друге місце впевнено утримує Trina Solar, і тільки на четвертому місці розташувався перший не китайський, але з виробництвом у Піднебесній, бренд Canadian Solar (Канада). Проте, європейські і американські компанії успішно працюють над здешевленням і збільшенням ефективності панелей, а також пошуком альтернативи кремнію, як основної сировини для виробництва.

ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОДЕРЖАННЯ ТЕХНІЧНОГО КРЕМНІЮ

Манзя Р.Ф., керівник доц. Нежурін В.І.

Український державний університет науки і технологій

Кремній отримують з діоксиду кремнію (SiO_2), який у великій кількості міститься в земній корі. Процес виробництва кремнію починається з вилучення сировини, яка проходить хімічну обробку для отримання високочистого металургійного кремнію. У цьому процесі кремнезем змішують з нафтовим коксом і піддають дії високої температури в печі. Нафтовий кокс діє як відновник, видаляючи домішки, присутні в кремнеземі, і виробляє чистий металевий кремній. Потім металургійний кремній додатково очищається за допомогою процесу відновлення. У цьому процесі кремній піддається дії високих температур разом із відновником, таким як вуглець, для видалення домішок, таких як кисень та інші небажані елементи.

Далі металевий кремній піддається процесу, який називається очищенням зонним плавленням, де його нагрівають і пропускають через розплавлену зону для видалення будь-яких залишкових домішок. Цей процес повторюється кілька разів, доки не буде отримано кремній високої чистоти з вмістом домішок менше однієї частини на

мільярд. Після отримання кремнію високої чистоти його перетворюють на злитки або блоки кремнію. Для цього кремній розплавляють і розливають у відповідні форми. Отримані злитки кремнію нарізають на тонкі листи. Кремнієві пластини проходять процес легування, під час якого в кристалічну структуру кремнію вводять контрольовані домішки для зміни його електричних властивостей. Це досягається за допомогою таких елементів, як бор або фосфор, які додають електрони або дірки в структуру кремнію. Використання кремнію в сучасних технологіях виробництва сонячних батарей добре зарекомендувало себе та забезпечує надійний продукт із гарантованим виходом енергії протягом щонайменше 25–30 років. Надійність, зростаючий попит на електроенергію в економікою, що розвивається, можливість зняття навантаження при перевантаженнях мережі, а також зростання цін на електроенергію, що генерується традиційними джерелами енергії, додають привабливість використанню кремнію у розвитку ринку сонячної фотоенергетики.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПИТОМОГО ОПОРУ ШИХТОВИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ВИПЛАВКИ ФЕРОМАРГАНЦЮ

Самойленко Ю.О., керівник доц. Нежурін В.І.

Український державний університет науки і технологій

Одним із суттєвих факторів, що впливає на величину активного опору ванни діючої рудовідновлювальної електропечі, є величина активного опору шихтових матеріалів, які використовуються для одержання сплаву. Для виключення впливу контактних опорів на результати вимірювань було розроблено вимірювальний пристрій на основі використання чотирьохзондового методу. Шихтові матеріали розташовуються у вогнетривкому тиглі, на дні якого встановлено графітовий електрод. Зверху шихтові матеріали контактують з рухомим електродом, за допомогою якого можна забезпечити певний тиск на шихту. До цих двох електродів під'єднане джерело живлення зі змінною напругою. Додатково у тиглі встановлені на каліброваній відстані один від другого ще два електроди, виконані із жаротривкої сталі. Знаючи величину струму, що протікає через зразок, різницю потенціалів між додатковими електродами, довжину каліброваної відстані між додатковими електродами, площу перерізу тигля, можна обчислити величину питомого опору шихти. В процесі вимірювань зразок може нагріватися до необхідної температури, яка контролюється термопарою. При виконанні досліджень контроль усадки шихтових матеріалів здійснюється за допомогою індикатора. Вимірювання питомого опору шихтових матеріалів печей ферромарганцю показали, що він визначається як фракційним складом шихти, так і вмістом відновника у ній. Це дає можливість рекомендувати оптимальний фракційний склад шихтових матеріалів діючої електропечі, який сприяє величині активного опору ванни.

ОЦІНКА ВПЛИВУ СЕЗОННОСТІ ТА ДОБОВИХ КОЛИВАНЬ НА ГРАФІКИ ЕЛЕКТРИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ

Большак А.В., керівник доц. Бондар О.І.

Український державний університет науки і технологій

Оцінка впливу сезонності та добових коливань на графіки електричних навантажень є важливим напрямом дослідження, що спрямований на оптимізацію енергоспоживання та забезпечення стабільної роботи систем електропостачання. Нетягові споживачі залізничного транспорту, до яких належать адміністративні будівлі, системи освітлення, кондиціонування повітря, опалення та інші інфраструктурні об'єкти, характеризуються значними коливаннями в електроспоживанні. Ці коливання

обумовлені як зовнішніми чинниками, такими як сезонність, температурний режим і тривалість світлового дня, так і внутрішніми, пов'язаними з режимами роботи об'єктів та інтенсивністю використання обладнання.

Основною метою дослідження є визначення закономірностей у зміні графіків електричних навантажень під впливом сезонних та добових коливань, а також розробка практичних рекомендацій для підвищення енергоефективності системи електропостачання. Для досягнення цієї мети було застосовано сучасні методи аналізу даних, зокрема статистичний аналіз для оцінки середніх та пікових значень навантажень, кореляційний аналіз для визначення залежності між зовнішніми умовами та навантаженнями, а також моделювання часових рядів для прогнозування майбутніх змін.

Результати дослідження свідчать, що сезонні коливання мають суттєвий вплив на графіки електроспоживання. У зимовий період спостерігається значне зростання навантажень через активне використання систем опалення та освітлення, що пов'язано зі зниженням температури та короткою тривалістю світлового дня. Влітку електроспоживання зростає через потребу у кондиціонуванні повітря, особливо в денні години, коли температурні показники сягають максимуму. У перехідні сезони, такі як весна та осінь, графіки навантажень стають стабільнішими, але все одно зберігають підвищені вечірні піки через активне використання освітлювальних систем.

Добові коливання є постійним фактором, який проявляється у всіх сезонах. Найбільші піки навантажень припадають на ранкові години, коли починається робота адміністративних будівель і запуск основного обладнання, а також на вечірні години, коли завершується робочий день та зростає активність освітлювальних систем. У нічний час електроспоживання знижується до мінімальних рівнів через значне зменшення активності більшості об'єктів.

Серед ключових чинників, що впливають на графіки навантажень, варто виділити зовнішню температуру, тривалість світлового дня, погодні умови, графік руху поїздів та режим роботи інфраструктурних об'єктів. Зокрема, було встановлено, що зниження температури в зимовий період корелює зі зростанням навантажень, обумовленим потребою в додатковому опаленні, тоді як у літній період збільшення температури спричиняє зростання використання кондиціонерів.

На основі отриманих результатів було розроблено низку практичних рекомендацій для оптимізації роботи систем електропостачання. Зокрема, запропоновано впровадити автоматизовані системи управління навантаженнями, які враховують сезонні та добові коливання. Це дозволить динамічно адаптувати режим роботи обладнання до поточних потреб споживачів, зменшуючи пікові навантаження та забезпечуючи рівномірність графіків. Крім того, доцільно використовувати енергоефективне обладнання, таке як сучасні системи освітлення (наприклад, LED) та високоефективні теплові насоси для опалення і кондиціонування. Також рекомендовано перенести частину енергоємних операцій на позапікові години, що сприятиме зниженню загального навантаження на систему.

Ще одним важливим аспектом є використання прогнозів навантажень для планування резервів електропостачання. Застосування математичних моделей та прогнозних алгоритмів дозволяє визначати ймовірні пікові значення навантаження та забезпечувати необхідні ресурси для стабільної роботи системи. В умовах зростання пікових навантажень доцільно застосовувати системи акумулювання енергії, які дозволяють компенсувати перевищення споживання у критичні моменти. Крім того, частина споживачів може бути переведена на альтернативні джерела енергії, наприклад, сонячні батареї або генератори.

Таким чином, врахування сезонності та добових коливань є важливим для ефективного управління графіками електричних навантажень. Використання сучасних методів аналізу та впровадження енергоефективних рішень сприяє зниженню витрат, підвищенню надійності роботи системи та забезпеченню раціонального використання ресурсів. Це дослідження створює підґрунтя для впровадження інноваційних підходів у сфері управління енергетичними системами залізничного транспорту, що відповідає сучасним вимогам до енергоефективності та сталого розвитку.

ПІДСЕКЦІЯ «ТРАНСПОРТНА ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКА»

АНАЛІТИЧНИЙ МЕТОД ОПЕРАТИВНОГО НОРМУВАННЯ РОЗХОДУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ НА ТЯГУ ПОЇЗДІВ

Бородулін П.Т., керівник ст. викл. Васильєв В. Є.

Український державний університет науки і технологій

Найважливішим завданням локомотивного господарства в умовах ринкових відносин є скорочення витрат електричної енергії на тягу поїздів, яка досягає 40% від загальної суми експлуатаційних витрат електровозних депо.

Зусилля Укрзалізниці по зниженню питомої витрати електроенергії проводяться по трьом напрямкам:

- замовлення більш економічного рухомого складу;
- вплив на експлуатаційні фактори, що впливають на питомі енерговитрати;
- використання інтелектуального потенціалу та досвіду осіб, що забезпечують рух поїздів.

Більш ефективний розрахунок норми для готового до відправлення конкретного поїзда є оперативний розрахунок норми для реального сформованого складу вантажного поїзда на основі фактичної інформації, що міститься в його натурному листі. Такий розрахунок дозволяє врахувати характеристики всіх вагонів, включаючи тип вагона і його осьове навантаження.

Для рішення цієї задачі необхідно попередньо проаналізувати причини змін питомих енерговитрат в тязі поїздів, оскільки швидке зростання потужності електровозів не супроводжується пропорційним зростанням ваги поїзда, що призводить до недовикористання потужності електровоза.

З методів розрахунку норм для поставленого завдання обраний тяговий розрахунок, тому що за умови наявності в депо ПЕОМ він гарантує швидке вирішення завдання.

Пропонується використовувати аналітичний метод тягового розрахунку, заснований на прямому інтегруванні рівняння руху поїзда за елементами профілю колії, тобто великими кроками. Цей метод дозволяє спростити алгоритм тягового розрахунку і, відповідно, прискорити розрахунок на порядок, що забезпечує можливість оперативного нормування.

При прийнятті поїзда як матеріальної точки це рівняння може бути проінтегровано аналітично шляхом поділу змінних за умови апроксимації алгебраїчними поліномами другого порядку нелінійних функцій, що виражають сили тяги, гальмування і основного опору руху поїзда в функції його швидкості. Аналітичне інтегрування можливо в функції шляху або часу по кроках, причому кожен крок відповідає елементу випрямлення профілю колії. Результуючі вираження, отримані інтегруванням рівняння руху поїзда розділення змінних, є неявними по відношенню до швидкості і часу, тобто являють собою формули для обчислення шляху по часу або за швидкістю. Тому тяговий розрахунок запропонованим аналітичним методом необхідно вести з залученням ітераційного обчислювального процесу.

Практична реалізація тягового розрахунку аналітичним методом дозволить враховувати обмеження швидкості, а при досягненні обмеження швидкості - зміни режиму роботи електровоза, тобто зміни позиції контролера машиніста

За попереднім аналізом встановлено, що впровадження запропонованого методу може дозволити знизити розрив між нормою, що задається і фактичною витратою електроенергії в 1,1-1,2 рази. Це може забезпечити енергозбереження для електровозного депо в розмірі орієнтовно на 3-4% (за рахунок підвищення стимулюючого ефекту локомотивної бригади технологічної норми витрати електроенергії на тягу поїздів).

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ДЕФЕКТОСКОПІЇ ВУЗЛІВ ТЯГОВОГО РУХОМОГО СКЛАДУ ВІБРОДІАГНОСТИЧНИМИ МЕТОДАМИ

Федік А.С., керівник ст.викл. Васильєв В. Є.

Український державний університет науки і технологій

Життєвий цикл будь-якого технічного виробу включає чотири основних процеси: створення (конструювання і виготовлення), експлуатація, обслуговування і ремонт, утилізація. Оптимізація вартості і тривалості цих складових життєвого циклу тягового рухливого складу керуванням надійністю, довговічністю і екологічною безпекою в експлуатації саме і дозволяє привести у відповідність вимоги ринку транспортних послуг із прибутковістю.

Оптимізація системи обслуговування і ремонту є одним з вимог сучасної концепції керування надійністю складних технічних об'єктів, забезпечуючи певний її рівень. Технічне обслуговування, вирішуючи питання підвищення його якості, збільшення надійності, керування тривалістю терміну служби тягового рухомого складу, повинно організовуватися таким чином, щоб у центрі уваги була безпека руху.

Для реалізації такого підходу на залізничному транспорті необхідно створити глобальну інформаційну систему, що дозволяє одержати необхідні відомості про технічний стан кожної тягової одиниці, необхідних матеріалах, устаткуванні, запасних частинах для забезпечення життєвого циклу тягового рухомого складу на етапі його експлуатації. Діагностика як одна зі складових цієї системи повинна вирішувати завдання оцінки фактичного стану тягового рухливого складу в процесі експлуатації, даючи необхідну вихідну інформацію для відповідної організації ремонтного циклу. Щоб діагностика стала реальним інструментом в оцінці стану тягового рухомого складу в системі технічного обслуговування, орієнтованого на доход, вона повинна відповідати певним вимогам, зокрема, бути досить достовірною, оперативною, технологічною, інформативною для визначення необхідного обсягу робіт при проведенні профілактики і ремонту і достатньо швидко окупною.

Тим пояснюється велика увага фахівців різних галузей до засобів і методів вібродіагностичного контролю, зокрема до виявлення дефектів у підшипників кочення рухомого складу і прогнозування залишкового ресурсу. Методи діагностування підшипників кочення працюючої машини засновані на аналізі вібрації, створюваної силами тертя в підшипниках. Специфіка сил тертя катання в обертових вузлах машин така, що при відсутності дефектів у підшипниках кочення вони стабільні за часом. При недостатній точності виготовлення підшипника, його монтажу в посадковому місці, а також при зношуванні поверхні тертя, сили тертя в цьому підшипнику перестають бути стабільними і залежать від кута повороту обертового кільця або сепаратора.

Постійна сила тертя збуджує випадкову вібрацію підшипника в широкій полосі частот. Максимум її спектральної щільності звичайно припадає на частоти порядку 2-10 кГц. Частота спектральної щільності залежить у першу чергу від швидкості

обертання і розмірів підшипника, якості поверхонь тертя і змащення. З появою дефектів а, отже, нестабільності сили тертя, збуджена випадкова вібрація стає нестационарною, тобто величина спектральної щільності на будь-якій частоті періодично змінюється у часі. Саме нестационарність випадкової вібрації підшипникових вузлів являється об'єктивною ознакою появи дефектів поверхонь тертя у підшипниках кочення.

Для виявлення дефектів пропонується застосувати датчик для вимірювання вібрації (акселометр), оснащений Wi-Fi передавачем та ноутбук з програмою, яка буде виявляти вид дефекту, розраховувати (з заданою імовірністю) термін подальшої роботи об'єкта діагностування та зберігання результатів вимірів. Використання мобільного вимірювального комплексу дозволить позбутись великої кількості з'єднувальних дротів, проблем з контактами в роз'ємах підключення датчиків, створює можливість дистанційного вимірювання. При накопиченні достатньої кількості досліджень стає можливим вирішити проблеми, які найбільш часто зустрічаються при експлуатації електровозів – недостатнє змащення в підшипникових вузлах тягових двигунів, допоміжних машин, колісних пар і редукторів. Своєчасне виявлення і усунення в процесі виконання поточних обслуговувань і поточних ремонтів із проведенням повторного діагностування дозволить істотно знизити зношування вузлів і забезпечити продовження їхнього ресурсу до викочування.

У результаті істотно зменшиться кількість дефектів по всіх вузлах, що піддаються діагностуванню, зменшиться загальна кількість викочувань колісно-моторних блоків, що позитивно вплине на скорочення економічних затрати та зменшення простою локомотива в ремонті.

ПРОЕКТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОТИБОКСУВАЛЬНОЇ СХЕМИ ЕЛЕКТРОВОЗІВ ПОСТІЙНОГО СТРУМУ

М'ясніков Д.О., керівник ст.викл. Васильєв В. Є.

Український державний університет науки і технологій

Тягові якості локомотивів залежать від конструкції його механічної частини, системи управління потужністю, а також від додаткових пристроїв, що забезпечують стійку реалізацію сили тяги як при рушанні з місця, так і під час руху.

Процес боксування відомий з часів парової тяги. Також добре відомі негативні сторони цього явища: зниження ефективної тяги, високі динамічні навантаження в тяговому приводі, у декілька разів зростаючий знос коліс і рейок. Тому обмеження боксування залишається актуальним завданням, рішення якого дозволить отримати економію електроенергії і понизити витрати на ремонт рухомого складу і колії.

Характерною особливістю усіх відомих протибоксовочних систем є те, що вони виявляють боксування, що почалося, коли вже перевищена межа по зчепленню, і швидкість ковзання колісної пари досягла певної величини. Ефективність боротьби з боксуванням залежить від того, як швидко воно виявлене і прийняті заходи по його усуненню. Найбільш ефективним в усіх відношеннях являється недопущення боксування при реалізації максимальних за умовами зчеплення тягових сил. Але для цього необхідно постійно знати ту межу тяги, перевищення якої неминуче приведе до боксування.

Прогнозування боксування дозволяє своєчасно вжити заходи по його відвертанню (зміна тягового режиму, попереджуваче подання піску або модифікатора зчеплення) і тим самим виключити боксування при реалізації максимальної сили тяги.

На залізницях України широко використовуються вантажні і пасажирські електровози. Зокрема на електрифікованих ділянках постійного струму широко

експлуатуються вантажні електровози ВЛ10, ВЛ11 і 2ЕЛ4. В процесі експлуатації цих електровозів виникає багато проблем. Зокрема однієї з суттєвих і актуальних при роботі електровоза і на сьогодні залишається проблема боксування. Боксування осей електровозів приносить значну шкоду обладнанню електровозів і рейковій колії, а також колісним парам. Під час боксування зменшується сила тяги, що у свою чергу може призвести до зупинки потягу на перегоні. На електровозах, що мають схему з декількома послідовно з'єднаними тяговими двигунами, напруга на колекторі двигуна боксуючої вісі значно перевищується, що викликає погіршення його комутації і збільшення іскріння під щітками. Якщо боксування розвивається досить швидко і якщо не приймаються заходи до його припинення, то із-за поганої комутації на колекторі тягового двигуна з'являється круговий вогонь, який оплавляє корпуси щікотримачів, пластини колектора і викликає перекидання електричної дуги по ізоляторах щікотримачів.

Усе це вказує на велику актуальність завдання зменшення випадків боксування і відвертання його розвитку.

В результаті аналізу основних електричних протибоксовочних схем, вважається доцільним вибрати наступний напрям модернізації (стосовно електровозів ВЛ10, ВЛ11). Для послідовного і послідовно-паралельного з'єднань вибрати спосіб шунтування обмотки якоря тягового двигуна боксуючої колісної пари, оскільки він не вимагає:

- додаткового введення в коло двигунів невеликого опору;
- стороннього джерела електричної енергії;
- включення контакторів введення опорів поєднувати з поданням піску.

Для паралельного з'єднання вибираємо схему з введенням опору в коло двигунів боксуючої колісної пари, оскільки цей спосіб не вимагає великих за значенням опорів і не треба розраховувати опори на велику потужність.

Також необхідно розглянути (в якості порівняння ефективності роботи) схему з поляризованим датчиком боксування. На кожен тяговий двигун необхідно передбачити окремий датчик боксування. Датчики підключати в діагональ моста через діоди, щоб струми в котушках датчиків моста протікали в необхідних напрямках, оскільки відсутність діодів буде вимагати підключення в діагональ моста підключати не два, а чотири датчики боксування (по два на кожен тяговий двигун).

ФОРМАТ ДАНИХ В ЦИФРОВИХ СИСТЕМАХ КЕРУВАННЯ ЕЛЕКТРОПРИВОДАМИ. МАШИННЕ СЛОВО

Гапотченко Г.В., керівник проф. Муха А.М.

Український державний університет науки і технологій

Сигнали, які відіграють роль носіїв інформації, представляються у цифрових системах послідовностями біт (або байт), які об'єднуються у слова. Довжина слова може бути будь-якою, зазвичай в діапазоні від 4 до 128 біт. Чисельне вираження слова розуміється як значення відповідної змінної. Цифрові сигнали можуть представлятися у двох формах: з фіксованою або з плаваючою комою.

При поданні числа у формі з фіксованою комою n -розрядне слово розбивається на три частини. Обмеженість діапазону чисел, що представляються, і жорстке розташування фіксованої коми - основні недоліки цього способу, які можуть призвести до втрати точності при виконанні арифметичних операцій внаслідок переповнення.

Більш зручною є форма з плаваючою комою. Вона базується на співвідношенні $N = M2^E$, де M – мантиса та E – порядок числа E .

Числа з представленням мантиса в діапазоні $2^{-1} \leq M < 1$ називають нормалізованими, і вони частіше всього використовуються в обчислювальних

системах. Процес нормалізації полягає в зсуві на необхідну кількість розрядів ліворуч або праворуч з відповідним зменшенням або збільшенням порядку.

Слово, як правило, містить цілу кількість байт.

ЕЛЕМЕНТА БАЗА СИСТЕМ ОПЕРАТИВНОГО ЗБЕРІГАННЯ ІНФОРМАЦІЇ. РЕГІСТРИ

**Карабут О.О., керівник професор Муха А.М.
Український державний університет науки і технологій**

Регістри – це послідовні пристрої, призначені для прийому, зберігання, простих перетворень та передачі двійкових чисел. Під простими перетвореннями розуміють зсув чисел на задану кількість розрядів, а також перетворення послідовного двійкового коду в паралельний та паралельного в послідовний. Базовими елементами регістрів є тригери, які доповнюються комбінаційними логічними елементами для реалізації різних зв'язків між розрядами регістра та для керування прийомом і передачею операндів. Основне функціональне призначення регістрів – оперативна пам'ять для багаторозрядних двійкових чисел.

В залежності від способу застосування і передачі двійкової інформації розрізняють паралельні, послідовні, послідовно-паралельні, паралельно-послідовні та універсальні регістри.

В паралельних регістрах або регістрах пам'яті введення/виведення всіх розрядів числа здійснюється одночасно за один такт. Для побудови n -розрядного регістра пам'яті потрібно n тригерів. Паралельні регістри є основним функціональним елементом для побудови оперативних запам'ятовуючих пристроїв.

В послідовних регістрах введення/виведення інформації здійснюється крізь один інформаційний вхід та один вихід порозрядно зі зсувом числа. На підставі цього послідовні регістри називають зсувними. За один такт інформація, що вводиться або виводиться, зсувається на один розряд праворуч або ліворуч. Зсувні регістри, що реалізують по команді керування зсуви інформації праворуч або ліворуч, називають реверсивними.

Послідовно-паралельні регістри мають один інформаційний вхід для послідовного введення числа в режимі зсуву та вихідні вентиля для видачі n -розрядного числа паралельним кодом. Такі регістри виконують перетворення послідовного коду в паралельний.

В паралельно-послідовні регістри інформація вводиться паралельним кодом за один такт крізь тактовані вхідні вентиля, а виводиться з них послідовно по одному розряду в кожному тактовому інтервалі. Тим самим реалізується операція перетворення паралельного коду в послідовний.

Універсальні регістри поєднують у собі можливості зазначених вище типів регістрів та, зокрема, забезпечують режими відключення входів і виходів (третій логічний стан) регістра від загальної інформаційної шини, перекомутацію місцями входів та виходів регістра і тим самим переключення функцій прийом/передача інформації в спільну інформаційну шину.

Технічні параметри регістрів визначаються параметрами їх основного функціонального вузла – тригера та розрядністю операнда.

Послідовно-паралельні регістри мають один інформаційний вхід для послідовного введення числа в режимі зсуву та вихідні вентиля для видачі n -розрядного числа паралельним кодом. Такі регістри виконують перетворення послідовного коду в паралельний.

В паралельно-послідовні регістри інформація вводиться паралельним кодом за один такт крізь тактовані вхідні вентиля, а виводиться з них послідовно по одному розряду в кожному тактовому інтервалі. Тим самим реалізується операція перетворення паралельного коду в послідовний.

Універсальні регістри поєднують у собі можливості зазначених вище типів регістрів та, зокрема, забезпечують режими відключення входів і виходів (третій логічний стан) регістра від загальної інформаційної шини, перекомутацію місцями входів та виходів регістра і тим самим переключення функцій прийом/передача інформації в спільну інформаційну шину.

Технічні параметри регістрів визначаються параметрами їх основного функціонального вузла – тригера та розрядністю операнда.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ В ЦИФРОВИХ СИСТЕМАХ КЕРУВАННЯ ЕЛЕКТРОПРИВОДАМИ. ЗВОРОТНІ ТА ДОДАТКОВІ КОДИ

Гречановський А.Є., керівник проф. Муха А.М.

Український державний університет науки і технологій

Прямий код двійкового числа – це результат безпосереднього перетворення числа з десяткової системи в двійкову. Значення знакового розряду становить 0 для додатних чисел і 1 – для від’ємних. Знаковий розряд іноді відокремлюється крапкою від інших розрядів.

Зворотний код додатного числа збігається з його прямим кодом. Для від’ємного числа зворотний код утворюється шляхом інверсії всіх розрядів прямого коду, крім знакового. Тобто кожна цифра змінюється на протилежну, а в знаковий розряд ставиться одиниця.

Додатковий код від’ємного числа отримується зі зворотного додаванням одиниці до молодшого розряду.

Додавання у додатковому коді виконується за правилами двійкової арифметики, розряд за розрядом, включно зі знаковим. Перенесення зі знакового розряду ігнорується. Результат зберігається в додатковому коді.

Для алгебраїчного додавання можна також використовувати зворотний код. У цьому випадку, якщо виникає перенесення зі знакового розряду, воно додається до молодшого розряду. Таке перенесення називається круговим, а саме додавання – циклічним. Результат при цьому також подається у зворотному коді.

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ

ПІДСЕКЦІЯ «ФІЗИКА»

ПРИНЦИПИ ПЛАНУВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ ТРАЄКТОРІЇ ПОЛЬОТУ КОСМІЧНИХ АПАРАТІВ

Губа Р.М., керівники доц. Кузнецов Є. В., доц. Надточій А.А.

Український державний університет науки і технологій

Важливою складовою підготовки міжпланетних та міжзоряних польотів космічних апаратів є аналіз можливості скорочення польотного часу та зменшення витрат палива. Ці задачі вирішуються шляхом проведення комплексу заходів, серед яких основоположну роль грають астронавігаційне планування та оптимізація траєкторії польоту.

Крім встановлення місцезнаходження космічного апарату у просторі та контролю за його рухом, астронавігаційне планування дозволяє ефективно використовувати гравітаційні та електромагнітні поля великих об’єктів космосу – планет, зірок, чорних дір, скупчень матерії тощо – для збереження енергії при виконанні операцій прискорення, гальмування та маневрування. Ефект, що досягається при цьому, посилюється за рахунок оптимізації траєкторії польоту шляхом встановлення її умовно номінальних характеристик і можливих збурень у результаті найімовірніших змін гравітаційної та електромагнітної взаємодії. Німецький інженер В. Гоман і радянські вчені В. П. Ветчинкін і Ф. А. Цандер незалежно один від одного показали, що у разі перельоту між сусідніми планетами планетарної системи така траєкторія в

найпростішому випадку має вигляд дотичного до орбіт обох планет еліпса, головні осі якого перетинають ці орбіти в апоцентрі та перицентрі. У той же час при польотах на великі відстані переважними стають параболічні та гіперболічні траєкторії. Їх правильний розрахунок є умовою досягнення апаратом цілі польоту та, за необхідності, його повернення.

Незалежно від способу доставки апарата до кінцевої цілі, розглянутий підхід є застосовним як для міжпланетних, так і міжзоряних перельотів.

ВПЛИВ ЕЛЕКТРОСТАТИЧНОГО ПОЛЯ НА РОЗДІЛЮЮЧІ ВЛАСТИВОСТІ МАСТИЛ

**Фомін Є.О., керівники доц. Кузнєцов Є. В., доц. Безшкуренко О.Г.
Український державний університет науки і технологій**

Головною причиною відмови машин є зношування рухомих з'єднань та робочих органів внаслідок тертя. Практика показує, що незважаючи на величезну кількість розробок, покликаних забезпечити достатнє надходження мастила в зазор між рухомими частинами машин і механізмів, у більшості випадків має місце, у кращому разі, лише граничне тертя. При такому режимі на поверхнях деталей, що труться, утворюються специфічні шари, які складаються з молекул поверхнево-активної речовини змащувального матеріалу, дрібнодисперсних частинок зносу і продуктів хімічних реакцій компонентів мастила з поверхнями тертя. Їх характеристики визначають інтенсивність зносу деталей, що труться. Це призводить до утворення в обсязі мастильного матеріалу агрегатів, що мають великий, порівняно з молекулами поверхнево-активної речовини, дипольний момент. В результаті на поверхнях, що труться, утворюється структурований шар, який перешкоджає їх інтенсивному зносу.

Ефект зниження інтенсивності зносу пов'язаний із тим, що під впливом електростатичного поля відбувається посилення адсорбції молекул поверхнево-активної речовини на поверхнях частинок продуктів зносу. Будучи провідниками, вони зазнають електростатичної індукції, внаслідок чого поляризуються. В результаті в навколишньому просторі виникає градієнт електростатичної взаємодії. Молекула поверхнево-активної речовини, також будучи диполем, рухатиметься у напрямку цього градієнта до поверхні частки продукту зносу. Адсорбуючись на ній, вона, відповідно до принципу найменшої дії, компенсує індуковані заряди, тим самим зберігаючи їх перерозподіл і після виходу частинки із сфери дії електростатичного поля. Частинка зносу, покрита оболонкою з молекул поверхнево-активної речовини, є структурованим диполем, дипольний момент якого на кілька порядків перевищує дипольний момент молекули поверхнево-активної речовини. Потрапляючи в зазор пари тертя вона адсорбуватиметься в першу чергу. Завдяки цьому на поверхнях тертя виникає шар із частинок, покритих поверхнево-активною речовиною, на які активно адсорбуватимуться молекули самої поверхнево-активної речовини.

ВІБРОАКУСТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ ПОЗАПІЧНОЇ ОБРОБКИ СТАЛИ **Шкленський Є.О., керівники доц. Кузнєцов Є. В., доц. Безшкуренко О.Г. Український державний університет науки і технологій**

Одним із ключових елементів позапічної обробки сталі на установках ківш-піч є продування металу інертним газом. Оператор установки управляє режимом продування, ґрунтуючись на показаннях датчика витрати газу та спостерігаючи за розмірами плями контакту, що утворюється струменем газу на поверхні розплаву. Такий спосіб керування не враховує інтенсивність перемішування в об'ємі розплаву. Залежно

від кількості та стану шлаку, температури розплаву, ступеня окислення та інших параметрів вона може бути різною при тому самому розмірі плями контакту. Для її збільшення часто встановлюється більша витрата газу, що призводить до зниження терміну служби вогнетривких продувних пристроїв, підвищення ступеня забруднення металу неметалевими включеннями і т. д.

Численні дослідження різних авторів показали, що як альтернативний спосіб контролю стану плавки можуть використовуватися дані про віброакустичну активність сталерозливного ковша. Комплекс необхідного для цього обладнання включає передавач, що встановлюється безпосередньо на об'єкті контролю, приймач, який розміщується в приміщенні оператора установки, і лінії зв'язку. Для підвищення ефективності контролю він може бути доповнений класичним цифровим блоком обробки інформації або аналогічним блоком на основі штучного інтелекту.

Застосування таких комплексів показало прямий зв'язок між інтенсивністю вібрації ковша та витратою газу. Її встановлення дозволяє оптимізувати режим продування металу, наслідком чого є збільшення стійкості обладнання для здійснення дуття та підвищення якості продукції.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОМАГНІТНОЇ ІНДУКЦІЇ В РОБОТІ АКУСТИЧНИХ ПРИЛАДІВ

Кучер І.С., керівник доц. Гулівець О.М.

Український державний університет науки і технологій

В даній роботі проведено дослідження фізичних основ роботи звукознімача в електричній гітарі. В зв'язку з появою технології електричного посилення і обробки звуку з'явився новий тип музичного інструменту – електрична гітара. Перший магнітний звукознімач в 1924 році сконструював інженер компанії Gibson Ллойд Лоер. Це відкриття зумовило величезний поштовх для розвитку музичної сфери.

Звукознімач складається з постійного магніту і розташованої навколо нього або поруч з ним котушки індуктивності. Котушка складається з каркаса і намотаного на нього дротової обмотки. При переміщенні в постійному магнітному полі металевго предмета (коливання струни) в котушці за рахунок зміни поля індуктується напруга, це явище електромагнітної індукції. Необхідно відмітити, що магнітні звукознімачі працюють тільки зі струнами з феромагнітних матеріалів (сталева жила + оплітка з феромагнітного матеріалу)

Принцип роботи гітарного звукознімача достатньо простий. Якщо помістити «моток» дроту в магнітне поле, то він може стати гітарним датчиком. Вібрації металевих струн в магнітному полі, викликають рух магнітного потоку, що в свою чергу викликає виникнення струму в котушці дроту. Струм, завжди змінюється за частотою, разом з частою вібрації струн. Струни на гітарі вібрують одночасно на декількох частотах що і спонукає виникнення індивідуальних (різних) струмів в котушці звукознімача.

Робота «датчика», має певні властивості, і безперечно залежить від наступних факторів. По-перше від величини магнітного поля. Чим більше поле – тим сильніше обсяг у звучанні, більше виражені високі частоти. По-друге це перетин дроту (діаметр). Менший діаметр дроту - робить сигнал сильнішим, але з меншим вмістом високих частот, при однаковій довжині дроту. Тонкий дріт, це більш рівна еквалізація, з менш вираженим резонансним піком. По-третє - електричний опір. Опір є похідною для підсумкового результату звуку, тому високий опір – це менш яскравий звук.

Останній фактор впливу, проте найважливіший для звучання – розмір і форма котушки. Чим ширше котушка, тим вона більше вловлює вібрацій від струни, збільшуючи гармонійне багатство звучання, особливо в середньому і басовому діапазоні. Магнітні звукознімачі поділяються на однокотушечні (singlecoil або single - один) і двохкотушечні - хамбакери (humbucker - пригнічувач фону).

В однокотушечних звукознімачах більш яскрава перкусійна атака, загальна чіткість звучання краще, ніж у хамбакерів. До недоліків слід віднести - велику чутливість до електромагнітних перешкод і більш низький рівень сигналу щодо двохкотушечних звукознімачів.

Двохкотушечні звукознімачі, розташовані поруч на одному магнітопроводі, які включені в протифазі. Це дозволяє істотно знизити шуми від електромагнітного фону за рахунок алгебраїчного складання сигналів від двох котушок. При цьому, за рахунок невеликої різниці фаз корисного коливання (викликані відстанню між котушок), віднімається і частина спектра коливання струни.

На електрогітарі може бути встановлено кілька звукознімачів. Зазвичай ставляться два звукознімача: один - ближче до грифа "нековий звукознімач" (neck - гриф), інший - ближче до нижнього поріжку "бліджевий звукознімач". Зрозуміло, що звукознімачі можуть бути різного типу. Вибір типу звукознімача (хамбакер або сингл) і його положення під струнами визначається виключно музичними смаками самого гітариста. Проте, використовуючи фізичні закони, гітарист просто змінюючи чи то опір, чи то магнітне поле – досягав дивовижного звучання електричної гітари.

ПІДСЕКЦІЯ «МАТЕМАТИКА»

СПРОЩЕННЯ РІВНЯНЬ ФІГУР ДРУГОГО ПОРЯДКУ У ПРОСТОРІ

Шаповалова С.В ., керівник проф. Кузнецов В.М.

Український державний університет науки і технологій

Фігури другого порядку (квадрики) у тривимірному просторі відіграють важливу роль у геометрії, фізиці та інших науках. До них належать еліпсоїд, гіперболоїд, параболоїд, конус, циліндр та інші поверхні, рівняння яких містять квадратичні члени. Спрощення рівнянь таких фігур дозволяє зручніше аналізувати їх властивості та будову.

Спрощені рівняння квадрик широко застосовуються:

- У фізиці (оптика, квантова механіка, теорія відносності).
- У комп'ютерній графіці (моделювання 3D-об'єктів).
- В інженерії (розрахунок конструкцій, аеродинаміка).

Спрощення рівнянь квадрик дозволяє легко аналізувати їхні властивості та взаємозв'язки. Основними методами є зміщення координат, діагоналізація матриці квадратичної форми та приведення рівняння до канонічного вигляду. Це спрощує вивчення та практичне використання таких поверхонь.

РОЛЬ НЕЙРОМЕРЕЖ ПРИ ВИВЧЕННІ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ: ДОПОМОГА ЧИ ЗАЛЕЖНІСТЬ

Шадько М.І., керівник доц. Бусарова Т.М.

Український державний університет науки і технологій

Вища математика і штучний інтелект — дві теми, які ми розглянемо в цих тезах. Чи можна їх з'єднати, чи вийде з цього якась користь?

Спочатку декілька слів про розвиток штучного інтелекту, який зупинити неможливо. Це стрімкий розвиток технологій, які дозволяють машинам виконувати задачі, що потребують людського мислення: навчання, аналіз, прийняття рішень. Сьогодні штучний інтелект застосовується в медицині, бізнесі, освіті, науці, транспорті і т. д. Зупинити розвиток штучного інтелекту неможливо, та напевно і непотрібно. А чи потрібно в сучасному світі вивчати вищу математику? Це непотрібний академізм чи інструмент для розвитку мислення? Дійсно, в сучасному світі курс вищої математики змінюється. Деякі розділи скорочуються, деякі змінюються. Але з іншого боку, вивчення вищої математики формує логічне і абстрактне мислення, яке необхідне в науці, технологіях та бізнесі, сприяє розвитку креативності, навчає працювати з моделями і алгоритмами. Крім того, математична підготовка є важливою умовою для розуміння сучасних технологій, у тому числі й нейромереж. Адже самі нейромережі базуються на математичних моделях — лінійній алгебрі, теорії ймовірностей, математичному аналізу. Таким чином, вища математика не лише потрібна студентам, вона є основою для розуміння самого штучного інтелекту. Тому, вивчення вищої математики потрібне для студентів. Але в сучасному світі без застосування нейромереж в цьому процесі вже не обійтись. Вони як розумний помічник, який може пояснити деяку тему, розв'язати задачу або знайти помилку. Перелічимо лише деякі операції, які можна вирішити за допомогою нейромереж:

- аналіз графіка функції та його побудова;
- покрокове розв'язання інтегралів з поясненнями;
- геометричні та механічні застосування визначеного інтеграла;
- розв'язання прикладних задач, в яких математика зв'язана з фізикою, біологією, економікою.

Також нейромережі здатні створювати персоналізовані навчальні курси, адаптовані до рівня знань конкретного студента, та формувати інтерактивні візуалізації, які значно полегшують сприйняття абстрактних понять. Але потрібно пам'ятати і про негативні сторони застосування штучного інтелекту. Часте використання нейромереж може призвести до втрати самостійного мислення. Виникає спокуса просто копіювати відповідь, не намагаючись вникнути в суть. Крім того, іноді при некоректно сформульованому питанні, нейромережа може видати невірне рішення. Тому важливо перевіряти і думати самому, а не просто довіряти всьому без розбору. Варто також зазначити, що використання нейромереж потребує певної цифрової грамотності: студент має не лише знати, як користуватись інструментом, а й розуміти його межі.

Отже, висновок: нейромережі — це сильний помічник у вивченні вищої математики. Головне — використовувати їх з розумом, щоб вони не замінювали знання студента, а тільки посилювали їх. Поєднання традиційної математичної освіти та сучасних цифрових інструментів — це шлях до формування конкурентоспроможного фахівця в умовах цифрової епохи.

ФУНКЦІЇ В МОДЕЛЮВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ЯВИЩ І ПРОЦЕСІВ

Савченко О.В., керівник доц. Звонарьова О.В.
Український державний університет науки і технологій.

Моделювання економічних явищ і процесів є важливим інструментом аналізу та прогнозування в економіці. Воно дозволяє оцінити вплив різних факторів на економічні системи, знаходити оптимальні рішення та розробляти стратегії розвитку. Функції відіграють ключову роль у цьому процесі, оскільки вони математично описують взаємозв'язки між змінними, що впливають на економічні явища.

Функція - це математична залежність, що встановлює зв'язок між однією або кількома незалежними змінними (факторами) та залежною змінною (результатом). У економіці функції використовуються для моделювання попиту, пропозиції, витрат, доходів, прибутків.

Використання функцій у моделюванні економічних процесів дозволяє:

- аналізувати взаємозв'язки між змінними;
- прогнозувати зміни в економіці;
- оцінювати ефективність економічних стратегій;
- ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.

Функції є невід'ємною частиною математичних моделей в економіці. Вони допомагають досліджувати динаміку економічних процесів, оптимізувати ресурси та прогнозувати майбутні тенденції. Завдяки використанню математичних функцій економісти можуть створювати ефективні стратегії розвитку та приймати раціональні рішення в умовах невизначеності.

ЗАСТОСУВАННЯ РЯДІВ ФУР'Є ДО НАБЛИЖЕНИХ ОБЧИСЛЕНЬ

Дусик А.С., керівник доц. Мухіна Н.А.

Український державний університет науки і технологій.

Математичні ряди є важливим інструментом для наближених обчислень. Одним із найпотужніших методів розкладу функцій у ряди є представлення їх у вигляді рядів Фур'є. Ця техніка дозволяє апроксимувати періодичні функції тригонометричними рядами, що знаходить широке застосування у фізиці, електротехніці, обробці сигналів, спектральному аналізі та багатьох інших галузях науки і техніки.

Ряди Фур'є є потужним інструментом наближених обчислень і широко застосовуються в науці та техніці. Вони дозволяють спрощувати складні математичні вирази, наближено обчислювати функції, інтеграли та похідні, а також аналізувати сигнали і вирішувати диференціальні рівняння.

Методи Фур'є мають велике значення в комп'ютерних розрахунках, електротехніці, механіці та інших галузях. Завдяки можливості використовувати лише скінченну кількість членів ряду, метод дозволяє ефективно проводити наближені обчислення з високою точністю.

Таким чином, застосування рядів Фур'є є надзвичайно корисним для багатьох практичних задач і відіграє важливу роль у сучасних чисельних методах.

ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ АНАЛІЗУ ВПЛИВУ БЮДЖЕТНИХ ДОХОДІВ НА ПОТРЕБИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Рачок АА., керівник доц. Михайлова Т.Ф.

Український державний університет науки і технологій

В даній роботі проведено дослідження впливу власних доходів місцевого бюджету на величину витрат на утримання охорони здоров'я. Для аналізу застосовано економетричну модель. Економетрична модель - це рівняння регресії, яке встановлює кількісне співвідношення між результативними факторами і чинниками, що обумовлюють їх зміну. Аналіз факторів за допомогою економетричних методів включає: з'ясування чинників впливу на їх розмір; формування масиву статистичної інформації; знаходження регресійних залежностей та ін.

На основі даних про власні доходи p_i та витрати на утримання охорони здоров'я d_i ($i=1,2,\dots,6$) у 2019-2024 роках побудуємо лінійну регресійну модель, яка встановлює залежність між цими показниками.

$$d_i = a_0 + a_1 p_i + l_i \quad (1)$$

де a_0 – постійна складова надходжень d_i , a_1 – коефіцієнт регресії.

Універсальним способом оцінювання параметрів регресії є метод найменших квадратів. Виконавши розрахунки за цим методом, отримаємо, що $a_0 = 677,8$; $a_1 = 0,318$.

Середньоквадратична помилка регресії дорівнює $S = 29,4$ тис.у.г.о. Відносно середньо вибіркового значення надходжень 881,40 тис.у.г.о. становить $s = 4,5\%$. Ці величини характеризують точність апроксимації фактичних даних рівнянням (1).

Після визначення невідомих параметрів регресійної моделі оцінюють щільність зв'язку між залежною величиною d і незалежною p . Одним із критеріїв, який кількісно оцінює цей вплив факторної ознаки на результативну є коефіцієнт кореляції (в межах від 0 до ± 1). Коефіцієнт кореляції для даної моделі становить 0,9411. Це свідчить про те, що зв'язок між факторами прямий і високий.

Коефіцієнт детермінації для даної моделі дорівнює: $R^2 = 0,8857$. Тобто модель на 88,57% пояснює зміни величин витрат на утримання охорони здоров'я. Для впевненості перевіримо адекватність лінійної моделі за F–критерієм Фішера. Для цього за таблицями F–розподілу Фішера для 95%-ого рівня значимості та при ступенях вільності відповідно $k_1=1$ і $k_2=4$ знайдемо критичне значення: $F_{0,95;1;4} = 7,71$. Розраховане значення F–критерію Фішера дорівнює $F=22,61$. Можна зробити висновок про адекватність моделі за F–критерієм Фішера.

Перевіримо значимість коефіцієнтів регресії a_1, a_0 , які оцінено за допомогою аналізу їх відношення до свого стандартного відхилення $S_{a1}=0,0433$, $S_{a0}=276,7332$. За підрахунками $t_1 = 4,024$, $t_0 = 8,335$, а отже, за критерієм Стюдента, критичне значення дорівнює $t_{кр}=4,024$, тобто $t_1 > t_{кр}$, що свідчить про значимість параметра a_1 , $t_0 = 8,335 > t_{кр}$, що також свідчить про значимість параметра a_0 . Можна вважати, що із зростанням величини власних доходів на одну одиницю сума витрат на утримання охорони здоров'я збільшиться на 0,418 одиниці за інших рівних умов.

Середнє значення коефіцієнту еластичності дорівнює 0,39. Коефіцієнт еластичності K_{pi}^e показує, що відсоток витрат на утримання охорони здоров'я збільшується на 0,39% у відношенні до власних доходів, якщо вони зростуть на один відсоток. Отже, виконаний економетричний розрахунок та його аналіз показує, що на величину витрат на утримання охорони здоров'я прямолінійно і суттєво впливає величина власних доходів місцевого бюджету.

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДЛЯ ПЛАНУВАННЯ РОЗШИРЕННЯ ВИРОБНИЦТВА

**Борисенко А.А., керівник ст.викл. Максименкова Ю.А.
Український державний університет науки і технологій**

Система по плануванню ефективного розширення виробництва може застосовуватись у відділі прогнозування та планування і призначена для автоматизації процесу планування розширення виробництва. Головна мета моделі- це розширення виробництва за рахунок коштів, що виділяються з внутрішніх резервів підприємства. Кількість коштів прямо пропорційно залежить від сумарного прибутку, тому щоб збільшити суму коштів, що виділяються на розширення виробництва, необхідно збільшити прибуток. Прибуток збільшиться внаслідок вкладання ресурсів у ті цехи підприємства, що є найбільш прибутковими.

Для побудови моделі потрібно виконати три етапи розрахунків. На першому етапі для побудови виробничих функцій для кожного цеху підприємства використовуються статистичні дані про роботу цехів за минулі періоди. Ці дані включають в себе: витрати матеріалів, суму амортизаційних відрахувань, фонд заробітної плати з відрахуванням на соцстрах та іншими відрахуваннями, дохід цеху. Для побудови мультиплікативних виробничих функцій використано пакет Microsoft Excel.

На другому етапі моделювання сумарні ресурси підприємства розподілити між цехами потрібно так, щоб дохід підприємства був максимальним. Для цього використано метод динамічного програмування. Згідно з цим методом, розподіляючи ресурси, управління на кожному кроці необхідно обирати з урахуванням його майбутніх наслідків, щоб максимальним був сумарний дохід на даному та всіх послідовних кроках. За допомогою основної формули динамічного програмування, що використовується на кожному кроці, одержано максимальний дохід підприємства та план розподілу ресурсів, за якого отримано максимальний дохід.

Після розрахунку доходу розраховується прибуток підприємства та відсоток коштів, що виділяється на розширення виробництва. Щоб визначити на скільки треба розширити виробництво для того щоб отримати відповідний дохід, потрібно всі кошти, що виділені на розширення виробництва, витратити на закупку ресурсів. За допомогою методу динамічного програмування кошти розподіляються між цехами спочатку не враховуючи максимальну їх виробничу спроможність. Після отримання необхідного прибутку визначають яким цехам і на скільки треба розширити виробництво. Для цього отримують різницю між кількістю ресурсів, що цех використовує для отримання відповідного доходу, та максимальною спроможністю цеху. При додатній різниці вводиться як екзогенний параметр, сума коштів, що необхідна для того, щоб збільшити виробничу спроможність цеху до потрібного рівня.

Розподіл ресурсів проводиться один раз за відповідний період. Таким чином можна визначити кількість періодів, що необхідна для розширення виробництва.

Вихідними даними моделі є час, який необхідний для отримання коштів на розширення виробництва (рік); план розподілення ресурсів між цехами; кошти, що витратили на розширення виробництва підприємства по роках (грн.); вихідний документ у графічному форматі.

Розробка дозволяє виконати розширення виробництва за рахунок виділення коштів, яке не впливає на стабільність та не зменшує продуктивність роботи підприємства. Може застосовуватись у відділі прогнозування та планування підприємства, дозволить швидко отримувати план роботи по розширенню виробництва, при якому час, необхідний для накопичення коштів на розширення мінімізується.

ПІДСЕКЦІЯ «ХІМІЯ»

ЕЛЕКТРОХІМІЧНЕ РОЗЧИНЕННЯ СТАЛІ З ПОВЕРХНІ МОЛІБДЕНУ В РОЗЧИНІ NaCl

Пашков А.С., керівник доц. Ісаєва Л.Є.

Український державний університет науки і технологій

При виготовленні деталей складної форми з тугоплавких металів, зокрема, з молібдену, застосовується спосіб формування на сталевих технологічних оправках з подальшим видаленням сталевих складових. Хімічний спосіб розчинення сталі в розчинах кислот вимагає великих витрат часу, супроводжується виділенням водню і пар кислот, що створює шкідливі умови праці, і має безліч інших недоліків. Оскільки електрохімічні процеси протікають з більшою швидкістю, ніж хімічні, запропоновано

замінити хімічне травлення на анодне розчинення сталевих складових в нейтральному розчині з використанням обладнання, що застосовується при розмірній електрохімічній обробці металів. Дослідження встановили, що в розчинах Na_2SO_4 і NaNO_3 анодне розчинення молибдену починається при більш негативних потенціалах, ніж розчинення сталі 20, тобто після видалення шару сталі потенціал системи виявляється в області активного розчинення молибдену. У 15% розчині NaCl різниця потенціалів початку розчинення сталі і молибдену становить 0,9 В, і цей розчин при робочих потенціалах забезпечує високу швидкість розчинення сталі при нульовій або незначній швидкості розчинення молибдену. Для забезпечення більш надійної селективності було досліджено вплив на швидкість анодного розчинення сталі та молибдену добавок тіомочевини, тартратної, оксалатної та цитристової кислот, динатрієвої солі етилендіамінтетраоцтової кислоти (трилону Б), NaI та диметилформаміду з метою виявлення добавок, що прискорюють розчинення сталі та одночасно уповільнюють розчинення молибдену. Найкращий результат отримано при використанні добавки NaI з концентрацією 0,01 моль/л.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ДЕСУЛЬФУРИЗАЦІЇ ВУГІЛЛЯ

Андрієнко С.Л., керівник доц. Ісаєва Л.Є.

Український державний університет науки і технологій

У процесі коксування вугілля, яке містить досить багато сірки, значна його кількість переходить до коксу. Це негативно впливає на якість чавуну, а потім сталі. Основна кількість Сульфуру у вугіллі знаходиться в складі піриту FeS_2 та органічних сполук, а також у вигляді сульфатів металів MeSO_4 . При коксуванні пірит розкладається з утворенням сульфідів та елементарної сірки, яка реагує з продуктами деструкції кам'яного вугілля, утворюючи при цьому дигідрогенсульфід, карбон дисульфід та інші сполуки. Більшість цих сполук видаляється з камери коксування з коксовим газом. Для зниження вмісту сірки у вугіллі проводилися дослідження сполук, які сприяли руйнуванню зв'язків між Сульфуром та Карбоном та інших зв'язків Сульфуру. Особливо велику активність в цьому напрямку виявляють скелетні залізні каталізатори, які готують з різних залізо-алюмінієвих сплавів методом видалення неактивної складової – алюмінію – лугом.

ДОСЛІДЖЕННЯ ГОМОГЕННИХ ТВЕРДОФАЗНИХ ХІМІЧНИХ РЕАКЦІЙ УТВОРЕННЯ НІТРИДІВ ВАНАДІЮ І МОЛІБДЕНУ У СПЛАВАХ ЗАЛІЗА

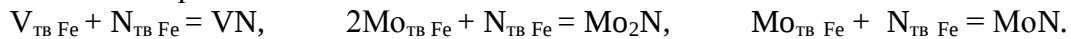
Савельєв Є.А. керівник доц. Ісаєва Л.Є.

Український державний університет науки і технологій

У промисловості все більшої актуальності набуває азотування сталей. Це пов'язано з унікальним комплексом властивостей, яких набуває поверхня сталевих виробів: підвищується твердість, зносостійкість, збільшується границя витривалості. Присутність Молибдену або Ванадію у таких сталях приводить до утворення нітридів, що робить можливим поліпшення властивостей сталей за рахунок дисперсійного зміцнення і підвищення корозійної стійкості. Структура і морфологія нітридів залежать від умов, за яких відбувається їх утворення та від природи металу.

Для дослідження у вакуумній печі виплавили два сплави заліза: один, який містить 1,80 % V, та інший, що містить 5,72% Мо. Кількість домішок C, N, Mn і S не перевищувала 0,1%. Нітрогеном сплави насичували в потоці частково продисоційованого NH_3 . Реакції утворення нітридів відбувалися шляхом внутрішнього

азотування у твердому розчині заліза у процесі нагрівання зразків в інтервалі 670 – 1570 ±10К протягом 600хв.

Проведені дослідження гомогенних твердофазних хімічних реакції утворення нітридів Ванадію і Молібдену у сплавах заліза встановили залежності кількості нітридів, що утворюються, від температури реакції. Максимальна кількість нітридів Ванадію утворюється при T=1370К, а нітридів Молібдену при T=870К. Вище цих температур нітриди Ванадію і Молібдену не утворюються, хоча в умовах гетерогенних реакцій вони є стійкими до значно більш високих температур. У досліджених гомогенних умовах Ванадій утворює нітриди тільки кубічної кристалічної модифікації.

ГУМАНІТАРНІ ДИСЦИПЛІНИ

ПІДСЕКЦІЯ «ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ»

ЗАПОРІЗЬКА СІЧ ТА ЇЇ РОЛЬ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Міхейкін І. С., керівник ст.викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і технологій

Запорізька Січ — військово-політична організація українського козацтва, яка відіграла ключову роль у боротьбі українського народу за незалежність та збереження своєї національної ідентичності. Вона була центром формування української державності, мала демократичну структуру управління та впливала на європейську політику того часу.

Діяльність Січі охоплювала як військові походи проти Османської імперії та Московії, так і захист українських земель від зовнішніх загроз. Політична та соціальна активність козаків сприяла розвитку української культури та самосвідомості, що стало основою для майбутніх національно-визвольних рухів. Ліквідація Січі в 1775 році Катериною II стала переломним моментом, що закінчив епоху козацтва, але і водночас сприяв новим формам національного відродження.

ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА ПІД ПРИВОДОМ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

Бойко А. Г., керівник ст.викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і технологій

Національно-визвольна війна 1648-1657 рр. під проводом Богдана Хмельницького була ключовим етапом боротьби українського народу проти Речі Посполитої. Її головними причинами стали соціальне та національне гноблення українців з боку польської шляхти, важкий економічний тиск через високі податки та панщину, а також релігійний гніт православного населення. Крім того, козацтво прагнуло здобути автономію та повернути свої права. У результаті війни було зруйновано польсько-шляхетську систему на українських землях, створено українську козацьку державу — Гетьманщину, що мала певну автономію. Однак війна також призвела до підписання Переяславської угоди з Московським царством у 1654 році, що згодом стало причиною поділу України на Лівобережну, яка перейшла під контроль Москви, та Правобережну, яка залишилася частково під Польщею. Ця війна стала важливим етапом у формуванні української національної ідентичності та державності, хоч і не завершилася повною незалежністю.

Ми вивчаємо цю тему, оскільки вона є однією з найважливіших в історії України. Національно-визвольна війна показує, як українці боролися за свою свободу, гідність та право на самовизначення. Вона вплинула на подальший розвиток української державності та національної самосвідомості, а також дала поштовх до формування сучасної політичної культури та незалежності. Ця подія допомагає краще зрозуміти корені нинішніх соціальних, політичних та культурних процесів в Україні.

ПИЛИП ОРЛИК – АВТОР ПЕРШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КОНСТИТУЦІЇ
Спорняк А.Ф., керівник ст.викл. Савич А.В.
Український державний університет науки і технологій

Пилип Орлик увійшов в історію України як автор одного з перших правових документів, що закріплював демократичні засади управління державою. У 1710 році ним була створена Конституція, яка передбачала республіканську форму правління, розподіл влади між гетьманом та радою старшини, а також надавала права і свободи особистості, зокрема право на власність та захист віддовільних арештів.

Актуальність дослідження Конституції Орлика зумовлена тим, що цей документ є важливим елементом української правової традиції та відображає прагнення до збереження автономії козацької держави. Ми вважаємо, що вивчення цього питання дозволяє глибше зрозуміти розвиток національної свідомості та право свідомості українців.

Історичні обставини, в яких була створена Конституція, тісно пов'язані з поразкою під Полтавою та подальшою втечею Орлика до Османської імперії. У той час він прагнув відновити українську державність та розробив цей документ в умовах складно політичної ситуації. Ми підкреслюємо, що саме ця Конституція стала важливим етапом у розвитку української державності та національного права.

Основні положення Конституції передбачали впровадження республіканських елементів у державне управління, чіткий розподіл повноважень між виконавчою та законодавчою гілками влади. Важливим є також закріплення прав і свобод особистості, щоробить цей документ унікальним для свого часу.

Метою дослідження є аналіз життєвого шляху Пилипа Орлика, обставин створення Конституції, а також оцінка її впливу на подальший розвиток української державності. Ми вважаємо, що цей документ заклав правові основи для майбутніх політичних процесів в Україні, а його положення надихали визвольні рухи у XVIII-XIX століттях.

У висновку зазначаємо, що Конституція Пилипа Орлика є одним із перших правових документів, що стали основою для розвитку національної правосвідомості українців, сприяючи подальшій боротьбі за незалежність.

ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА ПІД ПРОВОДОМ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ТА ЇЇ
НАСЛІДКИ
Кардава М.В., керівник ст.викл. Савич А.В.
Український державний університет науки і технологій

Визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького (1648–1657) стала однією з найважливіших подій в історії України, що призвела до суттєвих змін у політичному, соціальному та культурному розвитку українського народу. Її значення для сучасності визначається тим, що вона заклала підґрунтя національної ідентичності, утворення державності та боротьби за соціальні й політичні права українців. Аналіз цієї війни є актуальним для вирішення наукових завдань, пов'язаних із формуванням української

нації, вивченням державотворчих процесів та історії міжнародних відносин, а також для практичного використання національного досвіду боротьби за свободу і незалежність.

1. Передумови та причини війни

- Невдоволення українського населення, зокрема козаків і селян, політикою Речі Посполитої, яка обмежувала їхні права та посилювала експлуатацію, стало основною причиною виникнення конфлікту.
- Культурно-релігійне пригнічення українців, що супроводжувалося обмеженнями православної церкви та сприяло національному самовизначенню і протестним настроям.
- Відсутність автономії, політичні й економічні права, які вимагали українці, стали основою соціально-політичних вимог, що підштовхнули народ до збройної боротьби.

2. Основні етапи та події війни

- Розгортання Визвольної війни охоплює кілька важливих етапів, серед яких найбільш значимими є: перемога під Жовтими Водами та Корсунем (1648), Зборівська битва (1649), Берестецька битва (1651) та підписання Білоцерківського договору (1651).
- Політика Богдана Хмельницького орієнтувалася на укладання союзу з Османською імперією та Кримським ханством, що дозволило залучити значні військові сили для підтримки козацької армії.
- Укладення Переяславської угоди (1654) з Московським царством стало спробою забезпечити підтримку в боротьбі проти Речі Посполитої, але з часом цей союз обернувся залежністю від Московської держави, що змінило хід розвитку української державності.

1. Наслідки війни для української державності та суспільства

- Утворення козацької держави — Гетьманщини, яка була першою спробою реалізації політичного і військового самоврядування на території України.
- Створення нових органів влади, соціальних інститутів і впровадження козацької автономії призвели до змін у політичній структурі суспільства.
- Збереження православної віри та культурної самобутності, розвиток національної культури та самосвідомості українців.
- Наслідком угоди з Москвою стало поступове обмеження автономії Гетьманщини, а згодом — ліквідація козацької держави та інтеграція її територій до складу Російської імперії.

Визвольна війна під проводом Б. Хмельницького мала глибокі наслідки для українського народу, ставши ключовою подією в його боротьбі за свободу і державність. Війна заклала основи української національної ідентичності, сформувала традиції боротьби за незалежність та розвинула ідею політичної самостійності. Дослідження цієї війни залишається актуальним, оскільки воно дозволяє зрозуміти витоки сучасних державотворчих процесів і конфліктів у регіоні.

Перспективними напрямками подальших досліджень є аналіз впливу Визвольної війни на міжнародну політику того часу, вивчення соціально-економічних змін у козацькій державі, а також аналіз проблем автономії Гетьманщини у взаємовідносинах із Московським царством.

ЗАПОРІЗЬКА СІЧ ТА ЇЇ РОЛЬ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Шевченко К. О., керівник ст. викл. Савич А. В

Український державний університет науки і технологій

1. Актуальність і значення проблеми для вирішення важливих наукових і практичних завдань. Запорізька Січ є унікальним феноменом в історії України, який

мав величезний вплив на формування національної самосвідомості, державності та військової справи українців. Дослідження її ролі важливе для розуміння процесів державотворення, військових традицій та боротьби за незалежність України, що стало основою для подальших національно-визвольних рухів. Вивчення Запорізької Січі має також практичне значення, оскільки вона слугує прикладом ефективної військової організації, демократичних елементів управління та взаємодії між різними соціальними верствами.

2. Основна частина з елементами наукової новизни

Запорізька Січ відігравала ключову роль у формуванні української нації. Нові дослідження вказують на значний вплив козацької спільноти на політичні та соціальні процеси не лише в Україні, але й у Східній Європі. Військова організація Запорізької Січі поєднувала елементи народного ополчення та професійного війська, що забезпечувало високу мобільність і ефективність у протистоянні зовнішнім загрозам, таким як Османська імперія, Кримське ханство та Московська держава. Також важливим є аспект адміністративної автономії Січі, яка, фактично, виконувала функції незалежної держави з власними законами, судовою системою та зовнішньополітичними відносинами. Наукові дослідження показують, що демократичний устрій козацької громади, з виборами старшини та військових командирів, мав безпрецедентний характер для тогочасної Європи. Культурний та духовний вплив Січ і проявлявся у підтримці православної церкви, розвитку освіти та літератури.

3. Висновки й напрямки подальшого дослідження проблеми.

Запорізька Січ відіграла вирішальну роль у формуванні національної ідентичності українців та стала фундаментом для пізніших етапів боротьби за незалежність. Її військова система, адміністративна автономія та культурний вплив залишаються важливими темами для дослідження, зокрема в контексті порівняння з іншими європейськими військово-політичними утвореннями того часу. Подальші дослідження можуть зосередитися на детальному вивченні джерел, що стосуються економічної діяльності Січі, міжнародних відносин та взаємодії з іншими політичними кейсами. Важливим напрямком є також вивчення впливу козацьких традицій на сучасну українську військову та політичну культуру.

ГЕТЬМАНСТВО І МАЗЕПИ

Дяченко Є. С., керівник ст. викл. Савич А. В

Український державний університет науки і технологій

Іван Мазепа — одна з найвідоміших та водночас найсуперечливіших постатей української історії. Його гетьманство стало важливим етапом у боротьбі за збереження автономії України у складних умовах політичного та військового протистояння на рубежі XVII-XVIII століть. Мазепа намагався зміцнити внутрішню політичну ситуацію в Україні, зокрема через реформи, спрямовані на розвиток економіки, освіти та культури. Він активно підтримував будівництво церков та шкіл, що позитивно вплинуло на національну свідомість українців.

Зовнішня політика Мазепи була ще складнішою. Спочатку він підтримував Московію, але згодом, розчарувавшись у політиці Петра I, вирішив укласти союз із шведським королем Карлом XII, сподіваючись, що це допоможе Україні отримати незалежність. Проте, поразка у Полтавській битві 1709 року мала серйозні наслідки для Мазепи та його планів щодо України. Втративши підтримку, він змушений був втекти до Османської імперії, де й завершив своє життя у вигнанні.

Актуальність теми гетьманства Івана Мазепи полягає в тому, що його політична діяльність стала важливим уроком для наступних поколінь українських лідерів. Він

показав, наскільки складно досягати політичної незалежності в умовах постійного зовнішнього тиску, але також дав зрозуміти, що боротьба за національні інтереси має велике значення для майбутнього країни. Мазепа залишається символом національної гідності та державної мудрості, а його внесок у боротьбу за свободу України не втрачає своєї актуальності і сьогодні.

СТОЛИПІНСЬКА АГРАРНА РЕФОРМА І ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Ткаченко Д. Д., керівник ст.викл. Савич А.В

Український державний університет науки і технологій

Столипінська аграрна реформа — низка законодавчих актів, написаних задля перерозподілу селянської земельної площі в Російській імперії та задля підвищення продуктивності сільського господарства. У рефераті розповідається про передумови цієї реформи, її цілі та наслідки.

Столипінська аграрна реформа спрямовувалась на подолання багатоукладності сільського господарства країни. Це була спроба побудувати стабільну систему народного господарства.

З допомогою нового справжнього господаря на землі передбачалось: 1) в економічній області — вирішити продовольчу проблему, підняти рівень результативності і товарності сільського господарства; 2) в соціальній сфері — зміцнити за рахунок села, де проживала і працювала основна маса населення, підпірки самодержавства, які почали серйозно хитатись; 3) в галузі політичній — підірвати вплив на селі опозиційних партій, перш за все есерів, перехопивши в них популярний лозунг: землю — селянам.

Столипінська аграрна реформа, що була впроваджена в Російській імперії на початку XX століття (1906-1911 роки), мала значний вплив на аграрний сектор та соціальну структуру країни.

СТВОРЕННЯ НОВОРОСІЇ ТА ОСВОЄННЯ ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У XVIII СТОЛІТТІ

Бірюков І. М., керівник ст.викл. Савич А.В

Український державний університет науки і технологій

Актуальність і значення проблеми.

Тема колонізації південноукраїнських земель у XVIII столітті має важливе значення для розуміння історичних процесів інтеграції регіону до складу Російської імперії. Створення Новоросії та переселення різних етнічних груп суттєво змінили демографічний та економічний ландшафт цього регіону. Вивчення цих процесів є актуальним для розуміння сучасної етнополітичної ситуації та історичних передумов розвитку Південної України.

Основна частина з елементами наукової новизни.

У XVIII столітті Південна Україна, або «Дике поле», стала важливим простором для російської експансії. Створення Новоросії було частиною великого проекту колонізації нових земель, зокрема внаслідок російсько-турецьких війн та ліквідації Запорізької Січі у 1775 році. Імператриця Катерина II та Григорій Потьомкін сприяли розбудові нових міст, зокрема Херсона, Катеринослава та Одеси, які стали центрами адміністративного та економічного розвитку регіону. Історично важливим аспектом було залучення іноземних колоністів — німців, болгар, сербів, греків, які приносили свої культурні та господарські традиції. Цей процес призвів до створення мультикультурного суспільства, яке вплинуло на подальший розвиток регіону.

Наукова новизна роботи полягає в детальному аналізі соціально-економічних та демографічних змін, що відбувалися в результаті колонізації. Особлива увага приділяється управлінським реформам, які запроваджувалися в Новоросії, а також їхньому впливу на життя місцевого населення та переселенців.

Висновки й напрямки подальшого дослідження проблеми.

Процес колонізації південноукраїнських земель у XVIII столітті став визначальним для подальшої історії регіону. Він заклав основи економічного зростання, інтеграції в політичну систему Російської імперії та зміни етнотематичного складу населення. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на глибше вивчення ролі колоністів у формуванні міських громад та господарського потенціалу Новоросії, а також аналіз їхнього внеску в розвиток торгівлі та промисловості.

СТОЛИПІНЬСЬКА АГРАРНА РЕФОРМА

Луценко М. В., керівник ст.викл. Савич А.В

Український державний університет науки і технологій

Столипінська аграрна реформа (1906-1911) Реформа Петра Столипіна була одним із найважливіших етапів в історії аграрних перетворень Російської імперії. Вона прагнула радикально змінити структуру селянського землеволодіння та стимулювати розвиток сільського господарства через створення економічно незалежних та продуктивних господарств. Передумови реформи На початку XX століття Російська імперія стикнулася з серйозними соціальними та економічними проблемами на селі. Результати скасування кріпацтва в 1861 році не дали очікуваних результатів: селяни отримали незначну кількість землі, що не могла забезпечити їхніх потреб, а громада (община), яка залишалася основною формою землекористування, гальмувала розвиток сільського господарства. До того ж, поразка Росії у Російсько-японській війні (1904-1905) та події Революції 1905 року показали необхідність проведення масштабних реформ. Петро Столипін, який став прем'єр-міністром у 1906 році, визнав, що реформування аграрного сектору є ключем до стабілізації імперії. Цілі реформи Основною метою Столипінської реформи було підвищення ефективності сільського господарства шляхом: Зміцнення приватної власності на землю: Столипін вважав, що селянин, який володіє землею на правах приватної власності, буде більше зацікавлений у підвищенні продуктивності свого господарства. Ліквідація общинного землеволодіння: Община стримувала ініціативу окремих селян, оскільки всі рішення щодо використання землі приймалися колективно. Столипін прагнув дати селянам можливість вийти з громади та оформити землю у приватну власність. Створення селянських хуторів і відрубів: Реформа заохочувала створення невеликих відокремлених господарств (хуторів та відрубів), що повинно було сприяти інтенсифікації сільськогосподарського виробництва. Основні положення реформи Вихід з громади: Закон 9 листопада 1906 року надав селянам право виходу з общини та закріплення своїх земельних наділів у приватну власність. Ті, хто вирішив вийти, могли об'єднати свої наділи в одну ділянку та отримати її у приватне володіння. Переселення селян у малозаселені райони: Реформа стимулювала переселення селян із перенаселених центральних районів імперії до Сибіру, Далекого Сходу, Казахстану та інших малозаселених регіонів. Це повинно було вирішити проблему перенаселеності та земельного дефіциту у центральних регіонах. Кредитна підтримка селян: Селяни могли отримувати кредити від Селянського банку для купівлі землі. Це дозволяло навіть бідним селянам стати власниками землі. Хід реформи та її результати До початку Першої світової війни (1914 рік) реформа дала змішані результати: Вихід із громади:

До 1916 року близько 2,5 мільйонів селянських господарств (майже 25% від загальної кількості) вийшли з громад. Проте більшість селян не поспішали виходити з общини через традиційні прив'язаності та страх перед економічною невизначеністю. Переселення на нові землі: Близько 3 мільйонів селян переселилося до Сибіру та інших районів, що сприяло освоєнню нових територій. Проте значна частина переселенців не змогла закріпитися на нових землях через складні кліматичні умови та відсутність належної інфраструктури, що призвело до повернення частини переселенців. Економічне зростання сільського господарства: Продуктивність сільського господарства дещо зросла, особливо в регіонах, де було створено хутори та відруби. Однак загальний економічний ефект був обмежений через відсутність часу для повної реалізації реформи та початок Першої світової війни. Соціальна напруга: Реформа посилювала соціальну поляризацію на селі. Заможніші селяни (куркулі) змогли скористатися її можливостями, тоді як бідніші часто залишалися без землі і ставали наймитами або мігрантами.

ГАЙДАМАЧЧИНА

Жилюк Є. В. керівник ст. викл. **Савич А. В.**

Український державний університет науки і технологій

Соціально-економічні причини гайдамацького руху

- Жорстока експлуатація українського селянства польськими магнатами на Правобережній Україні.
- Відновлення кріпацтва, збільшення податкового тиску та відсутність соціального захисту для населення.
- Соціальна нерівність та відсутність прав селян стали основою для масових протестів.

Політичні та релігійні чинники

- Ліквідація автономії козацької держави та знищення Запорозької Січі призвели до втрати козацьких привілеїв.
- Дискримінація православного населення польською владою, насильницьке впровадження уніатства.
- Політична нестабільність та національно-релігійний гніт сприяли поширенню гайдамацького руху.

Організація гайдамацьких загонів

- Гайдамацькі загони формувалися з селян, козаків, міщан і навіть дрібної шляхти.
- Ключовою тактикою була партизанська війна: мобільність, раптові атаки і швидке відступлення.
- Важливу роль відігравали козацькі лідери, які мали військовий досвід і допомагали організовувати бойові дії.

Коліївщина як кульмінація гайдамацького руху:

- Коліївщина 1768 року стала наймасштабнішим повстанням, очолюваним Максимом Залізником і Іваном Гонтою.
- Причинами повстання були соціальний і національно-релігійний гніт, а також репресії проти українських козаків.
- Повстання охопило значні території, але було придушене спільними зусиллями польських і російських військ.

Наслідки Коліївщини:

- Поразка повстання не зупинила репресії польської влади, а лише поглибила соціальні та національні протиріччя.
- Коліївщина стала символом народного спротиву польському пануванню та боротьби за національне визволення України.

ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА І МІСЦЕ УКРАЇНИ У ПЛАНАХ ЇЇ УЧАСНИКІВ

Ткачук Д. В., керівник ст.викл. Савич А.В

Український державний університет науки і технологій

Перша світова війна 1914-1918 років стала одним із найбільших збройних конфліктів XX століття, в якому Україна опинилася в центрі стратегічних планів провідних європейських держав. Після багатовікового поділу її земель між Австро-Угорщиною та Російською імперією, під час війни Україна залишалася об'єктом геополітичних інтересів, що вплинуло на її становище та майбутню долю. З одного боку, Центральні держави розглядали українські території як джерело ресурсів і плацдарм для подальшої експансії, з іншого — Антанта мала на меті зберегти контроль над українськими землями, щоб забезпечити стабільність у Східній.

Вивчення цієї теми є важливим, оскільки вона дозволяє зрозуміти складні процеси боротьби за національне самовизначення, які проходили на українських землях. Аналізуючи місце України в планах держав-учасниць Першої світової війни, ми краще усвідомлюємо витоки національної самосвідомості, прагнення до незалежності та той історичний контекст, який формував сучасну Україну. Це також допомагає оцінити внесок українського народу в європейську та світову історію, зрозуміти значення України як незалежної держави в геополітичному вимірі.

СТОЛИПІНСЬКА АГРАРНА РЕФОРМА І ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Хоменко А. Д., керівник ст.викл. Савич А.В

Український державний університет науки і технологій

Столипінська аграрна реформа була важливим етапом у розвитку аграрного сектору на початку XX століття, зокрема для України. Реформа полягала в тому, щоб дати селянам можливість отримати у власність землю, вийти з общини й господарювати самостійно. У результаті селяни мали змогу створювати хутори або відрубати, що сприяло ефективнішому використанню землі. Це допомагало розвивати приватну ініціативу та підвищувати продуктивність сільського господарства. Ця реформа була актуальною, оскільки вона намагалася вирішити важливі соціально-економічні проблеми того часу. На жаль, далеко не всі селяни змогли скористатися можливостями реформи, і це залишило певний слід в історії. Але все ж, вивчаючи Столипінську реформу, можна краще зрозуміти, як деякі її елементи вплинули на аграрні відносини в Україні й на соціальний розвиток сільського населення.

ПИЛИП ОРЛИК – АВТОР ПЕРШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КОНСТИТУЦІЇ

Шаповал А. А., керівник ст.викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і технологій

Пилип Орлик увійшов в історію України як один із перших творців правового документа, що заклав основи демократичного управління. У 1710 році він розробив Конституцію, яка вперше в українській історії визначила республіканську форму правління, розмежувала повноваження між гетьманом і старшинською радою, а також передбачала низку прав і свобод для громадян, серед яких право власності і захист від безпідставних арештів. Дослідження Конституції Орлика актуальне сьогодні, оскільки цей документ є важливою частиною української правової спадщини. Він відображає прагнення зберегти автономію козацької держави та побудувати систему влади, що спирається на демократичні принципи. Вивчення цього питання дозволяє

краще зрозуміти формування української національної ідентичності та розвиток правових інститутів.

Історичний контекст створення Конституції тісно пов'язаний із поразкою у битві під Полтавою та подальшою еміграцією Орлика до Османської імперії. Саме в умовах вигнання він продовжував боротися за відновлення української державності, що знайшло відображення в його Конституції. Цей документ став свідченням того, що навіть в складних політичних умовах можна формувати нові ідеї щодо управління державою. Основні принципи Конституції включали республіканську форму правління, чіткий поділ влади між гетьманом та іншими органами, а також гарантування прав людини. Це робило Конституцію Орлика передовим документом, що випереджав багато правових систем свого часу. Метою нашого аналізу є дослідження життєвого шляху Пилипа Орлика та його внеску у створення Конституції, а також оцінка її впливу на розвиток української політичної системи. Ми також звернемо увагу на те, як цей документ вплинув на визвольні рухи XVIII-XIX століть і заклав правові основи для майбутньої боротьби за незалежність України.

На закінчення слід зазначити, що Конституція Пилипа Орлика стала важливим етапом у розвитку національної правової думки та була одним із перших документів, що обґрунтували прагнення українців до незалежної держави і самоврядування.

ЗАХИСТ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Депутат Є. В. Петрук В. П., керівник д-р. Свінціцька Ю. С.

Державний податковий університет

У сучасних умовах збройної агресії проти України захист державної таємниці набув особливої актуальності, оскільки її розголошення чи втрата можуть мати серйозні наслідки для національної безпеки. Воєнний стан супроводжується спробами шпionaжу та витoku важливої інформації. Тому дослідження правових, організаційних і безпекових аспектів захисту державної таємниці в умовах війни є стратегічно важливим для суверенітету країни.

Стаття 1 Закону України «Про державну таємницю» містить визначення державної таємниці, яка є видом таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою [1].

У воєнний період державна таємниця має особливе значення, оскільки містить критично важливу для безпеки країни інформацію. Її витік до противника може спричинити серйозні загрози, надавши йому військову перевагу для розробки тактик і стратегій. Захист конфіденційності стратегічних об'єктів і військових планів є ключовим для національної безпеки, а збереження державної таємниці мінімізує ризики для цивільного населення під час війни [2, с. 355]

Згідно зі ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», військове командування разом із органами влади може запроваджувати додаткові заходи для захисту державної таємниці. Також визначено порядок надання дозволів на діяльність, пов'язану з державною таємницею, що має здійснюватися в стислі строки в умовах мобілізації або війни [3].

Варто зазначити, що для захисту секретних відомостей використовуються різноманітні методи, наприклад, криптографічні засоби та контроль доступу. Законодавство передбачає суворе покарання, зокрема кримінальну відповідальність, за порушення правил збереження державної таємниці. Для ефективності системи захисту, проводяться регулярні перевірки, а працівники, які мають доступ до секретних матеріалів, проходять відповідне навчання та інструктаж.

У межах кримінально-правового захисту державної таємниці слід зазначити, що вона виступає предметом кримінально-правової охорони в низці складів злочинів, передбачених статтями 114, 328, 329 та 422 КК України. Відповідно до статистичних даних Офісу Генерального

прокурора, упродовж січня–грудня 2024 року було зареєстровано 29 кримінальних правопорушень за ст. 114 КК України, 13 — за ст. 328, 2 — за ст. 329 та 10 — за ст. 422 КК України, що свідчить про наявність реальних загроз у сфері охорони секретної інформації [4].

В умовах війни значення державної таємниці суттєво зростає, що вимагає ефективних заходів збереження конфіденційних даних, вдосконалення правових норм і системи контролю. Баланс між безпекою та правом на інформацію є ключовим для демократичного суспільства, що прагне відкритості й захисту інтересів.

Перелік посилань:

1. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-ХІІ : станом на 30 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення: 24.03.2025).
2. Антонов К. В. Проблеми правової охорони інституту державної таємниці у кримінальному провадженні. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. С. 355–358.
3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 8 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 24.03.2025).
4. Статистика. Головна - Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika> (дата звернення: 24.03.2025).

МЕНТАЛЬНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА КИЇВСЬКОЇ РУСИ

Бессонова О.В., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Ментальність та соціальний розвиток суспільства Київської Русі були визначальними факторами в становленні державності та культури цього періоду. Київська Русь як ранньофеодальна держава об'єднувала численні племена під владою великого князя. Однак суспільство мало виражену соціальну ієрархію, що впливало на його розвиток.

Основу соціальної структури становили великий князь київський, удільні князі, бояри, князівські дружинники, міщани, селяни (вільні та залежні). Панування феодального ладу зумовило зростання влади князів, дружинників і бояр, що призводило до посилення феодальної роздробленості. Початок цього процесу можна віднести до середини XII століття, коли після смерті Мстислава Великого Київська Русь розпалася на окремі князівства, що боролися за владу.

Феодальна роздробленість мала як позитивні, так і негативні наслідки для розвитку суспільства. З одного боку, вона сприяла економічному зростанню окремих земель, розвитку ремесел і торгівлі, що стимулювало культурний обмін. З іншого — ослаблення центральної влади призвело до внутрішніх конфліктів між князівствами та зменшило обороноздатність держави перед зовнішніми загрозами, зокрема монгольською навалою.

Запровадження християнства в 988 році суттєво вплинуло на ментальність населення Київської Русі. Воно сприяло формуванню єдиних моральних цінностей, розвитку писемності та культури. Православна церква стала важливим елементом суспільного життя, зміцнюючи князівську владу та легітимізуючи соціальну ієрархію.

Попри наявність правових норм, закріплених у «Руській правді», феодальне суспільство Київської Русі залишалося жорстко стратифікованим, а правові традиції мали яскраво виражений становий характер. Це відображало тогочасну ментальність, що ґрунтувалася на колективізмі, патерналізмі та вірності князю.

Ментальність та соціальний розвиток суспільства Київської Русі визначалися рядом ключових чинників, серед яких можна виділити такі:

- посилення феодальних відносин і перехід до роздробленості;
- вплив християнства на суспільну свідомість;
- розвиток міст як центрів ремесел і торгівлі;
- внутрішня боротьба князів за владу;
- зростання загрози з боку зовнішніх ворогів, що впливало на єдність руських земель.

Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що ментальність та соціальний розвиток Київської Русі формувалися під впливом феодальних відносин, політичної роздробленості та християнської традиції. Саме ці фактори визначили подальший історичний шлях руських земель, які після монгольської навали втратили єдність, але зберегли культурні та правові традиції.

РОЗВИТОК БРИТАНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЕКОНОМІКИ В 90-ТІ РОКИ XX СТ.

Будяк Ю.Г., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

У 90-ті роки політичне становище Великої Британії характеризувалося змінами, які значно вплинули на політичне, економічне та соціальне становище країни. На зміну правлінню Маргарет Тетчер прийшов прем'єр-міністр Джон Мейджор – 1990 р. Обидва були представниками консервативної партії. Під керівництвом Дж. Мейджора зменшився рівень безробіття, але його уряд мав труднощі через економічну нестабільність в країні. У 1992 р. було підписано Маастрихтський договір, що посприяло зміцненню Європейського Союзу. Британія вийшла з Європейського механізму валютних курсів (євро) – день «Чорна середа». Зберігалася приватизація власності.

У 1983 р. була створена Робітнича партія, метою її створення було обрання в палату громад верстви робітничого класу. Внаслідок страйків та мітингів безробітних, промислових заводів Лондона утворився «новий юніонізм» – політичний рух у Північній Ірландії, який підтримував ідею збереження частини Великобританії в рамках Об'єднаного Королівства. До руху входили тред-юніони, робітники, які не мали кваліфікації й отримували низьку заробітну платню. Концепція їх розвитку пов'язана з розвитком робітничих рухів та змінами в організації профспілок. У 1997 р. Лейбористська партія перемогла, її очільником був прем'єр – міністр Тоні Блер.

Для Великобританії 90-ті роки характеризувались змінами в економіці через глобалізацію, розвиток нових технологій, країна ставала більш інтегрованою у світову економіку. Великобританія брала участь у міжнародній діяльності.

У 1991 р. країна взяла участь у війні в Перській затоці, виступивши за міжнародну коаліцію проти Іраку. Для Великобританії залишалась важливою Європейська інтеграція та співпраця зі США. Для Британії 90-ті роки відзначились значними змінами в політиці, економіці, в соціальному житті населення та у відносинах із Європою.

ПРИЧИНИ ЗАПОЧАТКУВАННЯ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ

Буряк В.В., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Холодна війна стала неминучим наслідком Другої світової війни, коли дві наддержави – США та СРСР – опинилися у стані глобального протистояння. Це була боротьба не лише за геополітичний вплив, але й за ідеологічне домінування: капіталізм проти комунізму. Витоки цього конфлікту криються у кількох ключових факторах, які зумовили його початок.

Перші ознаки холодної війни з'явилися вже у 1945-1946 роках. Незважаючи на співпрацю в межах антигітлерівської коаліції, відразу після завершення Другої світової війни стало зрозуміло, що США та СРСР мають абсолютно різні бачення майбутнього світового порядку.

Основні причини початку холодної війни можна сформулювати так:

- Ідеологічний розкол між комунізмом та капіталізмом – фундаментальна несумісність двох систем зробила їхнє співіснування майже неможливим.

- Формування біполярного світу – після війни лише США та СРСР залишилися наддержавами, що автоматично призвело до конфлікту за домінування у світі.

- Фултонська промова Вінстона Черчилля (1946 р.) – офіційне оголошення про наявність «залізної завіси» між Сходом і Заходом, що стало сигналом до відкритого протистояння.

- Доктрина Трумена (1947 р.) та політика стримування комунізму – США взяли курс на обмеження радянського впливу у світі, що призвело до зростання напруги.

- План Маршалла (1947 р.) – американська економічна допомога країнам Європи сприяла їхній інтеграції у західний блок та загострила конфронтацію з СРСР.

- Берлінська криза (1948-1949 рр.) – спроба СРСР ізолювати Західний Берлін лише посилила розкол між двома таборами.

- Створення НАТО (1949 р.) та Організації Варшавського договору (1955 р.) – оформлення військових союзів остаточно закріпило поділ світу на два ворожі блоки.

Отже, початок холодної війни був зумовлений не лише економічними та політичними чинниками, а й глибокими ідеологічними протиріччями між СРСР та США. Неминучість конфронтації стала зрозумілою ще в перші повоєнні роки, і подальші події лише підтвердили, що світ вступає в епоху глобального протистояння двох систем.

ОЛЬВІЯ. ДАВНЬОГРЕЦЬКИЙ ПОЛІС НА ТЕРЕНАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Гончар Д.О., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Ольвія – один із найсамобутніших античних грецьких полісів Північного Причорномор'я. Заснований у VII столітті до н.е. вихідцями з Мілета, він став значущим культурним і торговельним центром. Місто знаходилося на правому березі Бузького лиману, поблизу сучасного села Парутине (Миколаївська область, Україна). Вигідне географічне положення сприяло розвитку торгівлі та обумовило тісну взаємодію грецької культури з культурами кочових племен, таких як скіфи й сармати.

Однією з найцікавіших особливостей Ольвії була її грошова система. Окрім традиційних грецьких монет, тут карбували бронзові литі дельфінчики, які, ймовірно, слугували дрібною розмінною валютою. Деякі дослідники припускають, що вони мали культове значення. Їхня форма могла символізувати зв'язок міста з морем, торгівлею та божеством Аполлоном Дельфінієм, якому поклонялися ольвіюполіти. Також, окрім

дельфінів, випускалися бронзові монети у вигляді наконечників стріл. З часом Ольвія перейшла до класичного грецького карбування, включаючи срібні драхми та бронзові монети із зображеннями богів і міфологічних символів.

Культура Ольвії вирізнялася унікальним сплавом грецьких і скіфських традицій. У мистецтві та побутових предметах поєднувалися еллінські та варварські мотиви: кераміка, знайдена на території міста, прикрашена зображеннями як грецьких богів, так і кочових воїнів. У похованнях зустрічаються елементи як еллінського, так і скіфського обрядів, що свідчить про глибокий культурний обмін. Місцева еліта нерідко носила скіфські прикраси та користувалася зброєю, характерною для степових народів.

Про тісні зв'язки між ольвіюполітами та скіфами особливо красномовно свідчить історія скіфського царя Скілеса. Він був наполовину греком за материнською лінією, мав будинок в Ольвії та намагався поєднати грецькі звичаї зі скіфською культурою, що зрештою стало для нього фатальним. Його доля ілюструє, що культурне переплетення могло як сприяти співпраці, так і провокувати конфлікти.

Філософське життя Ольвії також залишило значний слід в історії. У полісі певний час мешкав філософ-кінік Біон Ольвійський, один із найцікавіших представників цього напрямку. Представники цієї школи проповідували аскетизм, зневагу до матеріальних благ і відмову від загальноприйнятих норм. Біон відзначався різкістю суджень і критикував традиційні уявлення про богів, мораль і суспільство. Його ідеї відображали своєрідний інтелектуальний бунт проти усталених догм, що робить його однією з найяскравіших постатей серед античних мислителів.

Причини занепаду Ольвії пов'язані з кількома факторами. Постійний тиск кочових народів послаблював безпеку міста, а зміни в торговельних шляхах знижували його стратегічне значення. У III столітті н.е. Ольвія, ослаблена економічними труднощами та військовими загрозами, була остаточно зруйнована під час навали готів.

Таким чином, Ольвія була не просто грецьким полісом, а місцем активного культурного обміну, філософського пошуку й економічних експериментів. Її спадщина свідчить про складні взаємини античного світу з навколишніми народами та про самобутність еллінської цивілізації на периферії.

МІФОЛОГІЯ СТАРОДАВНЬОГО ЄГИПТУ

Гончар С.О., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технології

Міфологія Стародавнього Єгипту – це складна система релігійних вірувань та легенд, що пояснюють не лише світобудову та походження богів, а й зв'язок між людьми, божественними силами та померлими. Єгиптяни вірили, що світ постійно змінюється і підтримується завдяки взаємодії божественних сил, що періодично вступають у боротьбу за встановлення порядку. Міфи Стародавнього Єгипту також визначали життєві цикли, ритуали та впливали на культурні уявлення людей про смерть і загробне життя.

У міфології Стародавнього Єгипту існувало кілька версій створення світу, залежно від релігійних центрів, що стали основою культових вчень. Найвідоміші космогонії пов'язані з богами Ра, Птахом і Амоном, які мали свої власні варіанти походження світу. Кожна релігійна школа створення світу об'єднувала певні культури, ідеї та міфи, що вилилися в основні релігійні канони Єгипту.

Геліопольська космогонія (місто Геліополь) була однією з найпоширеніших версій створення світу. За цією легендою, на початку існував тільки хаос, темний океан Нун, з якого виник бог-сонце Атум (Ра), що став першим божеством. Атум створив першу пару богів – Шу (бога повітря) та Тефнут (богиню вологи). Від них народилися

боги Геб (земля) та Нут (небо), які стали основою всього суцього. Їхні діти – Осіріс, Ісіда, Сет і Нефтида – стали важливими божествами, що відігравали центральну роль в єгипетських міфах про життя, смерть і відродження.

Мемфіська космогонія мала ще одну цікаву концепцію створення. За нею, бог Птах створив світ не фізично, а за допомогою своєї думки та слова. Це підкреслювало важливість мудрості та слова в єгипетській культурі, де концепція «логосу» та сили слова була дуже важливою. Фіванська космогонія також мала свою трактовку початку світу. Тут головним богом був Амон, який із хаосу створив все живе і всі інші божества. Амон був визнаний як найвищий бог.

Єгиптяни глибоко вірили в загробне життя. Вони вважали, що після смерті душа людини проходить через суд Осіріса, де її серце зважується на вагах Маат. Якщо серце було легким, душа могла отримати вічне життя в райському полюванні, де існували всі блага та безтурботність. Якщо ж серце було важчим за пір'ячко, то його з'їдав Амнат – страшне чудовисько, що символізувало смерть і знищення.

Міфи Стародавнього Єгипту мали глибокий вплив на мистецтво, архітектуру та інші аспекти єгипетської культури. Вони пояснювали побудову пірамід, які служили оселями для фараонів, в яких вони мали б жити вічно після смерті, а також визначали функцію храмів і церемоній. Єгипетська міфологія була основою для архітектурних проєктів, таких як храми, гробниці та монументи, що прославляли божеств і фараонів.

Крім того, міфи Стародавнього Єгипту впливали на літературу, правові традиції та соціальні норми. Вони слугували основою для ритуалів, свят, законів і моральних принципів, що підтримували стабільність та гармонію в суспільстві. Міфи Стародавнього Єгипту сформували світогляд однієї з найдавніших цивілізацій і залишаються цікавими й сьогодні. Міфи Стародавнього Єгипту продовжують залишатися важливим джерелом для досліджень культури та релігії, а їхні сюжети й сьогодні вражають людей своєю глибиною та символізмом.

ФОРМУВАННЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ ПЛЕМЕН ДО УТВОРЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Грабарчук О.Д., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Слов'яни – одна з найдавніших етнічних груп Європи, що відіграла ключову роль у формуванні Київської Русі. Їхнє походження залишається предметом наукових дискусій, але більшість дослідників вважає, що праслов'яни сформувалися на території Центральної та Східної Європи ще в II тисячолітті до н.е. У процесі етногенетичних змін і міграцій слов'яни поступово розділилися на три основні гілки: західних, південних і східних слов'ян. Саме східні слов'яни стали основою для утворення Київської Русі.

Процес формування слов'янських племен відбувався через активну взаємодію з сусідніми народами – кельтами, германцями, сарматами та фракійцями. На рубежі VI–VII століть східні слов'яни заселили території сучасної України, Білорусі та західної Росії, утворюючи племінні об'єднання. Найвідомішими серед них були поляни, деревляни, сіверяни, дреговичі, радимичі, в'ятичі, кривичі та інші. Ці племена мали спільні елементи культури, господарства та суспільної організації, що сприяло їхній поступовій консолідації.

На ранньому етапі розвитку слов'янські племена управлялися старійшинами, які ухвалювали рішення на племінних зборах – віче. Віче було важливою формою народовладдя, де кожен член громади мав право голосу. Однак з часом, через потребу в організації оборони та веденні війн, влада почала зосереджуватися в руках князів. Князі

виконували адміністративні та військові функції й виступали посередниками у встановленні дипломатичних відносин із сусідніми народами. Важливу роль відігравали дружини – професійні військові загони, які не лише захищали території, а й здійснювали завойовницькі походи, збагачуючи племена здобиччю та новими ресурсами.

Економіка слов'янських племен ґрунтувалася на землеробстві, тваринництві, мисливстві та рибальстві. Вони вирощували пшеницю, жито, ячмінь і активно розводили худобу. Розвивалися ремесла, зокрема ковальство, гончарство, ткацтво та деревообробка. Торгові зв'язки з Візантією, Хозарським каганатом і варягами сприяли обміну культурними надбаннями, що позитивно впливало на соціальну організацію племен.

Культура слов'ян була тісно пов'язана з язичницькими віруваннями. Вони поклонялися богам, пов'язаним із природними стихіями, серед яких виділялись Перун – бог грому і блискавки, Велес – покровитель худоби та торгівлі, Дажбог – бог сонця. Важливою складовою духовного життя були ритуали, жертвоприношення та святкування сезонних обрядів, які зміцнювали зв'язок громади з природою. Крім того, слов'яни мали багатий пласт усної народної творчості, що включав билини, легенди та казки, які передавалися з покоління в покоління та сприяли формуванню національної ідентичності.

Таким чином, процес формування слов'янських племен до утворення Київської Русі охоплював тривалий період соціальних, політичних та економічних змін. Від розрізнених родових громад вони еволюціонували в потужні племінні союзи, що стали основою майбутньої державності. Об'єднання слов'янських племен, їхня взаємодія та зростання впливу князівської влади стали вирішальними факторами у створенні Київської Русі як першої держави східних слов'ян та важливого осередку середньовічної Європи.

ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ

Гулько В.О., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Психологія управління як наука є результатом тривалого історичного розвитку людства. Вона досліджує, як керівники впливають на підлеглих, як формуються колективи, які чинники впливають на ефективність управлінської діяльності та які психологічні закономірності лежать в основі процесу управління людьми. Її формування відбувалося паралельно з розвитком суспільства, господарської діяльності, філософських і психологічних знань.

Перші уявлення про управління виникли ще в давніх цивілізаціях – Єгипті, Китаї, Вавилоні. Конфуцій акцентував увагу на моральному авторитеті лідера, а Платон і Аристотель закладали філософські основи справедливого управління. У Середньовіччі панувала жорстка ієрархія, однак у добу Відродження зросла увага до людини як особистості, що стало основою гуманістичного підходу в управлінні.

У XVIII–XIX століттях, з початком індустріалізації, виникла потреба в наукових методах організації праці. Фредерік Тейлор запропонував принципи наукового управління, що включали стандартизацію та раціоналізацію. Водночас зростала увага до людського чинника.

У 1920–30-х роках Елтон Мейо провів Хоторнські експерименти, які показали, що емоційний клімат, увага до працівника та міжособистісні стосунки значно впливають на ефективність. Це дало поштовх школі людських стосунків.

У другій половині XX століття відбулося стрімке зростання інтересу до психології управління. З'явилися численні теорії мотивації, наприклад, ієрархія потреб Абрахама Маслоу, двофакторна теорія Фредеріка Герцберга. Водночас вивчались різні стилі керівництва – авторитарний, демократичний, ліберальний. Вчені почали аналізувати поведінку керівників, способи ухвалення рішень, вирішення конфліктів у колективах. Поступово психологія управління сформувалась як окрема галузь прикладної психології.

Сьогодні психологія управління є необхідним інструментом у роботі керівника. Сьогодні психологія управління є необхідним інструментом у роботі керівника. У XXI столітті, коли з'явилися нові виклики – цифровізація, гібридні формати праці, глобалізація – зростає роль емоційного інтелекту, психологічної стійкості, здатності працювати в команді. Популярності набули такі підходи, як коучинг, фасилітація, agile-менеджмент, побудова здорової корпоративної культури. Особлива увага приділяється не лише досягненню результатів, а й підтримці ментального здоров'я працівників, створенню умов для професійного зростання і творчої реалізації.

Отже, історія психології управління – це шлях від інтуїтивних методів керівництва до науково обґрунтованих підходів, що базуються на знанні людської природи. Вивчення цієї історії допомагає зрозуміти, як змінювались уявлення про лідерство, мотивацію і взаємодію в організаціях, а також яким чином ці знання можуть бути застосовані у сучасному світі для досягнення ефективного управління людьми.

ІСТОРИЧНІ ЧИННИКИ ЕКОНОМІЧНОГО УСПІХУ «АЗІЙСЬКИХ ТИГРІВ» У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XX СТ.

Забіяка І.Д., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

«Азійські тигри» – це чотири країни Східної Азії: Південна Корея, Тайвань, Гонконг і Сінгапур. Вони досягли стрімкого економічного зростання у другій половині XX століття, перетворившись із відсталих економік на високорозвинені країни. Їхній успіх базується на кількох ключових історичних факторах.

Уряди сприяли розвитку ключових галузей економіки, таких як електроніка, машинобудування та хімічна промисловість.

Політика низьких податків, мінімальне державне регулювання та спрощені процедури реєстрації підприємств стимулювали приватний сектор та створили в цих країнах сприятливі умови для бізнесу.

Залучались зовнішні інвестиції. Іноземний капітал сприяв створенню нових виробництв, впровадженню передових технологій та підвищенню конкурентоспроможності. Економіки цих країн фокусувалися на виробництві товарів для світового ринку, що забезпечувало стабільне зростання в умовах експортно-орієнтованого розвитку.

Освіта стала фундаментом економічного зростання, що забезпечило високу кваліфікацію робочої сили. Високі витрати на освіту гарантували підготовку кваліфікованих спеціалістів для наукоємних галузей в той час, як освітні програми орієнтувалися на практичні навички, що відповідали потребам ринку праці.

Уряди фінансували університети та наукові центри, чим сприяли розвитку інноваційних технологій та стартапів.

Високий рівень технологічного розвитку став одним із головних чинників успіху. Державні програми підтримували дослідження в галузі ІТ, біотехнологій та машинобудування. Інноваційні парки та технопарки стали осередками для розвитку

передових технологій, а використання автоматизації та роботизації сприяло підвищенню продуктивності праці та якості продукції.

Культура та соціальні цінності відіграли важливу роль у формуванні ефективної економічної моделі. У суспільствах країн азійських тигрів цінуються наполегливість, професіоналізм та самовіддана праця, а також колективізм та прагнення до успіху. Орієнтація на командну роботу та спільні досягнення сприяли розвитку стабільного бізнес-середовища.

Підводячи підсумок, можна сказати, що історичні чинники економічного успіху східноазійських країн («азійських тигрів») полягає в ефективному державному управлінні, технологічних інноваціях, високій якості освіти та експортно-орієнтованій економіці. Їхній досвід доводить, що поєднання стратегічного планування, підтримки науки та культури праці може забезпечити стрімкий економічний розвиток. Сучасна Україна безумовно може взяти цей досвід на озброєння для створення власної моделі успішного розвитку.

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ

Кисиль О.Б., керівник доц. Айтів С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Україна – це держава з тисячолітньою історією, яка пройшла крізь численні випробування, щоб стати вільною і незалежною. Все почалося з Київської Русі – потужної середньовічної держави, яка в IX-XIII століттях була одним із центрів європейської цивілізації. Саме тоді сформувалося перше уявлення про українську державність, було сформовано основи права, культури, релігії та писемності.

Після занепаду Київської Русі через монгольську навалу українські землі стали ареною боротьби між Литвою, Польщею, Угорщиною, а також Московією. У XIV-XVII століттях більшість територій опинилась під владою Литви та Польщі. Саме в цей період українці почали формувати свою національну ідентичність. Значну роль у цьому відіграло козацтво, яке не тільки обороняло землю, а ще й виборювало автономію. Богдан Хмельницький у середині XVII століття створив Гетьманщину – козацьку державу, яка стала певним символом боротьби за свободу.

Згодом, у XVIII столітті, українська автономія була поступово знищена, а землі увійшли до складу Російської імперії. Українську мову забороняли, культуру пригнічували, але прагнення до самостійності не зникало. На початку XX століття, після революцій 1917 року, українці знову спробували відновити свою державу – була проголошена Українська Народна Республіка (УНР). Проте через війну та іноземне втручання ця незалежність протрималась недовго.

У XX столітті Україна опинилася в складі Радянського Союзу. Попри певні здобутки, цей період був сповнений трагедій: Голодомор, репресії, заборона мови й культури. І лише в 1991 році, після розпаду СРСР, Україна змогла офіційно проголосити незалежність. Проте справжня боротьба за свободу продовжується: це Революція Гідності (2013-2014) та її герої Небесної Сотні, це війна на Сході України, що почалась у 2014 році, і повномасштабне вторгнення Росії, яке триває до сьогодні.

Україна – це держава, яка виборює своє місце у світі, захищає власні кордони, мову, культуру й гідність. Шлях до незалежності був довгим, але саме він зробив українців такими сильними та незламними.

КУЛЬТУРА САРМАТІВ НА ТЕРЕНАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Коваль Є.А., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Сармати – це кочовий народ, який домінував у степовій зоні Східної Європи, включаючи значну частину сучасної України, протягом тривалого періоду – приблизно з III століття до нашої ери до III століття нашої ери. Їхня культура залишила яскравий слід в історії та археології нашої землі, свідчення якого й досі знаходять під час розкопок.

Сарматські племена прийшли на територію України зі Сходу та облаштувалися на північному сході від скіфів. Греки та римляни називали їх сарматами або сірматами. На думку лінгвістів, слово «сармат» походить від давньоіранського слова «саоромант», що означає – «підперезаний мечем». Сармати вважаються спорідненим зі скіфами народом: «Савромати розмовляють скіфською мовою, але з давніх часів перекрученою» (Геродот).

Соціальна структура сарматів була патріархальною і складалася з кількох племен, кожне з яких мало свого вождя. Вожді обиралися за військовими заслугами, і їхня влада часто базувалася на авторитеті та вмінні вести війни. Цікаво, що в сарматському суспільстві жінки мали значну роль. Вони не лише займалися домашнім господарством, але й брали участь у військових походах, що свідчить про їхню важливість у житті племені. Це відрізняло сарматів від багатьох інших давніх культур, де жіноча роль була обмежена.

Сарматська культура славилася своїм мистецтвом. Виготовлення ювелірних виробів було одним із найяскравіших проявів їхньої творчості. Сарматські ювеліри створювали прикраси з золота, срібла та бронзи, прикрашені складними орнаментами і зображеннями тварин, що мали символічне значення. Сарматський «звіриний стиль» відрізнявся від скіфського меншим реалізмом у зображенні тварин. Зображення стало більш схематичним, також сармати використовували напівкоштовне чи коштовне каміння, різнобарвне скло, емаль для оздоблення зброї, прикрас та металевого посуду. Чудовими взірцями цього стилю є порожнисті золоті браслети з Ногайчинського кургану, вкриті перлинами та оніксовими намистинами. На фігурках одного з браслетів збереглися смарагди, оправлені у золото, на його масивних застібках – великі вставки з яскравого каміння. Оздоблення браслета відзначається витонченістю і художньою досконалістю. Ці вироби не лише служили прикрасами, але й мали магічні властивості, що підкреслювало духовність сарматського народу.

Кераміка також займала важливе місце в побуті сарматів. Вони виготовляли посуд, як для повсякденного використання, так і для ритуальних обрядів. Керамічні вироби часто мали орнаменти, що відображали світогляд та вірування народу. Різноманітність форм і декору свідчить про високий рівень розвитку ремесел у сарматському суспільстві.

Характерною рисою сарматів було застосування графічних знаків-емблем, так званих «тамг». Сарматські знаки мали значення родових і особистих символів – знака власності якоїсь речі або герба. Свої династичні й особисті знаки мали царі сарматів.

Сарматські вірування були тісно пов'язані з природою. Панівними були культи сонця та вогню. Згодом вони перейняли від Скіфів традицію поклоніння мечу. Одним із найважливіших ритуалів була похоронна обрядовість. Сармати ховали своїх вірян у курганах, які служили не лише місцями відпочинку, але й символами пам'яті. Сліди соціально-культурних уявлень сарматів збереглися і в Україні до нашого часу. Так, сармати наділяли особливою магічною силою дзеркала – при похованні їх розбивали. В

українській традиції збереглися уявлення, пов'язані з необхідністю уникати розбиття дзеркал, звичай завішування дзеркал у будинку померлого та гадання на дзеркалах.

Таким чином, культура сарматів на теренах сучасної України є невід'ємною частиною історії цього регіону. Їхній внесок у мистецтво, соціальну структуру та духовність створює багатий культурний спадок, який продовжує вивчатися і цінуватися сьогодні. Вивчення сарматської культури дозволяє нам глибше зрозуміти наше минуле та культурні корені, з яких виросла сучасна Україна.

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У 60-ТІ РОКИ ХХ СТ.

Корень В.І., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

1960-ті роки стали переломним і надзвичайно важливим періодом в історії української культури, ознаменованим явищем, яке отримало назву "шістдесятництво". Це був час пробудження національної свідомості, прагнення до оновлення та запеклої боротьби за свободу творчого самовираження в умовах жорсткої тоталітарної системи Радянського Союзу. Молоде покоління митців, сповнене ідеалів гуманізму, правди та глибокої віри в українську самобутність, рішуче виступило проти догматизму та обмежень, нав'язуваних офіційною ідеологією.

Проте період відносної свободи виявився недовгим. Вже у **1965 році** розпочалася хвиля політичних арештів українських інтелектуалів, серед яких були активісти КТМ і самвидаву. Ці арешти стали чітким сигналом про повернення до жорсткої ідеологічної цензури та репресій проти будь-яких проявів національної самосвідомості та вільнодумства. У **1968 році** багато українських митців відкрито виступили проти вторгнення радянських військ до Чехословаччини, засуджуючи придушення "Празької весни". Незважаючи на постійний тиск і репресії, шістдесятники зуміли створити потужний культурний пласт, який глибоко вплинув на подальший розвиток української нації:

У поезії символом епохи став **Василь Симоненко**, чия громадянська лірика, сповнена болю за долю України та віри в її майбутнє, мала величезний вплив на сучасників. Його поезії, такі як "Задивляюсь у твої зіниці", "Ти знаєш, що ти людина?", стали своєрідними гімнами покоління. **Ліна Костенко**, вже відома на той час поетеса, продовжувала свою плідну творчість, підносячи у своїх творах важливі питання історії, національної ідентичності та моралі. Її гострий розум та неповторний поетичний стиль зробили її однією з найвидатніших постатей української літератури. **Іван Драч** вражав сміливими метафорами та новаторськими формами, розширюючи межі поетичної мови. **Микола Вінграновський** зачаровував своєю ліричністю та глибоким відчуттям природи.

У кінематографі 1960-ті роки стали періодом справжнього розквіту українського поетичного кіно. Шедеври **Сергія Параджанова**, зокрема його культовий фільм «**Тіні забутих предків**» (1964), вражали своєю візуальною красою, глибоким символізмом та зверненням до народних традицій і міфології Гуцульщини. Фільми **Юрія Іллєнка**, такі як «**Криниця для спраглих**» (1965, заборонений до показу) та «**Вечір на Івана Купала**» (1968), також відзначалися оригінальним візуальним стилем та філософською глибиною.

У мистецтві яскравими представниками шістдесятництва були **Алла Горська** та **Людмила Семикіна**. Вони працювали переважно у сфері **монументального живопису**, створюючи вражаючі за своїм масштабом та ідейним змістом твори, які часто не вписувалися в канони офіційного "соціалістичного реалізму". Їхні роботи, такі

як вітраж «Шевченко. Мати» в Київському університеті (створений у співавторстві з іншими художниками та знищений владою), стали символом творчого спротиву.

Шістдесятники також активно зверталися до **української історії та фольклору**, намагаючись відродити національну пам'ять та культурну спадщину, яка довгий час замовчувалася або спотворювалася. Вони досліджували заборонені сторінки історії, популяризували народні звичаї та обряди, збирали фольклорні матеріали. Культура України 60-х років ХХ століття є яскравим і трагічним прикладом духовного спротиву тоталітарній системі. Попри жорстокі репресії, цензуру та постійний тиск, шістдесятники не зрадили своїм ідеалам і залишили за собою впливову культурну спадщину. Їхня творчість, сповнена любові до України, прагнення до свободи та віри в силу мистецтва, і сьогодні надихає нові покоління українців боротися за свободу слова, творчості, національну гідність та незалежність. Їхній внесок є неоціненним для розуміння шляху становлення сучасної української ідентичності.

ЗАСНУВАННЯ ТА ІСТОРІЯ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ

Коробська М.Є., керівник доц. Айтюв С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Києво-Печерська лавра, заснована у 1051 році як осередок чернечого життя, згодом стала одним із головних духовних, культурних та освітніх центрів Київської Русі, а пізніше – всієї України, відігравши ключову роль у поширенні християнства, розвитку літописання, мистецтва, освіти та медицини; незважаючи на історичні випробування, вона зберегла свій духовний і культурний вплив до наших днів.

Києво-Печерська лавра була заснована монахами Антонієм і Феодосієм у печерах біля літньої княжої резиденції Берестово поблизу Києва. Першим ігуменом монастиря став преподобний Варлаам Печерський, колишній боярин. В 1058 році, попросивши благословення преподобного Антонія, преподобний Варлаам побудував над печерою дерев'яну церкву в честь Успіння Пресвятої Богородиці. В одинадцятому столітті монастир став центром розповсюдження і затвердження християнства в Київській Русі. У дванадцятому столітті монастир отримав статус «лаври» – головного великого монастиря.

Вплив Києво-Печерської лаври на розвиток України:

1. Релігійний центр – лавра стала осередком православ'я, сприяючи утвердженню християнства в Київській Русі та збереженню релігійних традицій протягом століть.

2. Освітній і культурний центр – тут працювали видатні літописці, такі як Нестор Літописець, створювалися важливі історичні джерела (наприклад, «Києво-Печерський патерик»), діяла одна з перших друкарень.

3. Медицина – на території лаври створили першу лікарню Київської Русі, де лікували всіх хворих незалежно від соціального статусу.

4. Архітектура і мистецтво – лавра стала зразком українського бароко, зокрема стилю «мазепинського бароко», вплинувши на подальший розвиток національної архітектури.

5. Національна ідентичність – лавра завжди була символом духовної сили українського народу, навіть у часи репресій та заборон.

6. Музейна та дослідницька діяльність – у ХХ столітті лавра стала важливим науково-культурним комплексом з унікальними колекціями історичних артефактів.

Києво-Печерська лавра – не лише монастир, а серце української духовності, культури й національної пам'яті.

ЕКСПАНСІЯ РИМСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я В І СТ. ДО Н. Е.

Ломага М.Ю., керівник доц. Айттов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Римська імперія була однією з наймогутніших держав античного світу, що утворилася на основі Римської республіки та існувала в межах з 27 р. до н.е. – 395 р. н.е. У подальшому вона припинила своє існування як єдине державне утворення з її розділом на 2 частини – східну та західну (роздвоєння було спричинено бажанням стабілізувати утворену кризу, але тільки загострило проблему, адже дві новоутворені імперії почали ворогувати між собою). Її експансійна політика охоплювала величезні території. Не оминула вона і територію сучасної України – частина цієї експансії торкнулася Північного Причорномор'я та Криму. Дослідження цього питання дозволяє визначити як присутність римлян вплинула на історію українських земель в аспектах політики, економіки та культури.

Римське проникнення в Північне Причорномор'я почалося через торговельні та військові контакти з місцевими державами. Важливу роль у цьому регіоні відігравало Боспорське царство, з динамічними змінами зовнішньополітичного курсу. Держава перетворилася на автономію імперії після захоплення його Римом та увійшла до складу держави як провінція Понт. Римська присутність була також зміцнена за рахунок військових кампаній та будівництва фортець, в яких розміщувались гарнізони, зокрема в Херсонесі й Ольвії. Ці фактори сприяли стабілізації ситуації в регіоні, розвитку торгівлі та економічного впливу римлян у регіоні.

Боспорське царство може вважатися першою патримоніальною монархією на території України (при патримоніальній монархії держава вважалась особистою власністю та передавалась спадково. Цар був єдиним розпорядником влади, верховним власником землі й іншого майна, вищим авторитетом для своїх підданців.)

Крим став важливим стратегічним пунктом для Риму, і Херсонес, який був першим осередком демократичного державного ладу на території українських земель, перетворився в центр римської військової присутності в регіоні, стабілізувавши таким чином хитку ситуацію, яка склалася через постійні набіги варварів. Римська присутність впливала на місцеве населення, сприяючи змінам у військовій, економічній сферах та культурному обміну – проникали нові культури.

Присутність римлян в межах території сучасних українських кордонів мала значний вплив на регіон. Геополітичні зміни охоплювали встановлення контролю та зміни в політичній карті регіону. Економічний розвиток налагодив розширення ринкових відносин та сформував нові економічні центри. Культурний аспект виразився в розповсюдженні мови, обрядів та зведенні архітектурних споруд (зокрема в будівництві фортифікацій, укріплень). Військовий елемент також відігравав значну роль в становленні регіону, адже за рахунок присутності римської армії ситуація в регіоні залишалась відносно стабілізованою, а володіння імператора – захищеними.

Довгострокові наслідки римської експансії для українських територій виявились у встановленні міцних торговельних зв'язків, що збереглися навіть після відходу римлян. Також архітектурна та культурна спадщина, що залишилася, сприяла подальшому поширенню європейських традицій на цих землях. Римські дороги та поселення допомагали урбанізації та покращенню інфраструктури, що відбивалася на розвитку регіону в наступні століття.

Підсумовуючи, зазначимо, що римська експансія досить суттєво вплинула на регіони античного Причорномор'я, сформувавши та відкривши нові торговельні

зв'язки, зміцнивши контроль та створивши сприятливі умови для економічного піднесення (захист від набігів варварських племен та сплати данини їм).

ВІДНОСИНИ ГЕТЬМАНЩИНИ ДОБИ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ТА КРИМСЬКОГО ХАНСТВА

Маловічко К.В., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Як можна описати відносини Гетьманщини та Кримського ханства з 1648 по 1654? Прагматичний, суперечливий, тимчасовий та ненадійний союз.

Взагалі почати налагоджувати зв'язки з татарами було вирішено через початок Хмельницьким війни з Річчю Посполитою. Гетьман розумів, що необхідної сили для протистояння не має, а з можливих корисних союзників були лише татари, оскільки, по-перше, в них було вдосталь кінноти, якої так не вистачало козакам, по-друге, самі жителі Криму мали зацікавленість у послабленні поляків в цілях забезпечення власної безпеки та збагачення ясиром. Отже, рішення укласти союз з татарами було стратегічно обгрунтованим.

На початку визволення українського народу з-під гніту поляків, а саме у 1648 році, військові операції проходили цілком успішно: українці разом з кримськими воїнами здобули вирішальну перемогу під Жовтими Водами, потім повністю розгромили військо Потоцького під Корсунем, а далі перемогою під Пилявцями відкрили собі шлях до Львова. Однак у 1649 році татари почали поводити себе не так однозначно. Хоч козаки разом з кримчанами і перемогли поляків під Зборовом, але Іслам Гірей III не дозволив добити польське військо. Таким чином Кримське ханство сприяло ухваленню Зборівського договору, що означав перемир'я поляків з козаками, це дало Гетьманщині статус автономії, але гетьман прагнув більшого, а стримували його саме татари.

Культовим моментом у відносинах Гетьманщини під проводом Хмельницького та Кримського ханства стала зрада татар у 1651 році. У вирішальний момент битви з величезним польським військом люди Іслам Гірея III покинули поле битви, в результаті чого військо Речі Посполитої одержало перемогу.

Варіантів, чому татари вчинили саме так, декілька: їх могли підкупити поляки, хан не бажав повного знищення польської держави, оскільки та стримувала Московію, яку Кримське ханство вважало своїм сильним ворогом, або Іслам Гірей III вирішив зберегти сили своєї армії і не ризикувати у великій битві. Важливим фактором поразки козаків є те, що, за свідченнями певних джерел, кримський хан взяв Хмельницького в полон під приводом піклування про безпеку союзника, але насправді з метою усунення стратегічної фігури гетьмана з поля бою. Після Берестечка Хмельницький глибоко розчарувався в кримських союзниках, проте в 1652 році змушений був знову звернутися до татар по допомогу, тоді козаки з кримчанами одержали перемогу під Батогом, але вже в 1653 Хмельницький остаточно переконався, що татари не зацікавлені в перемозі України, а лише в грабунку підконтрольних йому земель.

Підбиваючи підсумок, можна сказати, що союз з Кримським ханством був необхідним для початку протистояння з поляками, але себе не виправдав, оскільки через багаторазові зради з боку татар українцям довелося шукати інших партнерів, що призвело до союзу з Московією та подальшого занепаду ще навіть не розквітлої української держави.

РОЛЬ ВІКІНГІВ У РОЗВИТКУ ДАВНЬОРУСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Міщук В.Р., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Варяги – це узагальнена назва скандинавських вікінгів, які у VIII-X століттях здійснювали морські походи, торгували та служили найманцями в різних державах. Варяги були вихідцями зі Скандинавії (здебільшого з територій сучасних Швеції, Норвегії, Данії). У IX столітті вони активно здійснювали походи в Західну Європу, Британію та Візантію, а також проникли на схід, встановивши контакти зі слов'янськими та фінно-угорськими племенами.

За літописом «Повість минулих літ», у 862 році слов'янські та фінські племена (чудь, весь, кривичі, словени) запросили варязьких князів для наведення порядку, оскільки не могли самотійно владнати внутрішні конфлікти. Варяг Рюрик зі своєю дружиною осів у Новгороді, а його найближчі соратники – в інших містах. Це стало початком династії Рюриковичів, яка правила Київською Руссю протягом кількох століть.

Варязькі дружини відігравали значну роль у військовій силі Київської Русі. Вони були досвідченими воїнами, вміли вести морські та сухопутні походи, використовували ефективну тактику бою. Допомогали руським князям у завоюванні нових територій та обороні від ворогів.

Хоча вікінги поступово асимілювалися серед слов'янського населення, вони залишили помітний слід у культурі та суспільному житті Київської Русі. У руській мові з'явилися скандинавські запозичення, особливо в термінах, пов'язаних із мореплавством, торгівлею та військовою справою. Деякі елементи давньоруського законодавства, зокрема «Руської правди» Ярослава Мудрого, мали схожість із нормами скандинавського права.

Проте твердження, що вікінги створили державність на території Київської Русі, є спірним і залишається предметом дискусій серед істориків.

Прихильники норманської території вважають, що саме варяги заклали основи державності на Русі. Вони аргументували це тим, що:

- Літопис «Повість минулих літ» згадує, що у 862 році слов'яни та фінно-угорські племена покликали варягів правити.

- Рюрик, якого вважають засновником князівської династії, був варягом зі Скандинавії.

- Варяги принесли з собою військову організацію, торгівельні зв'язки та елементи адміністративного управління.

Прихильники антинорманської теорії стверджували, що слов'яни вже мали передумови для державності, зокрема:

- У слов'ян до приходу варягів існували племінні союзи (поляни, древляни, сіверяни), а Київ був важливим центром задовго до приходу Олега.

- Роль варягів була допоміжною – вони не створили, а лише сприяли об'єднанню слов'янських земель під централізованим правлінням.

- У багатьох літописах варяги згадуються більше як військові найманці, ніж як засновники держави.

- Більшість населення Київської Русі була слов'янською, що визначило її культуру, мову та подальший розвиток.

Отже, варяги не створили державність на території Київської Русі, але сприяли її формуванню та зміцненню. Вони допомогли політичному об'єднанню слов'янських племен, взяли участь у військових походах та розвитку торгівлі, проте основа Київської Русі залишалася слов'янською.

УКРАЇНЬСЬКА ДЕРЖАВА ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО

Приходько Я.Д., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Період Української революції 1917–1921 років був надзвичайно складним і водночас визначальним для українського державотворення. Одним із найяскравіших і водночас суперечливих етапів цієї доби стало правління Павла Скоропадського. Цей період тривав лише кілька місяців, але залишив помітний слід у політичній, культурній та соціальній історії України.

Після падіння Російської імперії в Україні почалися процеси національного відродження. Центральна Рада, яка намагалася втілити соціалістичні ідеали, виявилася неспроможною забезпечити стабільність, порядок та ефективне управління. Занепад економіки, зростання безробіття, аграрні конфлікти та безконтрольність військових підрозділів спричинили розчарування серед населення. У цій ситуації Павло Скоропадський, побачивши слабкість уряду, спираючись на німецькі війська й підтримку середнього селянства, вирішив скинути Центральну Раду.

29 квітня 1918 року Павло Скоропадський на з'їзді хліборобів був обраний гетьманом усієї України. Влада в країні зосереджувалася в руках однієї особи – гетьмана. Було скасовано діяльність Центральної Ради та заборонено діяльність більшості політичних партій, особливо лівого спрямування. Новий режим спирався на чиновництво старої імперії, землевласників та військових.

Одразу ж Павло Скоропадський почав здійснювати реформи, спрямовані на стабілізацію ситуації в державі:

- відновлення адміністративного апарату: налагоджена робота судів, поліції та державних установ;
- була запроваджена нова стабільна валюта карбованець, велася активна торгівельна співпраця з країнами Четвертого союзу;
- відкрито понад 150 українських гімназій, засновано Українську академію наук (УАН), створено Національний архів та бібліотеки;
- досягнуто політичне визнання багатьох країн, відкриття закордонних посольств Української Держави.

Попри всі намагання створити сильну самостійну країну, восени 1918 року після поразки Німеччини Гетьман втратив головних закордонних союзників. Цим скористалися опозиційні сили – Директорія УНР, яка підняла повстання проти режиму Скоропадського. У грудні 1918 року гетьман зрікся влади й емігрував.

Попри короткий період існування, Українська Держава Павла Скоропадського стала важливою віхою в історії українського державотворення. Це була перша спроба побудови сильної централізованої влади, спроможної забезпечити функціонування інститутів держави. У сфері освіти, науки та культури було закладено підвалини, які мали значення навіть у наступні роки.

Гетьманат Павла Скоропадського – це суперечливий, але важливий період української історії. Він продемонстрував спробу утвердити сильну українську державу в умовах внутрішнього хаосу та зовнішнього тиску.

ЗНАЧЕННЯ ЯЛТИНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ В СУЧАСНІЙ ІСТОРІЇ

Ризоль А.О., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Ялтинська, або Кримська конференція, була проведена з 4 по 11 лютого 1945 року лідерами «Великої трійки» – У. Черчиллем, Ф.Д. Рузвельтом та Й. Сталіним. Це була

остання конференція за участі тодішніх президента США та прем'єр-міністра Великої Британії. На цій конференції було вирішено низку питань, які впливали й впливають донині на політичну ситуацію в Центральній та Східній Європі. Основу обговорень на цій конференції було закладено ще на Тегеранській конференції 1943 р., коли обговорювали питання щодо відкриття Другого фронту, створення ООН та кордони повоєнної Польщі. В Ялті ж були оговорені більш широкі політичні питання, що заклали сучасну модель існування світу. Розглянемо коротко ці питання та їх вплив на сучасність.

Одним з основних питань було післявоєнне становище Німеччини, бо Третій Рейх вже стояв обома ногами в могилі. Вважається, що збереження єдиної німецької держави у 1918 році було однією з причин початку нової світової війни, тому лідерами антигітлеровської коаліції було прийнято рішення про керування Німеччиною за допомогою окупаційних адміністрацій. Саме це рішення не допустило появу нового реваншистського руху, як це було у 1920-х – на початку 1930-х років. Можна сказати, що це рішення стало запобіжником для недопущення нової повномасштабної війни у Європі до 2022 р.

Ще одним важливим питанням цієї конференції було фінальне рішення про створення Організації Об'єднаних Націй (ООН). Вважається, що ООН є дітищем Рузвельта, який прагнув створити значно ефективнішу міжнародну організацію, ніж Лігу Націй. Але враховуючи, що тоталітарний СРСР був одним із засновників ООН, то в цьому питанні погодитись з колишнім президентом США дуже важко. З іншої сторони, створення ООН допомагало підтримувати відносну стабільність та більше ніж 75 років не допускати нової відкритої світової війни.

Для України ця конференція мала дуже велике значення. По-перше, включення УРСР до складу ООН у 1945 було першим кроком для нашої країни, щоб отримати світове визнання. І хоча участь України в ООН до 1991 року залежала від рішень у Кремлі, але все ж таки це був перший крок до нашої ролі у міжнародних відносинах. По-друге, в Ялті кремлівський диктатор наполягав на тому, щоб західний кордон СРСР пролягав по лінії Керзона з незначними відхиленнями, апелюючи «інтересами українського народу». Відтепер усі українці опинились у складі комуністичної імперії, але після нашого об'єднання, яке не сталося в 1919 році, з'явився новий шанс українцям від Львова до Харкова повстати разом на боротьбу проти Москви.

Підсумовуючи, можна сказати, що Ялтинська конференція започаткувала так звану Ялтинсько-Потсдамську систему міжнародних відносин. Також в Ялті, під час нового поділу Європи, Сталін отримав свою найбільшу дипломатичну перемогу, закріпивши за собою Центрально-Східну Європу. Саме ця конференція є початком холодної війни та зародженням концепції «договорняку», яку зараз деякі країни намагаються проштовхнути. За результатами Ялтинських домовленостей був встановлений світовий порядок на багато десятиліть вперед, з'явилися нові інструменти дипломатичної війни. Окрім того, Ялтинська конференція показала, як важливо кожній країні засвоїти історичний урок, що покладатися можна тільки на себе, й найкращий гарант суверенітету країни є вона сама, її народ та її власні сили оборони.

ВИНИКНЕННЯ ТРАДИЦІЇ РОЗПИСУВАННЯ ВЕЛИКОДНІХ ЯЄЦЬ
Сембрат С.В., керівник ст. викл. Лагдан С.П.
Український державний університет науки і технологій

Звичай розписувати яйця пов'язаний із вшануванням їх як символу народження Всесвіту, тому в різних народів існували обряди, пов'язані з яйцями. Історики вважають, що прикрашання яєць було поширене в багатьох культурах. Археологи

знайшли різьблені яйця страусів в Африці, а також прикрашені яйця в стародавніх могилах, що мають вік понад 5 000 років. Яйця прикрашали давні єгиптяни, перси, греки і римляни. Тоді серед знаті цінувалися страусині яйця. Давньоримський історик Пліній писав, що римляни вживали фарбовані яйця під час народних ігор, богослужбових обрядів та очищення від гріхів. У трипільській культурі, яка існувала в Центральній Європі від 4 500 до 3 000 року до н.е., також існував звичай фарбувати яйця.

Розписування ритуальних яєць в українській культурі має давнє походження. Найдавніші знайдені писанки датуються періодом Київської Русі. У Києві археологи знайшли писанку з кераміки X ст., прикрашену орнаментом, який нагадує павутиння, а на Рівненщині – глиняну писанку, виготовлену 950 років тому. В історичних джерелах існують письмові згадки про розписування сирих яєць у пізніші періоди, однак через недовговічність шкарлупи вони не збереглися.

Хоча знайдена писанка в Україні датується X ст., яйця розписували ще у дохристиянські часи. Про це свідчать символи, якими їх досі прикрашають, – свастики, шестикутні зірки, місяці, півмісяці, п'ятикутні зірки і хрести, які на той час не були пов'язані з християнством. У добу язичництва люди вірили, що розписане яйце несе магічну силу, може захистити від злих духів, принести врожай, здоров'я та гармонію.

Із приходом християнства писанкарство набуло нового значення. Яйця є загальним символом родючості, відродження та життя, тому не дивно, що вони стали асоціюватися з воскресінням Ісуса. Вони символізують нове життя, що виходить із шкаралупи, так само, як Христос воскрес із труни. Традиція розпису закріпилася як невід'ємна частина великодніх обрядів. Значення символів частково змінилося, але основна ідея збереження життя та родючості залишилася.

Існують різні легенди про походження звичаю розписувати яйця на Великдень. Одна з них говорить про диво, яке сталося з Марією Магдалиною. Саме вона наважилася прийти до римського імператора Тиберія, щоб сповістити про воскресіння Христа. Оскільки в Марії ніякого подарунка не знайшлося, вона прийшла з простим курячим яйцем. Піднісши символ життя, вона вигукнула: «Христос Воскрес!» – та розповіла про те, що Ісусу вдалося побороти смерть, і він зробив чудо з чудес – воскрес із мертвих. Однак імператор тільки розсміявся і заявив, що померлий так само може повернутися до життя, як і біле яйце стати червоним. Не встиг він договорити останнє слово, як яйце справді стало червоним. Відтоді й з'явилася традиція фарбувати великодні яйця.

На Київщині побутує легенда, що Ісус Христос ходив з апостолом Петром по землі, і вони проходили через одне село. Коли люди побачили Христа, то почали камінням та грудками жбурляти в нього. І як камінь торкався Ісусової одежі, то ставав писанкою, а як торкалася грудка, то перетворювалася на крашанку. Святий Петро позбирав усе те до кишені, а пізніше людям роздав. З того й пішов звичай готувати писанки та крашанки на Великдень.

Із часом християнські та язичницькі традиції переплелися. Серед візерунків з'явилися відомі нам релігійні символи (написи «Христос воскрес – Воістину воскрес», трилисті хрести). Церква боролася з дохристиянськими звичаями, але не змогла їх викоринити. Писанки асоціювалися з оберегами, а язичницькі символи на них християнство згодом адаптувало під свої уявлення. Крапки, що символізували зорі, стали сльозами Богородиці, риба з символу здоров'я перетворилася на знак Ісуса, хрест раніше символізував 4 сторони світу, а трикутник – не Трійцю, а триєдинство землі, неба і стихій.

Найдавніші збережені українські писанки з курячих яєць датуються XIX – початком XX ст. Тоді писанкарство було поширене на всій території України.

З'явилися навіть етнографічні праці, зокрема «Український народний орнамент: вишивки, тканини, писанки» Ольги Косач (Олени Пчілки) 1876 року, «Описание коллекции народных писанок» Сергія Кульжинського 1899 року.

Однак із приходом радянської влади писанкарство почало занепадати, адже писанка як церковний атрибут протирічила державній пропаганді атеїзму. У 1960–1970-х рр. відбулася активізація писанкарства на Заході України, де розписані великодні яйця почали виготовляти на замовлення та продавати на ярмарках. Тоді ж масово поширилися дерев'яні сувенірні писанки, розфарбовані аквареллю та розраховані переважно на туристів.

У 1987 р. в м. Коломия був відкритий перший в Україні музей писанок. Із здобуттям Україною незалежності актуалізувалося бажання людей більше дізнатися про національні звичаї і традиції, відтак писанкарство поширювалося як вид народного мистецтва та повернулося до великодніх звичаїв. За традицією, розпочинають виготовляти писанки з другої половини Великоднього посту, найбільше у четвер і п'ятницю перед святом. На Великдень писанки та крашанки освячують у церкві, а потім використовують для обіднього столу, для прикрашання осель, у великодніх іграх.

Писанкарство – це давнє українське мистецтво, яке несе в собі прадавні духовні сенси. Розписані яйця символізують життя, відродження, сонце та добробут.

ОРНАМЕНТАЛЬНА СИМВОЛІКА УКРАЇНСЬКОЇ ПИСАНКИ

Титар М.Е., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Писанки символізують пробудження природних сил, які беруть участь у новому життєвому циклі року, тому їх сприймають не лише як ритуальні елементи, а як необхідний атрибут весни. Писанкарство в Україні має давні традиції та характеризується великою варіативністю орнаментів.

Більшість зображень розміщують на писанках за певною схемою, яка дає можливість будувати основні орнаментальні композиції. Для початку на яйце наносять основні лінії: ділять поверхню навпіл поздовжніми «меридіанами», поперечними «широтними пасами», а отримані чотири сферичні чотирикутники – на клинці по діагоналі тощо.

Писанкових орнаментів існує чимало, і в одній писанці може поєднуватися кілька типів орнаменту. Українці зображали на писанках те, що їх оточувало: природу, тварин, птахів, предмети побуту (граблі, вітряки тощо), релігійні символи (хрести, церкви) та самих себе (людські фігури). Найчастіше в розписі використовували геометричні фігури або елементи рослинного і тваринного світу. Залежно від зображених знаків-символів писанкові орнаменти можна поділити на такі групи:

1. Геометричні. Елементами і деталями такого орнаменту виступають крапки, кружальця, зірочки, ромби, лінії, трикутники, подвійні хрести, які наносять на яйце симетрично відносно основних ліній поділу. Геометричні орнаменти переважають у гірській місцевості, де люди сприймають свій простір більш геометричними образами, що символізують гори, сонце, воду та дерева. Візерунки часто нагадують древні трипільські символи. У південних областях і на Слобожанщині поширені геометричні писанки-**сорокаклинки** (40 трикутників). Геометричний орнамент писанок Наддніпрянщини побудований із різноманітних **зірок, квадратиків, ромбиків**.

2. Фітоморфні – це зображення на писанці як окремих рослинних елементів (квітів, стебел, листя), так і рослин цілком, наприклад, вазонів із квітами. Загалом рослинний орнамент писанок еволюціонував від простого малюнка до складнішого – більш детального зображення квітів, лапатоного листя. Рослинні символи присутні на

писанках усіх областей. Це листочки, рожі, тюльпани, трилисники, сосонки, смереки, жолуді та багато інших. **Зернятка, крапочки, жито** символізували плодючість. Символ «дерево життя», або «вазон», з якого виростало дерево з гілками, квітами, корінням, часто писали на Поділлі. «Дерево життя» і «сосонка» – символи відродження.

Писанки дарували з побажанням достатку, тому існували **чоловічі та жіночі писанки**. Один із найпоширеніших чоловічих елементів – це **дубове листя, символ сили, міцності**. *Жіночі писанки мають багато стилізованих квітів, що символізують плодючість.*

3. Зооморфні – стилізовані зображення тварин, серед яких найпоширенішими образами є заєць, кінь, риба, олені, козлики, баранчики, а також птахи – качки, кури та ін. Майже в кожному регіоні є писанки з **ріжками, курячими лапками, змієподібними** елементами, оскільки майстри могли не відтворювати всю тварину, а лише її характерний елемент. У гуцулів дуже популярний **олень**. На Поділлі багато писанок з метеликами, яких називають «**мутлики**». На буковинських писанках багато **риб, птахів**. Кінь символізував силу і витривалість, олень – довге життя і заможність, ластівка – щастя, урожай, весну, бджола – працьовитість і чистоту душі, павук – наполегливість, терплячість тощо.

4. Антропоморфні – стилізоване зображення на писанках людини, переважно жінки, на весь зріст із піднятими догори руками. Такі писанки навіть називають «молодиця» або «королівна». Деякі науковці припускають, що зображення *жінки з піднятими руками символізує берегиню, світову богиню*. Також трапляються трансформовані зображення – жінка-дерево, жінка-птах.

5. Космогонічні. Такі орнаменти пов'язані з вшануванням неба і небесних світил, природних стихій – це сонце, вогонь, земля, вода, повітря. Один із найпоширеніших символів – сонце, зображене у вигляді кола, обрамленого прямими або заокругленими променями, спіралі, рожі. Безконечник, або меандр, у вигляді хвилі захищав від лиха.

6. Каліграфічні – зображення знаків письма в писанковому орнаменті, зокрема великоднього гасла «Христос воскрес! Воістину воскрес!».

7. Релігійні – зображення біблійних сюжетів, що належить до пізніших мотивів. Такі писанки виконували переважно ченці в монастирях.

8. Предметно-побутові – характерні для пізнішого періоду, коли на писанках почали зображати господарські та побутові предмети – вила, драбина, пилка, граблі, колесо, серп, рушник тощо. Драбинка була символом пошуків кращого життя, решето – відокремлення добра від зла, доріжка – символом вічності.

9. Побутово-сюжетні – зображення на писанці певної події з життя або певного явища.

Символічні і кольори писанок: червоний – любов, радість, життя; жовтий – небесні світила (сонце, місяць, зорі); блакитний – небо, повітря, здоров'я; зелений – весна, природа; чорний з білим – вшанування духів.

Фарбували писанки рослинними фарбами (лушпиння цибулі, листя, коріння, кора дерев), а з початку минулого століття – аніліновими фарбами.

Кожен регіон України має свої особливості писанкарства, які проявляються у виборі орнаментів, кольорів і технік. І всі вони є свідченням багатосторонньої духовної та естетичної культури нашого народу.

ТЕХНІКА РОЗПИСУВАННЯ ВЕЛИКОДНІХ ЯЄЦЬ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

Тіщенко Д.О., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Традиція розписування великодніх яєць в Україні має давні корені та представлена величезним різноманіттям технік, відповідно до яких ритуальні яйця отримали такі назви: крашанки, писанки, крапанки, дряпанки (шкрябанки), мальованки. Усі відомі способи поділити на дві великі групи: виготовлення яєць без використання воску та за допомогою воскової техніки (власне писанки).

За допомогою техніки розфарбовування яєць без використання воску виготовляють крашанки, дряпанки та мальованки.

Крашанки – це розфарбовані одним кольором яйця. Їх виготовляють по всій території України, адже це найпростіша техніка. На початку XIX ст. виготовляли такі крашанки: «в кірку» – червоні, «в бразолію» – темно-сині зі специфічним відблиском і «в жовтило» – жовті. У кінці XIX ст. однокольорові великодні яйця часто називали «галунками» (через додавання для закріплення фарби спеціальної речовини – галуни). Часто використовували натуральні барвники – відвари різних рослин (коренів, кори, квітів, листя тощо), найбільш відомим серед яких є лушпиння цибулі, що надає яйцям брунатного кольору. Крашанки виготовляють також із малюнком. Натурально-листова техніка полягає в тому, що на яйця накладають листя рослин, потім обмотують ганчіркою, обв'язують ниткою і в такому вигляді відварюють у лушпинні цибулі. Після цього ганчірку і листочок знімають, а на яйці залишається його відбиток.

Наприкінці XIX ст. особливо популярним став спосіб оздоблення яєць «під мрамур», коли в продажу з'явився спеціальний мрамуровий папір. На яйце хаотично накладають шматочки цього паперу, або сухі фарби різних кольорів, або шматочки різнокольорових тканин. Після цього його загортають у ганчірку, обв'язують ниткою та відварюють у киплячій воді.

Техніка виготовлення дряпанок полягає у вишкрябуванні на пофарбованій поверхні яйця ажурного, здебільшого геометричного орнаменту, який наносили зазвичай голкою, шпилькою чи цвяхом. Так на кольоровому тлі поставав білий орнамент. Яйця, виготовлені в цей спосіб, називають по-різному: дряпанками, шкрябанками, скрябанками, різьбянками, скробанками і рисованками.

Мальованки почали виготовляти в кінці XIX – на початку XX ст. Яйця розписували за допомогою звичайного пензлика олійними, восковими, клейовими або акварельними фарбами. Іноді використовували золотисту й сріблясту фарби. На таких великодніх яйцях здебільшого зображали квіти, давні орнаменти практично не трапляються.

Воскову техніку використовують для виготовлення крапанок, писанок і травленок. Розфарбовування досягається поетапним нанесенням воску на певні ділянки поверхні яйця. Віск при цьому накладають крапками, прямими і кривими лініями, що дозволяє створити різні орнаменти. Для нанесення воску здебільшого використовують спеціальний інструмент – писачок.

Крапанки виготовляють так: накаралупу віск різного розміру з почерговим зануренням яйця у фарбу (від світлої до темної). Після цього віск знімають, а з різнобарвних цяток на коричневому, чорному або синьому тлі утворюється специфічний мерехтливий ефект. Візерунки крапок можуть бути впорядкованими та невпорядкованими.

Розфарбовують яйця і за допомогою травлення кислотою. Травленки виготовляють тільки з коричневих яєць, на які воском наносять візерунок, найчастіше

геометричний. Потім їх замість фарби занурюють у кислоту (оцет) – шкаралупа біліє, а під лінією воску залишається природний колір. Наші предки витравлювали яйця в капустиному розсолі або іншій кислоті, яку знаходили. Ця техніка забирає більше часу: у фарбі яйце може побути 5-10 хвилин, а в кислоті – до години.

Найпростіші писанки – двоколірні. Розтопленим воском по яйцю здійснюють розпис, потім його занурюють у розчин фарби на 5-10 хв. Після висихання писанку нагрівають над вогнем, щоб стерти віск м'якою тканиною. Відома також техніка воскової пластики: із воску скручують тоненькі ниточки і обліплюють ними яйця (виплітають дуже примітивний геометричний орнамент). Далі опускають у фарбу, а після зафарбовування яйце нагрівають, щоб зняти віск. Ще один спосіб виготовлення двоколірної писанки – розпис шпилькою, що побуває на Бойківщині та Лемківщині. За допомогою круглої головки шпильки наносять штрих із потовщенням на одному кінці, утворюючи таким чином різноманітні рослинні орнаменти.

Техніка виготовлення багатоколірної писанки набагато складніша. Полягає вона в тому, що на яйце за допомогою писачка гарячим бджолиним воском наносять контур орнаменту. Коли нанесено всі лінії, що мають залишитися білими, яйце опускають у жовту фарбу. Після цього покривають воском ті ділянки малюнка, які повинні лишитися жовтого кольору, і опускають писанку в червону або зелену фарби і т.д. Коли всі кольори на писанку нанесені, її нагрівають і знімають віск.

Ще одна техніка – розпис кольоровим воском. До розтопленого бджолиного воску додавали пігмент фарби в порошок або трохи анілінового барвника й добре розмішували. Найчастіше білі яйця розписували жовтим, чорним, синім, зеленим та жовтогарячим кольорами. Або візерунок наносили на зафарбовану поверхню яйця. Яйце відварювали й опускали в розчин фарби, потім висувували і розтопленим воском різних кольорів наносили орнамент.

Українська писанка – невід'ємний елемент культури, що вражає різноманітністю технік та орнаментів. У 2024 р. вона увійшла до списку нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО.

ВПЛИВ ЕПОХИ ТА ІДЕОЛОГІЇ ПРОСВІТНИЦТВА НА ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Медведєв О.О. керівник доц. Кузнецов А.А.

Український державний університет науки і технологій

Одним із значущих та актуальних напрямів сучасних соціологічних досліджень є вивчення впливу епохи та ідеології Просвітництва на життєдіяльність сучасних суспільств. До вивчення цієї знакової епохи та її ідеології зверталися, як класики соціології, і видатні українські і зарубіжні сучасні дослідники. І це не дивно: адже епоха Просвітництва стала тією епохою, коли в науку була привнесена ідеологія, перш за все, ідеологія Просвітництва, а слідом і різноманітні маніпулятивні практики і технології.

Саме в цей час, під впливом ідеології Просвітництва та частково в полеміці з нею, формуються три базові політичні ідеології: консерватизм, лібералізм та соціалізм, які починають відігравати помітну роль у формуванні світогляду та уявлень не лише вчених та інтелектуалів, а й значущих людських значущих. До епохи Просвітництва, політичні ідеологічні побудови вчених-інтелектуалів не мали такого значення та впливу на процеси життєдіяльності людських суспільств, залишаючись вторинними по відношенню до віровчень, філософії чи досвіду державного будівництва. Слід також зазначити, що Просвітництво, або епоха Просвітництва, є впливовим культурним, інтелектуальним і духовним рухом кінця XII — початку XIX ст. у країнах

західноєвропейської великої культури. При цьому воно оцінюється, як її апологетами, так і критиками, як закономірний етап у розвитку західноєвропейської великої культури - першої секулярної великої культури у світовій історії.

Без Просвітництва (епохи Просвітництва), на думку одних дослідників, наприклад, марксистсько-орієнтованих, був би неможливий перехід від феодальних до капіталістичних відносин та буржуазної суспільно-економічної формації. На думку інших, неможливий перехід від традиційного (аграрного, військового, доіндустріального) типу товариств до індустріального суспільства (промислового, сучасного). Без цієї епохи, з погляду третіх, неможливо уявити і перехід від метафізичної стадії розвитку суспільства до стадії позитивної, в термінології О. Конта. Всі ці погляди дослідників, загалом, носять безумовно апологетичний характер і позитивно оцінюють цю епоху у розвитку західноєвропейської великої культури, з соціалістичних і ліберальних поглядів, висловлюють їх учених.

Проте, з погляду консервативних мислителів, ця епоха у розвитку західноєвропейської великої культури, оцінюється часто негативно і критично, оскільки вона знаменує собою фактично початок процесу занепаду, заходу західноєвропейської (західно-християнської) великої культури, відмовитися від її традиційних цінностей і засад життєдіяльності. Саме з неї починається трансформація цієї великої культури з культури християнської - у "світ цивілізований": секулярний, матеріалістичний та споживчий. У подоланні, привнесених цією епохою тенденцій розвитку та її закономірних наслідків, з погляду консерваторів, лише й може полягати останній шанс західноєвропейської великої культури на можливе оздоровлення та подальше нормальне розвиток. Хоча щодо можливості такого оздоровлення західноєвропейської великої культури багато авторів висловлюють цілком обґрунтовані сумніви, позицію яких загалом, ми також поділяємо та спробуємо обґрунтувати.

Ідеологію Просвітництва в цілому характеризує встановлення на активний розвиток та запуск процесу секуляризації західноєвропейської великої культури, а відповідно її антирелігійний та антихристиянський пафос. Кращою ілюстрацією цьому служать слова Ф. Вольтера "Якби Бога не існувало, його слід було б вигадати!", а також його заклики до популяризації і поширення "Заповіту" Ж. Мельє, своєрідного на його думку "катехизи Вельзевула", в якому, зокрема містилися і такого. зловживання, ілюзії, обман і шарлатанство, що це закони і декрети, що видаються ім'ям і владою бога і богів, лише вигадка людини, як і всі чудові святкування і жертвопринесення та інші дії релігійного і культового характеру, скоєні на вшанування богів"

Протягом десятиліть діячі французького Просвітництва готували революцію та вирощували той шар населення, який французький історик Огюстен Кошен, який аналізував причини Великої французької революції, назвав "Малим народом", відзначивши його особливу значущість у процесі підготовки та здійснення цієї революції. Як слушно пише І.Р. Шафаревич: «Огюстен Кошен у своїх роботах звернув особливу увагу на якийсь соціальний, або духовний прошарок, який він назвав "Малим Народом". На його думку, вирішальну роль у французькій революції відігравало коло людей, що склалися у філософських суспільствах та академіях, масонських ложах, клубах та секціях. Специфіка цього кола полягала в тому, що він жив у своєму власному інтелектуальному та духовному світі: "Малий Народ" серед "Великого Народу", "антинарод серед народу", зверненням світогляду якого Просвітелі і займалися. Метою подібного "звернення" було створення "необхідного для перевороту типу людини, якій було вороже і огидно те, що становило коріння нації, її духовний кістяк: католицька віра, дворянська честь, вірність королю, гордість своєю історією, прихильність до особливостей та привілеїв рідної провінції, свого стану чи гільдії".

ЩОДО РОЗГЛЯДАННЯ ТЕРМІНУ “ВЕЛИКІ КУЛЬТУРИ”

Орлов А.А. керівник доц. Кузнецов А.А.

Український державний університет науки і технологій

В межах цього підходу для повноцінного розкриття зазначеної проблематики, перш за все, необхідно уточнити, а що представляє, власне, собою окремо взята “велика культура”? й у чому відмінність процесу розвитку західноєвропейської великої культури інших великих культур? Спробуємо поетапно дати роз'яснення на ці питання.

Відомо, що універсального, єдиного та загальноприйнятого визначення поняття “культура” досі не існує. Кількість спроб дати таку перевалило вже за кілька сотень. У цілому нині різні автори сходяться у цьому, що культура (від латів. cultura — “обробіток, виховання, розвиток”) є довкілля; певний спосіб організації та розвитку людської життєдіяльності, що знаходить своє вираження у продуктах духовної та матеріальної праці, системі соціальних норм і духовних цінностях, а також взаємовідносин людей між собою та з навколишнім світом.

Поняття “культура” включає як загальні відмінності людської життєдіяльності від біологічних форм життя, і якісне своєрідність конкретних її форм рамках окремих епох і стадій розвитку різних етносів.

Таке багато в чому розпливчасте визначення в той же час не заважає виявленню структури та ієрархії цінностей, які має “культура”, як і будь-яка інша складна система. Ієрархія цінностей — упорядкована система, що володіє певною цілісністю, цінностей, що охороняються і культивуються в тому чи іншому суспільстві та держав.

Головний критерій відмінності, розмежування та класифікації політичних режимів. За рівнем узагальненості картин світу, яку дають різні сторони людської життєдіяльності, можна назвати такі елементи її структури, як богослов'я, філософію, мистецтво, наукове пізнання, політичну культуру, господарську діяльність, побут.

Культури існують виключно в національних, а також у формах спільностей вищого ладу, рівня культурного регіону – “великих” культур.

Культура велика (регіональна) (термін історика та культуролога В.Л. Махнача) - замкнута культурна спільність, симфонія кількох національних культур, об'єднаних певною ієрархією цінностей, неповторним виглядом та своєрідністю історичного розвитку. Є синонімом термінів “культурно-історичний тип” (Н.Я. Данилевський), “культура” (О. Шпенглер), “цивілізація” (А. Дж. Тойнбі), “суперсистема” (П.А. Сорокін), “уперетнос” (Л.Н. Гумільов).

“Великих” культур не так багато. За оцінками Н.Я. Данилевського та О. Шпенглера, кількість їх протягом усього існування людського роду коливається в межах 9-11 одиниць; за оцінками А. Дж. Тойнбі, їх кількість становить 21 одиницю. До існуючих “великих” культур відносяться: культура ісламу; західноєвропейська культура; східноєвропейська культура, куди зокрема входить і українська культура; єврейська культура; тибето-монгольська культура; що починається в даний час латиноамериканська культура; культура Китаю, і навіть культура Індостану. Відмінності культур визначають відмінності у вчинках та діях людей, в організації матеріального виробництва, виборі форм політичної організації. Кожна “велика” культура є певний замкнутий і самодостатній культурний центр зі своїм неповторним виглядом і своєрідністю розвитку. Як і все на світі,

“Великі” культури - смертні, хоча і відносно довговічні. Кожна з них, подібно до людини, проходить стадії дитинства та юності, зрілості, старості та смерті. Термін життя кожної великої культури залежить виключно від її внутрішнього життєвого циклу, підпорядкованого певним законам. Ці закони невідомі для нас і зумовлюють

занепад і загибель будь-якої “великої” культури. Ядром і стрижнем, навколо якого утворюється велика культура, є релігійний культ.

Култ (лат. – “шанування, поклоніння”) - певний тип і досвід богослужіння, що знаходить своє вираження у відповідній поведінці та специфічних діях. Релігійний “култ “посідає найвище місце у ієрархії цінностей” великих “культур, обумовлюючи єдність і цілісність які у “велику” культуру етносів і держав.

МОНАРХІЯ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Суворов І.В. керівник доц. Кузнецов А.А.

Український державний університет науки і технологій

У самому терміні монархія безпосередньо відображений її зміст (лат. *monarchia* від давн.-греч. *μοναρχία* — «єдиновладдя»: *μόνος* — «один, єдиний» и *αρχή* — «влада, правління»), тобто моноправління, і характеризувався стійкістю, стабільністю, довготривалістю, оскільки зумовлювався сутністю держави станово-кастового суспільства, його монархічною формою. Історія державно організованого суспільства свідчить, що монархія як історична форма державного правління є однією із найдавніших. Вона склалася ще на зорі появи держави в суспільствах ранніх землеробських культур. Тут організація влади, що здійснювалася на жорстко централізованій основі, була найбільш ефективною, зрозумілою, відповідала найсуворішій регламентації сільськогосподарського виробництва, духовному світові хліборобів-общинників. Як відомо, монархія існує на основі трьох основних принципів: безстроковості (довічність), престолонаслідування та непогрішності трону (безвідповідальність)¹. Безстроковість означає, що влада монарха не обмежується певним строком повноважень. Існує лише два способи припинення повноважень монарха: смерть чи зречення. Останнє означає, що монарх добровільно припиняє свої повноваження і більше не вважається главою держави.

Престолонаслідування означає, що монарх, як правило, здобуває свою владу у спадок від попередників. З цієї точки зору безумовний інтерес становить Ватикан. Як відомо, «князі церкви» обирають Папу. У той же час вважається, що Папа, обираючи собі нове ім'я, позбавляється минулого, успадковуючи свій трон від апостола Петра. Така система існує в Малайзії й Об'єднаних Арабських Еміратах, своєрідних федеративних виборних монархіях. У кожній із цих держав глава держави переобирається раз на п'ять років. Це зближає главу держави — монарха з президентом, а монархічну форму правління з республіканською. Однак обидві держави залишаються монархіями, тому що главою держави не може бути обраний будь-який громадянин, що відповідає виборчим вимогам, а тільки один з “місцевих монархів” — правителів складових частин федерації. У Малайзії дев'ять з 13 суб'єктів федерації очолюються спадкоємними султанами (керування в чотирьох інших організовано інакше), і тільки ці дев'ять утворюють Раду правителів, що раз на п'ять років обирає главу держави.

Історії також відомі декілька випадків, коли обирали монарха: у наддержаві Середньовічної Європи — Речі Посполитій, коли монарх (король) обирався на засіданнях сейму, у Візантії, в Екваторіальній Африці дотепер рада старійшин обирає племінних королів строком на рік, а через рік ця рада знову підтверджує або не підтверджує повноваження обраного правителя. Саме такі факти дають підстави деяким науковцям виділяти виборну монархію. Третій принцип — непогрішність трону — означає, що монарх не несе відповідальності перед своїми підданими. Не буде помилкою зазначені принципи доповнити такими ознаками, як первинність, володарювання за власним правом, наявність символів монаршої влади.

Сучасна юридична наука визначає, що у світі сьогодні існує більше 40 монархій. За деякими джерелами їх усього 45: у Європі — 12 (Андорра, Бельгія, Ватикан, Великобританія, Данія, Іспанія, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Нідерланди, Норвегія, Швеція), в Америці — 10 (Канада, Антигуа й Барбуда, Багамські Острови, Барбадос, Беліз, Гренада, Сент-Вінсент і Гренадини, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Лусія, Ямайка), в Австралії та Океанії — 6 (Австралія, Нова Зеландія, Папуа-Нова Гвінея, Соломонові Острови, Тонга, Тувалу); в Азії — 13 (Бахрейн, Бруней, Йорданія, Малайзія, Непал, Камбоджа, Кувейт, Катар, Об'єднані Арабські Емірати, Оман, Саудівська Аравія, Таїланд, Японія); в Африці — 3 (Лесото, Марокко, Свазіленд). До цього переліку можемо додати в Азії — Бутан, в Океанії — Острови Кука та Ніуе.

РІЗНОВИДИ МОНАРХІЧНОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Пісецький О. Б. керівник доц. Кузнецов А.А.
Український державний університет науки і технологій

Оскільки абсолютна монархія і є монархією як такою, то необхідно проаналізувати перш за все саме цей різновид монархічної форми державного правління. Отже, абсолютна монархія (от лат. *absolutus* — безумовний) — це форма державного правління, при якій вся повнота державної влади сконцентрована в руках глави держави (монарха), який у силу свого особливого статусу (первинність, спадковість владних повноважень, безстроковість і безвідповідальність) одноосібно володарює в державі.

З точки зору загальної класифікації форм державного правління найважливіше значення мають юридичні ознаки абсолютної монархії, які можна виділити поряд з розглянутими загальними рисами, а саме:

1. Монарх є джерелом державної влади, суверенітет формально і фактично належить виключно йому, тому саме в його руках зосереджується вся повнота цієї влади, що дає підстави вважати монарха наддержавною інституцією з необмеженою владою, компетенція якої не підлягає регламентації. Влада монарха верховна, суверенна, не знає обмежень і поширюється на всі сфери державної діяльності.

2. Відсутність поділу державної влади на законодавчу, виконавчу й судову гілки, тому встановлюється єдиновладдя (необмеженість влади) — державна влада, яка характеризується інституціональною, функціональною, суб'єктною (персональною) єдністю своїх органів, керівництво яких сконцентроване в руках глави держави — монарха. Монарх є єдиним або верховним законодавцем, бо тільки за його волевиявленням нормативні приписи можуть набувати силу закону; монарх є верховним суддею, від його імені здійснюється правосуддя, він володіє і правом помилування; формує уряд, призначає й звільняє посадових осіб виконавчої влади, уряд несе перед ним відповідальність.

3. Наявність розгалуженого бюрократичного апарату для здійснення державної політики, відповідального тільки перед монархом. При абсолютизмі держава досягає найвищого ступеня централізації, утворюються розгалужений бюрократичний апарат, регулярна армія й поліція.

4. Відстороненість народу від участі в управлінні загальнодержавними справами. Сам народ, який розглядається як об'єкт державно-владного впливу, зобов'язаний беззаперечно підкорюватися владі монарха, а відносини людини й держави опосередковуються через правовий стан підданства. Організаційних форм, за допомогою яких народ міг би безпосередньо приймати державно-владні рішення, фактично немає.

5. Монарх не несе конкретної політичної і юридичної відповідальності за результати свого правління, а за помилки і зловживання в державному керівництві відповідають державні чиновники. Більш того, повна політична та юридична безвідповідальність монарха при абсолютизмі доповнюється відсутністю контролю за його верховною владою з боку суспільства.

Абсолютні монархії сьогодні збереглися здебільшого на арабському Сході. З цього випливає, що причинами живучості такої форми правління є соціально-економічна база і відсутність гострих соціальних суперечностей. Зосередження різних видів монархій є насамперед Аравійський півострів, народи якого тільки в другій половині XX ст. стали складатися в нації і в силу цього сприйняли законодавче закріплення влади правлячих династій як цілком природне, історично виправдане явище. У силу патріархально-племінної свідомості вони виходили з того, що висування певного сімейства в лідери здійснювалося за згодою одноплемінників, а традиціоналістське сприйняття диктувало їм лояльність стосовно такого лідера. Стійкість монархій у цих країнах достатньою мірою кореспондується із суспільно-політичною свідомістю, культурно-історичною матрицею населення, що відповідає певному рівневі їх соціально-політичного розвитку.

ДУАЛІСТИЧНА МОНАРХІЯ – ЯК ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Дощенко О.А. керівник доц. Кузнецов А.А.

Український державний університет науки і технологій

Дуалістична монархія (лат. *dualis* — двоїстий) — це форма державного правління, при якій влада монарха обмежена законодавчими повноваженнями парламенту. Такі монархії інколи називають дарованими, оскільки дуже часто вони виникали внаслідок видання указу монарха про дарування представницькому органу народу (парламенту) законодавчих повноважень (наприклад, Росія з 1905 по 1917 рік, Пруссія у XIX столітті).

Історично першим прикладом дуалістичної монархії слід вважати Англію з моменту утворення в ній парламенту й приблизно до другої половини XIX ст., коли відбувся остаточний перехід до парламентської форми державного правління. Відомо, що перший парламент в Англії був скликаний лідером баронів, котрі виступили проти короля Генріха III, Симоном де Монфором у 1265 році, у якому засідали по два лицарі від кожного графства й по два представники від кожного міста, що поклало початок становому представництву в Англії. Незважаючи на поразку баронів надалі, король зберіг парламент. Уже із середини XIV століття парламент став ділитися на Палату лордів і Палату общин.

Дуалістичні монархії в інших частинах світу стали з'являтися наприкінці XIX — на початок XX століття. Звичайно називають три такі характерні приклади: Німеччину (за Конституцією 1871 року), Японію (за Конституцією 1889 року), Росію (за Основними державними законами 1906 року).

В історично перших дуалістичних державах склалися ті істотні ознаки цієї форми державного правління, наявність яких дозволяє виділяти сучасні дуалістичні монархії. По-перше, виконавча влада в дуалістичній монархії належить главі держави — монархові. По-друге, виконавча влада главі держави належить одноосібно. Уряд, що розуміється як колегіальний орган виконавчої влади, у цих формах державного правління відсутній або діє орган, що має лише деякі ознаки уряду.

Відносно сучасних дуалістичних монархій в науковій літературі нема єдиної думки. Найчастіше при цьому заперечується сам дуалізм при такій монархії. Стверджується, наприклад, що в дуалістичній монархії монарх має реальні й значні

прерогативи, а парламент є дорадчим органом при монархові. Вважається також, що поділ державної влади тут суто формальний, монарх продовжує користуватися безконтрольною владою, або що поділ державної влади між монархом і парламентом є формально юридичним, а парламент фактично підкоряється монархові, або що виникає деякий поділ влади монарха й парламенту при домінуванні монарха, що закріплюється в конституції.

Дуалістична монархія об'єднує в своїй владній структурі як елементи монархії, так і елементи республіки. Серед перших — те, що главою держави є монарх, який володіє основними прерогативами у сфері виконавчої влади (формує уряд, відповідальний перед ним, керує збройними силами, поліцейськими та іншими правоохоронними органами країни тощо), може призначати членів верхньої палати парламенту, розпускати останній, накладати вето на прийняті парламентом законопроекти. Наявність парламенту, який формується частково на основі загальних виборів, його можливість обмежувати повноваження монарха в законодавчій та уряді — у виконавчій сферах через інститут парламентської відповідальності — вказують на існування в таких державах рис республіканської форми державного правління. Згадані елементи так чи інакше відображені у формах правління таких держав, як Бутан, Йорданія, Кувейт, Марокко, Тонга.

Слід підкреслити, що сучасні монархії зазнали істотних модифікацій, що відрізняють їх від монархій минулого. Загальна тенденція пов'язана з обмеженням влади монарха. У розвинутих країнах інститут монархії скрізь став безвладним інститутом. У країнах, що розвиваються, монархію прагнуть прикрасити деякими сучасними термінами. У конституціях говориться про «демократичну і соціальну» монархію. У деяких країнах, що розвиваються, введені інститути, що демократизували монархічну форму правління (Непал, Йорданія, Кувейт та ін.).

Обмежені монархії залежно від джерела обмеження влади монарха традиційно поділяються на станово-представницькі, парламентські та конституційні. В умовах станово-представницької монархії влада монарха обмежена органом станового представництва. Ця форма монархії існувала в період формування централізованих держав у Європі, в епоху Відродження і Реформації (XII–XVII ст.). Щоб зрозуміти сутність цієї монархії, слід пригадати, що таке стан. Як правило, під станом розумілася соціальна група докапіталістичних суспільств, що має закріплені у звичаї чи законі успадковані права та обов'язки.

Прикладами станово-представницької монархії є Франція XII–XVII століть, коли владу короля дещо обмежували Генеральні Штати. Як відомо, французьке суспільство поділялося на три стани, представники яких утворювали окремі палати в Генеральних Штатах і рішення виносилися по палатах. Важливими повноваженнями Генеральних Штатів були їх повноваження у сфері фінансів.

МОНАРХИЯ КАК ФОРМА ГОСУДАРСТВЕННОГО ПРАВЛЕНИЯ

Жемчугова Д. А. керівник доц. Кузнецов А.А.

Український державний університет науки і технологій

. Монархія - це форма правління, при якій влада повністю або частково зосереджена в руках одноосібного глави держави - монарха (короля, царя, шаха, султана, імператора тощо). Монархія була панівною формою правління у світі протягом кількох століть, сьогодні така форма правління зберіглася у 29 державах. Ознаки монархії:

- одноосібний глава держави;
- безстрокове здійснення главою держави владних функцій;

- Спадковий порядок наступності влади;
- представництво держави на особистий розсуд монарха;
- юридична незалежність монархічної влади.

Монархії бувають необмеженими (абсолютними) та обмеженими (конституційними).

В абсолютній монархії державна влада за законом повністю належить одній особі - царю, королю, імператору, шаху. У таких державах влада здійснюється часто без конституції та нерідко без парламенту. Абсолютні монархії збереглися, переважно, в Азії (Саудівська Аравія, Бруней, Оман, Катар) у вигляді султанатів і еміра тов. При султанах та емірах часто існують дорадчі органи, але з дуже обмеженими повноваженнями. У держав Перської затоки монархи зуміли розпорядитися величезними доходами від нафти та провести корінні соціально-економічні перетворення у своїх країнах. До особливостей сучасних східних монархій можна віднести: владність, абсолютизм і компетентність, які зіграли велику роль модернізації країн.

Конституційні монархії становлять більшість сучасних монархічних держав. У конституційній монархії влада монарха значно обмежена представницькими органами чи законодавством.

Конституційні монархії бувають парламентськими та дуалістичними.

Парламентські монархії збереглися переважно у Європі (Англія, Данія, Швеція, Іспанія, Норвегія) та Японії. У парламентській монархії влада реально належить не монарху, а главі уряду. Монарх фактично виконує церемоніальні та представницькі функції.

Характерні риси парламентської монархії:

- Уряд формується з представників певної партії (партій), яка отримала більшість на виборах;
- лідер партії, яка має більшість депутатських місць, стає главою держави;
- у законодавчій, виконавчій та судовій сферах влада монарха фактично відсутня, вона є символічною;
- Уряд, згідно з конституцією, несе відповідальність не перед монархом, а перед парламентом.

Дуалістичні монархії збереглися переважно Сході (Йорданія, Кувейт, Марокко). Тут монарх здійснює переважно виконавчу владу, а парламенти – законодавчу.

Характерні риси дуалістичних монархій:

- юридично і фактично влада розділена між урядом, який формується монархом, і парламентом;
- уряд формується незалежно від партійного складу у парламенті та не відповідально перед ним;
- монарх висловлює інтереси аристократії, а держава – інтереси буржуазії та інших верств населення.

ПІДСЕКЦІЯ «УКРАЇНСЬКА МОВА»

УКРАЇНСЬКА ЗАЛІЗНИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ІСТОРІЯ, СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА РОЗВИТОК

Асланова О.А., керівник доц. Заваруська І.І.

Український державний університет науки і технологій

Залізничний транспорт є однією з ключових складових транспортної інфраструктури України та має важливе значення у розвитку економіки, промисловості

та міжнародної торгівлі. Враховуючи необхідність міжнародної інтеграції, особливого значення набуває стандартизація та уніфікація термінології. Коректне використання термінів є запорукою ефективного управління транспортними процесами.

Залізнична термінологія в Україні почала формуватись ще у XIX столітті. Терміни, пов'язані з інфраструктурою та управлінням перевезеннями, запозичувалися з інших мов, зокрема, російської, німецької, французької. Наприклад: Путейці – колійці, тормоз – гальма, провідниця – супроводжуюча. Це зумовлювалося впливом іноземних спеціалістів та технологій, які використовувалися для будівництва та обслуговування залізниць.

Після проголошення незалежності України Було розпочато процес уніфікації залізничної термінології відповідно до норм українського правопису та впровадження національних технічних стандартів, що відповідали вимогам сучасного залізничного транспорту.

Функціонування сучасної української залізничної термінології регламентується спеціальними нормативними документами, серед яких Державні стандарти України (ДСТУ: Залізнична колія – ДСТУ Б А.2.4-33:2008; Стрілочний перевід ДСТУ 4496:2005 Мі), галузеві регламенти та міжнародні акти (Міжнародне залізничне перевезення - КОТІФ: від 3 червня 1999 р.). Державні профільні інституції працюють над гармонізацією термінології з європейськими та світовими стандартами, що є необхідним кроком для інтеграції України в загальноєвропейський транспортний простір.

Одним із ключових завдань у цій сфері є переклад та адаптація міжнародних залізничних стандартів, що затверджені такими організаціями, як Міжнародний союз залізниць (UIC) та Європейська залізнична агенція (ERA). Важливо, щоб терміни, які використовуються в Україні, були зрозумілими не лише для вітчизняних фахівців, а й для міжнародних партнерів. Наприклад: (нім. *locomotive*); вагон(нім. *waggon*); тоннель (нім. *tunnel*).

Цифровізація залізничного транспорту продукує появу нових термінів, пов'язаних з автоматизацією процесів, електронним документообігом та впровадженням інноваційних технологій. Цей аспект появи нових позначень теж потребує стандартизації. Наприклад: документ(нім. *dokument*); архів(нім. *archiv*); сервер (нім. *server*).

З огляду на прагнення України до євроінтеграції залізнична термінологія має відповідати загальноприйнятим стандартам, що позитивно впливатиме на ефективність, безпеку та міжнародну взаємодію у сфері залізничних перевезень.

МЕТАФОРИЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНСЬКІЙ КОМП'ЮТЕРНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Білоконенко Г.В., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Метафора завжди була важливим механізмом мовотворення, який допомагає розширювати спектр висловлення думок і дає можливість краще описувати події, явища чи враження. Окрім цього, як би це не було дивно, попри наявну образність через перенесення властивостей з одного предмета, явища, ознаки тощо на інші на основі їхньої схожості, метафора зробила значний внесок і у формування термінології різних галузей знань, зокрема комп'ютерної сфери.

Метафоризація слугує інструментом для осмислення нових понять шляхом перенесення значень із більш знайомих сфер людського досвіду. Однак незважаючи на такий досить зручний інструментарій, в українській комп'ютерній термінології

метафора може відігравати й іншу роль: з одного боку, вона сприяє зрозумілості та легкості запам'ятовування термінів, а з іншого – може ускладнювати точність сприйняття через суттєву зміну початкового значення слова.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій спричиняє активне поповнення професійної мови новими термінами, значна частина яких має метафоричний характер. Тому, я вважаю, щоб розуміти механізми термінотворення, а також усвідомлювати закономірності розвитку та адаптації мови до технічного прогресу, важливо розуміти метафоричні процеси у формуванні української термінології, зокрема комп'ютерної.

Метафора являє собою не лише стилістичний засіб, а й когнітивний механізм, що впливає на процес формування і розуміння сучасних термінів. У комп'ютерній термінології метафору часто використовують для пояснення нових понять через аналогії з уже відомими об'єктами та явищами, що дозволяє спростити розуміння цих понять шляхом проведення простого порівняння. Існує багато різновидів, груп метафор, проте в комп'ютерній термінології можна виокремити лише частину з них.

1. Переосмислення термінів з інших галузей: комп'ютерний вірус, антивірусна програма – з біології та медицини; архітектура комп'ютера – з будівельної сфери; бібліотека, папка, архів, словник – із бібліотечної справи тощо. Завдяки відомим первинним значенням ми майже одразу можемо зрозуміти сенс того, про що йдеться, оскільки покладаємося на асоціації: «вірус» – це погано і може спричинити хворобу. Окрім цього, досить поширеними є технічні метафори, як, наприклад, «firewall», чи «брандмауер», що майже відразу викликає асоціацію з протипожежною стіною, яка повинна захищати будівлю від негативного зовнішнього впливу вогню, що ця система і робить, тільки під час роботи з комп'ютерними мережами.

2. Зооморфні метафори, наприклад, «всесвітнє павутиння» чи відома всім «комп'ютерна миша». Тут елементи комп'ютера чи мережеві поняття наділені властивостями тварин, для прикладу, «павутиння» – велика система переплетених між собою ниток, які з'єднують різні частини простору.

3. Оскільки людина завжди прагне до співпраці з людиною, для нас значно зрозумілішими є терміни, на які можна перенести образ людини чи певні її властивості. Таким чином, одним із поширених видів метафор у складі комп'ютерних термінів є антропоморфні: інтелектуальна система, віртуальний помічник, оперативна пам'ять. У них фігурують особливості, притаманні людям, кожному з нас, що одразу робить значення цих термінів зрозумілим.

4. Найбільш поширеними, певно, є просторові метафори, які дозволяють переносити значення певних предметів із реального життя на елементи інтерфейсу операційних систем та програм: діалогове вікно, робочий стіл, кошик, вузол мережі, контейнер вебсервісів, канал зв'язку, комірка пам'яті, поле введення та ін. Через схожість такі терміни дозволяють нам швидко орієнтуватись в іншому просторі, навіть якщо ми ніколи раніше не працювали з цими інструментами, та сприяють легкому засвоєнню великою кількістю людей – фахівців і нефахівців – нових понять, які досить швидко з'являються в час стрімкого розвитку інформаційних технологій.

Варто зазначити, що з часом деякі метафори поступово втрачають свою образність і стають звичними технічними термінами, руйнуючи схожість між первинним та новим значенням слова, яку можна не помітити на перший погляд. Наприклад, термін «хмарне сховище» спочатку викликав образність, пов'язану з хмарами, тоді як сьогодні вже сприймається як нейтральний, самобутній термін зі своїм чітко визначеним значенням.

Метафоричні процеси відбуваються не тільки в українській комп'ютерній лексиці, а й в англійській, де терміни формуються на основі перенесення образів із повсякденного життя. Наприклад, термін «window» відображає аналогію між фізичним

вікном і відкритим робочим простором на екрані. Тому в українській поняття «вікно» виникло внаслідок калькування. Однак деякі українські терміни постають відповідно до сталих мовних традицій, наприклад, «папка» замість «директорії». Цікаво, що під час порівняння з англійською мовою можна побачити певні відмінності у виборі метафор. Наприклад, англословний термін «firewall» (букв. протипожежна стіна) має в українській мові відповідник «брандмауер», що походить із нім. Brandmauer, від Brand – пожежа, Mauer – стіна (букв. – протипожежна стіна), тоді як більшість термінів зазнають калькування чи прямого запозичення.

Проте незважаючи на значну кількість запозичень, що доповнюють українську мову, указують на її розвиток та відображають сучасний стан, українська комп'ютерна термінологія містить і власне українські назви для позначення певних термінів (забезпечення, пам'ять, мережа, мова, вхід, введення, виведення тощо), які зберігають її самобутні можливості словотвору та семантичного переосмислення.

Отже, можемо відзначити, що метафоричні процеси відіграють важливу роль у формуванні української комп'ютерної термінології, сприяючи адаптацію нових понять. Вони забезпечують зручність вживання термінів, роблячи їх більш доступними для користувачів. У гонитві за новими відкриттями у сфері інформаційних технологій та технологій взагалі важливо пам'ятати про необхідність збереження самобутності та самостійності української мови, поширювати нові поняття з урахуванням багаторічних правил і традицій нашої мови.

ВІДОБРАЖЕННЯ РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ПРИСЛІВ'ЯХ ТА ПРИКАЗКАХ

Боднар Є.О., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Прислів'я – це короткий влучний вислів, який уміщує в собі оцінку подій, якостей і рис характеру людей, повчань. Приказка – стислий крилатий вислів, близький до прислів'я, але без повчального значення. Прислів'я та приказки передають узагальнені знання та уявлення про важливість освіти, способи здобуття знань та необхідність постійного самовдосконалення.

Прислів'я та приказки – це скарбниця народної мудрості, яка передається з покоління в покоління. У них відображено багатовіковий досвід, цінності та погляди народу на різні аспекти життя. Однією з головних тем, що знайшла відображення у фольклорі, є розумові здібності людини. Народна мудрість наголошує на кмітливості, досвіді і вмінні знаходити вихід зі складних ситуацій.

Український фольклор особливо цінує розум. Наприклад, прислів'я «Розумний з глузду зійде, а дурний і так без дороги» підкреслює, що розумна людина може помилятися, але знайде вихід, тоді як нерозумна приречена на невдачі. Тут розум ототожнюється з адаптивністю та здатністю до навчання. «Розумний піде – відповідь знайде, а дурень і так заблукає» – це прислів'я відображає відмінність між розумною і нерозумною людиною в ухваленні рішень та розв'язанні проблем.

Одне з найвідоміших прислів'їв – «Розум за гроші не купиш». Це твердження підкреслює, що справжні знання та інтелект не можна здобути лише матеріальними засобами – вони приходять через працю, досвід і навчання. Подібного змісту й приказка «Не той мудрий, хто багато говорить, а той, хто говорить до ладу». Вона вчить, що важливо не просто мати знання, а вміти правильно і доречно їх застосовувати.

Розумові здібності часто ототожнюють із хитрістю та винахідливістю. Наприклад, у приказці «Хто багато знає, той мало спить» показано, що людина, яка прагне до

знань, завжди перебуває в пошуках нової інформації, і її розумовий розвиток не дає їй спокою. А прислів'я «Гострий розум – краще за гострий меч» говорить про те, що сила думки може бути потужнішою за фізичну силу. «Голова без розуму, що ліхтар без свічки». Це прислів'я підкреслює, що людина, яка не вміє мислити, аналізувати або приймати правильні рішення, стає безпорадною.

Водночас народна мудрість застерігає від марнославства та псевдорозумності. У вислові «Учений, а дурний» підкреслено, що одних лише знань без їх правильного використання недостатньо. А приказка «Дурень думкою багатіє» нагадує про те, що мрії та фантазії без конкретних дій не приносять користі. «Вчись розумний у розумних, а в дурнів – і так зрозуміло». Ця приказка демонструє: якщо хочеш стати мудрим, навчайся в тих, хто вже має знання, досвід і розуміння, бо якщо будеш спілкуватися з нерозумними, то й сам станеш таким, і навіть вчитися в них нічому (бо їхні помилки очевидні).

Кмітливість часто протиставлена грубій силі. У приказці «Де сила не бере, там розум допоможе» показано, що інтелект може перемогти навіть там, де фізична перевага безсила. Це підтверджує і відомий вираз «Голова не тільки для шапки», який висміює тих, хто не використовує розум для вирішення проблем.

Також народна мудрість підкреслює важливість знань: «Вченого вчити – лиш псувати». Ця приказка висміює спроби «поліпшувати» того, хто вже досяг майстерності. Навчати досвідчену людину – марна справа, адже це може лише зашкодити. «Знання – найкращий скарб». Ця приказка розповідає нам про мудрість і освіту, які цінують вище за матеріальні блага, адже їх не можна вкрати або втратити.

Критичне мислення є важливою рисою особистості, воно допомагає розвивати незалежний підхід до вирішення проблем і прийняття рішень. «Свій розум май і людей питай». Це прислів'я підкреслює, що до всього потрібно підходити виважено, враховувати різні точки зору й робити самостійні усвідомлені висновки.

Такі прислів'я і приказки залишаються актуальними й сьогодні, закликаючи до постійного самовдосконалення та освіти. Вони дають цінну пораду, їх слід використовувати як відправну точку для критичного осмислення і самостійних рішень. Вони можуть бути корисними у формуванні цінностей та підходів до життя, підкреслюють, що важливо завжди перевіряти інформацію, аналізувати ситуацію та приймати рішення на основі власного досвіду й розуміння.

Українські прислів'я та приказки показують, що розум – це не лише здібність мислити, а й інструмент для виживання, досягнення успіху та гармонії з оточенням. Вони нагадують: без розуму немає ні щастя, ні поваги, ні справжньої сили.

Отже, прислів'я та приказки про розумові здібності відображають цінність справжніх знань, уміння застосовувати їх на практиці та важливість постійного розвитку. Вони навчають мудрості, розсудливості та обережності у використанні свого інтелекту. Наголошують на необхідності докладання зусиль та значущості морального аспекту знань. Народна творчість допомагає нам краще усвідомити, що таке справжня розумність та як її досягти.

ВЕРБАЛЬНІ Й НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ МОВНОГО ЕТИКЕТУ

Гаркуша Т.Г., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

У сучасному світі ефективне спілкування є основою взаєморозуміння між людьми, незалежно від того, у якій сфері відбувається контакт – у побуті, в освітньому закладі, у професійному середовищі чи в міжкультурному діалозі. Комунікація – це не просто обмін інформацією, це процес встановлення зв'язку, передачі емоцій, думок,

намірів, цінностей. І саме від того, як ми говоримо, як слухаємо і як реагуємо, значною мірою залежить якість наших взаємин із оточенням.

Одним із ключових аспектів культурної комунікації є мовний етикет. Це система правил, норм і усталених моделей поведінки, які регулюють мовлення в різних життєвих ситуаціях. Завдяки дотриманню етикету ми можемо проявляти ввічливість, повагу, коректність, стриманість або доброзичливість. Водночас нехтування цими нормами часто призводить до непорозумінь, конфліктів чи навіть образ.

Мовний етикет містить як вербальні, так і невербальні засоби спілкування. Вербальні – це слова, фрази, вигуки, мовленнєві формули. До основних вербальних засобів належать: форми привітання та прощання («Добрий день», «Вітаю», «Доброго ранку», «На все добре», «До зустрічі», «Прощайте»); слова подяки («Дякую», «Щиро вдячний», «Спасибі», «Дякую вам за допомогу»); вибачення («Вибачте», «Пробачте, будь ласка», «Перепрошую», «Мені шкода»); прохання («Будь ласка, передайте...», «Чи не могли б ви допомогти?»); форми звертання («Шановна пані Оксано», «Пане Іване, дозвольте звернутись...»); побажання та вітання («Зі святом!», «Усього найкращого», «Хай щастить!», «Бажаю здоров'я!»); форми згоди або незгоди («Я з вами згоден», «Дозвольте не погодитися», «Цікава думка, але...»). Вони виконують не лише інформативну, а й соціальну функцію: через них ми можемо не просто повідомити щось, а й встановити контакт, показати наш настрій, виявити або, навпаки, приховати емоції.

Невербальні засоби мовного етикету – це немовні елементи спілкування, які супроводжують або навіть замінюють вербальне мовлення. Їх часто сприймають інтуїтивно, вони відіграють велику роль у створенні враження про людину. До них належать: міміка, жести, постава, зоровий контакт, дистанція між співрозмовниками, інтонація, паузи, тембр голосу, а також загальна манера поведінки. Прикладами таких засобів можуть бути: усмішка під час вітання як прояв доброзичливості; кивок головою як знак згоди; стримана постава під час офіційної розмови; нахил голови вперед – прояв зацікавленості. Часто саме завдяки цим невербальним сигналам ми розуміємо справжні наміри людини, навіть якщо її слова звучать ввічливо, але тіло «говорить» інше.

Багато невербальних засобів використовують у військовій сфері, адже в деякі моменти вербальна комунікація неможлива або небажана. Серед таких засобів можна виділити: поза уваги (пряма постава, руки вздовж тіла – символ дисципліни, готовності виконувати накази); однострій та зовнішній вигляд (охайність, правильне носіння форми, знаків розрізнення та нагород – теж елемент невербальної комунікації, що свідчить про статус, досвід, ставлення до служби); виконання військового вітання (короткий, але надзвичайно значущий жест поваги до старших за званням, традицій та військового етикету).

Спілкування – це складний багаторівневий процес, у якому вербальні та невербальні засоби не існують окремо, а тісно пов'язані між собою й взаємодіють у кожному акті комунікації. Вони не лише доповнюють один одного, а й спільно впливають на сприйняття повідомлення. Невербальні сигнали можуть підсилювати, доповнювати, заперечувати або замінювати вербальні повідомлення. Ефективний мовний акт передбачає узгодженість вербальних і невербальних засобів. Розбіжність між ними може призвести до непорозумінь, спотворення змісту повідомлення та негативного враження про співрозмовника.

Мовний етикет – це не лише набір форм ввічливості, а відображення національної культури, історичних традицій і суспільних норм. У кожного народу він має свої особливості, які формувалися століттями, залежно від менталітету, релігії, суспільного устрою, навіть кліматичних умов. У культурному контексті етикет виконує не лише

комунікативну, а й соціальну функцію – він демонструє рівень поваги до співрозмовника, соціальний статус, статеву чи вікову різницю, а також особливості національного характеру.

Виходячи з вищевикладеного, підкреслимо, що мовний етикет є невід'ємною складовою ефективного спілкування за допомогою як вербальних, так і невербальних засобів. Завдяки етикетним нормам ми не лише передаємо інформацію, а й формуємо атмосферу взаємної поваги, довіри та культурної взаємодії. Гармонійне поєднання слів, інтонації, жестів, міміки та поведінки створює цілісний образ вихованої, ввічливої особистості.

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ МОВНІ ЗВ'ЯЗКИ

Грабарчук О.Д., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Українсько-польські мовні зв'язки мають глибоке історичне коріння, що сформувалося завдяки багатовіковій взаємодії двох народів, які часто перебували в межах спільних політичних і культурних утворень. Перші контакти розпочалися ще за часів Київської Русі через торговельні та культурні зв'язки, які сприяли взаємопроникненню мовних елементів. Особливо інтенсивною ця взаємодія стала після Люблінської унії 1569 року, коли українські землі ввійшли до складу Речі Посполитої, а польська мова поступово зайняла провідне місце в адміністрації, судочинстві й освіті.

Культурний обмін відігравав важливу роль у поширенні мовного впливу. Українська шляхта, духовенство й міщани активно використовували польську мову, тоді як селяни зберігали українську. Багато освічених українців здобували освіту в польських університетах, зокрема в Ягеллонському, а також Львівському, у якому більшість предметів викладали польською та німецькою мовами. Це сприяло впливу польської мови на літературну й ділову мову України. Водночас польська мова зазнавала впливу української, особливо в регіонах зі значною українською присутністю.

На лексичному рівні українська мова запозичила багато слів із польської, зокрема в галузях права (*урядник, акт*), культури (*театр, шлягер*) та побуту (*кошик, таріль*). Польська мова також увібрала українські слова, особливо пов'язані з культурою та природою, наприклад, «*horak*» чи «*harakter*». Ці запозичення відображають соціально-культурний контекст епохи та взаємний інтерес до культурного надбання обох народів.

На фонетичному рівні західноукраїнські говірки зазнали впливу польської мови, що проявилось в запозиченні м'яких звуків та певних граматичних конструкцій. У літературі доби бароко та романтизму українські автори часто використовували польські мовні моделі, що додавало творам унікального колориту. У XVIII–XIX століттях польські інтелектуали підтримували український національний рух, а їхні твори перекладали українською мовою. Водночас українські письменники, такі як Тарас Шевченко та Пантелеймон Куліш, активно співпрацювали з польськими колегами.

У XX столітті мовні зв'язки ускладнилися через політичні події. Полонізація на західноукраїнських землях посилювала вплив польської мови в освіті та адміністрації. Проте після Другої світової війни ці контакти змінилися через нові кордони та демографічні зрушення. У сучасний період мовні зв'язки відновилися завдяки міграції та економічній співпраці. Польська мова стала популярною серед українців як іноземна, а українська поширюється в Польщі завдяки трудовій міграції.

У сучасній культурі з'являються нові запозичення, особливо у сленгу та технічній лексиці. Польські слова дедалі частіше проникають у молодіжний сленг і бізнес-

лексику в Україні, а українська мова стає помітнішою в польських містах. Цей процес створює своєрідну культурну синергію, що сприяє формуванню позитивного образу один одного в суспільній свідомості.

Таким чином, українсько-польські мовні зв'язки є не лише результатом історичного співжиття, а й потужним чинником, що продовжує впливати на розвиток обох мов у сучасних умовах глобалізації та інтеграції. Вони сприяють взаємному збагаченню культур і формуванню партнерських відносин між двома народами.

ВИДИ ЗООНІМІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Клоченко Г.М., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Зооніми – це власні назви (клички) тварин: собак, котів, свиней, корів, коней, кіз, папуг тощо. Відповідно наука, чи галузь мовознавства, яка вивчає особливості походження, словотвору власних назв тварин, їх лексико-семантичні ознаки, називається зоонімією.

Зазвичай підставою для вибору клички тварини виступає колір її шерсті чи масть: *Біла, Ряба, Руда* (клички свиней), *Рябо, Сірко* (собак), *Чорна, Чорнушка, Чернолоба, Краса* (корів) тощо. Часто кличку обирають на основі кольорової асоціації: *Гуска, Крейда, Сметана* – для тварин білої масті; *Галка, Ніч, Циган* – чорної; *Дим, Димок, Попіл, Шпак, Сивоха* – сірої; *Вишня, Мак, Ружа* – червоної.

Також клички для тварин обирають на підставі особливостей їх анатомічної будови (*Горбата, Рогата, Гула* (безрога), *Безхвоста, Довгошия* – для корів), особливостей поведінки (*Дикун, Вертуха* – для собак, *Соня, Мурка, Мурчик, Бублик* – для котів).

Зооніми можна поділити на кілька тематичних груп:

1) рурозооніми – власні імена тварин, що живуть у сільському середовищі: *Лиска, Зірка* (корови), *Гнідко, Сивко* (коні), *Хряк, Бокань, Куць* (кабани), *Роха, Паця* (свині), *Буцик, Рогань* (цапи), *Лютка, Дереза* (кози), *Отаман, Соловей* (півні), *Зозуляста, Попеляста, Чубатурка* (кури) тощо;

2) урбозооніми – власні імена кімнатних тварин, домашніх улюбленців, які проживають у міському середовищі: *Марс, Лорд, Альфа, Кнопа* (собаки); *Пушок, Персик, Левчик, Чучик, Маркіза, Ньюша* (коти, кішки); *Кеша, Тоша, Річчі* (папуги); *Натан, Шпуля, Пуня* (черепашки) та ін.;

3) зооніми зоологічних парків – власні імена тварин, що перебувають у зоологічних парках: *Луна, Плюша* (левиці), *Вареник* (бізон), *Хорас* (слон);

4) літературні зооніми – власні імена тварин, що з'являються в художній літературі: *собачка Хвінка, киця Варварка, мишка Сіроманка* (казка І. Франка «Ріпка»); *«Із п'ятдесяти конкурсантів троє показали однакові результати. Це кіт Абдурахман з Алупки, Бєня з Одеси і львівський кіт Мицько»* (із роману В. Даниленка «Газелі бідного Ремзі»);

5) зооніми породистих тварин – власні імен породистих собак, котів, а також скакових коней: *Діабель, Ти́ра* (кобили), *Ланкастер, Мавр, Гамбіт* (коні), *Бейсманд, Каспер* (коти), *Фоксі, Бард, Макс* (собаки).

Важливими ознаками зоонімії є її ефемерність та експресивність. Імена тварин часто змінюються залежно від обставин і соціальних умов і не завжди є кодифікованими, за винятком певних категорій, зокрема породистих коней, собак чи котів, для яких існують реєстраційні каталоги. Ще однією характерною рисою є те, що в зоонімії часто використовують іншомовні імена, зокрема англійські, що обумовлено глобалізацією та впливом засобів масової інформації.

Зоонімія постійно еволюціонує, зберігаючи при цьому традиційні елементи та вводячи нові модні тенденції, наприклад, використання антропонімів – людських імен для тварин, а також імен іншомовного походження. Тенденції в іменуванні тварин відображають культурні та соціальні зміни в суспільстві.

ДІЙОВІ ОСОБИ УКРАЇНСЬКОГО ВЕСІЛЛЯ: ПОХОДЖЕННЯ НАЗВ
Коваль Є.А., керівник ст. викл. Лагдан С.П.
Український державний університет науки і технологій

Українське весілля – це не просто святкова подія, сповнена радості та музики. Це складний ритуал, де кожна дія, кожен предмет і кожна особа мають глибоке символічне значення, що сягає корінням у давні вірування та соціальні структури. Особливу увагу привертають дійові особи цього дійства, чиї назви не випадкові, а є віддзеркаленням їхніх важливих функцій, ролей у процесі створення нової сім'ї. Розуміння походження цих назв допомагає краще усвідомити багатовікову історію та культурну спадщину українського народу.

Центральними постатями весілля, безперечно, є наречений та наречена. Самі ці слова несуть у собі глибокий зміст. Слово «наречений» походить від дієслова «наректи», що в давнину означало «назвати», «призначити», «вирішити». Таким чином, наречений – це той, кого обрали, призначили в чоловіки. Його роль полягала не лише у виборі майбутньої дружини, але й у прийнятті відповідальності за майбутню сім'ю, забезпеченні її добробуту.

Слово «наречена» також має цікаву етимологію. Передусім як і слово «наречений», воно пов'язане з дієсловом «нарікати» у значенні «назвати», «призначити». Проте його походження пов'язують і з таким значенням слова «нарікати», як «скаржитися», що підтверджує фразеологізм «нарікати на свою долю». За традицією, після весілля жінка переходила в іншу родину, змінювала свій соціальний статус і звичне оточення. У давнину цей перехід часто супроводжувався певними переживаннями та адаптацією до нового життя. Окрім того, існує версія, що «наречена» також може походити від слова «рікати» (говорити), адже саме вона відповідала згодою на пропозицію шлюбу.

Важливу роль у підготовці та проведенні весілля відіграють свати. Ця назва походить від слова «свій», «свої», що підкреслює їхню функцію посередників між двома родинами, які стають «своїми» одна одній через шлюб їхніх дітей. Свати – це зазвичай шановані та красномовні люди, які від імені нареченого приходять до батьків нареченої з пропозицією про шлюб. Їхнє завдання полягає в тому, щоб переконати батьків віддати дочку заміж, представити нареченого з найкращого боку та домовитися про умови весілля. Вправність сватів, їхнє вміння вести переговори та знаходити спільну мову мали велике значення для успішного завершення сватання.

Наступними важливими дійовими особами є дружки та дружки. Назва «дружба» походить від слова «друг», що вказує на їхню роль найближчих помічників нареченого. Дружки супроводжують нареченого протягом усього весілля, допомагають йому у виконанні різних обрядів, стежать за порядком та підтримують святковий настрій. Вони є своєрідною правою рукою нареченого, його чоловічою опорою та підтримкою.

Аналогічну роль для нареченої відіграють дружки. Їхня назва також походить від слова «дружити». Дружки є найближчими подругами нареченої, вони допомагають їй готуватися до весілля, підтримують її емоційно, беруть участь у дівич-вечорі та супроводжують під час весільних обрядів. Вони символізують дівочу спільноту, з якою наречена прощається, вступаючи в нове життя.

Особливе місце в українському весіллі посідає староста. Ця назва вказує на його поважний вік та досвід. Староста – це зазвичай найбільш шанований чоловік з боку нареченого, який виконує роль головного представника його родини під час весільних обрядів. Він веде переговори з батьками нареченої, керує процесом викупу, виголошує тости та загалом слідкує за дотриманням традицій. Його мудрість та авторитет є запорукою того, що весілля пройде гладко та відповідно до звичаїв.

Таким чином, назви основних дійових осіб українського весілля є не просто словами, а своєрідними ключами до розуміння їхніх функцій та значущості в цьому важливому обряді. Вони відображають давні соціальні ролі, вірування та уявлення про шлюб і сім'ю. Із плином часу деякі аспекти весільного ритуалу можуть змінюватися, проте назви цих ключових фігур продовжують зберігати історичну цінність, нагадуючи нам про багате культурне минуле українського народу та нерозривний зв'язок поколінь. З'ясування походження цих назв дозволяє глибше зрозуміти не лише сам весільний обряд, але й загалом контекст української культури та її еволюцію.

ПІВДЕННО-СХІДНЕ НАРІЧЧЯ: ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Лисиця С.В., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Українська мова багата й різноманітна, про що свідчить наявність у ній територіальних відгалужень: наріч, говорів (діалектів) і говірок. Слова цих груп, діалектизми, відрізняються від слів літературної мови морфологічними, фонетичними та лексичними особливостями. Всього у складі української мови виділяють три діалектні групи, або наріччя: північне, південно-східне та південно-західне. Вони є важливою частиною мовної культури України, відображають історичні, соціальні та культурні особливості різних регіонів.

Південно-східне наріччя охоплює найбільшу територію. Воно об'єднує середньонадніпрянські, слобожанські та степові говори, що поширені в південних районах Київської та Сумської областей, на всій території Харківської, Луганської, Донецької, Полтавської, Дніпропетровської, Кіровоградської та Запорізької областей, на більшій частині територій Черкаської, Херсонської, Миколаївської та Одеської областей (окремі райони яких належать до південно-західного наріччя), а також у Криму.

В основі південно-східного наріччя лежить середньонадніпрянський говір, історичне становлення якого фахівці відносять до XIII-XIV ст. Він відіграв значну роль у формуванні української літературної мови. Слобожанський і степовий говори виникли значно пізніше – у XVI-XVIII ст.

Основні особливості південно-східного наріччя:

1) на фонетичному рівні: заміна [ф] на [хв] або [х]: *хвартух, тухлі, хвабрика, бухвет*; пом'якшена вимова звука [л], характерна для Полтавщини: *гол'ова, бул'и, молоко*; додавання [н] всередині багатьох слів: *мнясо, вимня, памнять, сімня, мнята*; зближення ненаголошених [е] на [и] під час вимови: *нису, виду, жеєє, биреза, сило, сиводні* замість *сьогодні* (від *цього (сего) дня*); обмежене вживання африкат [дж], [дз], замість них – [д], [ж], [з]: *бужу, звінок, жерело*;

2) на лексичному рівні: характерне вживання слів: *свинінець* (будівля для свиней), *пшеничка, пшінка* (кукурудза), *бадилля* (картоплиння), *мажара* (віз для снопів, сіна, соломи), *балакати* (розмовляти); велика кількість тюркізмів та болгаризмів;

3) на морфологічному рівні: у давальному відмінку іменників чоловічого роду поширене закінчення -ові, -еві: *братові, хлопцеві, коневі*; у закінченнях іменників після

[ж], [ч], [ш] наявне -о- замість -е-: *сторожом, кашою, над кручою*; форми дієслів 1-ї особи однини: *ви́дю, во́дю, хо́дю, но́сю, сидю́*; варіативність форм дієслів: *ходить – ходжу, хожу, ходю*; усічені форми дієслів 3-ї особи однини: *робе, ходе, воде, чита, зна, співа*; вживання [і] замість [и] в ненаголошених закінченнях прикметників чоловічого роду: *багатій, народній, базарній*; паралельні форми інфінітивів: *писати – писать, робити – робить*.

На сучасному етапі у зв'язку з розвитком урбанізації, стандартизацією мови через ЗМІ та освітні програми поступово зростає кількість людей, які спілкуються літературною мовою, особливо у великих містах, зменшуючи кількість носіїв діалекту.

Попри виклики, існують способи підтримки південно-східного наріччя, його збереження і популяризації:

- література і фольклор: запис місцевих пісень, казок, прислів'їв і приказок; активне введення в літературні твори слів із місцевих говорів, зокрема в мовлення персонажів, чи написання творів суто місцевими говорами;

- словники та цифрові ресурси: створення баз даних, електронних словників, каталогів, розробка програм для вивчення діалектів;

- наукові дослідження: вивчення історії, культурної, зокрема мовної, ідентичності регіону.

Сучасні технології відіграють важливу роль у збереженні діалекту, дозволяючи документувати й популяризувати його унікальні риси серед широкої аудиторії.

Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що південно-східне наріччя є важливим елементом національної культури, що потребує уваги та збереження в умовах сучасного світу. Знання та підтримка діалекту дозволяють не тільки збагатити літературну мову, а й зміцнити національну ідентичність.

СУРЖИК ТА ДІАЛЕКТ: ПОРІВНЯННЯ ЯВИЩ

Міщенко В.Р., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Україна впродовж всієї своєї історії стикалася з різними суспільними викликами. Формування української культури – це досить складний процес, який тривав багато століть під впливом різних факторів. Важливу ланку в цьому процесі займає розвиток української мови.

Протягом кількох століть українська територія була розділена між іншими державами, які намагалися поширювати свою мову й культуру, витісняючи чи навіть забороняючи українську. Але незважаючи на це український народ завжди мав потребу у власній державі, власній культурі та мові. Історія української мови – це історія боротьби за збереження власної ідентичності. Одним із найбільш негативних явищ, що виникли внаслідок засилля російської мови, став суржик. Його коріння сягають глибоко в минуле, а наслідки відчуваються й досі.

Суржик необхідно відокремлювати від діалекту. У різних куточках нашої країни ми можемо почути різні слова чи форми слів, які притаманні виключно для цього регіону. Такі слова називають діалектними, або діалектизмами, а загалом особливості мовлення окремого регіону – місцевим діалектом (говором).

Суржик та діалект – це різні мовні явища, які часто плутають, особливо в контексті української мови. Хоча обидва відображають відхилення від літературної норми (їх вживання пов'язують з особливостями мовлення окремого регіону), вони мають принципово різну природу.

Особливістю діалекту є його історична обумовленість. Він охоплює корінну лексику окремого регіону, місцеві запозичення і специфічну видозміну вимови, відмінювання різних слів під впливом географічних, історичних, географічних факторів. Діалекти мають свою систему, правила граматики та фонетики, вони збагачують загальнонаціональну мову, наповнюють її синонімами, відображають її сформовану протягом багатьох віків самобутність. Слова «ляскавиця» (замість «грім»), «бараболя» (замість «картопля»), «газда» (замість «господар»), специфічні, відмінні від національної мови особливості вимови та змінювання слів на кшталт «зілле», «насіненє», «проходе» (замість «проходить») тощо – це все діалектизми.

Що ж таке суржик? Суржик – це штучно створена мовна конструкція, що виникла внаслідок змішування російської та української мов. Суржик суттєво відрізняється від діалекту. Він не має власної системи, він хаотичний і непослідовний, часто це зміна історично усталеної граматичної форми слова під впливом російської мови, неправильне словотворення, узгодження слів у роді, числі, відмінку. Суржик збіднює мову, зменшує її виразність. Часто ним послуговуються через недостатнє володіння українською мовою, неухвалене ставлення до її чистоти. Прикладом суржику є слова «больниця», «справка», «учбовий», «завідуючий», «друкуючий», «продавщиця», «поставщик»; форми слів «біллю», «вища ступінь», «по селам і містам»; словосполучення «приймати участь», «згідно наказу», «по причині хвороби» тощо.

Суржик необхідно відрізнити від діалекту з декількох причин, таких як збереження чистоти мови, боротьба з мовними стереотипами, тому що суржик помилково вважають частиною діалекту, що може призвести до негативного ставлення до регіональних мовних особливостей. Якщо діалектизми є природним багатством мови, то суржик – це наслідок негативного впливу на мову. Важливо розуміти цю різницю, щоб дбати про самобутність і багатство української мови.

ПРОФЕСІЙНИЙ ЖАРГОН У СФЕРІ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Ризоль А.О., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

У сучасному світі існує близько сорока тисяч різноманітних професій. У будь-якій сфері – робітничій, соціальній, фінансовій та інших – послуговуються безліччю термінів, які відображають специфіку цієї галузі праці. Уживання термінів має офіційний характер, їх застосовують у документах, під час спілкування на конференціях, виставках, під час перемовин тощо. Між собою ж спеціалісти задля спрощення комунікації використовують професійний жаргон.

Не оминуло це явище й сферу автомобільних перевезень, де значну роль відіграє саме комунікативна складова. Логістичний жаргон має такі особливості:

- процес організації автомобільних перевезень охоплює значну кількість учасників, і абсолютно всі, свідомо або несвідомо, використовують жаргону лексику;
- використання жаргонізмів як заміників складних термінів відображає одне з головних правил логістики – «якомога швидше».

Спробуємо згрупувати жаргонізми сфери автомобільних перевезень, а також коротко пояснити їх значення літературною мовою.

Однією з груп таких жаргонізмів є найменування осіб, наприклад, у спілкуванні автомобільних перевізників та вантажовласників поширені жаргонні найменування експедиторів. У сучасному світі, особливо на Заході, використання послуг транспортно-експедиційних компаній є доволі поширеною практикою, але в Україні це явище розвивається не так швидко. З іншої сторони, існують і експедитори-шахраї, які приймають оплату, але не виконують свої зобов'язання. Тому в українському

автомобільному лексиконі побутує поняття «табуретка». Цей термін з'явився через уявлення водіїв та логістів, що експедитори нічого не роблять, а тільки забирають свою частину фрахту. Окрім того, поширеним є і більш застарілий жаргонізм «диспетчер», яким експедиторів називають як люди старшого покоління, так і молодь. Від цього поняття існує похідне – «диспетчерські». Так часто називають частину суми фрахту автомобіля, яку забирає собі логіст експедиційної компанії.

Як було зазначено вище, комунікація є основною складовою під час організації перевезення. Тому в мовленні водіїв, логістів та вантажовідправників наявний цілий ряд логістичних жаргонних лексем стосовно рухомого складу та пакування, які значно спрощують комунікацію, оскільки є коротшими, утвореними від багатоскладових термінів чи навіть словосполучень шляхом відсікання їх кінцевих частин.

Коли перевізник повідомляє про тип автомобіля, який хоче запропонувати, він не називає повністю його вантажопідйомність, а скорочує її. Наприклад, для автомобіля вантажопідйомністю 20-22 тонни вже є звичним використовувати спрощену назву «двадцятка», для автомобіля, який може перевозити 5 тонн вантажу, – «п'ятірка» й т. под. Також для того, щоб повідомити тип напівпричепа, досить часто фахівці використовують їхні скорочені назви. Так у лексиконі з'явилися поняття «тент» замість «тентований», «реф» замість рефрижератор, «цільномет» та «ізоTERM» замість «цільнометалевий» та «ізоТЕРмічний» відповідно.

Використання жаргону поширилось і на види пакувань вантажу. Наприклад, під час розмови про стандартні розміри піддонів можна зустріти назви «єврик» або «європейка» замість європіддона, «фінка» для фінпалети тощо. Також можна зустріти скорочення «бег» замість офіційної назви пакування бігбег (гнучкий контейнер).

Чи є використання жаргону доцільним під час професійного спілкування фахівців з організації перевезень? Як людина, яка вже має досвід у цій сфері, може впевнено сказати, що використання логістичних жаргонізмів не тільки має право на існування, але є важливою складовою успішної організації автомобільних перевезень. Але, як і в будь-якій діяльності, потрібно розмежовувати професійне формальне (регламентоване соціальними функціями мовців, обставинами спілкування, відповідно, формою і змістом) та неформальне спілкування.

УКРАЇНСЬКА МОВА – НАЦІОНАЛЬНА СВЯТИНЯ

Стариковська В.С., керівник доц. Заваруєва І.І.

Український державний університет науки і технологій

Українська мова – це не просто засіб спілкування, а глибокий вираз національної душі. Вона формувалася століттями, пройшла через утиски, заборони, війни, переслідування, але щоразу відроджувалась. І сьогодні, як ніколи раніше, ми маємо усвідомити її значення не лише як державної мови, а як духовного фундаменту української нації.

Перші письмові пам'ятки, які вважаються предками сучасної української мови, з'явилися ще в часи Київської Русі. Вони були написані старослов'янською мовою, однак вже тоді в них прослідковувалися риси живого народного мовлення. Згодом, у період XIV–XVIII століть, українська мова активно розвивалась у літописах, документах, церковних текстах. Варто згадати перший друкований український підручник – «Буквар» Івана Федорова (1574), який став важливим кроком у поширенні грамотності.

Проте не раз мову намагалися знищити. У часи Російської імперії та Радянського Союзу було прийнято низку заборон на вживання української: Валуєвський циркуляр (1863), Емський указ (1876), численні обмеження на викладання

українською мовою в школах. Але народ не зрадив свою мову. Вона жила в піснях, колядках, казках, родинних історіях. Навіть тоді, коли її забороняли, українці писали вірші, видавали підпільні газети, навчали дітей мові вдома.

Сьогодні українська мова відроджується. Вона звучить у кіно, на радіо, телебаченні, в соціальних мережах. Молодь дедалі частіше переходить на українську не через примус, а з власної ініціативи. Це особливо приємно спостерігати – коли мова стає модною, живою, природною.

Окрім того, українська мова надзвичайно багата. У ній близько 250 тисяч слів, багато з яких мають глибоке емоційне або образне забарвлення. Наприклад, одне лише слово «дощ» має багато синонімів: мряка, злива, хлющ, проливень... Українська мова здатна дуже тонко передати найменші відтінки почуттів. Недарма саме її часто називають мовою пісні. Відомо, що у 1934 році на конкурсі мов у Парижі українську визнали другою за мелодійністю після італійської.

Не менш важливим є ставлення до мови у родині. Адже саме з сім'ї починається мовна культура дитини. Якщо дитина з малечку чує красиву, багату мову, вона сприймає її як норму. Саме тому важливо, щоб дорослі подавали приклад – говорили грамотно, читали українські книжки, співали пісень, не соромились мови навіть у побутових дрібницях.

Цього семестру ми вивчали українську мову на парах, і це стало для мене справжнім відкриттям. Особливо цікаво було дізнатися, що українська мова має різні функціональні стилі, і зокрема — мову професійного спілкування. Ми розглядали її як функціональний різновид української літературної мови, з усіма особливостями термінології, структури та стилістики. Це допомогло зрозуміти, як правильно добирати слова у складних робочих ситуаціях, а також уникати мовленнєвих помилок. Не менш корисною була тема різних документів. Ми навчалися складати резюме, заяви, автобіографії — документи, які дійсно знадобляться в житті. Тепер я точно знаю, як правильно їх оформлювати згідно з усіма нормами офіційно-ділового стилю.

Підсумовуючи, варто сказати: мова – це не просто слова. Це наш код, наша історія, наша гідність. Зберегти українську – означає зберегти себе. І хоч шлях нашої мови був непростий, сьогодні вона звучить гордо, вільно, по-справжньому. І нам із вами належить її підтримати – не лише словом, а й щоденною практикою.

КОМУНІКАТИВНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ

Хекало А.В., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки і технологій

Мова є основним інструментом спілкування, тому її роль у професійній сфері важко переоцінити. Вона не лише слугує засобом передачі інформації, а й виконує низку інших функцій, які сприяють ефективному виконанню професійних обов'язків.

Основною функцією мови в професійному контексті є передача інформації. Це може бути обмін даними між колегами, надання звітів, написання електронних листів або ведення переговорів. Чіткість і зрозумілість висловлювань є критично важливими для уникнення непорозумінь і забезпечення успішного виконання завдань.

Мова також відіграє важливу роль у формуванні професійної ідентичності. Комунікативне призначення мови у формуванні професійної ідентичності полягає в тому, що мова не лише передає інформацію, а й служить засобом самовираження, створення зв'язків та підтримки спільних цінностей. Це важливий аспект, який впливає на те, як індивід сприймає себе у своїй професії та як його сприймають інші. У кожній професії існує своя специфічна термінологія та жаргон. Використання цих термінів під час спілкування з колегами допомагає ідентифікувати себе як частину професійної

спільноти. Коли людина вживає фахову лексику, це свідчить про її знання та досвід у даній сфері, що підвищує її авторитет серед колег.

Успішна комунікація є ключем до налагодження добрих стосунків у професійному середовищі. Взаємодія через мову допомагає створити мережу підтримки та співпраці, що є важливим елементом професійної ідентичності. Люди, які активно спілкуються з іншими в своїй галузі, мають більше можливостей для розвитку кар'єри та отримання нових знань. Вміння слухати, задавати питання та висловлювати свої думки зрозуміло і конструктивно сприяє розвитку командної роботи та співпраці. Емпатія та культурна чутливість також є важливими аспектами комунікації, особливо в міжнародних компаніях.

Конфлікти в професійній сфері неминучі, і мова стає важливим інструментом для їх розв'язання. Вміння вести конструктивний діалог, аргументувати свою позицію та знаходити компроміси може запобігти ескалації конфлікту та сприяти його мирному вирішенню.

Вміння презентувати свої ідеї та проекти є важливою складовою професійної діяльності. Чітка структура виступу, використання візуальних матеріалів та відповідний стиль спілкування можуть суттєво вплинути на сприйняття інформації аудиторією. Ефективна презентація може допомогти в отриманні підтримки для нових ініціатив або проєктів.

Комунікація також є невід'ємною частиною процесу навчання та професійного розвитку. Обмін знаннями, досвідом і навичками між колегами сприяє створенню навчального середовища, де кожен може вдосконалюватися та рости в своїй професії.

Отже, комунікативне призначення мови у формуванні професійної ідентичності полягає в тому, що мова не лише передає інформацію, а й служить засобом самовираження, створення зв'язків та підтримки спільних цінностей. Це важливий аспект, який впливає на те, як індивід сприймає себе у своїй професії та як його сприймають інші. Комунікативне призначення мови в професійній сфері є багатограним і комплексним. Вона не лише забезпечує передачу інформації, але й сприяє формуванню професійної ідентичності, налагодженню взаємин, розв'язанню конфліктів, презентації ідей та розвитку навичок. Володіння ефективними комунікативними навичками стає необхідністю для успішної кар'єри у сучасному світі, де взаємодія з іншими людьми є ключовим елементом успіху.

МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ РІЗНОВИД ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Геймур П.Р., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки і технологій

Мова є одним із найважливіших засобів комунікації, що забезпечує обмін інформацією, думками та емоціями між людьми. В Україні, як і в інших країнах, існує багато різновидів мовлення, що відповідають специфіці певних сфер діяльності. Одним із таких різновидів є мова професійного спілкування, яка виконує важливу роль у забезпеченні ефективності роботи в різних професійних середовищах.

Мова професійного спілкування характеризується певними особливостями, які відрізняють її від інших функціональних стилів української літературної мови.

По-перше, вона має специфічний термінологічний апарат, що включає професійні терміни, фразеологізми та інші мовні одиниці, які використовуються в конкретній галузі. Це дозволяє фахівцям точно і чітко передавати інформацію, уникати двозначностей та забезпечувати однозначність у спілкуванні.

По-друге, мова професійного спілкування часто має формалізований характер. Вона вимагає дотримання певних норм і стандартів, що стосуються як лексики, так і граматики. Це особливо важливо у таких сферах, як право, медицина, наука та техніка, де точність і ясність висловлювань є критично важливими.

Мова професійного спілкування виконує кілька важливих функцій:

- комунікативна функція – забезпечує обмін інформацією між фахівцями, що працюють у одній галузі;
- інформативна функція – дозволяє передавати знання, досвід і нові ідеї, що є особливо актуальним у науковій та освітній сферах;
- регулятивна функція – допомагає встановлювати правила і норми поведінки в професійному середовищі.

У різних професійних сферах мова може мати свої специфічні особливості. Наприклад:

- у медицині використовується багато латинських термінів для опису хвороб, процедур та медикаментів;
- у юриспруденції важливо дотримуватися юридичної термінології, що дозволяє уникнути правових неясностей;
- у наукових дослідженнях акцент робиться на точності формулювань та структурованості викладу.

Мова професійного спілкування є важливим функціональним різновидом української літературної мови, який відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності комунікації в різних сферах діяльності. Її специфіка полягає в наявності термінології, формалізації та виконанні важливих комунікативних функцій. Розуміння та використання цієї мови є необхідним для успішної діяльності фахівців у своїх галузях. Із розвитком суспільства та нових технологій мова професійного спілкування продовжуватиме еволюціонувати, адаптуючись до нових викликів та потреб.

КУЛЬТУРНЕ МОВЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ

Хориш А.О., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки і технологій

У сучасному світі, де комунікація стала основою взаємодії між людьми, культура мовлення відіграє важливу роль у формуванні професійного іміджу. Вміння чітко, грамотно та доречно висловлювати свої думки не лише підвищує ефективність спілкування, але й суттєво впливає на сприйняття особи в професійному середовищі.

Культура мовлення – це система норм і правил, що регулюють використання мови в різних комунікативних ситуаціях. Вона включає в себе не лише граматичну правильність, а й стилістичну адекватність, логічність викладу, етикет спілкування та вміння адаптуватися до аудиторії. Культура мовлення є важливим інструментом для передачі інформації, формування враження про себе та встановлення довірливих стосунків.

Професійний імідж – це образ, який складається у колег, клієнтів та партнерів про особу на основі її поведінки, зовнішнього вигляду та, звичайно ж, мовлення.

Культура мовлення може суттєво вплинути на цей образ, оскільки є складовою професійного іміджу особистості. Під час перших зустрічей або співбесід вміння грамотно висловлювати свої думки може стати вирішальним фактором у формуванні позитивного враження. Чіткість і логічність викладу інформації свідчать про професіоналізм та підготовленість. Люди, які володіють високою культурою мовлення, зазвичай викликають більше довіри. Вони здаються більш компетентними і надійними, що важливо для встановлення ділових відносин, а чітке та зрозуміле

висловлювання думок сприяє кращому розумінню та сприйняттю інформації. Це особливо важливо в командній роботі, де від ефективності спілкування залежить успіх усього проєкту.

Культура мовлення складається із низки ключових елементів:

- граматична правильність;

Використання правильних граматичних конструкцій є основою культури мовлення. Граматична правильність передбачає використання правил граматики, синтаксису та пунктуації. Помилки в граматиці можуть призвести до непорозумінь і негативно вплинути на сприйняття мовця.

- лексичний запас;

Широкий лексичний запас дозволяє точно і виразно передавати думки, емоції та інформацію. Використання термінів, специфічних для певної сфери діяльності, підвищує авторитет мовця і сприяє кращому розумінню.

- стилістична адекватність;

Цей аспект стосується вибору відповідного стилю мовлення в залежності від аудиторії. Вибір відповідного стилю спілкування залежить також від контексту. Ділове спілкування вимагає формального стилю, тоді як у неформальних обставинах можна використовувати більш розслаблений тон. Вміння адаптувати стиль до ситуації є важливим для ефективної комунікації.

- етикет спілкування;

Етикет спілкування включає в себе правила ввічливості, слухання співрозмовника, уникнення агресивного тону та дотримання норм поведінки в різних комунікативних ситуаціях. Це допомагає створити позитивну атмосферу для спілкування.

- логічність викладу;

Логічність стосується структури висловлювань і послідовності думок. Вміння чітко і логічно викладати свої ідеї сприяє кращому розумінню та сприйняттю інформації.

- виразність;

Виразність мовлення включає в себе інтонацію, темп, паузи та емоційний окрас висловлювань. Це допомагає підкреслити важливі моменти і зробити спілкування більш живим та цікавим.

Важливе значення для удосконалення культури мовлення має систематичне й цілеспрямоване практикування в мовленні – спілкування рідною мовою із співробітниками, колегами, знайомими, оскільки вміння і навички виробляються лише в процесі мовленнєвої діяльності. Покращенню культури фахового мовлення сприяє читання книг, участь у семінарах і тренінгах з комунікації, які сприяють розширенню лексичного запасу і покращенню навичок усного та письмового мовлення. Регулярна практика спілкування з колегами та участь у публічних виступах допомагають зміцнити впевненість у собі та вдосконалити навички.

Отже, культура мовлення є невід'ємною складовою професійного іміджу. Високу культуру мовлення фахівця визначає досконале володіння літературною мовою та її нормами в процесі мовленнєвої діяльності. Висока культура мовлення сприяє встановленню довірливих стосунків, покращенню взаєморозуміння та підвищенню професійного іміджу. Інвестування часу та зусиль у розвиток власної культури мовлення – це інвестиція у власний професійний імідж та майбутнє.

**ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ
КУРСАНТІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА
ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Мошура І.О., керівник доц. Щека І.М.

Український державний університет науки і технологій

Аналіз адміністративно-правового статусу курсантів вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ), визначення основних прав, обов'язків та дисциплінарної відповідальності курсантів у умовах воєнного стану, внесення змін до сучасного законодавства України – задача актуальна. Адміністративно-правовий статус – це сукупність прав, обов'язків та відповідальності суб'єкта у сфері адміністративного права. Курсант як суб'єкт адміністративного права виконує функції, що поєднують навчання та елементи військової служби. На сьогоднішній день, базовими законодавчими актами, що регулюють статус курсантів є:

Конституція України (визначає загальні права громадян, зокрема право на освіту);

Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту» (регулює освітній процес);

Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» (визначає статус курсантів ВВНЗ);

статути та відомчі накази, що встановлюють внутрішні правила для курсантів.

Курсанти, як і звичайні здобувачі вищої освіти, мають право на:

освіту – здобуття знань, отримання диплому, можливість академічної мобільності;

безпеку під час навчання – захист від незаконного впливу, належні умови навчального процесу;

соціальне забезпечення – стипендії, безкоштовне медичне обслуговування, забезпечення житлом;

оскарження рішень керівництва – можливість подавати скарги на неправомірні дії посадових осіб та багато інших прав.

Обов'язки курсантів. Окрім загальних обов'язків осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, курсанти мають додаткові зобов'язання:

суворе дотримання дисципліни – підпорядкування наказам керівництва, дотримання розпорядку дня;

носіння форми та дотримання військового етикету;

проходження фізичної та військової підготовки.

На курсантів покладаються спеціальні обов'язки під час перебування у внутрішньому наряді, виконання інших завдань.

Отже, курсант несе не лише відповідальність згідно Закону України «Про освіту», статуту закладу вищої освіти, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, де застосовуються такі заходи впливу, як попередження, догана, відрахування з закладу освіти, а й відповідальність за порушення обов'язків військовослужбовця.

Курсанти можуть бути притягнуті до відповідальності у разі невиконання (неналежного виконання) своїх службових обов'язків, порушення військової дисципліни, громадського порядку. До курсантів можуть застосовуватися такі дисциплінарні стягнення:

зауваження;

догана, сувора догана;

позбавлення чергового звільнення з розташування військової частини;
стосовно сержантського складу пониження в посаді, пониження у військовому званні.

Таким чином адміністративно-правовий статус курсантів визначає права та обов'язки, особливості дисциплінарної відповідальності та порядок взаємодії з керівництвом навчального закладу.

З огляду на сучасні виклики та реформи у секторі безпеки, вдосконалення нормативного регулювання статусу курсантів сприятиме підвищенню ефективності підготовки майбутніх офіцерів.

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ЛІДЕРСТВА В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВІЙСЬКУ

Надопта М.Ю., керівник викл. Камінський Р.З.

Український державний університет науки і технологій

Військове лідерство завжди відіграє велику роль у житті та діяльності будь-якої держави, у тому числі Української, в усіх її історичних проявах та формах. Українське військо завжди стояло на варті її незалежності та цілісності, особливо це важливо у сьогоденних умовах активної фази Російсько-Української війни, яка йде з 2014 року. Це не перша така війна з північно-східними сусідами, набіги на наші землі звідти йдуть тисячоліттями, метою покращення стану лідерства є зміцнення нашої державності

Історія військового лідерства в Україні бере свій початок з часів Київської Русі. Тоді військовими лідерами були князі, в яких підлеглими виступали дружини, які ходили з князями у військові походи та охороняли Русь від нападів степних племен. Видатними князями, які досягли успіхів у військовому мистецтві та лідерстві були Святослав Ігорович, Володимир Великий та Ярослав Мудрий. Їх сумлінна робота з будівництва успішної феодальної держави була розбита об Монгольську навалу, яка призвела до того, що її землі частково перейшли до складу Великого Литовського Князівства, військові сили того часу частково перейшли під контроль шляхти, коли деякі північні князі пішли на співпрацю з монголами, звідки йде сучасна російська державність. Князі ходили у походи разом зі своїми дружинами, йшли у перших рядах у бій, ведучи за собою власне військо до перемоги над ворогом.

Піком розвитку військового лідерства на українських теренах була Гетьманщина (в сенсі вільних козаків, січей на обох берегах Дніпра й інших схожих формувань), де лідери обиралися на засадах рад, за моральними та військовими якостями, а не за спадком, як у Речі Посполитій, чи Московії. Гетьмани обиралися козацькою старшиною. Головними якостями лідерів того часу були особиста відвага, авторитет серед братів козаків та здатність вести козацтво до перемоги у походах та війнах за власну незалежність. Видатними Гетьманами того часу були Петро Дорошенко, Богдан Хмельницький, Іван Виговський, Іван Мазепа та інші видатні особи. Козацькі лідери поважали своїх підлеглих, жили разом з ними та розділяли їх тяготи та радощі. Козаки довіряли власним сотникам та отаманам власним життям.

У зв'язку з складною геополітичною ситуацією на початку 17 століття, поступово від великих походів на поляків та османів, козацтво було вимушено стати на службу до Російської Імперії, яка поступово знищила його як незалежну військову силу, деякі пішли за кордон, деякі померли у намаганнях боротися з окупацією росіян.

Коли на початку-середині 19 століття Українська культура почала відроджуватись з занепаду й тиску великих імперій, місцеві лідери почали надихатися ідеями незалежної України, після початку Першої Світової Війни, багато українців пішли або були мобілізовані до військ великих імперій, лідери УНР та ЗУНР були часто

військовими, які пройшли бойові шляхи у Великій Війні 1914-1918 року, й потім брали участь у розвалі тогочасної імперської Росії.

Знов, на початку 20-х років 20 століття Україна пала під зовнішні окупації, були вони комуністичними чи польськими, українці продовжували свою боротьбу за незалежність. У вигнанні в Чехословаччині була створена Організація Українських Націоналістів, де лідерів обирали за моральним духом боротьби за незалежність, військову сміливість та здатність до нестандартних рішень, через складні умови боротьби в ті часи. Відомими лідерами ОУН-УПА були Степан Бандера, Євген Коновалець, Роман Шухевич й інші лідери визвольного руху тих часів. Вони пішли у вигнання або продовжили боротьбу з радянським режимом у глибокі 50-ті роки, а деякі не виходили з підпілля аж до розпаду СРСР. Лідери ОУН-УПА боролися разом зі своїми побратимами, показували власну відвагу на полі бою, чим мотивували інших приєднатись до їх руху.

Після розпаду СРСР, військові лідери та взагалі збройні сили залишились від УРСР. В Радянському Союзі морально-психологічний склад військ, норми моралі та інші фактори були дуже низькими, особовий склад піддавався знущанням та зневазі, через погане ставлення лідерів до цих проблем, на які вони закривали очі, але навіть в таких умовах ЗСУ та інші військові структури захищали Україну, наприклад конфлікт за острів Тузла 2003 року, де українські прикордонники рішуче зупинили намір росіян порушити територіальну цілісність України.

Все це почало поступово змінюватись після Революції Гідності 2014 року, й пришвидшилось після початку АТО, в 2014-2022 роках Збройні Сили України значно покращили умови проходження служби та склад своїх лідерських посад, головними якостями лідерів є честь, відвага, гнучкість у бою, тяга до інновацій та розвитку. Сучасні лідери ЗСУ часто походять з тих, хто вів активну боротьбу ще у 2014-15-х роках, разом з простими солдатами, показуючи власний приклад. Відомими персонами які почали свій бойовий шлях тоді є Кирило Верес, Михайло Драпатий, Кирило Буданов, Денис Прокопенко.

З початком активної фази Російсько-Української війни 24 лютого 2022 року, на ЗСУ полягла задача захистити державність від нападу ворога, яку вони успішно виконують кожен день з великою мужністю та відвагою. Початкові місяці війни дуже залежали від правильних рішень командирів на місцях, які дозволили завдати великі матеріальні та людські втрати противнику, відбити початковий наступ й забезпечити існування вільної України у майбутньому. Прикладом лідеру того часу можна назвати керівника оборони містом Київ на початку 2022 року – Олександра Сирського, Миколаєва – Дмитра Марченка. Високий рівень патріотичних настроїв закликав багатьох вступити до лав ЗСУ у найважчий момент історії України. Ця якість дозволила українському народу та війську втримати цю навалу.

Залучення нових методів ведення війни та обладнання залежало від підтримки Генштабу та командирів високих та середніх ланок управління, й дозволяють війську залишатись на більш високому технічно-тактичному рівні, а ніж ворог, залучення дронів й інших видів озброєння, їх методи застосування залежали від тяжіння військових командирів та лідерів до розвитку й адаптації до нових умов бою. Власний приклад такої діяльності подає Кирило Верес (20 ОПБпС К-2), Роберт Бровді (414 ОБрУБАС Птахи Мадяра), Юрій Федоренко (429 ОП БпС Ахіллес).

Історія військового лідерства в Україні завжди показувала виключну хоробрість та звитягу Українських збройних сил, від дружин, які ходили в походи на Константинополь, до незламного захисту нашої незалежності з 2014 року. Дуже актуально продовжувати приділяти велику увагу розвитку якостей майбутніх лідерів війська, стимулювати громадян отримувати потрібні для захисту державності навички

та підтримувати належні умови навчання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ КУРСАНТІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Невідома В.С., керівник доц. Щека І.М.

Український державний університет науки і технологій

Адміністративно-правовий статус курсантів вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) має особливості, які відрізняють його від статусу студентів цивільних ВНЗ. Курсанти, навчаючись у військових установах, одночасно проходять професійну підготовку та підпадають під дію адміністративного законодавства. Їхні права та обов'язки регламентуються як загальними нормами освітнього законодавства, так і спеціальними нормативно-правовими актами, що визначають порядок несення служби, дисципліну, а також відповідальність за порушення встановлених правил.

Метою дослідження є виявлення особливостей, визначення основних прав, обов'язків та відповідальності курсантів у контексті сучасного законодавства України.

Адміністративно-правовий статус – це сукупність прав, обов'язків та відповідальності суб'єкта у сфері адміністративного права. Курсант як суб'єкт адміністративного права виконує функції, що поєднують навчання та елементи військової служби. До елементів цього статусу відносять правосуб'єктність, права, обов'язки та юридичну відповідальність військовослужбовців. Аналіз наукових публікацій показує, що адміністративно-правовий статус здобувачів вищої освіти ототожнюють саме з правами та обов'язками, що виникають у зазначених суб'єктів із закладами вищої освіти. А до специфічних ознак адміністративно-правового статусу курсантів ВВНЗ доцільно віднести:

- особливості відбору вступників на навчання;
- особливий порядок проходження військової служби в умовах особливого періоду ;
- наявність особливих умов навчання та організації освітньої діяльності в ВВНЗ в умовах особливого періоду;
- особливості подальшого проходження ними військової служби за контрактом осіб офіцерського складу.

Таким чином, особливості адміністративно-правового статусу курсантів поєднують в собі особливості навчального та службового регулювання. Права та обов'язки, особливості юридичної відповідальності курсантів ВВНЗ та порядок їх взаємодії з керівництвом навчального закладу постійно вдосконалюються в умовах режиму воєнного стану.

ОСОБЛИВОСТІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Романюк Д.Ю., керівник викл. Камінський Р.З.

Український державний університет науки і технологій

Патріотичне виховання є ключовим елементом у формуванні свідомої, відповідальної та активної особистості. Особливої актуальності цей аспект набув у контексті російської агресії проти України, що створює нові виклики у виховній роботі з молоддю. У сучасних умовах важливо не лише розвивати любов до Батьківщини, а й формувати готовність до її захисту, підвищувати рівень громадянської відповідальності

та зміцнювати національну ідентичність. Саме молодь стає рушійною силою суспільних змін, тому виховання в ній патріотизму є стратегічно важливим завданням держави та громадянського суспільства.

Актуальність патріотичного виховання посилилася через військові загрози, що вимагають єдності нації, стійкості та згуртованості громадян. У час агресії інформаційний простір стає полем бою за свідомість молоді. Тому особливу роль у вихованні сучасних патріотів відіграють освітні установи, родина та засоби масової інформації. У школах та університетах активізуються уроки історії, спеціальні курси та позакласні заходи, які сприяють вихованню національної гордості та почуття відповідальності за майбутнє країни. Значне місце посідають зустрічі з ветеранами, учасниками бойових дій та волонтерами, що сприяють розумінню реальних подій і формують усвідомлення важливості захисту держави.

Патріотичне виховання відбувається також через мистецтво, культуру та громадські ініціативи. Важливу роль відіграють театральні постановки, кінопроекти, виставки та інші заходи, що висвітлюють героїзм українців у боротьбі за незалежність. Крім того, активну позицію займають волонтерські рухи, які дають змогу молоді брати безпосередню участь у допомозі захисникам України та внутрішньо переміщеним особам.

Інформаційні компанії та соціальні мережі відіграють ключову роль у поширенні ідей патріотизму. Завдяки доступності інформації молодь має змогу знайомитися з правдивими історичними фактами, традиціями та досягненнями української нації. Важливою є також роль блогерів, лідерів думок та активістів, які популяризують патріотичні ідеї серед молоді.

Однак, на шляху до ефективного патріотичного виховання існують і виклики. Деякі молоді люди стають мішенню інформаційної пропаганди, що викривляє реальні події та намагається посіяти недовіру до українських інституцій. Саме тому система виховання потребує стратегічних змін, зокрема, посилення співпраці між освітніми установами, громадськими організаціями та медіа, а також удосконалення методик виховної роботи.

Патріотичне виховання молоді є невід'ємною складовою зміцнення національної єдності та стійкості України у період агресії. Комплексний підхід, що поєднує освітні, культурні та інформаційні заходи, сприяє формуванню в молоді відданості своїй країні, готовності її захищати та будувати сильне, демократичне суспільство. Послідовна робота у цьому напрямку стане запорукою виховання свідомих громадян, які активно підтримують незалежність України та її територіальну цілісність.

ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ МОЛОДІ ДО УМОВ ТА ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сапеску А.Є., керівник викл. Камінський Р.З.

Український державний університет науки і технологій

Адаптація призовників до умов військової служби є одним із найважливіших етапів підготовки військовослужбовця. У сучасних умовах військова служба супроводжується численними стресовими факторами: фізичними навантаженнями, вимогами дисципліни, соціальними змінами та постійною готовністю до виконання службових завдань. Механізми адаптації суттєво впливають на успішність подальшої служби, здоров'я та психологічне благополуччя новобранців.

Незважаючи на наявність досліджень у галузі військової адаптації, багато аспектів залишаються недостатньо розкритими, зокрема питання комплексного впливу фізичних, психологічних та соціальних чинників на успішність адаптації. Мета

дослідження - розгляд деяких аспектів військової адаптації військовослужбовців на початкових етапах служби.

Адаптація до військової служби – це процес пристосування особистості до нових умов, який включає декілька взаємопов'язаних компонентів: фізичну, психологічну та соціальну адаптацію. У військовому контексті адаптація охоплює розвиток фізичних і розумових здібностей, стресостійкості, здатності діяти в умовах суворої дисципліни і підпорядкування владі командира.

Для кращого розуміння поняття «адаптація» основні визначення, розглянемо в літературі що зустрічаються. Автор Іванов (2020) «Адаптація як процес пристосування до умов служби через фізичні та психологічні зміни», ключові аспекти - фізична підготовка, психологічна стійкість. Автор Томпсон (2019) «Процес поступової адаптації до стресових умов і командної роботи», ключові аспекти - соціальна інтеграція, дисципліна. Автор Ларсон (2018) «Адаптація як здатність швидко реагувати та пристосовуватися до екстремальних обставин», ключові аспекти - стресостійкість, швидкість реакцій.

Адаптація військовослужбовців має свої особливості. Цей процес умовно поділяють на такі аспекти: фізичний, психологічний і соціальний.

1. Фізичний аспект адаптації. Для новобранців фізична адаптація є одним із перших кроків до успішної інтеграції у військове середовище. Вимоги до фізичної підготовки можуть включати витривалість, силу та швидкість, необхідні для виконання складних завдань.

Приклад фізичної адаптації: Новобранець, який проходить базову підготовку, піддається жорстким фізичним навантаженням, таким як регулярні марші на довгі дистанції, важкі тренування, включаючи силові та кардіо вправи. Для оцінки прогресу фізичної адаптації можна використати алгоритм моніторингу фізичної витривалості.

Основними складовими підготовки військовослужбовців є фізичні вправи та підготовка. Інтенсивні навантаження позитивно впливають на адаптацію, сприяючи розвитку витривалості, сили і реакції. Фізіологічна адаптація включає:

- *кардіотренування:* тренування на витривалість, яке покращує витривалість серця та сприяє швидкому одужанню.

- *силові тренування:* орієнтований на розвиток м'язової сили для підвищення витривалості в умовах служби.

- *вправи на гнучкість:* для зниження ризику травм і покращення рухливості суглобів.

2. Психологічний аспект адаптації. Психологічна адаптація включає в себе розвиток стресостійкості, здатності швидко реагувати на екстремальні ситуації, управління емоціями, психологічну готовність до суворої дисципліни.

Приклад психологічної адаптації: Військовослужбовець під час виконання завдання в зоні підвищеного ризику (наприклад, під час виконання навчальних маневрів) може стикнутися з ситуаціями, що викликають підвищену тривожність. Зниження стресу в таких випадках можна досягти за допомогою прийомів релаксації або за допомогою групової терапії. Для вирішення таких ситуацій запропоновано алгоритм управління стресом.

Алгоритм управління стресом у військовій службі:

етап – оцінка ситуації, аналіз обставин що викликали стрес;

етап - визначення емоцій, ідентифікація власних емоцій (страх, тривога);

етап - застосування технік релаксації, дихальні вправи, медитація;

етап - рефлексія і зворотній зв'язок, обговорення досвіду з психологом або командиром.

Соціальний аспект адаптації. Соціальна адаптація пов'язана з формуванням командного духу, інтеграцією в колектив і розвитком здатності до співпраці. Цей процес включає взаємодію з командою, прийняття повноважень командирів і побудову позитивних соціальних зв'язків.

У літературі вказується на різноманітність підходів до адаптації на військовій службі. Наприклад, закордонні дослідники Томпсон (2019) і Ларсон (2018) наголошують на важливості підтримки новобранців через психологічну допомогу та соціальні програми. Ці дослідження показують, що підтримка нових військовослужбовців шляхом створення позитивної соціальної атмосфери та групових заходів допомагає знизити рівень стресу та прискорити адаптацію.

В українському науковому середовищі подібні дослідження проводили Іванов (2020) та Петренко (2021), які аналізують значення програм адаптації. Наприклад, Петренко пропонує включити в адаптаційну програму модулі з підготовки до стресових ситуацій і роботи з психологом, щоб призовники легше адаптувалися до вимог служби.

Таким чином, адаптація військовослужбовців є складним процесом, який потребує врахування фізичних, психологічних та соціальних факторів. Кожен з них по-своєму впливає на успішність процесу адаптації. Включення технік релаксації, програм фізичної підготовки та створення умов для соціальної інтеграції допомагають зробити адаптацію новобранця менш стресовою та більш ефективною.

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ У ВІЙСЬКОВОМУ КОЛЕКТИВІ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Федотова Є.А., керівник викл. Камінський Р.З.

Український державний університет науки і технологій

Військовий колектив є специфічним соціальним утворенням, де взаємовідносини між військовослужбовцями відіграють ключову роль у виконанні службових завдань. Від рівня злагоженості, довіри та дисципліни залежить не лише ефективність військової діяльності, а й моральний стан особового складу. Збереження міцних взаємовідносин сприяє формуванню високої бойової готовності та оперативності підрозділів.

Дисципліна як основа взаємовідносин. Військова дисципліна є базовим принципом, що визначає порядок взаємодії між військовослужбовцями. Вона забезпечує чітке виконання наказів, організованість та порядок у підрозділі. Підпорядкованість і відповідальність є ключовими аспектами дисципліни, що сприяють узгодженій роботі всіх членів військового колективу. З одного боку, сувора дисципліна допомагає уникнути хаосу під час виконання бойових завдань, а з іншого – створює умови для ефективної взаємодії.

Довіра та підтримка між військовослужбовцями. Довіра у військовому середовищі є фундаментальною складовою взаємовідносин, адже від дій кожного солдата залежить життя його товаришів. Взаємна підтримка формує відчуття єдності, що критично важливо в умовах екстремальних ситуацій. Для розвитку довіри необхідне дотримання чесності, відповідальності та командного духу. Одним із методів зміцнення довіри є спільне виконання складних завдань, де кожен відчуває себе частиною єдиного механізму.

Комунікація та взаємодія. Ефективна комунікація відіграє важливу роль у військовому колективі, оскільки забезпечує оперативний обмін інформацією, що впливає на швидкість прийняття рішень. У військових умовах комунікація здійснюється через накази, звіти, доповіді, а також невербальні сигнали. Важливо, щоб

інформація була чіткою, зрозумілою і без двозначностей, адже від цього залежить успіх бойових дій та безпека особового складу.

Конфлікти у військовому середовищі та способи їх вирішення. У будь-якому колективі можуть виникати конфлікти, і військовий підрозділ не є винятком. Основними причинами суперечностей можуть бути різниця в характерах, надмірний стрес, перевтома, недоліки у командуванні. Для ефективного вирішення конфліктів необхідно своєчасно їх ідентифікувати, проводити бесіди, використовувати методи медіації та забезпечувати психологічну підтримку. Важливу роль у цьому процесі відіграють командири, які повинні бути не лише керівниками, а й мудrimi наставниками.

Морально-психологічний стан військовослужбовців. Психологічний стан військовослужбовців має безпосередній вплив на їхню ефективність і стійкість до бойових навантажень. Стресові ситуації можуть викликати емоційне вигоряння, агресію або апатію. Для підтримання позитивного морального клімату в підрозділі важливо проводити психологічну підготовку, організовувати тренінги з управління стресом, забезпечувати емоційну підтримку та створювати можливості для відпочинку. Крім того, не варто недооцінювати роль неформального спілкування та командних заходів, які зміцнюють взаємовідносини між військовослужбовцями.

Взаємовідносини у військовому колективі є важливим фактором успішного виконання службових обов'язків. Вони базуються на дисципліні, довірі, ефективній комунікації та психологічній підтримці. Створення здорового мікроклімату сприяє підвищенню боєздатності підрозділу, морально-психологічній стійкості військовослужбовців та загальному зміцненню військової організації. Командири та військовослужбовці мають активно працювати над підтриманням позитивних взаємин, що в підсумку зробить військовий колектив ще більш згуртованим та ефективним у виконанні поставлених завдань.

ПІДСЕКЦІЯ «ПЕДАГОГІКА»

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ В УКРАЇНІ У XX СТОЛІТТІ: СОФІЯ РУСОВА

Бондаренко А.В., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки і технологій

У XX столітті українська педагогіка переживала непрості трансформації, формуючи власну національну систему освіти в умовах суспільно-політичних викликів. Однією з найвпливовіших постатей цього процесу стала Софія Федорівна Русова — перша жінка-педагог-теоретик в Україні, активна громадська діячка, письменниця, організаторка дошкільної освіти та творець педагогічних ідей, що не втратили актуальності й сьогодні.

Свою педагогічну діяльність Русова розпочала з заснування у Києві першого в Україні дитячого садка за системою Фребеля. Цей заклад був створений для дітей простих людей, однак пізніше став осередком української національної культури. У ньому проводилися вечірні зібрання, діяли драматичні гуртки, формувалася свідомість молодого покоління на засадах любові до рідної мови й культури.

Софія Русова приділяла значну увагу педагогічній творчості. Вона писала та видавала навчальні посібники, серед яких — «Український буквар», «Початкова географія», підручники з французької мови. У своїй педагогічній практиці Русова поєднувала кращі європейські освітні надбання з українськими традиціями, наголошуючи, що освіта повинна відповідати потребам власного народу, бути національною за змістом, але відкритою до прогресивного досвіду світу.

Центральним елементом у системі освіти, на думку Русової, був учитель. У статті «До сучасного становища народного вчителя» вона зазначала, що лише щасливий, досвідчений, економічно незалежний педагог може повноцінно впливати на розвиток дитини, сприяти формуванню освіченого, національно свідомого громадянина. Таким чином, вона першою в Україні порушила питання гідності вчителя не лише як професіонала, а й як особистості.

Русова виступала також за реформування структури школи, створювала підручники для українських шкіл і дитячих установ за кордоном, працювала з майбутніми вчителями та вихователями.

Педагогічна спадщина Софії Русової – це унікальне поєднання національного духу, гуманізму, демократичності й освітнього новаторства. Її ідеї стали вагомим внеском у формування української педагогіки ХХ століття й залишаються актуальними в контексті сучасного реформування освіти.

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ СОФІЇ РУСОВОЇ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Кучер І. С., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки і технологій

Софія Русова – видатна українська педагогиня, просвітниця та громадська діячка, яка зробила значний внесок у розвиток вітчизняної педагогічної думки. Її педагогічні ідеї базуються на гуманістичних засадах, з урахуванням національної ідентичності, духовності та моральних цінностей.

Основною метою освіти Русова вважала всебічний розвиток особистості дитини, формування її національної свідомості, моральності та активної життєвої позиції. Вона підкреслювала необхідність виховання любові до рідної мови, культури, історії як основи патріотичного виховання. Вважала, що освіта має не лише давати знання, а й формувати характер, світогляд і громадянську відповідальність.

Одним із центральних принципів її педагогіки є визнання дитини як унікальної особистості, яка має право на свободу думки, творчості та індивідуальний розвиток. За Русовою, школа має стати середовищем гармонійного виховання, де вчитель є не каральною фігурою, а другом і наставником дитини. Вона виступала проти авторитарного стилю навчання та закликала до партнерських взаємин між учителем і учнем.

Особливу увагу Русова приділяла дошкільному вихованню, вважаючи його фундаментом майбутнього громадянина. Вона наголошувала на значенні морального і естетичного виховання з перших років життя. В її працях підкреслюється важливість розвитку емоційного інтелекту, навичок співчуття, колективізму, доброзичливості.

Педагогічна система Русової включає такі ключові компоненти, як повага до особистості дитини, розвиток критичного мислення, формування патріотичних почуттів через культуру, мистецтво, мову. Вона також виступала за рівноправність жінок в освіті та активну участь у громадському житті.

Педагогічна спадщина Софії Русової й сьогодні залишається актуальною — її ідеї використовуються в сучасних освітніх реформах, особливо в контексті національно-патріотичного виховання, гуманізації та демократизації навчального процесу. Її праці є джерелом натхнення для вчителів, вихователів та науковців, які прагнуть розвивати нову українську школу на засадах свободи, гідності та любові до Батьківщини.

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ В УКРАЇНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX — НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Ляшко К.С., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки і технологій

Друга половина XIX — початок XX століття були періодом інтенсивного розвитку освіти та педагогічної думки в Україні. Цей час позначився пробудженням національної свідомості, боротьбою за культурну автономію та формуванням системи народної освіти. Освітні ініціативи мали на меті не лише засвоєння знань, а й виховання гідного громадянина з глибоким почуттям патріотизму та гуманізму.

Варто згадати й про діяльність товариств «Просвіта», які з 1868 року активно займалися організацією недільних шкіл, читалень та виданням навчальної літератури. Завдяки цим організаціям українці змогли отримувати освіту рідною мовою навіть у складних умовах русифікації та заборон на українське слово.

Таким чином, педагогічні ідеї цього періоду були тісно пов'язані з національним відродженням. Освіта розглядалася як основа духовного розвитку нації, а педагоги стали не лише носіями знань, а й провідниками ідей свободи, гуманізму й любові до рідного краю. Їхній внесок став підґрунтям для подальшого розвитку української педагогіки у XX столітті.

Леся Українка — одна з найвидатніших постатей української культури, чия творча спадщина виходить далеко за межі літератури. Хоч вона не була педагогом у прямому сенсі, її погляди, закладені у творах і публіцистичних виступах, мають глибоке педагогічне значення. Через художнє слово вона впливала на виховання особистості, формувала моральні й громадянські ідеали.

Центральне місце в педагогічних ідеях Лесі Українки займає виховання сильної, вільної, свідомої особистості.

Іншою важливою складовою її педагогічного світогляду є національно-патріотичне виховання. Леся Українка вірила у силу українського народу, його право на самобутність і культурну незалежність. У своїх творах вона відстоювала українську мову, традиції, духовні цінності. Це служить підґрунтям для формування національної самосвідомості. Особливу увагу Леся Українка приділяла рольові жінки в суспільстві та необхідності виховання рівноправ'я. Також у її творчості простежується ідея виховання через культуру, зокрема через знайомство з класичною літературою, мистецтвом, історією. Отже, педагогічні ідеї Лесі Українки — це неофіційна, але потужна система моральних, національних і культурних орієнтирів.

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ВАСИЛЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА СУХОМЛИНСЬКОГО

Рачок А.А., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки і технологій

Василь Олександрович Сухомлинський — видатний український педагог-гуманіст, який розробив цілісну педагогічну систему, побудовану на любові до дитини, повазі до її особистості та всебічному розвитку. Його ідеї стали основою інноваційного напрямку в українській освіті й залишаються актуальними до сьогодні.

Серед основних ідей Сухомлинського провідне місце займає всебічний розвиток особистості. Він наголошував, що метою школи є не лише передача знань, а й формування повноцінної, мислячої, духовно багатой людини. Досягти цього можливо, залучаючи учнів до різноманітних сфер діяльності — розумової, естетичної, трудової, творчої.

Особливу увагу в своїй системі педагог приділяв розумовому вихованню. Він стверджував, що інтелектуальний розвиток є необхідним для кожної людини – незалежно від її професії. Це є основою духовного життя. Важливо, щоб навчання пробуджувало інтерес до знань і приносило радість, змінюючи обов'язковість на захопливий процес.

Не менш важливою є ідея гуманізму в педагогіці, яка мала ключове значення для роботи Сухомлинського. На його думку, головною рисою справжнього вчителя є любов до дітей. Виховання має бути засноване на співпереживанні та підтримці, а не на примусі. Учень не може відчувати себе щасливим у школі, якщо там йому не комфортно – це один із центральних принципів його педагогіки.

Важливу роль у системі педагога займало трудове виховання. Сухомлинський наголошував на тому, що праця формує відповідальність, дисциплінованість і повагу до результату власної роботи. Важливою є різноманітність видів праці: від індивідуальної до колективної, від простої до складної.

Значущим аспектом діяльності Сухомлинського було також естетичне виховання. На його думку, дитина має не лише сприймати красу навколо себе, а й створювати її у природі, у мистецтві чи у слові. Це сприяє формуванню внутрішньої гармонії, доброти й духовного багатства.

Серед ключових ідей педагога можна виокремити значення дитячого колективу у виховному процесі. Він був переконаний, що гармонійна взаємодія між особистими та суспільними цінностями формує здорове моральне середовище в школі.

Сухомлинський також бачив вчителя як дослідника. За його переконанням, педагог має аналізувати свою практику, вміти передбачати наслідки своїх виховних дій та впливу. Справжній учитель повинен поєднувати любов до дітей із ґрунтовними знаннями предмета, методики, психології та педагогіки.

ПІДСЕКЦІЯ «ФІЛОСОФІЯ»

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ «ПОРТРЕТ» ЕПОХИ НОВОГО ЧАСУ

Романченко В.І., керівник доц. Борисова Т.В.

Український державний університет науки і технології.

Історичний контекст Нового часу є дуже широким і розгалуженим, оскільки період, який часто називають Новим часом, відноситься до часів з XVI по XIX століття. Варто розглянути кілька ключових подій та процесів, які визначили хід історії в цей період. Мова йде про перш за все про релігійну реформацію. Реформація, яка почалася у XVI столітті, привела до розколу в Християнській церкві та релігійного плюралізму. Реформатори, такі як Мартин Лютер, засуджували римо-католицьку церкву і запроваджували нові форми вірування, що привело до значного збільшення релігійного плюралізму в Європі.

Наукова революція - XVII століття стало часом, коли змінилося відношення до науки і знання. Розвиток науки і технології привів до появи нових відкриттів та ідей, що перевернули світогляд того часу. Наукова революція змінила погляд на всесвіт, землю, людину і її здоров'я.

Французька революція - Революція, яка відбулася в 1789 році в Франції, привела до зміни політичної системи та розпаду феодальної імперії. Революція визначила нові політичні та соціальні умови, які привели до появи нових ідей та концепцій, таких як нація, конституційна демократія та республіканізм.

Індустріальна революція - З кінця XVIII до середини XIX століття відбулася значна трансформація виробництва, що привела до появи фабрик та великого масштабу

виробництва. Це призвело до змін в економіці, технології та соціальному устрої суспільства.

Культурний ренесанс - Новий час також став часом культурного ренесансу, що відбувся у XV-XVI століттях. Це призвело до появи нових форм мистецтва, літератури та науки, що вплинули на культуру того часу і мають значення й досі.

Погляди Нового часу сформувалися в епоху Відродження і поширилися на всю Європу. Розвиток науки, техніки та соціально-економічних процесів привів до зміни філософських уявлень про світ та людину. Основні філософські течії цього періоду включають раціоналізм, емпіризм, механіцизм, ідеалізм та матеріалізм.

Питання віри та релігії є одними з найбільш складних та контроверсійних проблем Нового часу. У цей період відбулися різноманітні релігійні рухи, які привели до змін віровчення та релігійних поглядів. Важливою релігійною проблемою цього періоду є критика та сумніви у вірі. Філософи та науковці почали ставити питання про природу Бога та його існування, а також про природу релігії та її вплив на людське життя. Наприклад, Рене Декарт у своїй праці "Медитації" поставив питання про те, чи може існувати Бог та чи може віра бути доведена науковим способом.

Ще однією важливою релігійною проблемою Нового часу є релігійна толерантність. У зв'язку зі зміною віровчення та зростанням числа релігійних спільнот, люди стали більш відкритими до різних релігій та культур. Це призвело до розвитку релігійної толерантності та інтересу до вивчення різних релігій. У цілому, релігійні проблеми Нового часу відображають складність та контроверсійність релігійного досвіду та його вплив на суспільство та культуру. Вони стали важливими об'єктами філософських досліджень та дебатів, які продовжуються й до сьогодні. Ідеї свободи та індивідуальності є одними з ключових понять філософії Нового часу. У цей період відбулися значні зміни в соціальному та політичному житті, що привели до зростання інтересу до питань свободи та прав людини.

Одним із відомих представників ідеї свободи був Джон Локк, який у своїй праці "Два трактати про уряд" стверджував, що людина народжується з природними правами, такими як право на життя, свободу та майно, і що ці права не можуть бути погашені державою без згоди людини. Локк відстоював ідею демократії та права людини на самоврядування, а також підтримував ідею свободи совісті та релігійної толерантності. Ідеї індивідуальності та самовизначення були розвинені філософами, такими як Жан-Жак Руссо та Емануель Кант. Руссо у своїй праці "Дух законів" розглядав питання про природу людини та її взаємовідносини з державою. Він стверджував, що людина повинна мати право на самовизначення та розвиток, і що держава повинна служити цим цілям. Кант у своїх працях "Критика чистого розуму" та "Критика практичного розуму" відстоював ідею поваги до індивідуальності та незалежності людини, а також підтримував ідею раціональності та моральності у взаємодії між людьми та державою.

У цілому, ідеї свободи та індивідуальності були важливими філософськими поняттями Нового часу, які відображали зміну цінності та прагнення людства до більшої свободи та самовизначення. Ці ідеї стали основою для подальшого розвитку демократії, прав людини та інших соціальних та політичних рухів. Проте, у деяких випадках, ідеї свободи та індивідуальності можуть приводити до суперечностей і проблем. Наприклад, конфлікти між індивідуальними правами та потребами загальної доби. Також можуть виникати етичні проблеми, які виникають з підтримки прав людини, такі як питання про обмеження свободи на користь загальної безпеки або інтересів інших людей.

У цілому, ідеї свободи та індивідуальності є важливими філософськими поняттями, які допомагають розуміти та аналізувати соціальні та політичні процеси в сучасному

світі. Вони відображають стрімке розвиток людства та його прагнення до більшої свободи та самовизначення, і сприяли розвитку демократії, прав людини та інших важливих цінностей.

Отже, у цій роботі ми розглянули філософські ідеї та проблеми Нового часу, який охоплює період з 16 до 18 століття. Ми дослідили вплив науково-технічного прогресу та розвиток науки на філософські погляди того часу, а також розглянули основні течії філософії Нового часу, такі як раціоналізм, емпіризм та скептицизм.

Ми також розглянули важливі проблеми того часу, такі як питання про віру та релігію, ідеї свободи та індивідуальності, проблеми етики та моралі, а також проблеми суспільства та політики. Усі ці проблеми вплинули на розвиток людства і важливі для розуміння сучасного світу.

Узагальнюючи, можна сказати, що філософія Нового часу дала поштовх для подальшого розвитку наукового підходу до дослідження світу, а також стала основою для розвитку демократії, прав людини та інших соціальних та політичних рухів. Вона допомогла людству зрозуміти світ більш глибоко та розширити границі своїх знань та можливостей.

ФІЛОСОФСЬКІ ПАРАДОКСИ У ТВОРЧОСТІ Ф.НІЦШЕ

Олейник М.В., керівник доц. Борисова Т.В.

Український державний університет науки і технології.

Серед філософів, Фрідріх Ніцше є порушником спокою і «шляхетним піратом», таким собі аристократом людського духу, що бореться за світ з самим світом. Філософ – парадоксального стилю думки. Філософські праці Ф.Ніцше, по більшій частині не пред'являють великих вимог до інтелекту, освіченості читача. Їхня суть представляється ясною й однозначною, цілі – великими й очевидними, а мова – зрозумілою. У силу доступності його текстів читач виявляє, що філософія простіша, ніж він думав, або він сам розумніший, ніж думав раніше. Мислитель вважав себе природженим психологом – «покликаним бути психологом і розвідником душ». Деякі речі, що він висловлює, вражають уяву своєю точністю і цілеспрямованістю діагностики. З погляду вченого, психологія лежить в основі усього, і тісно переплітається з іншими частинами його навчання.

Філософія Ніцше – це насамперед філософія індивідуума, але не індивідуаліста. Прагнення зрозуміти особистість, знайти вихід з кошмарів епохи – епохи подвійної моралі в усьому: у відносинах з людьми, націями, державами, у відношенні до самого себе – такою бачиться мета філософських побудов Ф.Ніцше. Філософські пошуки Ф.Ніцше – це пошуки моралі для вільної людини на шляху руйнування традиційних цінностей, орієнтація на які руйнує людяність, особистість, а в остаточному підсумку і саму людину. Усі що існували й існують моралі, на думку Ніцше, не просто несуть на собі печатку суспільства й умов його існування і виживання, але спрямовані, і це головне, на обґрунтування і виправдання володіння.

Концепція «надлюдини», що була сформульована в творчості німецького філософа Ф.Ніцше як мета, до якої повинна прагнути людина в своєму розвитку. Поняття надлюдини нечітке, проте такій людині в усіх випадках притаманні самодостатність і матеріалістичний погляд на світ. Ф.Ніцше говорить про надлюдину вперше у «Веселій науці», тема надлюдини є однією з центральних у філософській повісті «Так казав Заратустра».

Надлюдина, згідно з Ф.Ніцше, — це та істота, якою повинна стати людина. Для надлюдини людина так само нікчемна, як для людини — схожа на неї мавпа. Надлюдина ні від кого не залежна, вона цілком покладається на власні сили і тому

цілком відповідальна за свої вчинки. Вона ні на кого не покладає провини за власні невдачі, будь то людина чи надприродна істота, як-от Диявол. Так само надлюдина не покладає сподівань на когось інше — якщо вона вирішує чогось досягнути, то досягає цього самотужки.

Філософія Ніцше як філософія життя носить антропоморфний характер, повертаючи людину в природу й у теж самий час олюднюючи природу, наділяючи її антропоморфними рисами, і насамперед волею до влади. Принцип волі до влади основний динамічний принцип філософії Ф.Ніцше, що керує розвитком і людини, і світобудови.

Звідси життя є абсолютна реальність, і вона збагненна із себе самої. І людська душа, людський інтелект породжені життям і включені в неї. Тут можна вгледіти визначене біологізаторство, визначену редукцію духовного до біологічного. Але це тільки одна сторона Ніцшеанської філософії життя. Можна помітити й іншу сторону, зв'язану з постійним пошуком людьми своїх зв'язків з світостворенням. І визнання природності душі в житті, їхньої злитості зі світобудовою виглядає цілком логічним у контексті таких пошуків.

Тоді і божевілля філософії Ф.Ніцше з'являється не ірраціональним, а цілком природним у спробах, що починаються філософом, виявити визначальне в розвитку особистості через принцип волі до влади, керуючий світом і людиною, особливо якщо цей принцип тлумачити так само широко, як це робить Ф.Ніцше.

СВІТОГЛЯДНІ ПОСТУЛАТИ М.ГАЙДЕГЕРА

Маргарян А.Г., керівник доц. Борисова Т.В.

Український державний університет науки і технології.

Мартін Гайдеггер — один з найвпливовіших філософів ХХ століття, чия думка радикально змінила підходи до розуміння буття, людини і світу. Його філософія є невід'ємною частиною екзистенціалізму та феноменології, але водночас виступає як критика традиційних філософських підходів, що прагнули до абстрактного і метафізичного розуміння реальності. Гайдеггер ставить центральне питання філософії: «Що таке буття?», вважаючи, що лише глибоке усвідомлення цього питання дасть можливість зрозуміти не тільки природу світу, але й наше місце в ньому. Основні ідеї Гайдеггера ґрунтуються на розумінні того, що людина не може існувати в ізоляції від світу, але завжди перебуває в певному зв'язку з ним, з іншими людьми та з часом. Через поняття *Dasein* («буття-з-цим-світом») Гайдеггер показує людину як істоту, що визначає своє існування через взаємодію з навколишнім світом, не будучи від нього відокремленою. Гайдеггер розглядає світ не як статичний об'єкт, а як «відкриту» реальність, в якій людина завжди знаходиться у взаємодії з іншими людьми, речами та явищами. Світ для нього не є просто фізичним простором, який існує сам по собі. Він є умовою можливості для існування людини. Світ — це не щось пасивне, це динамічне середовище, в якому людина завжди «занурена». Істинне розуміння світу можливе через глибоке занурення в нього, а не через абстрактні теорії чи уявлення.

Гайдеггер вводить поняття *Dasein*, яке можна перекласти як «буття-з-цим-світом». Це центральне поняття його філософії, що описує людину як істоту, яка перебуває у світі не ізольовано, а взаємодіє з ним і визначає себе через ці взаємодії. Людина не є стороннім спостерігачем світу, а є його частиною, що постійно перебуває в контексті іншого, що визначає її буття. Світ для Гайдеггера — це не просто місце, де людина живе, а сфера, в якій вона розкриває своє існування. Гайдеггер стверджує, що світ — це місце, де людина не тільки існує, але й діє. Гайдеггер підкреслює, що сучасний світ, в якому панує технічне мислення і наукове осмислення реальності, має тенденцію до

«забуття буття». Людина все більше сприймає світ через призму технічних інструментів, які об'єктивують і редукують реальність до набору ресурсів і об'єктів для експлуатації. Це веде до відчуження людини від справжнього світу, в якому вона повинна бути «відкритою» і чутливою до глибини буття. Техніка, за Гайдеггером, стає новим способом сприйняття світу, що відсуває саму ідею «буття» як центрального питання філософії. Гайдеггер також підкреслює, що світ є місцем не тільки індивідуального буття, але й взаємодії з іншими людьми. Людина не існує у світі як окремий індивід, вона завжди знаходиться в контексті соціальних зв'язків. Інші люди для Гайдеггера — це не лише об'єкти, з якими ми вступаємо в стосунки, а частини того ж самого світу, що відкривається через взаємодію.

Гайдеггер розглядає свободу не як безмежну можливість вибору, а як здатність людини приймати рішення у межах власного буття. Свобода є не просто можливістю вибирати, а прийняттям відповідальності за своє існування. Людина здатна бути вільною лише тоді, коли вона розуміє свої обмеження і не намагається уникати важливих рішень, пов'язаних з її смертністю та автентичним буттям. Ця свобода не є відокремленою від інших, адже людина завжди живе у контексті інших людей і у світі, що визначає її можливості. Погляди Мартіна Гайдеггера на світ і людину значною мірою змінили розуміння буття в філософії XX століття. Для Гайдеггера світ і людина невід'ємно пов'язані, і ця взаємозалежність є основою його філософії. Людина не є ізольованим суб'єктом, а завжди перебуває в контексті світу, що навколо неї. Це дозволяє зрозуміти, що існування людини завжди залежить від того, як вона взаємодіє з навколишнім середовищем, іншими людьми та власним «буттям». Людина для Гайдеггера — це не просто індивідуум, а «буття-з-цим-світом», що означає її постійну присутність у світі, відкритість до нього і взаємодію з ним.

Однією з центральних тем філософії Гайдеггера є усвідомлення часу і смерті. Людина, як істота, обмежена часом, і саме усвідомлення цієї обмеженості відкриває можливість для автентичного існування. Усвідомлення своєї смертності дає людині змогу робити усвідомлені вибори, визначати свої пріоритети та бути справжньою в своїх вчинках, а не піддаватися лише зовнішнім впливам чи автоматичним соціальним ролям.

Також важливим аспектом філософії Гайдеггера є його розуміння свободи. Для нього свобода не є безмежним вибором, а здатністю брати на себе відповідальність за своє буття в межах власної обмеженості. Свобода людини реалізується через розуміння своєї смертності, через прийняття рішень, що відображають її справжню сутність, а не нав'язані соціальними чи технічними обставинами. Гайдеггер також застерігає від впливу техніки на людське існування, що може призвести до відчуження і втрати автентичності. Технічний прогрес, на його думку, замінює живу взаємодію з світом на механічне використання його елементів, зводячи людину до частини безликої системи.

Отже, погляди Гайдеггера пропонують радикально новий підхід до розуміння людини і її місця у світі. Вони вимагають від нас активного усвідомлення свого буття, своєї смертності та обмеженості часу. Лише через рефлексію і прийняття відповідальності за своє існування можна досягти автентичного життя. Ці ідеї залишають глибокий слід у філософії, пропонуючи альтернативний шлях для розуміння людини і її ролі в сучасному світі, де техніка і соціальні норми часто намагаються визначати її спосіб життя.

НЕОФРЕЙДИЗМ У ПОГЛЯДАХ А.ФРЕЙД, К.ЮНГА ТА Е.ФРОММА
Внуков О.О., керівник доц. Борисова Т.В.
Український державний університет науки і технології.

Неофрейдизм виник як продовження, адаптація та критика класичних психоаналітичних ідей, запропонованих Зигмундом Фрейдом. Даний напрямок характеризується розширенням і поглибленням психоаналітичних теорій з урахуванням соціокультурних, екзистенціальних і міжособистісних аспектів. У центрі уваги Неофрейдиста знаходиться адаптація індивіда до соціального оточення і взаємозв'язок між його внутрішнім світом і зовнішньою реальністю. Серед головних представників неофрейдизму варто виділити А.Фрейд, К. Юнга і Е. Фромма, які внесли значний внесок у розвиток психоаналітичної науки. А. Фрейд, донька Зигмунда Фрейда, розвивала його ідеї, приділяючи особливу увагу дитячому психоаналізу. Вона зосередилася на вивченні захисних механізмів, які людина використовує для підтримки психічної рівноваги. Її праця "Психологія Я і захисні механізми" (1936) стала важливою для розуміння ролі несвідомих процесів у формуванні особистості. Анна Фрейд розробила методи лікування дітей, беручи до уваги емоційний і когнітивний розвиток, а також вплив сімейного оточення. Її підхід підкреслює важливість гри і спостереження при роботі з дітьми, її методи стали основою сучасного дитячого психоаналізу. К. Юнг відійшов від класичного фрейдизму і розробив власну концепцію аналітичної психології. Центральним елементом його теорії було поняття колективного несвідомого-глибинного рівня психіки, спільного для всіх людей, наповненого архетипами. На думку Юнга, архетип-це універсальний символ, який з'являється в міфології, сновидіннях та мистецтві. Важливе місце в його теорії займають такі архетипи, як Тінь, Аніма/Анімус і Самість, які впливають на розвиток індивіда і інтеграцію особистості. Юнг також ввів поняття індивідуалізації, процесу, за допомогою якого людина досягає гармонії між свідомим і несвідомим. Е.Фромм поєднав психоаналіз із соціальною філософією, щоб підкреслити взаємозв'язок між індивідом та суспільством. Його роботи зосереджені на вивченні екзистенційних питань свободи, любові та відчуження. У книзі "Втеча від свободи" (1941) Фромм проаналізував, як людина реагує на виклики свободи в сучасному світі, часто уникаючи її через підпорядкування авторитету або конформізму. Він також розробив продуктивну та непродуктивну концепцію орієнтації особистості, підкреслюючи важливість самореалізації та любові як способу подолання відчуження. Фромм вважав, що психоаналіз повинен допомагати розуміти не тільки індивідуальні проблеми, а й соціальні явища. Неофрейдисти спиралися на ідеї Фрейда, але значно розширили їх. А. Фрейд зосередилася на механізмах захисту та лікування дітей, тоді як Юнг звернувся до глибин колективного несвідомого та архетипів. Фромм поєднав психоаналіз та соціальну філософію, досліджуючи проблеми свободи та відчуження. Їх ідеї різняться за акцентами: в той час як Анна Фрейд фокусується на процесах всередині психіки, Юнг і Фромм приділяють значну увагу зовнішнім факторам — культурі, суспільству і колективній психіці.

Неофрейдизм, як напрямок, збагатив психоаналітичну теорію, зробивши її більш універсальною і багатогранною. Ідеї Анни Фрейд, Карла Юнга і Еріха Фромма дозволили розширити розуміння людської психіки, її зв'язку з суспільством і культурою. Їх концепції залишаються актуальними й нині та є основою для подальших досліджень у галузі психології та соціальних наук.

ПОЛІТЕЇЗМ ЯК ОБРАЗ РІЗНОМАНІТТЯ У ФІЗИЦІ

Дударчик О. Є., керівник доц. Бескаравайний С. С.

Український державний університет науки і технологій

Подібне об'єднання тем пояснюється аналогією між єдністю монотеїзму, як релігійної концепції, та єдиного уявлення про влаштування всесвіту, що базується на ідеї єдиного бога.

Так, в історії науки відомо скоріше протистояння геліоцентричної та геоцентричної систем світу. Але це були витрати наукової революції, коли крізь структуровану схоластичну картину світу пробивалися несподівані наукові факти.

В еволюції науково-філософських уявлень XVII-го століття можна виділити кілька векторів або етапів.

Ф. Бекон – незалежно від релігійних переконань цього мислителя – у своїй філософії був послідовним політеїстом. Образи язичницьких релігій, у тому строкатому розмаїтті, стали йому інструментом у пізнанні навколишнього світу. Крім того, він не створив цілісного уявлення про влаштування всесвіту або хоча б цілісної системи фізичних законів. Експериментальний метод пошуку та найширший набір асоціацій, часом політеїстичних. Тобто, у кожній стихії можуть бути свої закони, там мешкають ніби свої окремі духи.

Для Р. Декарта та Б. Спінози таких питань не виникало. Світ створений єдиним богом-творцем, у ньому панують єдині закони, причому Б. Спіноза перейшов від картезіанського дуалізму до монізму – і тим самим завершив образ тотожності фізичного і теологічного: у картині світу голландського філософа не залишилося місця навіть сатані. Проте, практичне застосування філософії Б. Спінози – скоріше моральне, ніж технічне.

І. Ньютона можливо назвати монотеїстом багато в чому тому, що створена ним картина фізики є цілісною, не допускає існування «прихованих сил», має на увазі єдиний акт творіння. Особисті релігійні пошуки І. Ньютона в цьому сенсі не мають жодного значення і є лише моральним тлумаченням біблійних сюжетів.

Наукова революція початку XX-го століття принципово не змінила ситуацію ототожнення єдиного світу і якогось вищого суб'єкта насамперед тому, що світ так само мислився єдиним, цілісним. Закони квантової механіки лише доповнювали класичну механіку.

Але створення віртуальності - в якій люди можуть спочатку існувати годинами, а потім і вести там соціально значущу діяльність, заробляти гроші - відкрило шлях до ренесансу політеїзму. Комп'ютери, які забезпечують можливість існування віртуальності працюють за фізичними законами, але віртуальність може бути як завгодно суб'єктивна. Концепції паралельних світів, можливих ліній розвитку нашого власного світу порушують питання про відсутність єдиного задуму у творенні цього світу.

Чи це означає, що повернення політеїзму в релігійному мисленні неминуче?

Ні. Монотеїзм свого часу подолав різне розуміння людиною суші та моря, тому Зевс та Посейдон злилися в образі єдиної вищої істоти.

Можливість ренесансу політеїзму визначається тим, наскільки суспільство засвоюватиме єдність віртуально-реального, наскільки зможе прийняти цю єдність у своїй практичній діяльності.

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА В УКРАЇНІ. ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ

Брюховецька О.О., керівник доц. Савченко С.В.

Український державний університет науки і технологій

Наприкінці XIX століття цензура в українських бібліотеках була частиною загальної імперської політики Російської імперії, спрямованої на придушення української культури та мови. Після Валуєвського циркуляра (1863) та Емського указу (1876) з бібліотек вилучалися та заборонялися книжки українською мовою, особливо історичні та художні твори, які могли сприяти розвитку національної самосвідомості. Це обмежувало доступ до української літератури та штучно стримувало розвиток національної ідентичності.

У 1930-ті роки в українських бібліотеках проводилася жорстка цензура, спрямована на вилучення та знищення літератури, яка не відповідала ідеології радянської влади. Під репресії потрапляли твори українських письменників, релігійні книжки, праці, пов'язані з національною історією та культурою, а також іноземна література, визнана «буржуазною» або «ворожою». Цей процес був частиною загальної політики сталінізації та боротьби з «націоналізмом», що призвело до значного збідніння бібліотечних фондів та обмеження інтелектуальної свободи.

У 1940-ті роки в українських бібліотеках проводилася жорстка цензура, спрямована на вилучення «ідеологічно шкідливої» літератури, включно з дореволюційними, націоналістичними, релігійними та західними виданнями. Радянська влада прагнула контролювати доступ до інформації, замінюючи заборонені книжки творами, що відповідали комуністичній ідеології. Особливо активна кампанія з чищення бібліотечних фондів розгорнулася після Другої світової війни, коли репресії проти української інтелігенції посилювалися.

У 1950-60-ті роки в українських бібліотеках діяла суворая цензура, зумовлена політикою радянської держави. З бібліотечних фондів вилучалися твори, що не відповідали ідеологічним нормам: праці репресованих авторів, націоналістична та релігійна література, західні книжки. Контроль за читанням посилювався, а доступ до певних видань обмежувався спецховищем. Така цензура була частиною загальної радянської політики з формування «правильного» світогляду громадян.

У 1970-80-ті роки в українських бібліотеках діяла суворая цензура, спрямована на контроль ідеологічного змісту літератури. Заборонялися книжки, що критикують радянську владу, твори українських дисидентів та емігрантів, а також зарубіжні видання, що не відповідають офіційній лінії КПРС. З бібліотек вилучали «ідеологічно шкідливі» книжки, а доступ до спеціальних фондів з обмеженими виданнями був можливий тільки за дозволом. Цензура сприяла формуванню офіційного радянського дискурсу та придушенню національної самосвідомості.

У 1990-ті роки в Україні відбувався поступовий демонтаж радянської цензурної системи, що позначилося і на бібліотеках. У цей період почалося звільнення книгофондів від ідеологічно зарядженої літератури, пов'язаної з комуністичною пропагандою, і поява заборонених раніше українських авторів.

У 2000-ті роки в українських бібліотеках не було централізованої цензури, проте відбувалася переоцінка книжкового фонду в контексті декомунізації та національної політики. Застарілі радянські видання поступово вилучалися, а нові надходження орієнтувалися на україномовну літературу.

МЕТОДОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Василенко В.О., керівник: доц. Прокоф'єва К.А.

Український державний університет науки і технологій

У сучасному інформаційному суспільстві цифровізація процесів створення, зберігання та обробки документів набуває все більшого значення. Електронні документи стали невід'ємною частиною як діловодства, так і повсякденного життя, що вимагає розробки та впровадження ефективних методологій їх обробки. Створення електронних документів вимагає відповідності міжнародним та національним стандартам, зокрема ISO 15489-1:2016 (Управління документами) та ISO 30300:2020 (Системи управління документами). Одним із ключових аспектів є забезпечення автентичності, цілісності, доступності та конфіденційності документа.

Використання цифрових підписів та шифрування є важливими методами забезпечення безпеки електронних документів на етапі їх створення. Збереження електронних документів передбачає використання хмарних технологій, електронних архівів та систем управління документами (СЕД). Основними завданнями є забезпечення довгострокової доступності та збереження юридичної сили документів.

Крім того, важливо враховувати проблеми форматної сумісності та міграції даних, оскільки технології швидко змінюються, і електронні формати можуть застаріти. У контексті цифрової епохи виклики для збереження електронних документів включають кібербезпеку, ризики втрати даних через апаратні або програмні збої, а також необхідність забезпечення конфіденційності інформації. Створення резервних копій і впровадження регулярного оновлення технологій є обов'язковими умовами для уникнення втрати інформації.

Отже, методологія створення та збереження електронних документів має базуватись на комплексному підході, який охоплює стандартизацію, безпеку та довготривалу доступність, що є ключовими аспектами успішного управління інформацією в умовах цифрової трансформації.

АРХІВНА ЕВРИСТИКА: ВАЖЛИВІСТЬ ПОШУКУ ТА ВІДКРИТТЯ

Костін В.С., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки та технологій

Архівна евристика є важливим напрямком, який досліджує методи пошуку та виявлення документної інформації в архівах. Це надзвичайно корисно для ефективного використання архівних ресурсів. Основні завдання, які стоять перед архівною евристикою, полягають у пошуку документів для наукових досліджень та установ.

Культура інформаційного пошуку є ключовою, оскільки вимагає знань про історію фондоутворювачів та принципи організації архівів. Я вважаю, що наявність цих знань допомагає вийти на потрібні документи. Пошук документів можна розділити на кілька етапів: від встановлення фондоутворювачів до конкретних документів. Цей процес, як я вважаю, має як творчий, так і технічний аспект, оскільки потрібно не лише знайти інформацію, а й вміти встановлювати зв'язки між різними фактами.

Перехресний пошук, який об'єднує різні підходи, також є корисним інструментом для дослідників. Завдяки цьому методу можна значно підвищити ефективність пошуку. Звісно, існують певні бар'єри, такі як недостатня комп'ютеризація архівів і мовні труднощі, особливо якщо документи зберігаються різними мовами. Ці труднощі можуть ускладнити процес, але їх можна подолати за допомогою відповідних знань і ресурсів.

Нарешті, принцип безкоштовного доступу до архівів, на мій погляд, є важливим аспектом, який забезпечує відкритість інформації. Проте я також розумію, що платні послуги за додаткові запити можуть бути необхідними для підтримки архівних установ.

ДОКУМЕНТ ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДВИГУН СМИСЛОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ
Логачов Я.В., керівник проф. Михайлюк О.В.
Український державний університет науки і технологій

Там де існує людство, там вирує бурхливий, інформаційний потік, сяючий усіма барвами думок та поглядів, ідей та бажань, прагнення та прийняття. Але без суспільного аналізу це лише шумна річка, без форми та структури – її доля стати сухим руслом, а без якісного та кількісного поширення – бути краплями, смак яких залишиться обраним. Саме тому документи є лакмусом рівня суспільної свідомості, за яким можна побачити, чи працює створена система документообігу заради стимуляції розвитку людства, чи навпаки, є бюрократичним гальмом до нових його досягнень, та чи сформовані документи для майстерної передачі інформаційних об'ємів, або ж майстерність зводиться лише до формули формалізованого відношення. Такий вплив диктується різноаспектною природою документа, тобто великою кількістю функцій, які можуть бути зашифровані у його існування, причому деякі з них можуть бути незрозумілими для отримувачів, а деякі – не прогнозованими навіть відправниками.

Одна з базових функцій документу є інформаційна, яка є відносним фундаментом його створення. Цілі та мотиви можуть різнитися, а результат може бути діаметрально протилежним бажаному, але документ являє собою акт умовної матеріалізації інформації, якою б вона не була, а ось функція – є передача деякого, але певного її набору.

Передача інформації є вектором, а смислове наповнення цього руху відіграють дві наступні функції. Комунікативна функція документа полягає у підтримці соціального діалогу, з метою впливати на порядок та організацію інформаційних зв'язків. Культурна функція виконується накопиченням інтелектуального, морального, традиційного та культурного потенціалу суспільства, закріпленням існуючих знань людства, та передачею цих наборів майбутнім поколінням, з метою їх постійного розвитку.

Окрім трьох, фундаментальних «китів», які зумовлюють необхідність документа, як базової одиниці розвитку людства, існує великий спектр прикладних функцій, які відіграють вже більш конкретну роль у прогресі людства та у взаємовідносинах у суспільстві. Можливість акумулювати та передавати інформацію, з постійним розвитком якості цих напрямків, формується завдяки навчальній функції документа. З іншого боку – трансформація цієї, накопиченої сторіччями інформації у безпосередні знання нових суб'єктів – існує завдяки пізнавальній функції документа. Створення будь-якої організації або структури, від маленького бізнесу до великої держави спирається на управлінську, правову та облікову функції документа, які регламентують, затверджують та удосконалюють рамки взаємодії як у внутрішній системі, так і по відношенню до системи зовнішньої. Документ відіграє велику роль і у внутрішньому світі індивідуума, виконуючі ідеологічну та естетичну функції, формування та розвиток ідей, поглядів, сприйняття оточуючої дійсності, він стає відправною точкою, буфером та підтвердженням матеріальних проявів під час реалізації духовних прагнень людини.

Таким чином, документ не просто є частиною усіх сфер людської діяльності, а є двигуном, за рахунок роботи якого людство розвивається в усіх сферах свого існування.

ТИПИ ІСТОРІОПИСАННЯ: ТРАДИЦІЙНИЙ ТА НОВИЙ

Логачов Я.В., керівник доц. Савченко С.В.

Український державний університет науки та технологій

Підхід до історіописання є вкрай важливим у сучасному світі, де інформація поширюється з величезною швидкістю через медіа, блоги та соцмережі. Геродот, один із перших істориків, визначав історію як засіб збереження пам'яті, навчання, розваги та мотивації до дій. Цей погляд на історію як на багатофункціональну дисципліну залишається актуальним і сьогодні.

Традиційна історіографія часто зосереджується на політиці, війнах і релігії, що дає вузьке бачення історичних процесів. Проте, «нова історія», яку пропагує Пітер Берк, аналізує культурні, соціальні та психологічні фактори, що впливають на події. Цей підхід дозволяє отримати більш всебічне розуміння історичних процесів, вивчаючи не лише факти, а й причини, мотиви, наслідки.

Політичні еліти часто використовують історію як інструмент влади та пропаганди, формуючи офіційне трактування подій, спрощуючи або викривлюючи їхню суть. Тому важливо аналізувати роль звичайних людей, соціальних трендів, культурних змін, щоб уникнути політичних маніпуляцій та історичних помилок.

Підхід «нової історії» дозволяє створити більш об'єктивне бачення історії, враховуючи багатовимірність процесів та ролі різних акторів. Це означає, що історичні події варто вивчати через їхні причинно-слідчі зв'язки, а не лише як набір фактів. Глибокий аналіз допомагає уникнути спрощення або викривлення історії, що може бути використано як засіб політичного тиску.

У висновку, пріоритетним має бути підхід «нової історії», який враховує багатовимірність процесів та ролі різних акторів. Це дозволяє створити більш об'єктивне бачення історії та запобігти використанню її як засобу політичного тиску. Таким чином, історія може бути не лише засобом збереження пам'яті, навчання, розваги та мотивації до дій, але й інструментом для формування критичного мислення та розуміння складності історичних процесів.

ВИВЧЕННЯ СТАРОДАВНІХ ЗНАКІВ

Миргородська А.с., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки та технологій

Вивченням стародавніх знаків займається спеціальна дисципліна – палеографія (від грец. *palaios* – давній, *що має відношення до доісторичної епохи* + грец. *grapho* – пишу). Вона досліджує зовнішні ознаки рукописних джерел – матеріальний носій, чорнила, фарби, художні прикраси, палітурку, водяні знаки, змінність літер за епохами та країнами – у їх історичному розвитку. Таким чином уточнюють час та місце написання документа, його справжність, авторство тощо.

Особливості письма полягають у графічних формах знаків і літер, пропорціях та конфігураціях їхніх складових частин, шрифтах. Значення мають також місце і частота вживання окремих літер, види скорочень тощо. Також ця наука займається вивченням систем тайнопису (криптографії). Палеографія допомагає правильному прочитанню текстів, встановленню часу, місця створення й авторства недатованих, нелокалізованих та анонімних пам'яток, виявленню підробок, підтвердженню автентичності текстів. У поле зору палеографії потрапляють системи літочислення, а також предмети, пов'язані з письмом: матеріали, на які нанесено текст, зокрема, пергамент, тканини, береста, папір і філіграні на ньому; знаряддя писання; барвники, чорнила, за допомогою яких написано чи оздоблено текст; форми оправ книжок.

Крім власне палеографічних методів і прийомів дослідження (аналіз особливостей літер) тут застосовуються методи й прийоми дослідження інших дисциплін і наук: лінгвістики тексту (аналіз орфографії, мови); мистецтвознавства (вивчення орнаментів, мініатюр); фізики й хімії (датування органічних матеріалів для письма за допомогою радіоактивних ізотопів, аналіз складу чорнила й фарб, використання різного проміння для читання вицвілих текстів або їх частин).

Як окрема дисципліна палеографія виникла в Європі у XVIII столітті. Уперше цей термін увів у вжиток французький учений Б. Монфокон (1655-1741), який виділив її з дипломатики (історична дисципліна, що вивчає форми, автентичність, юридичну достовірність історичних документів). Формування палеографії в Україні відбувалося у XIX столітті. Велике значення мали у цьому праці І. Каманіна (1850-1921) та інших вчених-істориків. Особливого розвитку вона набула в наш час, що сприяло виданню пам'яток української мови, літератури, історії.

PR-ТЕХНОЛОГІЇ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Мірошниченко В.С., керівник доц. Савченко С.В.

Український державний університет науки і технологій

PR-технології є комплексом методів і прийомів, спрямованих на формування позитивного іміджу та репутації компанії, особи або бренду. Основні цілі PR включають підвищення впізнаваності, управління репутацією, встановлення довіри між брендом та аудиторією, а також формування позитивного громадського сприйняття.

Актуальність дослідження PR-технологій зумовлена їхнім зростаючим впливом на формування громадської думки в умовах інформаційного суспільства, а також необхідністю систематизації знань про інструменти комунікації в сучасній PR-практиці.

Для досягнення стратегічних цілей PR-фахівці використовують різноманітні інструменти: прес-релізи та медіа-зв'язки, соціальні мережі та digital PR, івенти та публічні виступи. Антикризисний PR набуває критичного значення для мінімізації негативних наслідків у проблемних ситуаціях.

У контексті професійної етики важливо диференціювати етичні та неетичні PR-практики. Маніпулятивні технології, зокрема чорний PR, інформаційні «вкиди» та фейкові новини, становлять загрозу для репутації та суспільної довіри.

PR має визначальний вплив на формування громадської думки, впливаючи як на електоральну поведінку, так і на споживчий вибір. У політичній сфері PR-технології застосовуються для конструювання позитивного іміджу кандидатів, а в бізнесі сприяють просуванню товарів і послуг.

Сучасні тенденції в PR характеризуються персоналізацією комунікацій, використанням штучного інтелекту та інтеграцією з маркетинговими стратегіями. Принципова відмінність між PR і рекламою полягає в цільових орієнтирах: PR зосереджується на довгостроковому формуванні репутації, тоді як реклама стимулює продажі з короткостроковим ефектом.

Виокремлюють декілька типів PR: внутрішній, зовнішній, політичний та соціальний. PR-менеджер виконує ключову функцію у забезпеченні ефективних комунікацій, управлінні кризовими ситуаціями та взаємодії з медіа.

Кризисний PR включає розробку превентивних планів, оперативне реагування на інциденти та ефективне управління інформаційними потоками. Соціальні медіа стали вагомим каналом для PR-комунікацій, який включає контент-маркетинг, співпрацю з інфлюенсерами та управління онлайн-репутацією.

Етичні стандарти формують основу для професійної PR-діяльності. Принципи прозорості, достовірності інформації та соціальної відповідальності мають визначати поведінку кожного PR-фахівця. Глобалізаційні процеси зумовлюють необхідність адаптації комунікаційних стратегій до різноманітних культурних контекстів.

Оцінка ефективності PR-кампаній має критичне значення для аналізу їхнього впливу. Комплексний аналіз показників охоплення, залученості аудиторії та медіа-індексів дозволяє оцінити результативність PR-діяльності та впровадити необхідні коригувальні заходи.

Підсумовуючи, ефективне застосування PR-технологій у сучасному інформаційному середовищі вимагає комплексного підходу, який поєднує стратегічне планування, оперативне реагування на зміни, адаптивність до нових комунікаційних каналів та дотримання етичних стандартів. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методології оцінки ефективності PR-кампаній в умовах мультиканальної комунікації та аналізі трансформації PR під впливом технологічних інновацій.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АРХІВІВ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ ТА КРОКИ ДО МАЙБУТНЬОГО

П'ятак О.С., керівник доц. Савченко С.В.

Український державний університет науки та технологій

Цифровізація архівів України перебуває на початковій стадії. Основні виклики які вона має пере собою це недостатнє фінансування, застаріле обладнання, брак кваліфікованих кадрів та відсутність чіткого законодавства. Для прискорення процесу варто залучити міжнародний досвід (Естонія, США), збільшити інвестиції, удосконалити законодавчу базу та розвивати партнерство. Це дозволить покращити доступ до інформації, підвищити культурний та освітній рівень населення й зміцнити державу загалом. Значною мірою міжнародний досвід можна трактувати та вивчати як наративи для України та створення її плану прогресивно розвинутої країни у сфері оцифрування документів, що підвищить її статус на міжнародній арені та дозволить створювати вигідні союзи. Країни Європи та світу демонструють успішні моделі цифровізації. Наприклад, у Франції створено платформу «Europeana», яка надає доступ до мільйонів цифрових архівів, а в США програма «Digital Public Library of America» об'єднала зусилля бібліотек, музеїв та архівів для спільного зберігання даних.

Особливо цікавим є досвід Естонії, яка, будучи піонером електронного уряду, зробила усі архівні дані доступними он лайн. Це не тільки покращило прозорість урядових процесів, але й сприяло розвитку дослідницької діяльності. Україна може врахувати ці приклади, адаптуючи їх до власних потреб та реалій.

Попри виклики та темну сторону, в Україні існують приклади успішної цифровізації. Проєкт «Електронний архів українського визвольного руху» є одним із таких. Завдяки цьому архіву дослідники мають змогу працювати з документами, що стосуються УПА, не виходячи з дому, що в наш час надає ще і можливість поглибитись в історію, зрозуміти перебіг подій, знайти точку відліку певних подій.

Після довгої рефлексії нашого документознавства в цілому, можна виділити певні шляхи вдосконалення, які в теорії мають спрацювати і нам лише залишається вірити, що теоретичний аспект в кінцевому результаті залишиться по той бік рубікону старої епохи документування та буде його задіяно на практиці в преспективі недалекого майбутнього з користю для усього українського інформаційно-документного простору. Першим шляхом має бути збільшення інвестицій. Державі необхідно залучати більше ресурсів для забезпечення фінансування архівної сфери. Головним важелем має бути

освіта і підготовка кадрів, запровадження навчальних програм для спеціалістів із цифровізації архівів.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ДОКУМЕНТУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Рахманова Г.М., керівник доц. Прокоф'єва К.А.

Український державний університет науки і технологій

Технічні засоби документування (ТЗД) покликані інтенсифікувати та оптимізувати процес пізнання. Вони є комплексом техніко-технологічних пристроїв та відповідних методик використання останніх. Серед ТЗД: мультимедійні проекції, звукотехнічні засоби, графопроєктори, інтерактивні дошки, комп'ютерно-програмні засоби інтенсивного вивчення інформації, комп'ютеризовані лінгафонні комплекси, перспективні технології документування через Інтернет (в т.ч. дистанційного документування) тощо. Покращення процесів пізнання за допомогою ТЗД відбувається шляхом активізації, перш за все, візуальної форми подачі інформації.

Процес документування з комплексним інформаційним впливом став можливим з впровадженням в нього новітніх інформаційних технологій. Інформаційні процеси, що лежать в основі документування, – багатогранні. Однак принципова схема будь-якого інформаційного впливу включає в себе як обов'язкові елементи джерело інформації, її приймача і канал зв'язку між ними.

Застосування будь-яких засобів сприйняття інформації (приладів, обладнання, технічних засобів тощо) тільки розширює можливості нашого сприйняття інформації, вмінь та навиків в процесі документування. Також ТЗД у процесі документування дозволяє використовувати інформацію як зорову опору, що допомагає найбільш повно засвоювати її. Важливо, щоб демонстрація дидактичних матеріалів органічно поєднувалась з їх поясненням, щоб вона стала інформаційним аргументом. Застосування ТЗД може здійснюватись також з метою актуалізації опорних знань та документаційно-пізнавальної інформації.

Сьогодні процес документування може бути забезпечений цілою ланкою технічних засобів, які мають різні технічні характеристики, різну ефективність впливу на аудиторію, різні методики застосування. Є чинник, який перешкоджає широкому впровадженню в управлінську практику технічних засобів документування. Це недостатня підготовленість управлінського складу до роботи із сучасними мультимедійними та комп'ютеризованими технічними засобами документування. Також не має глибоко продуманої методики застосування ТЗД.

Сучасні технічні засоби документування надають небачені раніше технічні можливості. Однак ефективне використання цих коштовних пристроїв можливе лише за наявності відповідного дидактичного забезпечення. ТЗД дозволяють комп'ютеризувати частково чи повністю процес вивчення та отримання інформації, використовуючи інтернет-технології.

Фактично мова йде про нову модель системи передачі-отримання інформації, основаної, на відміну від систем традиційних, на зовсім інших психологічних і управлінських аспектах. Інформаційний донор (якщо терміна не існує, то ми його пропонуємо) стає не наставником, а навігатором у світі інформації, що передбачає набагато більшу самостійність слухачів у пошуках і засвоєнні нової інформації. Таким чином досягається високий рівень інтенсифікації документних процесів.

ДОКУМЕНТ В ДІЛОВОДСТВІ ТА АРХІВНІЙ СПРАВІ: КОМУНІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Свет С.О., керівник проф. Михайлюк О.В.

Український державний університет науки і технологій

З 1 жовтня 2020 року в діловодстві набули чинності нові правила зберігання документів, зокрема електронних. Електронний документообіг є важливою частиною інформаційної діяльності сучасних організацій, що включає й організацію електронного архіву. Перехід від паперового до електронного документообігу характеризується «гібридним» періодом, під час якого поєднуються обидва формати.

Організація документообігу, діловодства та архівного зберігання документа є важливими компонентами життєвого циклу документа. Вона передбачає взаємодію між чинними документами та тими, що втратили актуальність, але залишаються інформативними. Серед основних елементів документної комунікації – правове регулювання, організація служби діловодства, контроль за документообігом, створення архівів та вимоги до електронних документів.

Інформаційно-комунікаційний підхід у дослідженні документної діяльності дозволяє аналізувати її як науковий феномен у часово-просторовому вимірі. Він дає змогу виявити цифрові особливості комунікаційних характеристик документа та етапи його життєвого циклу. Такий підхід сприяє комплексному дослідженню та ефективному управлінню документно-інформаційною діяльністю в умовах цифровізації.

Зміни в процесі переходу на електронні документи впливають на комунікаційні аспекти роботи з інформацією. Для забезпечення ефективності інформаційної діяльності в умовах цифровізації потрібні наукові дослідження та узагальнення ключових понять у сфері цифрового документознавства.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ БІБЛІОТЕЧНИЙ ФОНД

Сєкарева Ю.С., керівник доц. Прокоф'єва К.А.

Український державний університет науки і технологій

Бібліотечний фонд – це систематизована сукупність документів, сформована відповідно до завдань і функцій бібліотеки з метою громадського використання та зберігання. Бібліотечний фонд є базовим елементом бібліотечного соціального інституту і має складну структуру і функціональну систему, елементи якої тісно взаємопов'язані між собою. Основними етапами формування бібліотечного фонду є моделювання, комплектування, відбір документів, бібліотечна обробка та розміщення, розстановка, облік, зберігання, вилучення та управління.

Основними функціями які виконує бібліотечний фонд є:

- гомеостазна, яка полягає у прагненні самозбереження документів;
- організаційна полягає у всебічному впорядкуванні фонду;
- історична – бібліотечний фонд виконує функцію колективної пам'яті, яка доступна всьому населенню країни;
- базисна – фонд бібліотеки слугує її основою. Оскільки без існування бібліотечного фонду існування бібліотеки неможливе, а фонд своїм складом впливає на всі підсистеми бібліотеки.

Універсальні бібліотеки – це найбільші, найголовніші бібліотеки певної території. Вони як правило створюються за адміністративно-територіальною ознакою і обслуговують інформаційні потреби населення цього регіону. Фонд таких бібліотек включає літературу з усіх предметів, щоб задовольнити запити читачів. Але склад

кожної універсальної бібліотеки неоднозначний і тематично спеціалізується з урахуванням умов і наявних у регіоні бібліотек інших видів і типів. Тому фонд таких бібліотек комплектується тими галузями знань, які будуть системно доцільними у реалізації функцій такої бібліотеки.

Спеціальними фондами володіють спеціальні, ділові, бізнес-бібліотеки та інші. На спеціалізацію таких бібліотек впливають: тематика та галузі знань фонду, види документів, які знаходяться у бібліотеці, цільова аудиторія. Проте це не означає, що такі бібліотеки складаються тільки з документів спеціального призначення. Зазвичай фонд такої бібліотеки складається з документів основного профілю галузі або виду документа й допоміжної літератури.

Наприклад, до фонду бібліотек для сліпих включені не тільки книги написані шрифтом Брайля, звукові диски, магнітофонні записи. Фонд такої бібліотеки може бути універсальним чи спеціалізованим, за видом документів.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ДОКУМЕНТООБІГУ В СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Тудовші А.О., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки і технологій

В умовах цифрової трансформації автоматизація документообігу стає необхідністю для організацій, які прагнуть оптимізувати свої бізнес-процеси. Швидкий розвиток інформаційних технологій забезпечує нові можливості для обробки, зберігання та передачі документів, що сприяє підвищенню ефективності управління інформацією.

У сучасному світі, коли обсяг документів постійно зростає, автоматизація документообігу стає важливою умовою для ефективної роботи організацій. Використання інформаційних систем для управління документами дозволяє суттєво зменшити час на обробку та пошук інформації, а також підвищити точність і безпеку даних.

Впровадження систем електронного документообігу (СЕД) складається з декількох ключових етапів: аналізу потреб організації, вибору програмного забезпечення, навчання персоналу та адаптації до нових технологій. Особливу увагу слід приділяти інтеграції СЕД з іншими інформаційними системами організації.

Серед головних переваг автоматизації документообігу – економія часу, зменшення людського фактора в помилках, підвищення рівня прозорості та контрольованості процесів, а також зменшення витрат на паперові носії.

Незважаючи на значні переваги, впровадження автоматизованих систем документообігу може стикатися з певними проблемами, такими як опір персоналу новим технологіям, висока вартість впровадження та питання кібербезпеки.

Автоматизація документообігу відкриває перед сучасними організаціями нові можливості для оптимізації внутрішніх процесів і підвищення їх ефективності. Незважаючи на можливі труднощі та ризики, перехід до цифрових рішень є важливим кроком до розвитку та успішної конкуренції на ринку.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕМФАТИЧНИХ ЗАПЕРЕЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ

Камінська Є.С, керівник доц. Абрамова О.В.

Український державний університет науки і технологій

Переклад емпатичних речень має певну специфіку, оскільки в цьому випадку необхідно не лише враховувати точність та адекватність передачі змісту, але й звернути увагу на відтворення у мові перекладу емоційності та експресивності подібних синтаксичних конструкцій. У «Літературознавчому словнику-довіднику» емпіза визначається як одна з риторичних фігур, яка полягає в інтонаційному окресленні певного вислову, що надає останньому особливої експресії. Це зазвичай досягається за допомогою різноманітних стилістичних та синтаксичних засобів.

До емпатичних заперечних речень відносяться, наприклад, речення з подвійним запереченням. Як зазначає український мовознавець Н.Д. Донець, в англійській мові подекуди зустрічається особлива емпатична структурна форма ствердження за допомогою двох заперечень: заперечної частки “not” та негативного прикметника. При перекладі подібні речення стають стверджувальними, а частка not перекладається як “доволі”, “досить”, “чимало”, “вельми”, “дуже”, “надто”, “цілком”, “сповна”, “зовсім”. В.І. Карабан розподіляє емпатичні речення з подвійним запереченням на три основні групи: 1) «do not + семантичне заперечення»; 2) «not + слово із заперечним афіксом»; 3) «заперечувальний сполучник (unless, until тощо) + (do) not».

Як відомо, емпатичними також називають синтаксичні конструкції з інверсією. Серед заперечних конструкцій до таких можна віднести речення зі словами “never”, “neither”, “nor”, “not only”, які розташовуються на початку речення та викликають інверсію.

ПРО ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ОЗНАЧЕНЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТАХ

Куйбишева Е.Д., керівник доц. Шаркова Н.Ф.

Український державний університет науки і технологій

Однією з особливостей англійських технічних текстів є використання словосполучень з великою кількістю означень. Для фахівців переклад таких словосполучень виявляє певні труднощі, оскільки в них дуже часто використовуються іменники, які виконують функцію означень. Тут важливо визначити так зване «ядро», тобто означувальне слово в словосполученні, а потім всі слова, які його описують. Додаткові труднощі виникають ще й тому, що в англійському реченні маємо як правосторонні, так і лівосторонні означення. При цьому вони можуть зустрічатися в одному словосполученні. Одним із методів визначення кордонів словосполучення є наявність артиклів, які відносяться до іменника-«ядра», але використовуються перед першим елементом словосполучення. У функції означень можуть вживатись такі види іменників: 1) у загальному відмінку з “of”; 2) у присвійному відмінку; 3) у загальному відмінку без прийменника. В якості означень можуть вживатись інфінітивні конструкції. Вони, як правило, є правосторонніми. Наприклад: *there is one further problem to be resolved* – є ще одна проблема, яку слід вирішити. Герундій також може виступати в англійському реченні лівостороннім або правостороннім означенням. Наприклад: *plans for continuing the research* – плани стосовно продовження дослідження, або *computing machine* - обчислювальна машина. Функцію означень також виконують дієприкметники I та II типів. Наприклад: *this latter approach uses the data to*

evaluate the theory *being proposed* – у цьому останньому підході використовуються дані для оцінки *запропонованої теорії*; this formulation omits some of the *detailed* restrictions *discussed above* – у цьому формулюванні випущено деякі *докладно викладені та обговорені вище* обмеження.

Таким чином, для здійснення якісного перекладу технічних англomовних текстів важливими вміннями для перекладача є: 1) сегментування англійського речення на одиниці перекладу; 2) визначення частин мови в реченні; 3) володіння термінологією у своїй галузі науки.

РОЛЬ ЕКСПРЕСИВНОЇ ФУНКЦІЇ МОВИ В КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Лісничка А.О. керівник ст. викл. Піддубна Л.М.

Український державний університет науки і технологій

Експресивність є однією з характерних особливостей живої розмовної мови. Підходячи до оцінки експресивних одиниць з погляду їхньої суттєвості, а також їхньої значущості в системі мови, потрібно мати на увазі не сучасну мову взагалі, а її певний, конкретний функціональний різновид, або функціонально-стильову підсистему. За такого підходу виявляється, що для одних різновидів або підсистем такі одиниці справді несуттєві, не типові, функціонально невинновдані, наприклад, для офіційно-ділового наукового мовлення, тоді як для інших, навпаки, функціонально значущі, наприклад, для публіцистичного та художнього мовлення. Дуже важливими вони є для розмовного мовлення в різних його різновидах: літературно-розмовному, просторічному, діалектному.

Розмовна мова за самою своєю природою передбачає вираження суб'єктивного ставлення до предмета, ситуації мовлення. Розмовна мова - це сфера, де найбільшою мірою виражається емоційне, індивідуальне, експресивне. Роль суб'єктивних, емоційних, оціночних моментів тут надзвичайно велика. Розмовне мовлення має у своєму арсеналі багатющі засоби й можливості для реалізації експресивної функції.

Експресивні лексичні одиниці реалізуються в мовленні, в конкретних висловлюваннях, через комунікативну функцію мови. Основна маса експресивних засобів - лексичних, фразеологічних, прислів'їв та приказок тощо, які слугують цілям вираження суб'єктивної модальності - зосереджена саме в розмовній мові. У будь-яких мовленнєвих ситуаціях неодмінною ознакою мовлення є його суб'єктивне забарвлення, можливість експліцитного вираження ставлення мовця до того, що повідомляється.

Експресивний лексичний фонд класифікується за такими розрядами:

1) назви почуттів, емоцій, переживань почуттів, що визначаються як слова з емоційним значенням (любов, радість, смуток, ненависть, огида тощо);

2) слова, що об'єктивують оцінку (хороший, добрий, добрий, поганий, злий, сміливий, безстрашний тощо);

3) слова-інтенсиви (підсилювачі), що позначають високий (дуже високий/найвищий) ступінь ознаки предмета, явища, дії, стану, іншої ознаки (злива, убогість, лють, регіт тощо).

Слова, що називають почуття і стани не виражають, а називають або певні почуття, або переживання, а отже, виконують тільки номінативну функцію. Лексичні значення таких слів мають донативно - сигніфікативний характер, а самі «емоції» входять до їх денотативного змісту.

Як мовні знаки слова - назви почуттів репрезентують у конкретному мовленнєвому акті емоції як явища, що є об'єктивно даними, і не виражають суб'єктивного ставлення мовця. Розподіл емоцій на позитивні й негативні належить до

рівня позамовної дійсності: кохання, радість, ніжність, захоплення тощо - історично сформовані позитивні з погляду соціального колективу почуття, а ненависть, гнів, презирство тощо - негативні, але слова, що їх називають, не є ані позитивними, ані негативними - вони емоційно нейтральні, а відтак, неекспресивні в системі мови. Тут має місце випадок, коли позначувані предмети і явища немов би кидають на значення слова тінь тієї якісної оцінки або естетичного й емоційного ставлення, які вони отримують у суспільстві.

Відсутність у більшості слів цього розряду синонімів також слугує підтвердженням їхньої емоційної нейтральності. Вони не мають ідентифікаторів, але самі виступають ідентифікаторами експресивних слів, порівняємо: кипіти, бушувати - ідентифікуються дієсловом обурюватися, а втюритися - закохатися тощо.

Слова, що називають емоційний стан і почуття, зазвичай вживаються в експресивно нейтральних контекстах, у яких констатується факт, повідомляється про якусь подію, але не передається явно ставлення мовця до факту, події. Зрозуміло, при цьому не виключається можливість їхнього вживання і в експресивних контекстах.

ТИПИ ПРАГМАТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Смоленцева К.В., керівник доц. Проніна Г.М.

Український державний університет науки і технологій

Прагматична адаптація першого типу має на меті надати рецепторам перекладу повне розуміння інформації. Орієнтуючись на «усередненого» рецептора, перекладач враховує інформацію, добре відому читачеві вихідного тексту, яка може бути не зрозуміла читачеві цільового тексту через відсутність необхідних базових знань. У цьому випадку перекладачі часто вводять додаткову інформацію в переклад, щоб заповнити відсутні знання.

Прагматична адаптація другого типу має на меті досягти правильного сприйняття змісту оригіналу та передати емоційний вплив оригіналу на перекладача. Така адаптація потрібна тому, що в кожній мові є назви предметів і ситуацій, з якими у представників цієї мовної групи пов'язані особливі асоціації.

Третій тип прагматичної адаптації, на відміну від попереднього, полягає в тому, що в даному випадку перекладач займається не середніми показниками, а конкретними адресатами та конкретними ситуаціями спілкування, намагаючись забезпечити очікуваний вплив. Тому така адаптація часто пов'язана зі значними відхиленнями від вихідного повідомлення.

Четвертий тип прагматичної адаптації можна охарактеризувати як рішення «екстраперекладацького надзавдання». Іноді перекладачі можуть використовувати переклад для досягнення інших цілей, для вирішення завдань, які безпосередньо не пов'язані з точним відтворенням тексту оригіналу. Для вирішення такого «надзавдання» він може змінити або навіть спотворити вихідний зміст, що порушує основні принципи його професійної діяльності.

ДО ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ

Сисосєва Д.О, керівник доц. Проніна Г.М.

Український державний університет науки і технологій

Через популярність сервісу автоматичного перекладу Google Translate серед україномовних користувачів, зокрема науковців, проблема перекладу наукових статей та анотацій до них стає надзвичайно актуальною для наукової спільноти України. Водночас, незважаючи на зручність у користуванні онлайн-перекладачем, існує

ймовірність не зовсім коректного перекладу. Зокрема, причиною некоректного перекладу анотацій часто є неправильне оформлення структурних елементів, а також невиконання з точки зору стандартів наукового стилю викладу змісту статті англійською мовою, насамперед, через те, що останнім часом велику популярність набрав спосіб машинного перекладу у студентів та перекладачів.

Системи машинного перекладу в даний час відіграють лише підтримуючу роль і тепер здатні задовільно декодувати та перекладати лише прості синтаксичні та лексичні конструкції. Наявне програмне забезпечення ще не дозволяє зрозуміти неоднозначність лексем, сигналів та певних скорочень, що містяться в більшості наукових анотацій. Створена база даних Google Translate дозволяє значно вдосконалити автоматизований переклад, однак існуючі слова та термінологічні бази не можуть створити досконалий переклад, водночас програма-перекладач значно прискорює роботу перекладачів при роботі з текстом.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СКЛАДНОЇ АТРИБУТИВНОЇ ГРУПИ

Тирса М.Р., керівник доц. Абрамова О.В.

Український державний університет науки і технологій

В англійській мові загалом, і в науково-технічних текстах зокрема, доволі часто зустрічається вживання декількох означень підряд. Подібне утворення може складатися як з прикметників (найчастіше), так і з іменників, дієприкметників або їхніх комбінацій. В науково-технічних текстах виявити такі конструкції досить просто, але при їхньому перекладі можуть виникнути певні труднощі. У випадку, якщо у ролі означень виступають прикметники, доволі важливо, в якій послідовності розмістити означення до означувального слова. Як зазначає Є.Г. Хоменко, при утворення такої атрибутивної групи прикметники розміщуються наступним чином: прикметники, що вказують на загальну характеристику предмета або особи; прикметники, що вказують на розмір, висоту; прикметники, що вказують на форму; прикметники, що вказують на вік; прикметники, що вказують на колір; прикметники, що вказують на національність, походження; прикметники, що вказують на матеріал, з якого виготовлено предмет; прикметники, що вказують на призначення, мету використання предмета. Однак, слід зазначити, що одночасно всі прикметники такого ряду не вживаються до одного іменника, найчастіше їхня кількість обмежується двома-трьома. У випадку, коли означення виражені іменниками, всередині атрибутивної групи виникають складні семантичні зв'язки. При перекладі такої групи необхідно спочатку окреслити її межі, потім визначити означувальне слово, далі розбити означення на смислові групи та визначити семантичні зв'язки між цими групами.

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ ГАЗЕТНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАГОЛОВКІВ ТА НАЗВ КНИГ

Федорук У.В., керівник ст. викл. Громова О.П.

Український державний університет науки і технологій

Переклад газетно-інформаційних текстів став не тільки необхідним, але і повсякденним явищем життя світової спільноти. При цьому знання теоретичних основ процесу перекладу є не тільки обов'язковою умовою, але і гарантією якості перекладу.

Перекладач має гарно розуміти зміст газетно-інформаційних текстів та його співвідношення з газетним заголовком та вміти гарно та правильно його передати з мови оригіналу на мову перекладу. Адже заголовки англomовних газет мають таку особливість, що заголовок може мати подвійний зміст, так як комбінація слів

підбирається таким чином, що за змістом можна зробити абсолютно протилежні переклади, тому дуже важливо відчувати це явище. Наприклад заголовок “ Milk drinkers are turning to powder ” можна перекласти як “Люди, що п’ють молоко перетворюються на порошок” хоча, звичайно, правильно перекласти необхідно як “Люди, які полюбують молоко, починають вживати сухе молоко”. Взагалі, так як автори статей намагаються привернути увагу читача і зробити так, щоб він таки прочитав сам матеріал, то заголовки часто не передають зміст статті, а навпаки, бувають зовсім в незначній мірі пов’язані з нею. Тому основна інформація знаходиться у підзаголовку.

Таким чином особливості газетних заголовків, які представляють для нас особливий інтерес, можна в основному звести до наступних:

Прагнення у що б то не стало привернути увагу до публікованого матеріалу і в той же час викласти в короткій формі його зміст, призводить до того, що заголовки в англійських і американських газетах звичайно бувають багатоступінчастими. Як правило, вони складаються з «шапки» (власне headline, іноді banner headline), що набирає повністю або частково дуже крупним шрифтом і підзаголовок (lead) з декількох строчок, що набираються менш крупним шрифтом. «Шапка» визнана виділяти найяскравішу думку статті, а часто навіть окрему, найбільш виразну, таку, що б’є в очі або запам’ятовується фразу із статті. У англійських і американських газетах «шапка» дуже часто носить характер, гасла, а в газетах має чисто рекламно-сенсаційне призначення. Нерідко «шапка» направлена тільки на те, щоб, уразити уяву читача, примусити його прочитати сам матеріал. Тому в більшості випадків вона недостатньо повно розкриває зміст статті, а іноді навіть буває дуже мало з ним пов’язана. Функцію розкриття змісту статті заповнює підзаголовок, який в декількох термінах дає короткий переказ статті, свого роду її узагальнення.

При перекладі англійських газетних заголовків на українську мову нам слід враховувати, що для англійських і американських газет характерне переважання дієслівних заголовків.

Проте в нашому сучасному друці дієслівні заголовки зустрічаються досить рідко, для неї характерне переважання бездієслівних заголовків. Цю особливість слід враховувати при перекладі англійських і американських газетних матеріалів на українську мову.

Назви книг як правило, співвідносяться з основною темою книги і мають номінативний характер, наприклад: Remarks on the Foundations of Mathematics – Зауваги щодо основ математики, A Course in Social Anthropology – Курс соціальної антропології, Principles of Economic Analysis – Принципи економічного аналізу.

У більшості випадків переклад назв книг не становить проблеми, однак є моменти на які слід звернути увагу. Окрім досить спеціальних термінів, у назвах книг часто зустрічаються лексичні елементи і граматичні форми, особливості перекладу яких необхідно мати на увазі.

ОСНОВНІ ТЕМИ КАЗКИ «МАЛЕНЬКИЙ ПРИНЦ»

АНТУАНА ДЕ СЕНТ-ЕКЗЮПЕРІ

Кригіна С.Ф., керівник проф. Кулакевич Л.М.

Український державний університет науки і технологій

Казка Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц» апелює до найглибших аспектів людської душі. Через алегоричні образи й символи порушено важливі теми, які залишаються актуальними для читачів різного віку та культур. Любов, дружба,

відповідальність, пошук сенсу життя – ці теми не лише формують основу сюжету, але й допомагають кожному замислитися над головними цінностями свого існування.

Дружбу зображено як щось більше ніж приязнь або спільні інтереси. Це зв'язок, який змінює обох учасників. Маленький принц зустрічає Лиса і той пояснює йому, що означає «приручити», наголошуючи: «Ти завжди несеш відповідальність за тих, кого приручив» [2, с. 6]. Ця фраза є ключовою в розумінні дружби як процесу, що потребує часу, терпіння та відданості. Дружба – це не просто весело провести час разом, а щось глибше, що залишає слід у серці. Це не лише про те, щоб бути поряд у хороші моменти, а й про те, щоб піклуватися про іншого, навіть коли це складно.

Через історію з трояндою у казці художньо оприявлено, що любов – це насамперед відповідальність. Позірно егоїстична і вимоглива Троянда насправді символізує вразливість і потребу в турботі. Головний герой усвідомлює, що саме час, витрачений на догляд за трояндою, робить її унікальною для нього. «Моя троянда – це цілий світ, хоча на інших планетах є мільйони таких самих» [2, с. 6].

Казка порушує філософські питання сенсу життя, цінності простих речей і важливості збереження внутрішньої дитини. Подорож принца – це алегорія пошуку сенсу життя. Він відвідує різні планети, кожна з яких символізує аспект людського існування: марнославство, жадібність, бажання контролю. Герой розуміє, що сенс життя полягає у зв'язках із іншими людьми, любові та відповідальності. У своїй подорожі Маленький принц зустрічає різних персонажів, але всі вони – свідчення того, як дорослі замикаються у своїх світах, втрачаючи справжній контакт з оточенням. У той же час дорослі часто втрачають здатність бачити і відчувати світ, зосереджуючись на матеріальному й поверхневому. Діти сприймають життя через призму чистоти, цікавості та щирої віри в чудо. Так, Маленький принц бачить у намальованій коробці вівцю, а не просто коробку, що символізує силу уяви. Дитинство – це не просто етап життя, а стан душі, який варто берегти.

Протягом оповіді Принц говорить про те, як важливо мати мету. Подорожуючи планетами, він зауважує, що дорослі діють алогічно. Так, коли Принц запитує бізнесмена, чому той хоче володіти всіма зірками, той відповідає, що хоче покласти їх на свій банківський рахунок. Принц допитливий і хоче зрозуміти, чому люди поведуться так, як поведуться, але впродовж усієї історії читач бачить, як дорослі намагаються відповісти на його найпотаємніші запитання, не знаючи самих відповідей.

Перелік посилань

1. Thelittleprinceby [Antoine de Saint-Exupery](https://www.gradesaver.com/the-little-prince/study-guide/themes). Gradesaver. URL: <https://www.gradesaver.com/the-little-prince/study-guide/themes>.
2. Сент-Екзюпері А. «Маленький принц». *Бібліотека української літератури*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=490>.

ТРАКТУВАННЯ ФІНАЛУ У П'ЄСІ ВІЛЬЯМА ШЕКСПРА

Любченко Є.В., керівник проф. Кулакевич Л.М.

Український державний університет науки і технологій

У світовій літературі Вільям Шекспір займає особливу позицію як письменник, що подолав національні бар'єри, адже його п'єси ставлять у театрах практично всіх країн європейського культурного простору [2]. Серед найбільш популярних драм Шекспіра – трагедія «Ромео і Джульєтта» / *Romeo and Juliet* (1594–1599) [3].

Герої Ромео і Джульєтта – це не просто закохані, а молоді люди, які ухвалюють складні рішення. Трагічна розв'язка увиразнює силу почуття і масштаби протистояння суспільним умовностям. Фінал твору є глибоко символічним: смерть героїв не лише

завершує їхню любовну історію, але й примирює родини, наголошуючи на згубності тотальної ненависті: «Цей лист підтверджує ченцеве слово, їх потайне кохання, вість про смерть. А ось він пише, що купив отрути в убого аптекаря і звідти прямує до каплиці умирати, лягти з Джульєттою. Де вороги? Монтеккі, Капулетті! Подивіться, який вас бич за вашу злість карає: ваш цвіт господь любов'ю побиває! А я, що не вважав на ваші бучі, втеряв двох родичів, і я караюсь» [1, с. 135].

Життя героїв обривається, проте їхня жертва стає уроком для суспільства. Шекспір трактує смерть не як поразку, а як наслідок конфлікту між почуттями й зовнішніми обставинами, що підкреслює гуманістичну цінність твору: кохання та примирення перевищують індивідуальне страждання, але людські помилки та сліпоту можуть стати причиною трагедії. Смерть героїв також впливає на ширше коло персонажів і суспільство загалом. Монтеккі та Капулетті, втративши найдорожче, знаходять у собі сили подолати ненависть. Їхнє примирення символізує новий етап, вільний від старих ворожнеч. Трагічний Ромео і Джульєтта учинок демонструє цінність кохання, важливіше за будь-які соціальні обмеження чи традиції. Їхній героїчний жест демонструє силу людського духу і здатність йти до кінця заради високих ідеалів. Брат Лоренцо, як духовний наставник, намагався знайти мирне рішення, але його дії не змогли подолати силу ненависті. Це підкреслює обмеженість релігійної влади в умовах глибоких соціальних і особистісних конфліктів. Релігія, яка мала б бути інструментом примирення, виявляється безсилою перед людськими пристрастями.

Порівняно з іншими творами Шекспіра, ідея смерті як засобу примирення має свої паралелі. Наприклад, у трагедії «Гамлет» конфлікти та непорозуміння також призводять до загибелі ключових персонажів, що згодом змушує інших замислитися над марністю боротьби. У цьому контексті Ромео і Джульєтта постають як вічний символ того, що жертва може призвести до катарсису й очищення.

Ця трагедія залишається актуальною і для сучасного світу. Вона нагадує про небезпеку сліпої ненависті, упереджень та відсутності діалогу. Урок Ромео і Джульєтти – це заклик до толерантності, розуміння та прийняття, адже лише через любов і співчуття можна подолати розділення та ворожнечу.

Перелік посилань:

1. Шекспір В. Ромео і Джульєтта : п'єса. Київ: Андронум, 2020. 136 с.
2. William Shakespeare. *Encyclopedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/biography/William-Shakespeare> (дата звернення 15.04.25).
3. Romeo and Juliet: work by Shakespeare. *Encyclopedia Britannica*. URL : <https://www.britannica.com/topic/Romeo-and-Juliet> (дата звернення 15.04.25).

ПІДСЕКЦІЯ «ІНОЗЕМНА МОВА»

THE ROLE OF ENTREPRENEURSHIP IN ECONOMIC DEVELOPMENT

Vakar K.V., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

Entrepreneurship plays a crucial role in the economic development of any country by fostering innovation, creating job opportunities, and enhancing market competition. In modern economies, small and medium-sized enterprises contribute significantly to GDP growth and employment rates.

One of the main drivers of entrepreneurship is financial accessibility. Start-ups often require external funding to scale operations, and various sources, such as venture capital, bank loans, and government grants, play an essential role in supporting new businesses.

Additionally, government policies, including tax incentives, subsidies, and regulatory frameworks, significantly influence entrepreneurial activity by either fostering or hindering business growth.

Moreover, market conditions, such as consumer demand and competition, shape the success of entrepreneurial ventures. In highly competitive markets, innovation becomes a key factor in differentiating businesses and gaining a competitive edge. Digitalization and globalization have further expanded opportunities for entrepreneurs by providing access to broader markets and advanced technologies.

In conclusion, entrepreneurship serves as a catalyst for economic development by stimulating innovation, increasing employment, and enhancing market dynamics. Policymakers should prioritize creating a favorable business environment by ensuring financial accessibility, implementing supportive regulations, and fostering competitive market conditions. By doing so, economies can harness the full potential of entrepreneurship for sustainable growth and long-term prosperity.

THE ROLE OF METAL PURIFICATION TECHNOLOGIES IN IMPROVING THE QUALITY OF ALLOYS

Voronoi V.Y., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

Today, the quality of metal alloys depends a lot on how well they are purified during production. This paper talks about some of the main methods used for cleaning metals, like vacuum arc remelting, electroslag refining, and chemical deoxidation. These methods help remove things like gases, unwanted elements, and tiny non-metal parts that can make the metal weaker. Good purification leads to better strength, flexibility, and resistance to corrosion. These properties are very important for using metals in cars, planes, and factories.

The paper also explains how temperature, slag composition, and vacuum pressure affect the cleaning process. For example, using rare-earth elements can make the metal cleaner by reducing harmful particles inside it. This helps create a finer grain structure, which is better for parts that experience a lot of stress, like turbine blades or airplane frames.

There are also new technologies that combine physical and chemical methods. With help from sensors and smart systems, companies can now control the metal's quality while it's being made. This means more stable results, less waste, and better use of resources. In the end, these purification methods help produce stronger and more reliable metals for modern industries.

MODERN CYBERSECURITY THREATS AND PREVENTION METHODS

Hirenko D. O., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

Ukrainian State University of Science and Technologies In today's digital world, cybersecurity is one of the most crucial areas of information technology. The constant development of technology is accompanied by an increase in the number and complexity of cyber threats, which endanger the

security of personal data, government institutions, and commercial organizations.

The main types of cyber threats include phishing attacks, malicious software, denial-of-service (DDoS) attacks, social engineering, and exploits. Each of these threats requires effective countermeasures, among which encryption technologies, multi-factor authentication, traffic analysis systems, and artificial intelligence for detecting anomalies play a significant role.

Preventing cyber threats requires a comprehensive approach that includes both technological and organizational measures. An important aspect is raising user awareness of potential threats and training them in digital hygiene fundamentals.

The use of modern protection methods significantly reduces the risk of successful attacks and ensures data security in cyberspace.

TECHNOLOGICAL FEASIBILITY OF ASSEMBLY UNITS

Hladkii O. M., language advisor Assoc. Prof. Sharkova N. F.

Ukrainian State University of Science and Technologies

The study of the technological feasibility of assembly units is a critical aspect of modern manufacturing processes. With the increasing demand for complex products, especially in sectors such as automotive, aerospace, and electronics, the ability to design and produce efficient assembly units has become a key factor for industrial success. The primary goal of the recent research is to explore and analyze the technological characteristics of assembly units in different industries. The study specifically aims to: (1) identify the factors that affect the technological feasibility of assembly units, such as design complexity, material properties, and assembly methods; (2) evaluate the impact of modern technologies, such as automation and robotics, on the assembly process; (3) develop recommendations for improving the efficiency and reliability of assembly units by optimizing the technological processes involved.

The research methodology involves both theoretical analysis and practical experimentation. The theoretical part includes a review of existing literature on assembly technologies, focusing on the principles of design for assembly (DFA) and design for manufacturability (DFM). In addition, case studies from various industries are analyzed to understand how different technological approaches impact the assembly process.

The practical part of the study involves testing different assembly units in a controlled manufacturing environment. Various materials, assembly techniques, and technological processes are compared to determine the most efficient and cost-effective methods for producing high-quality assembly units.

In the due course of the research there has been identified several key factors that significantly influence the technological feasibility of assembly units. They include:

- Design Complexity that plays a major role in determining its technological feasibility. Simplified designs that minimize the number of components and use standard parts are easier to assemble and result in fewer errors during production.
- Material Selection which affects both the manufacturability and durability of assembly units. Lightweight materials, such as aluminum and composite materials, are increasingly used in industries like aerospace and automotive, where weight reduction is crucial. However, these materials often require specialized manufacturing techniques, which can complicate the assembly process.
- Automation and Robotics that has revolutionized modern manufacturing. Automated systems increase efficiency, reduce human error, and allow for greater precision in assembling complex units. However, they also require significant upfront investment and specialized training for operators.

INNOVATIONS IN 21ST-CENTURY STEEL PRODUCTION: THE RISE OF ECO-FRIENDLY METALLURGY

Hololobov T. O., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

At the beginning of the 21st century, about 80% of steel is produced in enterprises with a full metallurgical cycle, including iron smelting, steelmaking, and rolling.

However, blast furnace-free metallurgy is gaining ground, allowing the production of high-quality steel while reducing costs and harmful emissions. The electric arc method, which now accounts for 41% of global steel production, is one of the most advanced, using electricity for rapid and eco-friendly melting. In Ukraine, outdated methods have been almost entirely replaced. In 2012, Interpipe Steel in Dnipro launched as Eastern Europe's largest electric steelmaking plant, combining innovative technologies and modern production culture, marking a new stage in the 21st-century metallurgy industry.

MECHANICAL ENGINEERING AND ENVIROMENTAL PROTECTION

Hrytskov O. A., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

Mechanical engineering is an industry that permeates our daily lives, from cars to airliners, but also has a large environmental footprint. The constant production of cars and other equipment is accompanied by emissions of carbon dioxide and other pollutants into the atmosphere. This contributes to climate change and deteriorating air quality. For example, according to research, the transport sector is the source of about 14% of all anthropogenic CO₂ emissions, with a significant share coming from mechanical engineering products.

The main environmental problems of the industry. The first, air pollution. The second, the resource consumption. Machine manufacturing requires the use of significant amounts of metals and plastics. At the same time, the extraction and processing of these resources is associated with the destruction of ecosystems and change in landscapes. It is also important to evaluate aspects such as waste disposal, which mechanical engineering also saturates the environment with. The lack of effective recycling technologies contributes to the accumulation of waste in landfills and air and soil pollution. Engineering products affect water resources.

The Future of Clean Production in mechanical engineering is the integration of renewable energy sources into production processes. Solar and wind energy are already beginning to play a significant role in replacing energy sources. An important step along this path is the development and implementation of closed-loop technologies. They involve minimizing waste by recycling materials and components. Another important aspect of a sustainable future is the use of digital technologies. Engineers can monitor production remotely, thereby reducing the need for physical travel and, therefore, the carbon footprint.

MECHANISMS OF MONETARY POLICY AND THEIR IMPACT ON ECONOMIC GROWTH

Dmytrenko Y. O., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

The primary aim of modern monetary policy is to ensure price stability and foster economic growth. By regulating the money supply and interest rates, it is possible to influence investment activity, consumption, and unemployment levels.

A central bank employs several main tools: open market operations, changes in the discount rate, and reserve requirements. The choice of a particular combination of these instruments determines the subsequent inflation dynamics and the level of economic activity.

Fluctuations in the exchange rate significantly affect the competitiveness of national exporters and the volume of imports. Exchange rate management becomes one of the key mechanisms for maintaining the stability of the national currency and reducing inflationary risks.

Major challenges include global economic instability, dependence on external markets, and public expectations concerning price levels. Poorly chosen monetary measures can lead to rapid currency devaluation or the emergence of an inflationary spiral.

Further development of monetary policy requires transparency, effective communication with the public, and the implementation of modern digital solutions for monitoring economic indicators. Ensuring the sustainability and flexibility of these mechanisms will contribute to macroeconomic stability and long-term economic growth.

SCIENCE OF YOUNG PEOPLE

Zaderaka V.V., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

Science in universities has a unique opportunity to build their potential by attracting talented young people to it. The problem of replenishing scientific institutions with young people is one of the most relevant also in academic environments.

The preparation of a decent scientific change is a national problem. Of course, understanding this at the state level prompted the introduction of a number of incentives to encourage young scientists. Among them are annual awards and grants of the President of Ukraine for young scientists, encouragement at the level of the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, etc. But this is not enough, and many talented young people leave scientific institutions and universities, go abroad, because they do not see the opportunity to realise themselves in this area at home. Therefore, an effective mechanism of social support for young scientists should be created in Ukraine to solve housing issues and decent wages, at least the current government should report about it even in the current difficult economic conditions.

It is time to initiate the formation of a science-oriented youth lobby in the new parliament of the country with the aim of legislative improvement of state policy on the role of science and innovation in Ukraine, because today at the highest levels of government, science is either ignored or talked about it in negative aspects.

The active life position of young scientists, which we have been observing recently, adds to optimism. In particular, the Council of Young Scientists has been established at our university, the purpose of which is to promote the scientific, innovative and other creative activity of young scientists, their representation, protection and implementation of professional, intellectual rights, promotion of inter-university integration of young scientists. Young people are most interested today in living in a safer, fairer and more humane world, as they begin to plan and build both their future and the future of an independent Ukraine. This is evidenced, in particular, by the constructive proposals of the Council of Young Scientists of our university.

The future of Ukrainian science and Ukraine's path to a united Europe depend on the extent of involvement of gifted youth in scientific and organizational activities. It is the European approaches to science that should be implemented in our country – this applies to state support for science, and adequate respect for scientists – seekers of new knowledge, and the practical application of this knowledge as the basis for the formation of a new competitive

economy of the country. The implementation of this is the work of the new generation of talented young people.

Therefore, Ukraine's path to a united Europe should be paved, first of all, by intellectual youth. I wish you success on this path, dear young colleagues.

GLOBAL WARMING

Ivashyna Y. V., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

The phenomenon of global warming has become a matter of significant concern in the contemporary world. It refers to possible climate changes that could lead to an increase in global temperatures. This term was first coined by scientists. Scientists are dedicated to researching this phenomenon and attempting to identify solutions. The phenomenon of global warming, if not addressed, could potentially result in a multitude of hazardous climate changes, in addition to rising temperatures. For instance, the average global temperature has risen by approximately 1°C over the past 100 years. According to some scientists, the phenomenon of global warming is a consequence of the industrial revolution.

Continued unabated, it is anticipated to have catastrophic consequences for humanity and civilization as we know it. Air pollution has been identified as a significant contributing factor to global warming. The construction of an increasing number of factories in various countries is a key contributing factor. The combustion of oil, coal, petrol and natural gas by these industrial entities results in the emission of substantial quantities of carbon dioxide into the atmosphere. Additionally, automobiles contribute to atmospheric degradation through the combustion of petrol, releasing noxious gases into the environment.

Consequently, the ozone layer of our planet is being destroyed. These activities have a detrimental effect on the Earth's thermal balance. The consequences of these actions are manifold, including the drying out of the earth, the drying up of rivers and lakes, the onset of forest fires, the melting of glaciers, and the discomfort of people and animals. These are not the only effects of global warming. There are several strategies that can be employed to mitigate the impact of human activity on the planet. Primarily, there is a necessity to conserve natural resources such as water, wood, land, and air. The adoption of strategies aimed at reducing, reusing and recycling is also recommended. Furthermore, it is imperative that the automotive sector transitions to electric fuelling, whilst ensuring that industrial entities refrain from the release of carbon dioxide. Furthermore, there is a need to reduce the use of various sprays and varnishes that deplete the ozone layer. Adopting these straightforward measures will contribute to the preservation of our planet.

CORAL DISEASES AND WATER QUALITY PLAY A KEY ROLE FOR CORAL RESTORATION AND SURVIVAL EFFORTS

Itkina M. V., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

The study, conducted by scientists from the University of Miami and the Atlantic Oceanographic and Meteorological Laboratory (AOML), focuses on how different genotypes of *Acropora cervicornis* corals respond to stressors, including elevated nutrient levels and disease exposure.

In the experiment, ten coral genotypes commonly used in restoration programs in South Florida were subjected to two conditions: normal and elevated ammonium levels.

After an acclimation period, some samples were infected with pathogens causing coral tissue loss disease, while a control group received a placebo.

Key findings of the study include: variability in disease resistance, negative effects of elevated ammonium levels, combined impact of stressors. Variability in disease resistance. Genotypes previously considered resistant to disease did not always maintain this resistance under new conditions, highlighting the dependence of susceptibility on environmental factors and infection pathways.

Negative effects of elevated ammonium levels. Regardless of pathogen presence, increased dissolved inorganic nitrogen concentrations reduced coral survival, emphasizing the threat posed by declining water quality.

Combined impact of stressors. When exposed to both increased nutrient levels and disease, all coral genotypes exhibited mortality rates ranging from 30% to 100%. The researchers emphasize the need to improve water quality by limiting land-based pollution runoff to support coral conservation efforts. They highlight that without addressing water quality issues, the survival of both wild and restored coral colonies in Florida remains at risk.

Thus, successful coral reef restoration requires a comprehensive approach, including water quality improvement, disease management, and careful selection of coral genotypes resilient to local stressors.

MODERN TRENDS IN BUSINESS MANAGEMENT

Klymenkova A. V., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

Business management has undergone significant changes in the 21st century due to technological advancements, globalization, and evolving business strategies. Modern companies are increasingly adopting flexible management approaches, digital technologies, and automation. Key trends include Agile management, Data-Driven Management, and a strong focus on sustainable business development.

One of the most important trends is Agile management, which allows companies to quickly adapt to changes, respond to market challenges, and work more efficiently in uncertain conditions. Major global corporations such as Google and Amazon actively use Agile methodologies to enhance their internal processes and improve team productivity.

Another crucial direction is Big Data analytics and data-driven decision-making. The use of artificial intelligence and analytical platforms enables companies to predict trends, analyze consumer behavior, and develop effective business strategies. For example, in the retail industry, companies use Big Data to personalize advertising and enhance customer experience.

Sustainability and corporate social responsibility have also become central aspects of modern business management. Today, companies do not only focus on maximizing profits but also consider environmental and social impacts. For instance, Tesla is a leader in implementing eco-friendly technologies, making production more efficient and environmentally responsible.

In conclusion, modern business management is based on adaptability, digital transformation, and corporate responsibility. These factors will shape the success of companies in the coming decades.

ADVANCED ELECTRICAL & ELECTROMECHANICAL TECHNOLOGIES

Kovalchuk D. I., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

Recent decades have witnessed transformative developments in electrical engineering, driven by technological innovation and sustainability requirements. A pivotal advancement is

the implementation of smart grid systems, which employ digital technologies to enhance power distribution efficiency, particularly in high-demand urban environments.

The renewable energy sector has seen substantial progress through improved electromechanical components, including advanced inverters and high-capacity battery systems utilizing lithium-ion and solid-state technologies. These innovations have significantly increased the viability of solar and wind power solutions.

In transportation, electric vehicles (EVs) incorporate sophisticated electromechanical systems such as regenerative braking and IoT-enabled diagnostic capabilities, improving both performance and environmental sustainability. Industrial applications benefit from automated systems like CNC machines and robotic arms, powered by PLCs and servomotors for precision manufacturing.

Ukraine demonstrates these technological shifts through projects like the modernized Dnipro Hydroelectric Plant and academic research initiatives focused on next-generation electromechanical systems.

These cutting edge developments collectively promote energy efficiency and sustainable industrial practices, with far-reaching implications for global infrastructure and daily life.

C++ PROGRAMMING AS AN OOP KEY FOR BUSINESS SUCCESS

Kulish K. A., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

In today's fast-paced digital world, businesses need efficient and scalable software solutions to stay competitive. C++, with its strong support for Object-Oriented Programming (OOP), provides a powerful foundation for developing high-performance applications. By leveraging OOP principles like encapsulation, inheritance, and polymorphism, companies can build modular, secure, and easily maintainable systems that adapt to evolving market demands.

C++ stands out in the business world due to its unmatched performance and flexibility. Its ability to directly manage memory and hardware resources makes it ideal for industries requiring speed and reliability, such as finance, gaming, and real-time data processing. Additionally, C++'s cross-platform compatibility allows businesses to deploy applications across multiple operating systems without major code changes, reducing development costs and time. Furthermore, OOP in C++ enhances security by hiding critical business logic within classes, preventing unauthorized access while enabling seamless integration with modern technologies like AI and blockchain.

Adopting C++ as a primary OOP language offers businesses a strategic advantage – combining speed, security, and scalability. Whether optimizing legacy systems or building cutting-edge software, C++ ensures long-term efficiency and cost-effectiveness. By investing in C++ development, companies can future-proof their technology stack, ensuring they remain agile and competitive in an ever-changing digital economy.

CYBERSECURITY

Mazur D. O., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

In today's digital world, data protection is of the utmost importance. Hackers target personal and corporate data for financial fraud, identity theft and blackmail.

Follow the basic rules of cybersecurity to protect your data. First, create complex passwords and change them regularly. Secondly, use two-factor authentication for an extra

layer of security. Avoid opening suspicious links and downloading files from unknown sources.

Fraudsters can use personal information to hack into bank accounts, sell data on the dark web, or use social engineering to manipulate people into disclosing confidential information on their own.

Cybersecurity is not only the responsibility of IT professionals, but also of every user. Follow these basic rules to protect your personal and financial information from criminals.

The utilisation of antivirus software and a firewall constitutes an additional measure of protection against malware. It is imperative to recognise that the efficacy of cybersecurity is contingent on individual users' vigilance and responsibility for their own data.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CYBERSECURITY: CURRENT CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS

**Mishchenko Y. R., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies**

In today's digital world, cybersecurity has become one of the most critical aspects of information systems' operation. The increasing number of cyberattacks, their growing complexity, and automation demand new approaches to data protection.

One of the most promising directions is the use of artificial intelligence (AI) for detecting, preventing, and neutralizing cyber threats.

This paper explores modern machine learning methods and deep data analysis techniques for identifying anomalies, predicting attacks, and enhancing system resilience. Special attention is given to adaptive algorithms capable of effectively countering dynamic threats in real time. The article also examines the limitations of AI in cybersecurity, such as the possibility of adversarial attacks on machine learning models.

The research results demonstrate AI's potential for creating intelligent defense systems while emphasizing the need to develop new methods to ensure security in the face of evolving cyber threats.

THE IMPACT OF U.S. AID SUSPENSION ON UKRAINE'S ECONOMY, IT SECTOR, AND MILITARY: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

**Parubenko M. Y., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies**

The temporary suspension of U.S. aid to Ukraine in March 2025 has created significant challenges for the country's economy, defense sector, and IT industry. This study analyzes the consequences of reduced American financial and military support, focusing on the resilience and adaptability of key sectors.

In the IT industry, despite concerns over decreased access to U.S. capital, the shift towards European markets presents new opportunities for startups and service companies. Ukrainian firms are strengthening ties with European investors, which may lead to long-term benefits, such as integration into the EU's venture ecosystem.

The military sector faces critical supply chain disruptions, particularly in high-tech weaponry and reconnaissance systems. This highlights the need for Ukraine to expand domestic defense production, including armored vehicles, artillery, and communication technologies. The development of military-tech solutions, such as the DELTA situational awareness system, demonstrates Ukraine's potential to innovate and contribute to global security.

Economic forecasts suggest a moderate inflation increase and a stable currency exchange rate, with European financial assistance partially compensating for reduced U.S. aid. Strategic investment in local industries and technology-driven defense production will be essential for sustaining economic and military resilience.

This paper explores how Ukraine's IT and defense technology sectors can leverage this geopolitical shift to foster innovation, attract alternative funding sources, and enhance national security through self-sufficiency.

THE PROBLEM OF PLASTIC POLLUTION

Rodionova A. A., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.

Ukrainian State University of Science and Technologies

Plastic pollution has become one of the biggest environmental threats of our time. Every year, millions of tons of plastic waste are dumped into the world's waters and onto land, which has a devastating impact on ecosystems and human health. Microplastics that leach into food and water are particularly worrisome.

The long process of plastic decomposition and the release of toxic substances when it is burned worsen the environmental situation. In addition, plastic pollution has a negative impact on marine life, causing the death of various species due to plastic ingestion or entanglement in their bodies.

The key ways to solve this problem are to reduce the use of single-use plastic, expand an efficient recycling system, and raise public awareness of the environment. The use of biodegradable materials and environmentally friendly analogues is of great importance. In addition, it is necessary to strengthen legislative regulations on the production and disposal of plastic products. A comprehensive approach to limiting plastic pollution will help preserve nature, maintain biodiversity, and improve living conditions for future generations.

THE USE OF ADDITIVE TECHNOLOGIES IN MODERN METALLURGY

Svieshnikov Y. O., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.

Ukrainian State University of Science and Technologies

Additive technologies in metallurgy are becoming more important. They allow the production of items with complex shapes and improved microstructures. Metal 3D printing offers new ways to upgrade traditional manufacturing methods and use resources more efficiently. Additive technologies (3D printing) are used to produce metal items with specialized metal powders. These powders help achieve an optimized microstructure and better physical and mechanical properties. Key factors such as temperature, printing speed, and material type affect the quality of the final product. This leads to lower raw material costs, improved energy efficiency, and smoother production cycles. Precise material dosing reduces waste and makes resource use more efficient.

Additive manufacturing is widely applied in aviation, automotive, and other high-tech sectors, enhancing overall product competitiveness. The analysis shows that additive technologies hold great potential to improve production in metallurgy. Future research should focus on optimizing metal powders, refining heat treatment processes, and developing automation methods to further boost product quality and production efficiency.

DIGITAL TRANSFORMATION IN MANAGEMENT: CHALLENGES AND PERSPECTIVES

**Semionov D. I., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies**

The digitalization of business is one of the key factors shaping modern management. It involves the implementation of innovative technologies to enhance efficiency, reduce costs, and improve communication both within companies and with customers. The use of automation, artificial intelligence, Big Data analytics, and cloud computing enables faster decision-making and optimization of business processes.

One of the main aspects of digital transformation is the adoption of ERP (Enterprise Resource Planning) systems and CRM (Customer Relationship Management) platforms. ERP systems help companies manage resources, finances, and logistics in a centralized manner, while CRM platforms enhance customer relationship management, personalize marketing strategies, and improve service quality.

Another crucial aspect of digital transformation is the shift in human resource management. Modern managers are required not only to oversee workflows but also to use analytical tools for performance forecasting, team efficiency analysis, and fostering corporate culture in remote work environments.

However, digitalization also presents new challenges for businesses. Companies must address cybersecurity risks, continuously train employees, and bear high costs associated with technological advancements. Nevertheless, organizations that can adapt to these changes gain a competitive edge and lay the foundation for long-term growth and sustainability.

In conclusion, digital transformation in management is not just a trend but a necessity for running a successful business in today's globalized economy.

THE ROLE OF HTML AND CSS IN MODERN WEB DEVELOPMENT

**Slynko D. M., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies**

Web development is a constantly evolving field, with HTML and CSS serving as its fundamental building blocks. These technologies are essential for creating responsive, accessible, and visually appealing web pages. This paper explores the significance of HTML and CSS, their latest advancements, and their impact on modern web design and development.

HTML (HyperText Markup Language) provides the structural foundation of a webpage, allowing developers to organize content efficiently. The latest version, HTML5, introduces new semantic elements that improve both readability and search engine optimization. These elements help create more meaningful web content. Additionally, HTML5 supports multimedia elements like and without requiring external plugins, enhancing the user experience while reducing dependencies on third-party software.

CSS (Cascading Style Sheets) complements HTML by controlling the presentation and layout of a webpage. CSS3, the latest version, includes powerful features such as animations, transitions, and transformations, allowing developers to create more engaging user interfaces. With advancements like CSS Grid and Flexbox, developers can design dynamic and adaptable layouts that work seamlessly across different screen sizes and devices. Responsive web design (RWD) has become a critical aspect of modern web development, ensuring that websites look and function optimally on desktops, tablets, and mobile devices.

Furthermore, CSS frameworks such as Bootstrap and Tailwind CSS have streamlined the development process by providing pre-designed components and responsive grids.

These frameworks enable developers to build professional websites more efficiently, ensuring consistency and reducing development time. The combination of HTML and CSS also plays a crucial role in web accessibility, ensuring that websites are usable by people with disabilities through proper semantic markup and assistive technology compatibility.

As web technologies continue to advance, mastering HTML and CSS remains essential for developers. These foundational tools not only enable the creation of aesthetically pleasing and functional websites but also contribute to the broader digital experience. The evolution of web standards, including new CSS features and improvements in HTML5, will continue to shape the future of web development, making it an exciting and ever-growing field.

ACCOUNTING AND AUDITING

Sporniak A. F., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

Accounting and auditing are essential components of modern financial management, ensuring transparency, efficiency, and reliability of financial information. Modern technologies and innovations in accounting contribute to process automation, increased calculation accuracy, and minimization of financial risks.

Among the key trends in accounting and auditing are the implementation of International Financial Reporting Standards (IFRS), the use of artificial intelligence, and cloud technologies in accounting systems. These advancements enhance analytics, automate routine tasks, and improve financial transaction control.

A crucial aspect of modern auditing is risk assessment and ensuring financial security for companies. The adoption of innovative approaches, such as blockchain technologies and automated financial activity monitoring, helps improve the quality of audits and detect potential financial violations at an early stage.

Thus, modern technologies are transforming approaches to accounting and auditing, making them more accurate, efficient, and adaptable to the challenges of the 21st century.

MODERN TRENDS IN FINANCE AND BANKING

Shapoval A. A., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

At the beginning of the 21st century, the financial and banking sector has undergone significant transformations due to digitalization and technological advancements. The integration of fintech solutions, automation of banking operations, and the implementation of blockchain technology have revolutionized financial services. Modern banking institutions prioritize security, efficiency, and accessibility, ensuring enhanced customer experience and operational effectiveness.

One of the major trends in finance is the transition towards cashless payments and the development of central bank digital currencies (CBDCs). This shift reduces transaction costs, increases transparency, and mitigates risks associated with cash handling. Additionally, risk management and financial monitoring have become crucial in maintaining economic stability, especially in times of financial crises and economic uncertainties.

Another important aspect is the increasing role of artificial intelligence (AI) and big data analytics in financial decision-making. These technologies enable banks and financial institutions to assess credit risks, detect fraudulent activities, and personalize financial services for customers.

In conclusion, the financial and banking sector is evolving rapidly, adapting to new technological advancements and regulatory changes. The future of finance lies in digitalization, innovation, and customer-centric approaches, ensuring sustainable economic growth and stability.

MODERN TECHNOLOGIES IN MECHANICAL ENGINEERING AND DESIGN
Shapovalov A. R., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

At the beginning of the 21st century, mechanical engineering is undergoing rapid transformation thanks to the integration of digital technologies, automation, and innovative design approaches. The Faculty of Machine Design and Environmental Protection at USUST trains a new generation of specialists capable of combining engineering precision with a creative approach to developing machinery and production systems. The curriculum covers a wide range of disciplines: from materials science and engineering graphics to industrial design, 3D modeling, and robotics. Students begin mastering modern CAD systems in their early years, participate in real engineering projects, and complete internships at leading enterprises in Ukraine and abroad. A strong emphasis is placed on sustainable development and environmentally friendly production. Students explore 3D printing technologies, methods to reduce energy consumption, and the design of multifunctional structures with minimal environmental impact. In 2021, the faculty launched the Center for Design and Digital Manufacturing – an innovative platform where research, startups, and educational initiatives converge. The center is equipped with high-precision tools including CNC machines, 3D printers, and virtual simulators. Graduates of the faculty successfully build careers in the automotive, aerospace, defense, and electronics industries. Many go on to create their own startups in industrial design and technology consulting. Thus, the Faculty of Machine Design and Environmental Protection at USUST is shaping a new generation of engineer-designers who will define the future of mechanical engineering – intelligent, sustainable, and human-centered.

CYBERSECURITY: KEY CHALLENGES AND SOLUTIONS IN THE
DIGITAL ERA
Serdiuk Y.S., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

As technology continues to advance, cybersecurity has become an essential field, safeguarding both individual users and large organizations from growing threats. The 21st century has seen a surge in cyber-attacks, with various actors aiming to exploit vulnerabilities in systems for financial gain, espionage, or even sabotage. The increasing reliance on digital infrastructures, from banking and e-commerce to healthcare and government services, has made cybersecurity a priority.

The modern cybersecurity landscape is characterized by a variety of threats, including malware, phishing, ransomware, and data breaches. These threats are often exacerbated by the rapid growth of Internet of Things (IoT) devices, cloud computing, and artificial intelligence (AI), which present new challenges in terms of securing networks and data. Additionally, cybercriminals are becoming more sophisticated, utilizing advanced techniques such as AI-driven attacks to bypass traditional security measures.

To combat these evolving threats, organizations must adopt a comprehensive cybersecurity strategy. This includes implementing robust encryption methods, using multi-factor authentication, and continuously monitoring network activity. Furthermore, educating

employees on the importance of cybersecurity and how to recognize common threats like phishing is crucial. Governments and international bodies are also working towards creating unified standards and frameworks to ensure a global approach to cybersecurity.

In conclusion, as technology continues to evolve, the importance of cybersecurity will only grow. Effective protection against cyber threats requires a multi-layered approach that integrates technology, education, and collaboration at all levels. The fight against cybercrime is ongoing, and staying ahead of emerging threats will be key to ensuring the safety of digital infrastructures worldwide.

SECURITY TECHNOLOGIES AGAINST PHISHING ATTACKS IN REMOTE WORKING ENVIRONMENTS

**Krat N.S., language advisor Assoc. Prof. Kyrpyta T. V.
Ukrainian State University of Science and Technologies**

In today's world, where remote work is becoming increasingly popular, the issue of online security is of paramount importance. One of the greatest threats is phishing attacks – attempts by cybercriminals to obtain confidential information by impersonating trusted sources. As employees work from home, the lack of physical supervision and limited interaction with corporate networks create additional risks for information security.

Phishing attacks can take many forms: email phishing, social media phishing, or phone-based phishing. One of the most common methods is the spoofing of corporate emails to acquire passwords or financial data. Therefore, it is crucial to constantly enhance protection measures, including multi-factor authentication, employee training, and the use of specialized anti-phishing software.

To reduce the risks of phishing attacks in remote work environments, it is important to ensure an appropriate level of information security through integrated monitoring systems, regular software updates, and the improvement of company security policies. Additionally, adapting to new threats and integrating with cloud solutions allows for a better overall level of protection, reducing the likelihood of successful attacks.

The development of cybersecurity technologies, such as machine learning and artificial intelligence, opens new opportunities in the fight against phishing, enabling the creation of systems that automatically detect fraudulent attempts and warn users about potential threats.

ДОСЛІДЖЕННЯ З ІСТОРІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

**Ковальова Д.І.,керівник доц.Мунтян А.О.
Український державний університет науки і технологій**

Мета англійської мови в цьому швидкоплинному світі – інформативна, експресивна, а також директивна. Англійська мова, яка є глобальною мовою, дає нам змогу оновлюватися та оновлюватися щодо розвитку та прогресу, що поширюється по всьому світу в безлічі сфер життя. Освіта, технологія, торгівля, комерція – все це значною мірою залежить від використання англійської мови. Майже в усіх сферах життя злагодженість і перемога значною мірою залежать від середнього знання англійської мови. Сучасна англійська мова розповідає про багатовікову еволюцію. Сучасна англійська мова кардинально відрізняється від староанглійської.

Соціально-політичне явище, яке спричинило хід історії Англії, глибоко вплинуло на англійців, що, у свою чергу, мало відчутний вплив на їхню мову. Римська християнізація Британії в 597 році нашої ери супроводжувала Англію в безпосередній близькості з латинською цивілізацією та зробила варті уваги включення до англійського словника. Скандинавське завоювання призвело до злиття двох культур та

їхніх мов. Норманське вторгнення зробило англійську переважно мовою нижчих класів, тоді як аристократи та їхні родичі використовували французьку майже в усіх сферах життя. Загалом у період Відродження англійська утвердилася як мова літературного світу видатними письменниками, педагогами та вченими. В руках цих інтелектуалів структура англійської мови значно змінилася а також лексикон, і він виник у новій версії мови. Розвиток Інтернету, мобільних телефонів і соціальних мереж призвели до значного збільшення використання англійської мови. Отже, насправді стає обов'язковим зрозуміти реальний зміст і фізіономію англійської мови. З самого початку людину вважали найефективнішою «створінням, що використовує інструмент». Мова також є лише одним із найважливіших розвинених грандіозних і страшних інструментів у руках людини, який зрештою надав форму нинішньому віку.

Мова — це зібраний набір звуків, які передають значення від свідомості мовця до свідомості слухача і таким чином служать для зв'язку однієї людини з іншою. Це найпрекрасніший і найвигідніший *tour de force* у прагненні людини до нинішньої наступної системи культури та релігії, освіти та етнічної приналежності та, перш за все, до безпрецедентного розвитку технологій, який об'єднав увесь світ одним клацанням миші.

Таким чином, ми бачимо, що мова є великим благом для людей, яке допомагає в спілкуванні, кодуванні та декодуванні думок, слів і фраз. Кодування та декодування повідомлень починається з народження. Іскра проникливості запалює навіть немовля. Немовля спілкується за допомогою свого плачу, і коли він росте, він вловлює мову, якою розмовляють навколо нього. Мова його оточення стає його рідною мовою, яку він може кодувати або декодувати без будь-яких труднощів. Він вільно говорить нескінченну кількість речень рідною мовою, навіть не свідомо вивчаючи різні граматичні структури та значення. Без особливих зусиль опановує цю мову. Вивчення та досягнення такої ж мовної компетентності другою мовою є не менш складним завданням, оскільки ми не маємо такого природного середовища, як для першої мови. Ми можемо досягти такого рівня знань, лише якщо ми досягнемо рівня володіння чотирма мовними навичками та рухатимемося вперед з уявленням про те, що світ можна інтерпретувати зовсім іншим способом, про який ми можемо лише подумати.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. EnglishClub History of English, Heloise, Maria Eduarda and Luciano, Brazil 2019, 1 ст
- 2 . Charlie Haylock (Amberley Books 2017)HistoryExtra 1 ст

КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МО

Насалець.В.А., керівник доц. Мунтян А.О.

Український державний університет науки і технологій

Вивчення іноземної мови є процесом, що виходить далеко за межі засвоєння граматичних правил та лексики. Мова слугує не лише засобом комунікації, але й є носієм культури, традицій і світогляду народу, який її використовує. Як зазначається в статті "Культурні аспекти мов", мова є ключовим елементом культури, яка визначає поведінку, цінності та взаємини між людьми. Занурення у культурний контекст допомагає не лише зрозуміти структуру мовлення, а й опанувати тонкощі спілкування, що є надзвичайно важливим у глобалізованому світі.

Роль міжкультурної комунікації не може бути недооціненою. У сучасному суспільстві, де міжнародне спілкування є основою багатьох сфер життя, вміння правильно інтерпретувати культурні коди відіграє важливу роль. Як зазначається у дослідженнях ,взаємодія між культурами сприяє формуванню толерантності, поваги та

взаєморозуміння. Наприклад, знання про особливості соціальних норм чи свят, таких як Різдво у США або День подяки, дозволяє краще зрозуміти світогляд носіїв англійської мови.

Методологічно важливо інтегрувати культурні аспекти у процес вивчення мов. Посібник пропонує використовувати мультимедійні ресурси, як-от відео, аудіо, літературні твори, а також практичні заняття на основі матеріалів, що відображають культуру носіїв. Наприклад, перегляд документальних фільмів про історію Франції під час вивчення французької мови допомагає студентам зрозуміти соціально-історичний контекст.

Більш того, вивчення мови через культуру сприяє мотивації студентів. Заняття, які включають культурні аспекти, стають цікавішими та сприяють активній участі у навчальному процесі. Це не тільки розширює кругозір студентів, але й допомагає розвивати важливі навички міжкультурної взаємодії.

Культурні аспекти є невід'ємною складовою процесу вивчення іноземних мов. Вони не лише поглиблюють знання про мову, а й сприяють формуванню особистісних якостей, які є важливими для успішного життя у багатокультурному середовищі

Використана література

1. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР URL:
<https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/bigych-o.-b.-borysko-n.-f.-boreczka-g.-e.-ta-in.-2013-metodyka-navchannya-inozemnyh-mov-i-kultur-teoriya-i-praktyka.pdf>
2. КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ МОВ: ЯК ВИВЧЕННЯ МОВИ ДОПОМАГАЄ ЗРОЗУМІТИ КУЛЬТУРУ URL:
<https://www.e-land.com.ua/uk/kulturni-aspekty-mov-yak/>
3. МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ОСНОВА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ФІЛОЛОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ URL:
[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7\(13\)-572-581](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7(13)-572-581)

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Лялюк А.М., керівник доц. Мунтян А.О.

Український державний університет науки і технологій

Штучний інтелект (ШІ) — це технологія, яка імітує людський інтелект для виконання завдань, що раніше потребували участі людини. Штучний інтелект відіграє важливу роль у світі, впливаючи на різні сфери життя, науки, бізнесу, медицини та освіти. Він допомагає автоматизувати процеси, аналізувати великі обсяги даних та знаходити ефективні рішення. Не менш важливу роль ШІ відіграє у вивченні, викладанні та використанні англійської мови.

У 2025 році штучний інтелект продовжує активно трансформувати процеси вивчення та викладання англійської мови. Розвиток технологій ШІ призвів до впровадження інноваційних підходів, які підвищують ефективність навчання та адаптуються до індивідуальних потреб студентів. Одразу можна сказати що це сприяє більш глибокому засвоєнню матеріалу та підвищенню мотивації студента.

В даній роботі буде розглянуто деякі переваги та недоліки використання ШІ в іноземній мові, а саме англійській. Як на мене, основною перевагою ШІ є його доступність. Студент в будь-який зручний для себе час може практикувати мову без участі викладача. На сьогоднішній час існує велика кількість додатків які

використовують ІІІ для покращення та вдосконалення навички письма англійською, виправляючи граматичні помилки і пропонуючи поради.

Для прикладу візьму один з найпопулярніших мобільних додатків для вивчення англійської (і не тільки) мови є «*Duolingo*». На жаль, публічна статистика не надана, але, за даними компанії, не зважаючи на початок повномасштабної війни в Україні кількість бажаючих вивчати іноземну мову з кожним роком меншою не стала. Завдяки інтерактивному підходу, гейміфікації та безкоштовному доступу, цей додаток став справжнім хітом серед учнів та студентів різного віку по всьому світу. Додаток підлаштовується до рівня знань користувача та комфортного темпу вивчення.

ІІІ не замінює викладача, але значно спрощує його роботу, дозволяючи більше часу приділяти інтерактивному навчанню та мотивації студентів.

THE LANGUAGE OF THE FUTURE: HOW ENGLISH IS CHANGING UNDER THE INFLUENCE OF TECHNOLOGY AND SOCIAL MEDIA

Deiak Ivan, Supervisor Assoc. Prof. Muntian A.O.
Dnipro University of Technology, Dnipro (Ukraine)

English, as a global means of communication, is undergoing significant transformations due to digital technologies. Social media and internet communication are changing its vocabulary, syntax, and pragmatics, contributing to the emergence of new linguistic norms and stylistic features.

The digital era has led to the active expansion of the English vocabulary. New words and phrases related to technology have emerged: to google (to search for information), selfie (a self-portrait photo), debug (to fix errors). Abbreviations are widely spreading: LOL (laughing out loud), FOMO (fear of missing out), as well as meme-based vocabulary: OK, boomer, sus, wholesome.

Traditional words are undergoing semantic shifts: viral (something that spreads quickly), cloud (internet storage), thread (a sequence of comments). This demonstrates the language's adaptation to new digital realities.

Social media encourage the simplification of syntax and compression of expressions. The use of elliptical constructions (Coming to meeting?), fragmented sentences (Tried that app. Amazing.), and the omission of auxiliary verbs (Feeling happy today) is becoming widespread.

Character limits in messages (Twitter, SMS) force users to shorten sentences, omit unnecessary words, use abbreviations and hashtags. This contributes to the spread of concise linguistic constructions in broader communication.

Digital communication is changing the rules of interpersonal interaction. Emojis, GIFs, and reactions replace or complement text messages. A new level of dialogic interaction is forming: reactions, retweets, and comments create multi-layered communicative structures.

Social media algorithms influence language patterns, as users adapt their statements for better content visibility (SEO, hashtags). Each platform develops its own linguistic conventions, shaping unique communication styles.

Language changes under the influence of technology have a dual effect: they democratize language but also deepen the "digital divide" between generations. Non-native speakers have a significant influence on the English language, creating simplified forms for global communication.

Automated translation and interaction with AI are also changing linguistic structures. Users adapt their language to algorithms, which may affect the syntax and vocabulary of the future.

Further simplification of the language and its adaptation to communication with artificial intelligence is expected. The role of multimodal communication, where text is combined with visual elements, will increase. The influence of other languages through digital platforms will contribute to the emergence of new borrowings and hybrid linguistic forms.

The English language is undergoing rapid changes due to digital technologies, social media, and algorithmic communication. These transformations have both positive and negative consequences—from expanding accessibility to new linguistic norms to the potential fragmentation of the linguistic space. The study of these processes is an important task for modern linguistics.

References:

1. Effects of Technology and Social Media on English Language Use and Acquisition: A Study on Language Variation and Change. *Nanotechnology Perceptions*. 2024. Vol. 20, S7. URL: <https://doi.org/10.62441/nano-ntp.v20is7.44> (date of access: 28.03.2025).
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-razvitiya-informatsionnyh-tehnologiy-na-angliyskiy-yazyk?>
3. https://www.researchgate.net/publication/388998209_The_Influence_of_Social_Media_on_the_Evolution_of_English_Vocabulary_Trends_and_Implications

КУЛЬТУРНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Кислиця Є.В., керівник доц. Мунтян А.О.

Український державний університет науки і технологій

У динамічному середовищі XXI століття культурна глобалізація відкриває як унікальні виклики, так і нові можливості для збереження та передачі традиційних знань, практик і спадщини. Оскільки цифрові технології стають невід'ємною частиною людської взаємодії, перед суспільством постає важливе завдання: знайти баланс між збереженням культурної ідентичності та використанням глобальних комунікаційних можливостей.

Сучасні цифрові платформи кардинально змінили процеси обміну культурними знаннями, їх освоєння та переживання. Соціальні мережі, онлайн-архіви, віртуальні музеї та інтерактивні цифрові простори відкрили нові способи збереження культурної спадщини, які ще кілька десятиліть тому здавалися неможливими. Наприклад, корінні громади активно застосовують цифрові технології для документування та поширення мов, ритуалів і усних традицій, які могли б зникнути без цих інноваційних рішень [1, 2].

Можливості цифрових технологій для збереження культури

Документування спадщини: Сучасні технології фіксації забезпечують високий рівень деталізації культурних практик, що дає змогу майбутнім поколінням отримувати доступ до автентичних і глибоких репрезентацій традицій.

Глобальна доступність: Цифрові платформи розширюють можливості культурного обміну, дозволяючи маргіналізованим спільнотам ділитися своєю спадщиною з усім світом і зберігати зв'язки, незважаючи на географічні бар'єри.

Інтерактивне збереження: Віртуальна та доповнена реальність відкривають нові способи вивчення культурних традицій, створюючи захопливий освітній досвід, що долає фізичні обмеження.

Виклики цифрової епохи для культурної автентичності

Незважаючи на ці можливості, цифрове середовище також створює значні виклики для культурної цілісності:

1. Комерціалізація: Масове поширення культурного контенту в Інтернеті може спрощувати складні традиції, перетворюючи їх на відірвані від контексту споживчі продукти [1].
2. Культурна уніфікація: Глобальні цифрові платформи часто популяризують уніфіковані, вестернізовані форми вираження, що може призводити до знецінення унікальних локальних ідентичностей.
3. Втрата глибини: Цифрові формати не завжди здатні передати багатошаровість, контекст і емоційну складову традиційних практик, що може спотворювати їхнє сприйняття [2].

Комплексні підходи до збереження культури в цифрову епоху

Розширення технологічного потенціалу:

- Створення цифрових архівів під керівництвом місцевих громад.
- Розробка платформ, що враховують культурний контекст і гарантують право власності громади на її спадщину.
- Впровадження ефективних систем метаданих і сторітелінгу, які передають багатогранність культурних традицій.

Освітні ініціативи:

- Розвиток програм цифрової грамотності, що сприяють критичному сприйняттю культурної репрезентації.
- Використання технологій для збереження та передавання знань між поколіннями.
- Підтримка розвитку цифрових навичок у традиційних громадах для активної участі в культурному збереженні.

Етичні принципи:

- Впровадження міжнародних стандартів для представлення культурної спадщини в цифровому середовищі.
- Визнання та захист інтелектуальних прав корінних народів.
- Формування моделей співпраці, що базуються на громадській участі та взаємоповазі.

Технології як міст між традиціями та майбутнім

Цифрові інструменти слід розглядати не як загрозу культурним традиціям, а як їхніх союзників. Використовуючи їх з усвідомленням, повагою та культурною чутливістю, ми можемо перетворити їх на потужні засоби підтримки культурної стійкості та глобального діалогу.

Висновок

Сучасний світ потребує гармонійного поєднання збереження та адаптації культурної спадщини. Наша мета — не протистояти технологічним змінам, а інтегрувати їх таким чином, щоб вони посилювали автентичність і багатогранність наших традицій.

Ми знаходимося на унікальному етапі історії, коли технології можуть не лише документувати культуру, а й сприяти її розвитку. Майбутнє збереження спадщини лежить не у відокремленні від цифрового світу, а у свідомій, співпраці, що дозволить традиціям і новітнім досягненням існувати у взаємодії та збагачувати одне одного.

Використана література

1. Appadurai, A. (2006). *Fear of Small Numbers: An Essay on the Geography of Anger*. Duke University Press.
2. Ginsburg, F. (2008). "Rethinking the Digital Revolution from an Anthropological Perspective." *Visual Anthropology Review*, 24(2), 114-127.

ENGLISH LANGUAGE IN BUSINESS

Menshikova Elizaveta, Supervisor Assoc. Prof. Muntian A.O.
Dnipro University of Technology, Dnipro (Ukraine)

The Undeniable Global Lingua Franca:

Dominance in International Trade: English has solidified its position as the primary language of global commerce, facilitating communication across diverse linguistic backgrounds in international trade agreements, negotiations, and supply chain management.

Prevalence in Multinational Corporations: Within multinational corporations (MNCs), English often serves as the internal working language, fostering seamless communication and collaboration among employees from various countries and ensuring operational efficiency.

Standard in Key Industries: Several pivotal industries, including finance, technology, aviation, and maritime, overwhelmingly rely on English for their professional interactions, documentation, and technical specifications.

Facilitating Globalization: The widespread use of English significantly lowers communication barriers, thereby accelerating the process of globalization and enabling businesses to expand their reach into international markets more effectively.

Essential for Effective Communication and Collaboration:

Cross-Cultural Understanding: While proficiency in English is crucial, an understanding of cultural nuances within business communication is equally important for avoiding misunderstandings and building strong international relationships.

Clear and Concise Communication: In the fast-paced business environment, the ability to communicate clearly, concisely, and professionally in English, both verbally and in writing, is paramount for conveying information accurately and efficiently.

Teamwork and Project Management: English proficiency enables effective collaboration within international teams, facilitating seamless project management, shared understanding of goals, and efficient problem-solving.

Negotiation and Persuasion: Strong English language skills are vital for successful negotiations, allowing individuals to articulate their positions persuasively, understand counterarguments, and reach mutually beneficial agreements in international business contexts.

A Gateway to Information and Resources:

Access to Global Knowledge: A strong command of English provides direct access to a vast repository of global business information, including research papers, industry reports, market analyses, and best practices.

Utilizing Online Platforms: The majority of online business resources, platforms, and tools, from professional networking sites to e-commerce platforms, operate primarily in English, making it essential for digital engagement.

Participation in International Events: Proficiency in English is often a prerequisite for actively participating in international conferences, seminars, and workshops, which are crucial for networking and staying updated on industry trends.

Leveraging English-Language Media: Access to English-language business news, publications, and media outlets allows professionals to stay informed about global economic developments and competitive landscapes.

In conclusion, the English language is not merely a communication tool in the global business arena; it is a fundamental prerequisite for effective operation, expansion, and success. Its dominance facilitates trade, fosters collaboration, unlocks information, enhances career prospects, and while presenting certain challenges, ultimately underscores the critical importance of English proficiency for individuals and organizations navigating the complexities of the international business world.

References

1. <https://corporatelearning.ef.com/en/resources/articles/epi-english-proficiency-decline/>
2. <https://mccollege.edu/professional-english-esl/about-professional-english-esl/the-role-of-english-in-global-business-why-it-matters/>
3. <https://edusynch.com/blog/english-in-business/2024/12/12/english-is-the-global-language-of-business>
4. <https://www.forbes.com/councils/forbesbusinesscouncil/2024/08/09/the-importance-of-language-proficiency-in-international-business-negotiations/>
5. <https://learnship.com/when-business-english-isnt-enough-knowing-the-language-of-your-industry/#:~:text=While%20Business%20English%20is%20essential,needed%20to%20excel%20in%20specialized>

THE IMPORTANCE OF LEARNING ENGLISH IN THE GLOBALIZED WORLD **Nazarenko Ivan, Supervisor Assoc. Prof. Muntian A.O.** **Dnipro University of Technology, Dnipro (Ukraine)**

In today's increasingly interconnected world, the ability to communicate in English has become a vital skill for individuals in virtually every corner of the globe. As the primary language of international business, diplomacy, technology, and academia, English is more than just a means of communication—it is a tool that opens doors to a wide range of opportunities in both professional and personal spheres.

One of the most significant reasons for the importance of English lies in its role as a global lingua franca. According to the British Council, more than two billion people around the world use English to communicate, whether as a first language or a second language. This widespread usage means that learning English allows individuals to connect with people from diverse linguistic and cultural backgrounds, enabling them to engage in meaningful exchanges across borders. Whether in a multinational corporation, at an international conference, or while traveling abroad, English proficiency allows people to break down communication barriers and participate more fully in the global conversation.

In the realm of business and career development, English is often seen as a prerequisite for success. As global trade and commerce continue to grow, English has emerged as the standard language for conducting international transactions, negotiations, and partnerships. Companies with global operations rely on English for internal communication and collaboration between branches in different countries. Professionals who are proficient in English are more likely to be promoted and hired, as the ability to communicate effectively with international colleagues, clients, and stakeholders is crucial for business success. English also provides access to a wealth of resources and knowledge, from industry-specific literature to online courses, which can help individuals stay competitive in an ever-changing job market.

Education is another area where English plays a critical role. Many of the world's leading universities and academic institutions offer programs in English, and much of the research published in scientific journals is written in the language. For students, learning English is often the key to accessing top-tier educational opportunities and engaging in cutting-edge research. Academic publications, textbooks, and online resources are overwhelmingly available in English, making it essential for students and professionals in many fields to master the language in order to stay informed about the latest developments and trends in their areas of interest.

The field of technology, in particular, highlights the centrality of English in the modern world. The majority of programming languages, software development tools, and technical documentation are written in English, meaning that learning the language is essential for

anyone pursuing a career in technology. Additionally, English is the predominant language of the internet, with a vast majority of content online being available in English. From searching for information to engaging with online communities, the ability to understand and use English is critical for navigating the digital landscape.

Furthermore, English is an essential tool for cultural exchange and global diplomacy. As the primary language used in international organizations like the United Nations, NATO, and the World Trade Organization, English plays a central role in negotiations, peacekeeping efforts, and global cooperation. Diplomats, policymakers, and global leaders rely on English to communicate their ideas, advocate for their countries, and resolve international conflicts.

In addition to these practical benefits, learning English also offers personal growth opportunities. For many, it opens the door to enjoying cultural works such as films, books, music, and television shows in their original form. Understanding English allows individuals to experience different perspectives and ideas, broadening their horizons and fostering empathy and understanding in an increasingly diverse world.

Finally, as the world becomes more digitalized, the role of English will only continue to grow. The rise of artificial intelligence, machine learning, and virtual communication is further cementing English's status as the global language of technology and innovation. As individuals interact with AI-driven tools, work in remote environments, and engage in virtual collaboration, the ability to communicate in English will be a crucial asset.

In conclusion, the importance of learning English in today's globalized world cannot be overstated. Whether in business, education, technology, or cultural exchange, English has become the key to success in an interconnected world. As we continue to face global challenges and opportunities, the ability to communicate in English will remain a vital skill, providing individuals with the tools to engage with people across cultures, access information, and contribute to the progress of society.

References

1. Crystal, D. (2012). *English as a Global Language* (2nd ed.). Cambridge University Press. This book explores how English has become the global lingua franca and its impact on various cultures and societies.
2. Liyanage, I. J., & Bartlett, B. (2016). *Global Englishes in the English Language Classroom: Issues and Approaches*. Springer. This publication examines the challenges and approaches to teaching English in diverse linguistic contexts.
3. Jenkins, J. (2009). *English as a Lingua Franca: Theorizing and Teaching English*. Oxford University Press. A comprehensive look at the implications of English as a global lingua franca, both in theory and in the classroom.

ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
Стасовська Є.С., керівник доц. Мунтян А. О.
Український державний університет науки і технологій

Англійська мова, на відміну від багатьох інших, не має граматичного роду для іменників, прикметників і дієслів. Також у ній відсутні фемінітиви як окрема мовна категорія, а більшість іменників є гендерно нейтральними. Тоді як зрозуміти про кого йде мова? Це досягається шляхом співвіднесення іменника з особистими займенниками, які вживаються в тексті для позначення когось у третій особі однини he, she, it (man – he, woman – she, dog – it).

Хоча англійська мова не має граматичного роду, дослідження показують, що жінки та чоловіки використовують її по-різному. Жінки, на відміну від чоловіків, використовують більш емоційно забарвлену лексику (gorgeous, adorable, lovely), більше прикметників та пестливо зменшувальних форм. Їхнє мовлення зазвичай більш описове, ввічливе. Також характерне вживання невизначених слів, які пом'якшують висловлювання (something, kind of).

Натомість чоловіки більше схильні до прямолінійності, коротких конструкцій та використання «сильніших» висловів. Вони рідше використовують ввічливі або м'які формулювання, частіше використовують мовлення для вираження позиції або влади. Наприклад, замість I really think this might work, чоловіки схильні казати This will work.

Крім того, гендерні відмінності помітні у вживанні модальних слів. Жінки частіше вживають could, might, would для вираження сумніву або ввічливості, тоді як чоловіки частіше користуються must, will, що звучить більш впевнено.

Існує тенденція, за якою жінки частіше прагнуть до гармонії у спілкуванні, використовують більше запитань, щоб підтримати діалог (Do you think so?/ Isn't nice?), а також невербальні засоби як-от усмішка чи інтонаційна м'якість. Їхнє мовлення має соціальну функцію – створення зв'язку, підтримка співрозмовника.

Чоловіки ж навпаки, частіше використовують мову як інструмент досягнення мети, передачі інформації або вираження переваги. Вони частіше перебивають співрозмовника, використовують більше наказів. Це не завжди є ознакою грубості, але відображає іншу комунікативну модель, закладену соціальними ролями.

Отже, попри відсутність граматичного роду в англійській мові, гендерні відмінності чітко простежуються на рівні лексики, граматики та комунікативних стратегій. Жінки, як правило, демонструють емоційніший, ввічливіший і підтримувальний стиль мовлення, тоді як чоловіки частіше обирають прямолінійність, інформативність і домінантність. Ці відмінності проявляються навіть у повсякденному спілкуванні.

Мова — це не лише засіб передачі інформації, але й відображення соціальних ролей, культурних норм та індивідуальної ідентичності. Дослідження гендерних особливостей у використанні англійської мови допомагає глибше зрозуміти, як суспільство формує мовні звички та які підсвідомо можуть впливати на спілкування між людьми.

Використана література:

1. **Lakoff, R. (1975).** *Language and Woman's Place*.
URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/language-in-society/article/language-and-womans-place/F66DB3D1BB878CDD68B9A79A25B67DE6>
2. Tannen, D. (1990) You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation
URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/language-in-society/article/abs/deborah-tannen-you-just-dont-understand-women-and-men-in-conversation-new-york-william-morrow-co-1990-pp-330/4B47BCA61C10F6F3F2E3AD1BE0ABC901>
3. Holmes, J. (1995). Women, Men and Politeness.
URL: https://www.researchgate.net/publication/387167371_Women_Men_and_Politeness_by_Janet_Holmes_New_York_Longman_1995
4. Coates, J. (2004). Women, Men and Language: A Sociolinguistic Account of Gender Differences in Language
URL: https://www.researchgate.net/publication/287317822_Women_men_and_language_A_sociolinguistic_account_of_gender_differences_in_language_Third_edition

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Утьятніков Б.Д., керівник доц. Мунтян А.О.

Український державний університет науки і технологій

У ХХІ столітті штучний інтелект (ШІ) став однією із складових людського життя. Адже завдяки ньому можна значно спростити для себе пошук інформації, виконання різноманітних задач і багато іншого. У сфері освіти, ШІ став одним із ключових інструментів, зокрема у процесі вивчення іноземних мов. Його вплив зростає, адже він змінює не лише форму навчання, а й саму сутність комунікації між викладачем та учнем. У наші часи, знання мов відкриває доступ до діалогу із усім світом і інтелектуальні системи відіграють значну роль у цьому питанні.

Інноваційні можливості ШІ у вивченні іноземних мов

- **Персоналізоване навчання**

ШІ допоможе створити індивідуальний план навчання, враховуючи рівень знань, стиль навчання, темпи засвоєння матеріалу та особисті інтереси. Це сприяє кращому засвоєнню і розумінню вивченого матеріалу.

- **Інтерактивні платформи на базі ШІ**

Існує багато додатків для вивчення іноземних мов на базі цифрового інтелекту, наприклад «Промова» (Promova), Duolingo, Elsa, Preply, Rosetta Stone. Вони дозволяють практикувати лексику, граматику, читання. Ще є чат-боти на кшталт Gemini, ChatGPT, які також вміють робити те саме, що і додатки, але з ними навіть можна вести діалог у реальному часі.

- **Практика мовлення**

Інструменти розпізнавання голосу, допоможуть людині отримувати рекомендації, щодо правильного вимовляння слів, акценту. Також можна просити чат-боти, написати транскрипцію слова, яке викликає у вас питання. Це все полегшить розвиток усного мовлення, допоможе сформувати правильну вимову слів.

- **Синхронний переклад і лексичний супровід**

Інтеграція ШІ в браузері, месенджери і інші додатки, дозволяє користувачам дуже швидко отримувати переклад і пояснення незнайомих слів, а також вивчати їх у схожих контекстах.

- **Завдання і робота над помилками**

Також чат-боти можуть сформувати для вас різноманітні завдання, наприклад, на знання граматики, провести вам аудіювання, з подальшими відповідями на запитання. А якщо у вас щось не вийде, то цифровий інтелект допоможе вам зрозуміти, де ви припустилися помилок і виправити їх разом з вами. Також можна поповнювати свій словарний запас, виправляти тексти і безліч іншого.

Виклики і недоліки при використанні ШІ у вивченні іноземних мов

Незважаючи на те, що машинний інтелект відкриває нові горизонти, він також має свої недоліки і ставить певні виклики у вивченні мов:

1. **Технологічна залежність** – учень може покладатися на підказки від ШІ, тим чином втративши самостійність і мотивацію для подальшого вивчення мови.
2. **Відсутність емоційної взаємодії** – не спроможність цифрового інтелекту замінити справжнього живого викладача, або співрозмовника, під час невербальних сигналів, гумору, інтонації.
3. **Недоступність і технічні бар'єри** – не у всіх людей є сучасні пристрої та стабільне інтернет з'єднання, без яких штучний інтелект не може працювати, тим самим роблячи його марним.

4. **Обмеження у творчості** – штучний інтелект працює за певними шаблонами і йому бракує інтуїції, творчих навичок, естетичного відчуття і багато іншого, що притаманне живій людині.
5. **Помилкова інформація** – навіть сучасні модель ШІ можуть помилятися і надавати застарілі і некоректні приклади, переклади чи граматичні конструкції.
6. **Конфіденційність і безпека даних** – використання подібних платформ потребує передачу особистих даних, але далеко не всі сервіси можуть гарантувати їх належний захист.

Висновок

Штучний інтелект – це не заміник справжнього живого викладача, він не зможе знайти підхід до людини, бо машинний інтелект такому не навчений. Його застосування відкриває шлях до персоналізованого, інтерактивного та ефективного навчального процесу, але користуватися ним потрібно, як допоміжним засобом, але ШІ не повинен замінювати традиційне вивчення іноземних мов. Найкращий результат, можна отримати лише тоді, коли поєднується робота з викладачем і використовується цифровий інтелект, як технологічна підтримка і ніяк не інакше.

Список використаних джерел

1. ТОП-5 застосунків для вивчення іноземних мов онлайн URL: <https://osvita.ua/news/88543/>
2. 6 варіантів, як використати ChatGPT для вивчення англійської URL: <https://cases.media/en/article/6-variantiv-yak-vikoristati-chatgpt-dlya-vivchennya-angliiskoyi>
3. Kohnke, L., & Moorhouse, B. (2021). Exploring the Use of AI Chatbots in Developing Students' English Language Skills. *Journal of Education and Learning*, 10(4), 42–50.
4. Yao, K., & Liu, C. (2020). Artificial Intelligence in Foreign Language Education: Trends and Impacts. *Educational Technology Review*.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

**Гавришов Д.В., керівник доц. Мунтян А.О.,
Український державний університет науки і технологій**

Штучний інтелект (ШІ) – галузь, яка динамічно розвивається в сучасних умовах, вона здатна трансформувати усі аспекти соціальної взаємодії. У сфері освіти штучний інтелект започаткував розробку нових підходів до викладання та навчання, які наразі проходять апробацію в різноманітних освітніх контекстах. Водночас, науковці виокремлюють низку переваг та недоліків застосування штучного інтелекту в освітньому процесі. До переваг належать персоналізація навчання, розширення доступності знань та підвищення ефективності оцінювання. Серед недоліків слід зазначити ризики дегуманізації освіти, недостатнє етичне регулювання та потенціал упередженості алгоритмів. Це зумовлює необхідність проведення подальших наукових досліджень та розробки відповідних нормативно-правових актів для регулювання використання ШІ в освітній сфері.

У січні 2023 року американська компанія Інтеліджент проводила дослідження серед студентів 4 курсів коледжів США, щоб вивчити їх досвід та знання щодо використання ШІ під час навчання, дослідження охопило 1000 осіб. 30% від усіх опитаних використовували ШІ для виконання домашніх завдань, понад 60% роблять це регулярно під час навчання, 75% осіб вважає використання ШІ шахрайством, проте продовжує це робити [3]. Дане дослідження ми можемо обґрунтувати високим рівнем доступності інструменту, здатністю швидко генерувати рішення відповідно до запиту, а також бажання осіб заощадити час і підвищити якість виконання завдань.

Використання штучного інтелекту в Україні регулюється «Концепцією розвитку штучного інтелекту», затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2022 року №1556-р [1]. Цей документ визначає загальні принципи та завдання розвитку технологій, як одного з пріоритетних напрямів у сфері науково-технічних досліджень. Окрім цього, документ містить перелік проблем, які варто вирішити для успішної реалізації усієї концепції. Вирішення цих проблем є критично важливим для того, щоб Україна змогла повною мірою скористатися перевагами, які пропонує штучний інтелект, та зайняти гідне місце серед світових лідерів у цій галузі. "Концепція розвитку штучного інтелекту" є важливим першим кроком у цьому напрямку, але її успішна реалізація потребує системних та скоординованих зусиль з боку держави, бізнесу, наукової спільноти та всього суспільства.

Багато країн вже централізовано впроваджують ШІ в освітній процес, наприклад Сінгапур після пандемії COVID-19 у 2020 році запровадив Студентський навчальний простір (SLS) із суттєвими оновленнями включаючи інструменти з підтримкою ШІ. Такі зусилля країни відповідають Генеральному плану «Трансформація освіти за допомогою технологій» (EdTech) до 2030 року щоб підготувати учнів до технологічно-трансформованого світу [2].

Отже, штучний інтелект є потужною технологією з потенціалом глибокої трансформації освіти, про що свідчать як міжнародні дослідження, так і державні ініціативи, зокрема в Україні. Попри переваги ШІ, такі як персоналізація навчання та підвищення ефективності, існують значні виклики, пов'язані з етикою, регулюванням та ризиками упередженості. Успішне впровадження ШІ в освітній процес вимагає комплексного підходу, а досвід інших країн, таких як Сінгапур, демонструє важливість стратегічного та централізованого підходу до інтеграції ШІ в освітню систему для підготовки майбутніх поколінь до технологічно-трансформованого світу.

Список використаної літератури

1. Про Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 груд. 2020 р. № 1556-р // Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#n8> (дата звернення: 08.04.2025).
2. AI in Education: Transforming Singapore Education System with Student Learning Space [Електронний ресурс] // Tech.gov.sg. – 2023. URL: <https://www.tech.gov.sg/media/technews/ai-in-education-transforming-singapore-education-system-with-student-learning-space/> (дата звернення: 08.04.2025).
3. Nearly 1 in 3 college students have used ChatGPT on written assignments [Електронний ресурс] // Intelligent.com. – 2023. – Січ. URL: <https://www.intelligent.com/nearly-1-in-3-college-students-have-used-chatgpt-on-written-assignments/> (дата звернення: 08.04.2025).

VASYL SUKHOMLYNSKYI'S CONTRIBUTIONS TO HOLISTIC AND HUMANISTIC EDUCATION

**Fedotova Ye. A., research adviser Miroshnichenko I. H.
Dnipro State University of Science and Technologies**

Vasyl Sukhomlynskyi (1918–1970), a prominent Ukrainian educator and pedagogue, made a lasting impact on educational theory through his progressive and human-centered approaches. His philosophy emphasized the comprehensive development of learners, encompassing intellectual, emotional, moral, and aesthetic growth. Sukhomlynskyi's ideas continue to shape modern educational practices, particularly in the areas of student-centered

learning, personalized instruction, and emotional education. A core element of his philosophy was the notion of holistic education, which promotes the development of the "whole child." He believed education should go beyond academic performance to include moral values, emotional awareness, and social responsibility. For Sukhomlynskyi, schools were not just places for knowledge acquisition but communities that fostered joy, creativity, and personal growth. A distinctive feature of his pedagogy was the humanization of the educational process. He highlighted the importance of empathy, encouraging strong, caring relationships between teachers and students. Educators, in his view, should serve as mentors who guide with compassion and respect, creating a motivating and emotionally supportive learning environment.

Sukhomlynskyi was also a pioneer in promoting personalized learning. He recognized individual differences in learners' interests, talents, and learning speeds. He urged teachers to adopt flexible teaching strategies, including small group instruction and individualized support, to meet each student's unique needs. This approach allowed for differentiated learning paths and nurtured students' potential more effectively than standardized methods. Furthermore, Sukhomlynskyi placed great value on moral and aesthetic education. He believed ethical development and an appreciation for beauty were essential components of schooling. Literature, art, and engagement with nature were integrated into the curriculum to foster empathy, cultural awareness, and a sense of social justice.

FREMDSPRACHEN – EIN FENSTER ZUR WELT

Osadcha O. R., Betr. Smyrnova M.L.

Ukrainische staatliche Universität für Wissenschaft und Technologien

Fremdsprachen waren schon immer ein wichtiges Instrument für die Kommunikation zwischen Menschen aus verschiedenen Ländern und Kulturen. In der heutigen Welt, in der die Globalisierung alle Lebensbereiche umfasst – von Wirtschaft über Bildung, Reisen bis hin zur Wissenschaft – ist das Beherrschen von Fremdsprachen keine Luxusfähigkeit mehr, sondern eine Notwendigkeit.

Jede Sprache ist mehr als nur ein Satz von Wörtern und grammatikalischen Regeln. Sie ist eine einzigartige Denkweise, ein Spiegel der Kultur, Geschichte und Traditionen eines Volkes. Wenn wir eine Fremdsprache lernen, merken wir uns nicht nur neue Vokabeln – wir tauchen in eine andere Welt ein, beginnen, Menschen besser zu verstehen, ihre Mentalität, ihre Werte und ihre Lebensweise.

Englisch ist heute unangefochtene Weltsprache – über 1,5 Milliarden Menschen sprechen sie, und sie ist Amtssprache in mehr als 60 Ländern. Es ist die Sprache der internationalen Wirtschaft, der Wissenschaft, der IT, der Luftfahrt, der Diplomatie und der Kultur. Aber auch andere Sprachen sind von großem Wert: Spanisch – die zweithäufigste Sprache der Welt, Deutsch – die Sprache von Wissenschaft und Technik in Europa, Französisch – die Sprache der Diplomatie, Arabisch – Sprache einer der ältesten Kulturen der Welt, Chinesisch – die Sprache mit den meisten Muttersprachlern auf dem Planeten.

Interessanterweise bringt das Erlernen von Fremdsprachen auch viele kognitive Vorteile mit sich. Es verbessert das Gedächtnis, trainiert die Aufmerksamkeit, entwickelt logisches und kreatives Denken. Menschen, die Fremdsprachen lernen, passen sich leichter an neue Bedingungen an, sind multitaskingfähig und haben ein geringeres Risiko für altersbedingte Veränderungen des Gehirns, wie z. B. Demenz.

Darüber hinaus eröffnet das Beherrschen von Fremdsprachen viele Möglichkeiten: Studium im Ausland, Teilnahme an internationalen Projekten, Reisen, Freundschaften mit Menschen aus aller Welt, Zugang zu Originalquellen (Bücher, Filme, wissenschaftliche Artikel). Es macht den Menschen offener, toleranter, kulturell reicher und gebildeter.

In Schulen und Universitäten wird dem Fremdsprachenerwerb immer mehr Aufmerksamkeit geschenkt, denn ein moderner Fachmann in jeder Branche ist in erster Linie eine kommunikationsfähige Persönlichkeit, die in einem internationalen Umfeld arbeiten kann.

Das Erlernen von Fremdsprachen ist also eine Investition in sich selbst, in die eigene Zukunft. Es ist der Schlüssel zu einer erfolgreichen Karriere, zu einem tieferen Verständnis der Welt und zum Aufbau von Brücken zwischen den Völkern. Denn Sprache ist nicht nur ein Mittel der Kommunikation, sondern eine Brücke, die Herzen verbindet.

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass das Erlernen von Fremdsprachen in der modernen Welt von unschätzbarem Wert ist. Es erweitert nicht nur unseren Horizont und ermöglicht es uns, andere Kulturen besser zu verstehen, sondern stärkt auch unsere kognitiven Fähigkeiten und fördert die persönliche Entwicklung. Fremdsprachen öffnen Türen zu Bildung, Karriere und internationalen Beziehungen. Wer heute erfolgreich sein will – sei es im Beruf, im Studium oder im sozialen Leben – sollte mindestens eine Fremdsprache beherrschen. Sprachen sind Brücken zwischen Menschen, Nationen und Kulturen. Sie machen uns toleranter, gebildeter und bereichern unser Leben in vielerlei Hinsicht.

Fremdsprachen zu lernen bedeutet, sich selbst neue Welten zu eröffnen – eine Reise, die sich in jeder Hinsicht lohnt.

NEUE TECHNOLOGIEN FÜR DAS ERLERNEN VON FREMDSPRACHEN

Galjawenko J., Betr. Smyrnova M.L.
Ukrainische staatliche Universität für Wissenschaft und Technologien

Die Rolle der künstlichen Intelligenz hat in letzter Zeit erheblich zugenommen. KI ist in vielen Bereichen und Branchen relevant geworden. Sie hat sich auch als sehr nützlich für das Lernen erwiesen: Heute wird sie zunehmend in verschiedenen Bildungskonzepten eingesetzt. Experten zufolge ist künstliche Intelligenz auch beim Erlernen von Fremdsprachen effektiv, insbesondere bei Online-Methoden. Auf ihrer Grundlage werden sowohl Anwendungen als auch vollwertige Sprachplattformen entwickelt, was sowohl für Schüler als auch für Lehrer mehr Möglichkeiten schafft.

Doch ist es überhaupt möglich, eine Fremdsprache mit Hilfe von künstlicher Intelligenz zu lernen, und welche Vorteile bringt sie mit sich? Schauen wir uns eine Reihe von Problemen beim Erlernen von Fremdsprachen an, die dank der künstlichen Intelligenz leichter zu lösen sind. Wir wollen verstehen, wie man ihre Fähigkeiten für effektiveres Lernen nutzen kann.

Um eine Fremdsprache zu beherrschen, müssen vier Grundfertigkeiten - Lesen, Schreiben, Hören und Sprechen - erlernt, gefestigt und ständig weiterentwickelt werden. Die Schüler stoßen jedoch häufig auf Schwierigkeiten beim Lernen, sowohl allein als auch mit dem Lehrer, die den Fortschritt behindern und manchmal zu einem Motivationsverlust führen. Einer der häufigsten Nachteile des Online-Lernens sind einheitliche Methoden und Anweisungen für alle Teilnehmer des Prozesses. Gleichzeitig hat jeder sein eigenes Tempo und seine eigenen Wege der Informationsaufnahme. Werden die persönlichen Interessen, der Ausbildungsstand und die Vorlieben der Lernenden nicht berücksichtigt, kann dies den Fortschritt erheblich verlangsamen und die Wirksamkeit des Unterrichts verringern.

Fehlende Gelegenheiten zur verbalen Kommunikation sind oft eine weitere Herausforderung bei der Verbesserung der Sprachkenntnisse. Schüler, die sich nicht aktiv am Sprechen beteiligen, haben Schwierigkeiten mit der Aussprache, dem Redefluss und der Fähigkeit, ein Gespräch aufrechtzuerhalten. Gleichzeitig ist die Live-Kommunikation von entscheidender Bedeutung. Ohne sinnvolle Dialoge und Gespräche über eine Vielzahl von Themen entsteht nur die Illusion, dass man die Sprache beherrscht.

Viele Sprachlernplattformen bieten wiederholte Lektionen und Übungen an, um den Stoff zu festigen. Oft wird dieser Ansatz schnell langweilig und der Schüler verliert allmählich das Interesse am Lernen. Um den Grad des Engagements auf einem Höchstmaß zu halten, sind abwechslungsreiche und interaktive Lektionen wichtig - nur so kann das Interesse am Erlernen neuer Inhalte aufrechterhalten werden.

Wenn die Schüler nicht die Möglichkeit haben, ihr aktuelles Niveau einzuschätzen, ist es nicht möglich, Aspekte zu identifizieren, die verbessert werden müssen, und solche, an denen gründlich gearbeitet werden muss. Deshalb sind klares Feedback und ständige Fortschrittskontrolle besonders wichtig, um einen Lernplan zu entwickeln, Ziele zu setzen und sicher das richtige Sprachniveau zu erreichen.

Wie künstliche Intelligenz die Art und Weise, wie wir das Lernen angehen, verändert. Wir werden sicher noch darüber sprechen, wie künstliche Intelligenz dazu beiträgt, die oben beschriebenen Herausforderungen beim Lernen zu bewältigen. Doch zunächst wollen wir darüber sprechen, wie KI Ihnen hilft, hervorragende Sprachkenntnisse zu erwerben.

Die stetige Entwicklung und die aktuellen Fortschritte beim KI-Lernen bieten das Potenzial für einen radikalen Wandel in der Art und Weise, wie Fremdsprachen erlernt werden. Dies lässt sich auf eine Reihe offensichtlicher Faktoren zurückführen. Dank eines persönlichen Tutors sind Ihre Möglichkeiten, sich neue Kenntnisse und Fähigkeiten anzueignen, nicht durch ein Lehrbuch begrenzt. Ein Tutor erstellt einen individuellen Kurs für Sie, indem er Materialien in ein KI-System hochlädt, das dann die resultierenden Daten anpasst, um Lehrpläne zu erstellen und Übungen zu entwickeln.

THE MODERN STUDENT'S EDUCATIONAL SKILLS

**Kibovskyi I. E., research adviser Miroshnychenko I. H.
Dnipro State University of Science and Technologies**

In the modern world, a significant condition for successful learning and development of a student is the possession of a number of key skills. The skills of self-organization and time management are the primary among them. Since modern education often requires a lot of work and planning, the ability to effectively distribute the time between learning, recreation and other cases becomes critical to success. The second important skill is critical thinking and analysis, which implies a student's ability to critically analyze information, covering the ability to understand, evaluate and argue for thoughts and opinions, as well as to distinguish the main thing in the flow of information. Independent learning skills are an equally important aspect in the formation of a future specialist. With the increase in the amount of information and the speed of changes in the modern world, students need to be able to learn independently, acquire knowledge from different sources and use numerous learning methods. In addition, the student must have communication skills that are the key to success in any field of life, including education. These include the ability to express their thoughts clearly and convincingly, listen to others, communicate effectively in different formats with different audiences. Technology and information literacy skills are also of great importance: various digital technologies move the progress of society. In conclusion, creativity and innovation are an important aspect. In the modern world, where changes occur at lightning speed, students need to be open to new ideas, be able to think in a non-standard way and find creative solutions to problems.

TRACKING PROGRESS AS A STRATEGY FOR AUTONOMOUS LANGUAGE LEARNING

**Nevidoma V. S., research adviser Miroshnichenko I. H.
Dnipro State University of Science and Technologies**

Regular progress monitoring plays a pivotal role in effective foreign language acquisition. For language learners, it provides structure, enhances focus, and facilitates informed self-regulation. Through consistent self-assessment, students can evaluate their proficiency across key language domains – speaking, listening, reading, and writing – allowing them to identify strengths and target areas requiring further development. For instance, recognizing disparities between strong reading comprehension and weaker oral fluency can help prioritize future learning goals. In addition to self-assessment, tools such as quizzes and digital applications offer valuable insights. Quizzes provide immediate feedback and help consolidate knowledge by highlighting patterns of error and retention. Language-learning apps enhance this process by tracking progress through interactive exercises and analytics, offering measurable data on vocabulary growth and listening accuracy over time. Feedback from instructors and native-speaking peers also contributes significantly to progress tracking. Peer interactions encourage practical language use, while instructor feedback offers structured correction and guidance, especially in areas such as pronunciation and grammar. Overall, systematic progress monitoring fosters learner autonomy, motivation, and sustained engagement. It enables students to make adaptive adjustments, reinforces their commitment, and supports long-term success in foreign language learning.

AUTONOMOUS GOAL ORIENTATION AND PLANNING IN THE PROCESS OF LANGUAGE LEARNING

**Sapesku A. Ye., research adviser Miroshnichenko I. H.
Dnipro State University of Science and Technologies**

Goal-setting and strategic planning are fundamental to successful foreign language acquisition. A structured approach enables learners to maintain motivation, monitor progress, and address learning challenges effectively. The process begins with self-assessment, which allows students to evaluate their proficiency across speaking, listening, reading, and writing. This evaluation informs the creation of realistic and targeted learning goals aligned with individual needs. By recognizing their strengths and areas needing improvement, students can approach their studies with greater purpose and precision. Self-assessment lays the groundwork for setting realistic and personalized goals that align with one's language development needs. Subsequently, students should establish SMART (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound) goals, such as learning a set number of new words or sustaining a conversation within a given timeframe. For instance, a learner might aim to memorize 50 new words commonly used in everyday conversation within four weeks, or work toward maintaining a five-minute dialogue in the target language within two months. These goals promote focused progress and measurable outcomes. To achieve these goals, learners can employ personalized strategies, including scheduled practice, immersive activities (e.g., media consumption and interaction with native speakers), and the use of digital learning tools. Language exchange programs further support authentic communication and practical skill development. Regular practice, scheduled consistently throughout the week, builds structure and ensures steady exposure to the language. This habit forms a learning routine that reinforces commitment and progress. Overall, a goal-oriented and reflective approach empowers students to take active control of their language learning journey, resulting in more efficient, engaging, and sustainable progress.

ВАЖЛИВІСТЬ ДИФЕРЕНЦЮВАННЯ БРИТАНСЬКОЇ ТА АМЕРИКАНСЬКОЇ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Юрченко Б. А., керівник доц. Мірошниченко І. Г.

Український державний університет науки і технологій

Для студентів, які навчаються в галузі транспортної інженерії, логістики чи залізничної інженерії, знання відмінностей між американською та британською термінологією є важливим із професійної точки зору. По-перше, сучасна інженерія – це глобальна дисципліна. Майбутні інженери можуть зіткнутися з англomовною технічною документацією, науковими статтями, стандартами, кресленнями або програмним забезпеченням, створеними як у США, так і у Великій Британії (або в інших країнах, зосереджених на одній із цих систем). Розуміння таких термінів, як *freight car vs goods wagon* або *railroad tie vs sleeper*, допоможе уникнути непорозуміння в аналізі матеріалів або спілкуванні з іноземними колегами. По-друге, інженерні стандарти та підходи до проектування залізничної інфраструктури, систем контролю та контролю руху можуть змінюватися залежно від країни. Часто ці відмінності пов'язані з відповідною термінологією. Наприклад, розуміння того, що британське *point* та американське *switch* позначають той самий пристрій (стрілочний перевод), є критичним у інтерпретації технічних схем. Нарешті, багато міжнародних проектів передбачають участь спеціалістів із різних країн. Інженер, який може вільно орієнтуватися в термінології обох систем, стає більш конкурентоспроможним та універсальним фахівцем, який здатний працювати в мультикультурній команді. Отже, знання цих відмінностей сприяє більш точному професійному спілкуванню, збільшує компетентність та відкриває додаткові можливості кар'єри для студентів-інженерів.

ДЖЕРЕЛА ЗАПОЗИЧЕНЬ АНГЛІЙСЬКОЇ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Федоренко С. О., керівник доц. Мірошниченко І. Г.

Український державний університет науки і технологій

Залізнична термінологія англійською мовою була сформована під час промислової революції та швидкого розвитку транспортної інфраструктури в XIX столітті. Становлення залізничного транспорту як галузі супроводжувалося не лише технічними інноваціями, а й активним утворенням спеціалізованої лексики. Значну роль у цьому процесі відіграли лексичні запозичення з інших мов, що відображають як технологічні контакти, так і культурні впливи. Одним із ключових джерел запозичень в англійській залізничній термінології є німецька мова. Німеччина в XIX столітті була одним із лідерів інженерного та залізничного обладнання. Такі терміни, як *wagon*, *zeppelin*, а також технічні концепти, пов'язані з назвами прокатних запасів та локомотивів, перейшли з німецької в англійську. Французька мова мала суттєвий вплив, особливо в ранній період розвитку залізничної справи. Французька інженерна школа мала високу репутацію, і багато конструктивних елементів отримали назви французького походження, як наприклад, термін *chassis* (шасі). Крім того, із французької запозичено такі терміни, як *bureau*, *depot*, *station*, *accident*, *rail*, *train* тощо. Латинські корені також активно використовували у формуванні залізничних термінів, наприклад: *locomotive* (*locus* – місце та *motivus* – той, що рухає), *valve*, *catenary*, *transportation*, *viaduct*. Серед запозичень із грецької є такі, як *pantograph*, *monorail*, *schedule*, *cylinder*. Отже, англійська залізнична термінологія є продуктом багатомовної взаємодії, яка відображає міжнародний характер технологічного прогресу. Запозичення з німецької, французької, грецької та інших мов збагачували професійну лексику, сприяючи її точності та універсальності.

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІНШОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Лешик О. С., керівник доц. Мірошніченко І. Г.

Український державний університет науки і технологій

Одним із ключових завдань в опануванні іноземної мови у вищій школі є вміння самостійно працювати з іншомовними джерелами з метою підвищення професійного рівня. Сучасні фахівці активно використовують Інтернет для розширення знань у своїй галузі, тож важливим стає вміння грамотно аналізувати іноземномовні наукові й практичні матеріали. Інформаційна компетенція передбачає не лише пошук потрібної інформації, але і її критичну оцінку. Особливо це актуально в умовах неперевіреності частини контенту в мережі, адже багато сайтів містять лінгвістичні помилки або створені авторами з недостатнім рівнем володіння мовою. Користувачеві необхідно застосовувати чіткі критерії для аналізу якості джерел. Серед них – зміст сайту (його цільова аудиторія, достовірність, повнота й актуальність інформації), авторство та джерело (рівень кваліфікації автора, дата публікації, наявність контактів і даних про спонсорство), а також структура і дизайн сайту (графічне оформлення, грамотність тексту, функціональність посилань тощо). Авторство і спонсорство відіграють важливу роль у відборі інформації, так як, знаючи про статус укладача (будь то професор чи учень школи), користувач може оцінити якість пропонованої інформації. Слід враховувати також і кількість відвідувань джерела інформації користувачами. Навіть графічний дизайн є важливим аспектом відбору інформації з мережі Інтернет, оскільки він свідчить про професіоналізм розробників. Систематичне застосування цих критеріїв сприяє розвитку навичок критичного мислення, формує інформаційну грамотність і підвищує загальну професійну компетентність студентів.

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНЕ ЧИТАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ЯК КОМПОНЕНТ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Грaбарчук О. Д., керівник доц. Мірошніченко І. Г.

Український державний університет науки і технологій

Читання професійно орієнтованих текстів іноземною мовою є невід’ємною частиною діяльності фахівців у різних галузях. Воно забезпечує доступ до актуальної інформації, необхідної для підвищення кваліфікації. Володіння навичками читання стає особливо важливим після закінчення вищого навчального закладу, коли зростає потреба у швидкому й ефективному ознайомленні з фаховою літературою. Майбутній спеціаліст має опанувати різні типи читання залежно від мети: переглядове, ознайомлювальне, вивчаюче та пошукове. Успішне читання передбачає вміння гнучко переходити між цими видами відповідно до завдань. *Переглядове читання* допомагає скласти загальне уявлення про текст. Воно базується на швидкому ознайомленні з ключовими блоками інформації, дозволяє визначити доцільність подальшого опрацювання матеріалу (оптимальна швидкість – не менше 500 слів на хвилину). *Ознайомлювальне читання* має на меті виокремити основну ідею всього тексту. Це читання «для себе», без орієнтації на відтворення інформації. Важливим є вміння розрізняти головне й другорядне (рекомендована швидкість: 180 слів/хв для англійської, 150 – для німецької). *Вивчаюче читання* потребує глибокого аналізу змісту, критичного осмислення й детального розуміння кожної думки. Темп повільний – близько 50–60 слів на хвилину, – однак забезпечує максимальну точність. *Пошукове читання* орієнтоване на швидке виявлення конкретної інформації у великих масивах

тексту — цифр, фактів, характеристик — і є особливо корисним у роботі з фаховими джерелами. Отже, сформовані навички читання різних типів є важливою умовою успішної професійної діяльності сучасного фахівця.

LEXIS ACQUISITION OF TECHNICAL TERMINOLOGY

Lebediev T. A., research adviser Miroshnychenko I. H.

Dnipro State University of Science and Technologies

The acquisition of technical lexis plays a pivotal role in the development of subject-specific communicative competence, particularly for students and professionals operating in specialized fields such as engineering, medicine, computer science, or law. Mastery of technical terminology allows individuals not only to comprehend domain-specific texts but also to communicate effectively within their professional communities. Lexical acquisition in technical contexts involves more than memorizing isolated terms. It requires understanding terminology within authentic discourse, recognizing word formation patterns, and identifying relationships between general vocabulary and its technical counterparts. For example, terms like *input*, *interface*, or *network* may have general meanings, but in computer science, they acquire more specialized, context-dependent definitions. Glossaries, technical dictionaries, and word lists remain essential tools. However, implicit learning through reading technical texts, engaging with authentic materials (manuals, academic articles, case studies), and interacting in professional settings reinforces long-term retention and deeper understanding. Moreover, corpus-based studies and digital tools have become increasingly effective in facilitating the acquisition of technical lexis. Language learners can now use concordancers and terminology databases to explore how terms function across a variety of contexts. Another important aspect is the role of English as the *lingua franca* in many technical and scientific domains. This global status means that learners often encounter English terminology regardless of their native language, which places even greater emphasis on the strategic learning of English technical vocabulary. In conclusion, acquiring technical terminology is a dynamic and multifaceted process that involves a combination of cognitive strategies, contextual learning, and digital tools. Mastery of technical lexis not only enhances language proficiency but also empowers learners to engage meaningfully in their professional discourse communities.

TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN THE CONTEXT OF DIFFERENT CULTURES

Prykhodko A. O., Language supervisor: Afanasyeva L. V., Lecturer

Ukrainian State University of Science and Technologies

Intercultural dialogue is a method of interactive interaction, the basis of which is the cross-cultural context, its essence is revealed, the influence of cultural background knowledge on the process of understanding.

During intercultural dialogue, representatives of different cultures interact, a different language code is used (for one of the pages it is a foreign language), which has different attitudes, forms of behavior and value orientations that are perceived by communicators as different from their own. And in this sense, the awareness of “something foreign” and “something else” acquires special importance.

It should be noted that during communication, language acts not just as a means of transmitting information, but also as a form of cultural behavior. In all cultures, there is a desire to establish good relations, which is an undoubted price: an apology for a rude tone, denial; a display of politeness; adequate use of words of recognition and gratitude. But

different cultures understand this goal and the ways to achieve it differently. In Germany, for example, it is customary to shake one hand when greeting and, usually, a woman gives her hand first. Germans also distinguish between business relationships and private interests, and also make decisions in each of these areas of independence. The proverb “Dienst ist Dienst und Schnaps ist Schnaps” is quite often quoted in this context. Our expressions about time also differ quite a bit. Punctuality is very important for Germans and being late is a manifestation of insufficient respect for your business partner.

Before entering into contact, we evaluate the interlocutor, try to work out what will be discussed. Culture influences the choice of topic of communication: what you consider correct in some cultures is unacceptable in others. For example, Germans do not talk about illness and death, as well as about business matters outside the office. Categories of communication registers can be divided into formal, informal, neutral, familiar, intimate.

The assessment of the effectiveness of communication is formed under the influence of not only linguistic, but also socio-cultural factors, and outside of cultural behavior is based not on instincts, but also on knowledge and depends on the context.

COMMUNICATIVELY ORIENTED LEARNING FOREIGN LANGUAGES

**Kostenko V. A., Language supervisor: Afanasieva L. V., Senior Lecturer
Ukrainian State University of Science and Technologies**

The subject of a foreign language has great potential in the formation and education of the personality: along with the native language, it develops the thinking of the student. Our subject is a living open system and the most humane subject. Domestic and foreign methodologists consider the personality-oriented approach to be the main psychological and pedagogical approach in the study of a foreign language. By personality-oriented we should understand such communication that is based on interest in the person, on a friendly, tactful, respectful attitude of the interlocutors, on knowledge of the individual psychological characteristics of their character, temperament, etc. Such communication, expressed in the appropriate speech form, contributes to the self-expression of the personality. The essence of the approach is to make the child an associate in his education and upbringing, to aim him at pedagogical cooperation.

Modern political and socio-economic realities of Ukraine in the world community have created favorable conditions for the study of foreign languages, have shown the need for their study, and have filled this study with new content. The status of a foreign language as an educational field has been raised to a high level.

The main goal of teaching a foreign language in secondary school is to develop students' communicative abilities, the ability to use a foreign language as a tool in the dialogue of cultures of the modern world.

During the formation of communicative skills, the teacher must act as an active competent organizer of educational and communicative activities in the classroom (a facilitator of learning), an active participant in the educational process, an expert, researcher, source of information and ideas, an innovator in the field of learning and language acquisition.

On the other hand, a communicative approach to learning requires an open atmosphere of cooperation and active participation of students in the learning process.

Key principles of communicatively oriented learning:

- Cognitive processes are stimulated in students.
- Students are active participants in the learning process.
- students are encouraged to express their thoughts, express their feelings and use their experience.
- students participate in a learning process that simulates or creates a real situation.

- students are encouraged to work together.
- students are encouraged to take responsibility for their own learning and develop their learning skills.

ПІДСЕКЦІЯ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Богун Г. О., керівник доц. Чекмарьова Н. Г.

Український державний університет науки і технологій

Здоровий спосіб життя є одним із ключових чинників збереження та зміцнення здоров'я людини, особливо у молодому віці. Здобувачі вищої освіти часто стикаються з інтенсивним навчальним навантаженням, стресами, нерегулярним харчуванням і малорухливим способом життя, що може негативно позначитися на їхньому фізичному та психоемоційному стані. Саме тому формування здорового способу життя серед студентів є актуальним питанням, яке вимагає уваги як з боку самих молодих людей, так і з боку закладів вищої освіти.

Студентство – це той період часу, коли дотримання здорового способу життя, що закладалося ще у шкільні часи, дає свої плоди – гарна статура, фізичний стан та підготовленість, міцне здоров'я, гарний настрій, авторитет та повага оточуючих – це ті цінності, що стануть у нагоді у подальшому житті. Здоров'я, розумова продуктивність, фізичні можливості та психічний стан, напряду залежать від способу життя, який веде студент.

Заклади вищої освіти відіграють важливу роль у формуванні здорового способу життя студентів, оскільки саме в університетському середовищі закладаються основи відповідального ставлення до власного здоров'я. Впровадження освітніх програм, організація спортивних заходів та співпраця з медичними установами сприяють зниженню рівня захворюваності та підвищенню якості життя студентів.

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ

Бутенко Д. Р., керівник доц. Чекмарьова Н. Г.

Український державний університет науки і технологій

За останні роки обсяг навчального навантаження студентів зростає настільки, що викликані цим малорухомість, обмеження м'язових зусиль стають причиною захворювань різних систем організму. Протидією негативним наслідкам обмеження рухового режиму студентської молоді є заняття фізичною культурою і спортом, які можуть бути важливим чинником збереження і зміцнення здоров'я, всебічного розвитку, покращення працездатності та зниження втомлюваності, підвищення опірності організму до різних захворювань у період навчання.

Специфіка фізичного виховання полягає у тому, що усвідомлена інформація стає мотивованим спонуканням до виконання фізичних вправ, використання природних чинників і формування такого способу життя, який сприятиме досягненню особистих і суспільних цілей. Покращення фізичного стану студентів, а отже, і рівня здоров'я, можливе лише за умови проведення систематичних цілеспрямованих занять фізичними вправами, що мають тренувальні режими і носять розвиваючий характер. Для зміцнення здоров'я підростаючого покоління необхідно виховати здорову звичку до самостійних занять фізичною культурою і спортом протягом всього життя. Важливе

місце у загальній системі заходів з оздоровлення населення займає діяльність закладів вищої освіти, скерована на фізичний розвиток і фізичну підготовку студентської молоді. Культуру здоров'я студентської молоді ми розглядаємо як невід'ємну складову загальної культури особистості, що забезпечує певний рівень знань, умінь і навичок і характеризується сформованістю у них мотивації на ведення здорового способу життя і ціннісного ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих. Особливе місце у формуванні культури здоров'я студентської молоді відводиться сім'ї, тому, особистий приклад батьків, близького оточення у збереженні і зміцненні здоров'я виступає взірцем для наслідування.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

**Васюк Я.С. керівник ст. викладач Матлахов М. В.
Український державний університет науки і технологій**

Впродовж останніх років, у силу обставин які пов'язані з пандемією та війною яку розв'язала Росія на території України, відбувся перехід закладів освіти на навчання з використанням дистанційних технологій, відбувається зниження рухової активності студентської молоді, погіршується стан їхнього здоров'я та фізичної підготовленості, зростає емоційне та навчальне навантаження, проявляються ознаки гіподинамії, а також збільшується кількість студентів, які мають відхилення за станом здоров'я. Тому, цілком природньо, що виникає потреба в удосконаленні навчальних програм та занять з фізичного виховання, які сприятимуть розвитку у студентів належного рівня фізичної підготовленості та залучення їх до активних занять фізичною культурою та спортом під час навчально-виховного процесу та у позанавчальний час.

Заняття легкоатлетичним спортом мають велике освітнє значення. У процесі занять легкою атлетикою студент отримує широке коло знань про будову та функції свого організму, про правила особистої гігієни, про основи лікарського контролю за станом організму і т. ін. У нього активно розвиваються самостійність, творчість та ініціатива, формуються індивідуальні риси характеру, власний світогляд та способи мислення, критичне ставлення до своїх вчинків і дій інших людей. Крім вище названого, легкоатлетичний спорт має і ряд інших переваг. Він широко доступний, так як не вимагає яких-небудь складних пристроїв та обладнання.

ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ.

**Григоренко К.С., керівник доц. Хаджинов В.А.
Український державний університет науки і технологій.**

Вивчення досвіду розвинених країн свідчить про те що організація фізичного виховання студентів закладів вищої освіти тісно пов'язана з розвитком суспільних інститутів і системою цінностей суспільства. Цікавим для нас є досвід організаційної структури фізичного виховання в американських університетах. У більшості університетів утворені кафедри фізичного виховання. Кафедри організовують навчальний процес по теоретичних та практичних дисциплінах. Окрім кафедри фізичного виховання є відділ спорту і масового спорту. Відділ спорту займається підготовкою команд і участю їх у змаганнях. Відділ масового спорту і рекреації займається організацією різного роду внутрішніх змагань і занять різних груп і окремих студентів.

Важливим ланцюжком в системі фізичного виховання студентів американських університетів є спортивні клуби та сучасні спортивні споруди. Спортивна база університетів дозволяє забезпечити виконання програм з фізичного виховання, масового спорту і підготовку до змагань спортивних команд.

Таким чином, досвід організації фізичного виховання студентської молоді свідчить про те, що у розвинених країнах статус фізичного виховання, як навчальної дисципліни зростає. Незважаючи на оздоровчу спрямованість фізичного виховання в Україні, задекларовану у більшості нормативно-правових та програмних документах корекції і перегляду вимагають теоретико-методичні, програмно-нормативні та організаційні засади фізичного виховання студентів в напрямі поширення ідей гуманізації, формування потреби фізичного вдосконалення, використання валеологічних цінностей фізичної культури.

ВПЛИВ ОЗДОРОВЧОГО БІГУ НА ФІЗІОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ В ОРГАНІЗМІ ЛЮДИНИ

Ніколаєв О.О., керівник ст. викл. Максимов А. В.

Український державний університет науки і технологій

Однією з найкращих і найбільш доступних форм занять фізичною культурою, на нашу думку, є оздоровчий біг. Цей вид спорту останніми роками став масовим захопленням у багатьох країнах світу.

Оздоровчий біг – це вид бігу, який спрямований на зміцнення здоров'я людини. Для того щоб почати тренування не потрібні спеціальні знання та досвід. Цей вид вправ найпростіший, доступний і ефективний.

Проте слід пам'ятати, щоб підвищити ефективність занять, необхідно освоїти раціональну техніку, навчитися правильно дозувати тривалість та швидкість бігу.

Тривалі спостереження засвідчили, що заняття оздоровчим бігом збільшують функціональні резерви організму. У людини, яка займається оздоровчим бігом, відбувається економізація серцевої діяльності, що виявляється у зниженні потреби міокарда у кисні. У результаті отримуємо зниження частоти серцевих скорочень (ЧСС) у спокої та й після навантаження. Також спостерігається більш інтенсивна перебудова кісток: відбувається посилення синтезу органічних речовин - білків, ферментів; збільшується відкладення неорганічних речовин - кальцію, фосфору.

Біг позитивно впливає і на психоемоційний стан людини, викликаючи відчуття радості, бадьорості. Як і всі циклічні рухові дії, він є прекрасною вправою, яка забезпечує надійне зміцнення здоров'я, насамперед за рахунок збільшення аеробних можливостей організму.

Підсумовуючи вищесказане, можна сказати, що біг позитивно впливає на фізіологічні процеси в організмі людини. Це чудовий спосіб усунути нервову напругу, підвищити функціональність серцево-судинної та дихальної систем, опору людини.

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ МОТИВАЦІЇ ДО РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ У ПОЗНАВЧАЛЬНИЙ ЧАС

Резнік І.В., керівник ст. викл. Дзюбенко М.І.

Український державний університет науки і технологій

В останній період студенти закладів вищої освіти переважно здійснюють навчальну діяльність за допомогою дистанційних форм навчання, що обумовило збільшення тривалості часу, який вони проводять сидячи за комп'ютером. Враховуючи період пандемії, коли заклади вищої освіти перейшли від очної форми навчання з

фрагментарним використанням ІТ-технологій до змішаного навчання, під час воєнного стану більшість закладів без перешкод перейшла на повністю дистанційну форму навчання. З іншого боку, активні бойові дії на території країни призвели до обмеження доступу студентської молоді до рекреаційних об'єктів, погіршення умов для занять оздоровчо-рекреаційною руховою активністю, зменшення пропозицій з боку фітнес-індустрії.

Аналіз даних науково-методичної літератури свідчить про те, що науковці виявляють значний інтерес до рухової активності здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання, широко обговорюють його та приходять до невтішних висновків. Зокрема, фахівці вказують, що руховий режим сучасних студентів закладів вищої освіти характеризується гіподинамією. За даними експериментальних досліджень, середній і високий рівні рухової активності студентів протягом доби складають усього 9,3 і 3,6 % відповідно, що сумарно менше, ніж частка рухової активності сидячого рівня, яка склала 16,5 %.

Із огляду на те, що в умовах дистанційного навчання підтримання фізичної форми є важливим аспектом для збереження й зміцнення здоров'я студентської молоді, важливим напрямком сучасних досліджень має бути формування свідомої мотивації здобувачів освіти до оздоровчої рухової активності у позанавчальний час, оскільки її демонстрація відбувається, переважно, під час обов'язкових занять з фізичного виховання. Оптимальна рухова активність сприяє покращенню фізичного, психічного та функціонального стану здобувачів вищої освіти.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ЗВО.

Семенов І., керівник доц. Хаджинов В.А.

Український державний університет науки і технологій

На теперішній час в Україні існує широке коло медичних і соціальних проблем, які негативно впливають на освітню діяльність студентів ЗВО, викликають труднощі у навчанні, порушення пізнавальної сфери, погіршення емоційного стану, та можуть привести до прояву депресії.

Здоров'я студентів – це благо або ресурс, від ступеня оволодіння яким залежить їх особисте благополуччя, благополуччя близьких до них людей, суспільства країни. Це накладає на кожного студента відповідальність за валеологічну поведінку, за ставлення до власного здоров'я як до найвищої цінності.

Теоретичний аналіз науково – методичної літератури дозволяє визначити поняття «інтелектуальне здоров'я студента» як компонент здоров'я і рівня культури, успішності в навчанні, фізичного розвитку на основі накопичення валеологічних знань, ціннісних орієнтацій сучасної молоді.

Отже, інтелектуальне здоров'я студента – це складова здоров'я яка визначає культурний рівень, ступінь академічної успішності, рівень фізичного і соціального розвитку, фізичної підготовленості, сформованих ціннісних орієнтирів, дотримання правил здорового способу життя.

Тому на даному етапі при розгляданні питань здорового способу життя, зміцнення здоров'я студентів слід більше уваги приділяти проблемі підвищення рівня фізичної культури, яка має позитивний вплив на поліпшення інтелектуального здоров'я студентів.

НЕОБХІДНІСТЬ ЗМІН У ПІДХОДАХ ДО ВИКЛАДАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Спорняк А.Ф., керівник доц. Чернявська О.А.

Український державний університет науки і технологій

Фізичне виховання та фізична культура є невід'ємною складовою всебічного розвитку особистості та займають важливе місце в сучасній системі освіти. У закладах освіти фізичне виховання не лише покращує фізичний стан студентів, але й сприяє формуванню фізкультурно-оздоровчої компетентності, що дає можливість майбутнім спеціалістам інтегрувати знання про способи збереження й підвищення рівня власного здоров'я засобами фізичного виховання; практичні уміння щодо використання засобів фізичного виховання для корекції/зміцнення фізичного, психічного і функціонального стану здоров'я; здатності до оцінювання і контролю за власним здоров'ям. Однак, попри визнання важливості фізичної культури, рівень рухової активності молоді постійно знижується.

Всесвітня організація охорони здоров'я у стратегічній програмі «Здоров'я для всіх на ХХІ століття» визначила, що заклади освіти усіх рівнів – це перші громадські заклади щоденного відвідування, де закладається фундамент розвитку особистості, проводиться професійна підготовка та створюються умови для формування, охорони, зміцнення та сприяння здоров'ю молоді.

Фізичне виховання у сучасних закладах освіти стикається з низкою проблем, які потребують негайного вирішення. Попри визнання важливості фізичної культури для всебічного розвитку особистості, рівень фізичної активності серед молоді продовжує знижуватись. Це явище обумовлене кількома факторами, що створюють серйозні виклики для освітньої системи та суспільства загалом.

1. Зниження рівня рухової активності серед молоді;
2. Низька мотивація до занять фізичною культурою;
3. Застарілі підходи до фізичного виховання;
4. Недостатнє фінансування та підтримка фізичної культури;
5. Відсутність системної підтримки здорового способу життя.

Все це обумовлює необхідність нової, адекватної теперішнім соціально-економічним умовам стратегії оздоровлення молоді, здійснення якої необхідно починати в системі підготовки професійних кадрів.

ТЕОРІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ ПОГЛЯДІВ

Л. П. МАТВЄЄВА

Грабарчук О. Д., керівник доц. Пічурін В.В.

Український державний університет науки і технологій

Серед наукових дисциплін, які покликані висвітлювати суть явищ фізичного виховання, розкривати характерні для нього закономірні зв'язки, надавати знання про найбільш ефективні засоби і методи спрямованого впливу на розвиток фізичних якостей та формування у вихованців рухових умінь і навичок провідна роль належить теорії фізичного виховання. Вона розглядається фахівцями як наука про загальні закономірності, що визначають зміст і форми побудови фізичного виховання як педагогічно організованого процесу.

Провідним теоретиком у цій сфері вважається Л. П. Матвєєв. У даній роботі було поставлено за мету проаналізувати загальний підхід цього фахівця до теорії фізичного виховання.

У своїх розмірковуваннях Л. П. Матвеев виходив із уявлення про те, що теорія фізичного виховання відноситься до педагогічних наук. Він розглядав її як спеціалізовану галузь загальної педагогіки, яка покликана пізнати загальні закономірності, за якими в системі виховання відбувається управління фізичним розвитком людини і її фізична освіта. Водночас, Л. П. Матвеев наполягав на тому, що теорія фізичного виховання повинна вивчати закономірні зв'язки фізичного виховання з інтелектуальним, моральним, естетичним та трудовим вихованням.

На думку фахівця, теорія фізичного виховання повинна концентрувати свою увагу на таких питаннях як:

1. Розкриття сутності завдань, які повинні бути вирішеними в процесі фізичного виховання.
2. Визначення принципів підходів, ефективних засобів і методів реалізації вищезгаданих завдань.
3. Виявлення і розробка оптимальних форм побудови процесу фізичного виховання відповідно до вікових етапів розвитку людини і умов її життєдіяльності.

Л. П. Матвеев запропонував структурно розподілити теорію фізичного виховання на ряд розділів і підрозділів. До їх складу він відніс:

1. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. Цей розділ включає найбільш узагальнені теоретико-методичні положення, які поширюються на усі види практики фізичного виховання.

2. Теорія і методика головних напрямків системи фізичного виховання. Цей розділ запропоновано розбити на загальнопідготовчий і спеціалізовані підрозділи. До складу останніх було віднесено такі як спортивне тренування, професійно-прикладна та військово-прикладна фізична підготовка.

3. Теорія і методика фізичного виховання головних вікових контингентів.

Л. П. Матвеев розглядав теорію фізичного виховання в якості головної навчальної дисципліни для професійної освіти фахівців з фізичної культури і спорту. Відомий фахівець вважав, що тільки на такій базі необхідно будувати освоєння вузької спеціальності. Він був переконаний, що від ширини і глибини загальнотеоретичних знань багато у чому залежить успішність фахівця у його «вузькій» спеціальності.

Л. П. Матвеев був упевнений, що теорія фізичного виховання розвиває у майбутніх фахівців здатність до широкого осмислення своєї професійної діяльності і має важливе світоглядне значення.

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА У ФУТБОЛІ

Литвин Д.В., керівник доц. Пічурін В.В.

Український державний університет науки і технологій

Аналіз робіт фахівців показує, що у футболі термін «стратегія» використовується для позначення процесу планування, побудови і спрямування особливостей підготовки та дій команди протягом усього спортивного сезону. Стратегія включає у себе широке коло знань про керівництво і заходи, які сприяють досягненню найближчих і перспективних цілей команди.

Стратегія у футболі повинна враховувати усі чинники, які можуть вплинути на виступ команди. До стратегічних чинників відносять об'єктивні зовнішні умови, організацію і забезпечення умов тренувань та відпочинку і т. п. Усі підрозділи футбольного клубу покликані забезпечувати досягнення стратегічної мети команди. Для успішного виступу команди необхідно забезпечити: 1) матеріальні та інші умови для підготовки команди; 2) відповідне планування і проведення тренувального процесу,

створення колективу, здатного досягти визначеної мети. Головними елементами, які сприяють досягненню стратегічної цілі, є система гри і тактика. Система гри - це розташування гравців на полі, їх поведінка і діяльність з метою виконання визначених завдань.

Тактика є найбільш широкою, багатою і рухливою частиною стратегії у футболі. Під тактикою у футболі розуміють організацію індивідуальних і колективних дій гравців, спрямованих на досягнення перемоги над суперником. Вона передбачає взаємодію футболістів команди за певним планом, який дозволяє вести успішну боротьбу з даним, конкретним суперником.

Головним у тактиці вважається визначення оптимальних засобів, способів і форм дій у нападі та обороні, які можуть забезпечити досягнення цілі. Серед вітчизняних фахівців у цій сфері слід назвати В. В. Лобановського, А. М. Зеленцова, А. І. Кондратьєва та ін.

Вибір тактики у кожному конкретному випадку залежить від завдань, що стоять перед командою, співвідношення рівня підготовленості гравців команд-суперниць, стану поля, кліматичних умов, турнірного положення команд-суперниць, ступеню мотивації футболістів у досягненні результату і т. п. На практиці найчастіше використовуються наступні тактичні варіанти:

- 1) Акцент на оборону з використанням оперативного простору для контратакуючих дій.
- 2) Тривалий розіграш м'яча з метою подолати організовану оборону суперника.
- 3) Активна боротьба за втрачений м'яч на половині поля суперника з атакуючим продовженням.

По суті, питання зводиться до того як, де і коли атакувати або оборонятись.

Тактика є головним змістом усієї ігрової діяльності під час гри. Правильно обрана тактика боротьби проти конкретного суперника сприяє успіху, а неправильно обрана, або нереалізована під час гри, зазвичай призводить до поразки. Уміння правильно вирішувати завдання по нейтралізації суперника та уміння успішно використовувати свої можливості в атаках характеризують тактичну зрілість як команди в цілому, так і її окремих гравців. Досвід показує, що команда може досягти успіху тільки за умови добре організованих і активних дій усіх футболістів як у нападі так і в захисті.

У футболі тактика і техніка гри дуже тісно поєднані між собою. Техніка виступає як засіб реалізації тактичних задумів гравця. Тільки відмінна технічна підготовленість дозволяє застосовувати різноманітні тактичні дії.

Тактика є дуже важливим чинником, який за умови рівних показників у фізичній, технічній і психологічній підготовленості гравців двох команд забезпечує перемогу одній із них.

Досвід показує, що успіх команді може принести тільки гнучка тактика. Команда повинна уміти грати за різноманітними тактичними планами. Тактична одноманітність негативно впливає і на зростання майстерності гравців.

У навчально-тренувальному процесі тактичній підготовці повинна приділятися велика увага. Кожний гравець, і команда в цілому, повинні досконало володіти різноманітними варіантами тактичних дій.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І ТЕОРІЯ АДАПТАЦІЇ

Ломага М. Ю., керівник доц. Пічурін В.В.

Український державний університет науки і технологій

З точки зору біологічних основ життєдіяльності людини фізичне виховання являє собою процес цілеспрямованої зміни функціонального стану її організму (управління адаптацією організму). Серед вітчизняних фахівців найбільш суттєвий вклад у розробку уявлень про фізичне виховання саме у цьому контексті зробили В.М.Платонов та Т.Ю.Круцевич. У даній роботі ми поставили перед собою завдання коротко представити позицію цих фахівців.

Адаптація це процес пристосування будови і функцій організмів та їх органів до умов середовища. Розрізняють генотипічну і фенотипічну адаптацію. Про генотипічну адаптацію говорять тоді, коли мова йде про пристосування до умов середовища популяцій шляхом спадкових змін і природнього відбору. Про фенотипічну адаптацію говорять у випадках коли хочуть загострити увагу на процесі пристосування окремої особи на дію факторів навколишнього середовища.

В основі управління фізичним вихованням лежать такі властивості адаптації організму до різного роду подразників як: а) специфічність реакцій пристосування; б) перехресність; в) адекватність. Специфічність адаптації являє собою прагнення організму до найвищої пристосованості до конкретного подразника. Про перехресність адаптації говорять тоді коли фактори навколишнього середовища викликають комплекс однотипних зрушень у стані функцій організму. Адекватність адаптації це така її величина коли сила збуджуючих дій не перевищує меж фізіологічних можливостей організму.

Фахівці виділяють два види пристосувальних змін – термінові і накопичувальні (кумулятивні, тривалі). Терміновою адаптацією називають безперервно протікаючі пристосувальні зміни, що виникають у відповідь на зміни зовнішнього середовища. Для накопичувальної (довготривалої) адаптації характерним є: підвищення функціональних резервів у результаті суттєвих структурних перебудов органів і тканин, значна економізація функцій, підвищення рухливості і стійкості діяльності функціональних систем, налагодження раціональних і гнучких взаємозв'язків рухової і вегетативної функцій.

В.М.Платонов встановив, що формування довготривалої адаптації має свої закономірності і може бути представлене чотирма стадіями. У процесі фізичного виховання основним завданням є досягнення третьої стадії адаптації. Для цієї стадії характерною є стійка довготривала адаптація, що проявляється у наявності необхідного резерву для забезпечення нового рівня функціонування системи, стабільності функціональних структур, тісного взаємозв'язку регуляторних і виконавчих органів.

Закономірності формування накопичувальної адаптації у процесі фізичного виховання виступають у якості його педагогічної основи. Накопичувальна адаптація призводить до того, що організм людини, як цілісна система, набуває нових властивостей, які полягають в утворенні рухових умінь і навичок, прояві функціональних можливостей, пов'язаних з якісним рівнем виконання рухових дій, підвищенні мобільності пристосувальних реакцій до умов навколишнього середовища. Усе це підвищує опір організму до несприятливих чинників. Адаптаційні процеси розвиваються в усіх системах організму.

В.М.Платонов звертає увагу на те, що залежно від специфіки тренувальних дій адаптаційні процеси відбуваються: а) у м'язових волокнах (під дією навантажень різного спрямування); б) у киснетранспортній системі; в) у системі утилізації кисню.

ТОЧНІСТЬ УДАРІВ У ФУТБОЛІ ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Приходько А.О., керівник доц. Пічурін В.В.

Український державний університет науки і технологій

Зазначена тема є дуже актуальною для футболу. Це пов'язано з тим, що реалізація гострих моментів у грі полягає в ударі по воротах суперника, який часто виявляється неточним. За таких обставин командні дії гравців виявляються неефективними. В сучасному футболі велика увага приділяється вдосконаленню колективних техніко-тактичних дій команди, особливо у їх завершальній фазі.

В теорії спортивного тренування цю проблематику досліджували І. М. Блащак, В. М. Шамардін, Г. А. Лисенчук, В. В. Соломонко та ін. За результатами проведених досліджень встановлено:

- 1) Позитивний вплив тренувальних навантажень на точність ударів футболістів залежить від їх спеціалізованості і спрямованості. Так, було встановлено, що застосування спеціалізованих вправ аеробної спрямованості позитивно впливає на точність ударів. Вправи ж анаеробної спрямованості, навпаки, призводять до зниження точності. Використання складних спеціалізованих вправ змішаної спрямованості призводить до непередбачуваних змін у точності ударів.
- 2) Точність ударів у кваліфікованих дорослих футболістів є суттєво вищою ніж у юних.
- 3) Команди-переможці міжнародних турнірів мають суттєву перевагу над суперниками за всіма критеріями, що характеризують об'єм і точність ударів. Так, наприклад, було встановлено, що в середньому за гру футболісти команд-переможниць наносили на 60 % більше ударів по воротах. При цьому точність ударів у них була у два рази більшою а голів вони забивали у три-п'ять разів більше ніж команди, які програли або зіграли у нічию.
- 4) Існує залежність між швидкістю розбігу і радіальною складовою точності попадання м'яча у ціль. Так, у ситуації, за якої удар по м'ячу виконується на «звичній» для футболіста швидкості, більш точними виявляються футболісти, у яких ця «звична» швидкість вище. Іншою виявляється ця залежність при виконанні ударів по м'ячу на максимальній швидкості. Тут більш точними виявляються футболісти, у яких максимальна швидкість нижче.

Фахівці рекомендують наступні ігри та вправи для навчання юних футболістів влучності ударів по воротах. «Хто влучніше стріляє?». Гравці шикуються у колони. Спрямовуючий колони з лінії штрафного майданчика завдає удару по воротах по нерухомому м'ячу. Після підрахунку влучних ударів визначається колона-переможець. Гру проводять на швидкість і влучність ударів.

Інший спосіб цієї гри. Гравців розташовують спиною до воріт на відстані кількох метрів від лінії штрафного майданчика, де розташовані м'ячі. За сигналом перший гравець повертається і з розбігу завдає удару по воротах. Переможець визначається за найбільшою кількістю влучань у ворота.

«Слалом з ударом по воротах». Гравці шикуються в колони за лінією штрафного майданчика обличчям до воріт. Перед ними на відстані 3 м – прапорець. Перший гравець по сигналу веде м'яч між прапорцями і з лінії штрафного майданчика б'є по воротах і стає наприкінці колони. Після розташування м'ячів на лінії штрафного майданчика вправу виконують інші. Перемагає команда, яка швидше і точніше виконала вправу.

«Хто набере більше очок». Для проведення гри потрібна стінка з воротами з розмальованими на них номерами. Команди б'ють по воротах з певної відстані. Перемагає команда, яка з визначеної кількості серій ударів по воротах набрала більше очок.

«Кращі стрільці». Дві команди шикуються в колони обличчям одна до одної на відстані 10 м від точки з'єднання ліній штрафного майданчика і бічної лінії, де встановлено прапорці. За сигналом спрямовуючий колони веде м'яч до прапорців і після їх обминання б'є по воротах подальшою від прапорця ногою та стає в кінець колони. Під час удару стартує черговий гравець. Після виконання завдання всі гравці міняються місцями. Виграє команда, гравці якої завдали більше точних ударів по воротах.

ОСНОВИ ПОЧАТКОВОГО ВІДБОРУ У ФУТБОЛІ

Чикуров Б.М., керівник доц. Пічурін В.В.

Український державний університет науки і технологій

Підвищення рівня майстерності гравців у футболі дуже суттєво залежить від відбору та кваліфікованого масового навчання грі дітей. Відбір у футболі розглядається як важлива частина навчально-тренувального процесу. Досвід показує, що він суттєво впливає на вирішення головного завдання спортивної підготовки – досягненню високих спортивних результатів. У даній роботі автор поставив перед собою завдання проаналізувати проблему відбору у футболі на основі дослідження літературних джерел.

Відбір у футболі забезпечує як більш високий рівень досягнень займаючихся так і більш однорідний їх склад, що позитивно відображається на результатах навчання. Як відомо, недооцінка відбору або недосконалість його методів може нанести велику шкоду підготовці футболістів. Прикладом цього є великий відсів із дитячо-юнацьких спортивних шкіл, який спостерігається на різних стадіях навчання.

Однією із головних причин некваліфікованого відбору є брак знань про той комплекс якостей і властивостей особистості, який визначає прогрес у навчанні і виступі спортсмена на змаганнях. Вважається, що чим складнішою є спортивна діяльність, тим більш різноплановими є складові необхідного комплексу психологічних і рухових характеристик спортсмена.

Прийнято розрізняти три сторони відбору: критерії, методики і організацію. Критеріями називають ті характеристики особистості, які перевіряються при відборі. Критерії розподіляють на три види: задатки, обдарованість і здібності. Під задатками розуміють уроджені анатомо-фізіологічні особливості. Так, деякі пропорції тіла, особливості м'язової та серцево-судинної системи можуть служити задатками для майбутніх успіхів у футболі.

Обдарованість – це комплекс характеристик особистості від якого залежить можливість досягнення більшого чи меншого спортивного успіху. При відборі обдарованість є головним критерієм. У поняття «обдарованість» входять не технічні і тактичні навички, а тільки ті якості, які забезпечують успіх при оволодінні навичками. Ці якості можуть бути як рухового характеру (наприклад, швидкість і координація рухів) так і інтелектуального (наприклад, оперативне мислення).

На відміну від обдарованості, здібності включають способи дій (уміння і навички). Оцінити здібності можна тільки тоді, коли займаючийся оволодів основним техніко-тактичним арсеналом і піднявся на певний рівень підготовки.

У футболі методиками відбору називають прийоми для заміри критеріїв. Використовуються наступні групи методик: експертні, апаратурні і тестові. Експертні

методики ґрунтуються на думці спеціалістів про рівень обдарованості майбутнього гравця. Апаратурні методики мають перевагу точності оцінки. Водночас вони, як правило, не дають можливості скласти загальне враження про рівень обдарованості. Найбільш ефективними методами відбору є тести, які складаються із врахуванням різних якостей. Їх головною перевагою є можливість створення тестової моделі обдарованості до футболу.

Організацією відбору прийнято називати комплекс заходів, спрямованих на найбільш доцільне використання методик. Він спрямований на вибір із групи кандидатів тих осіб, від яких можна чекати із найбільшою долею вірогідності високих і стабільних досягнень у майбутній ігровій діяльності.

Перед початком відбору створюють приймальну комісію, готують інвентар, місця занять, пункти контрольних випробувань, протоколи для реєстрації результатів.

Під час відбору вирішується два головних завдання:

- 1) Надається висновок про доцільність вступу дитини на відділення футболу і здійснюється прогноз успішності його навчання;
- 2) Із числа дітей, що вступили, виділяють найбільш здібних і відсіюють нездібних.

В цілому початковий відбір у футболі є достатньо тривалим процесом, оскільки здібності у дітей можуть розвиватись під впливом тренувань.

ПЕДАГОГІКА ЯНА АМОСА КОМЕНСЬКОГО

Богуш Б. М., керівник доц. Дутко Т.Р.

Український державний університет науки і технологій

Серед педагогів, що дотримувались пансофічних поглядів, найбільш видатна роль належить чеському гуманісту Яну Амосу Коменському (1592-1670), який на підставі власного досвіду прийшов до розуміння необхідності фізичного виховання дітей, починаючи з дошкільного віку. В своїй роботі «Велика дидактика» він зазначив, що вірно вибрані й дозовані фізичні рухи зберігають здоров'я, допомагають долати втому, пов'язану зі шкільними заняттями. Із введенням в школах розкладу занять, Коменський запропонував використовувати тривалі перерви і частину вільного часу дітей для занять фізичними вправами та виховної роботи. Саме в нього ми вперше зустрічаємось з такою формою фізичної підготовки дітей, яка стала частиною програми навчання і була пов'язана із заняттями з теоретичних предметів.

Вважаючи людину частиною природи, Коменський зазначав, що її виховання має спиратися на закони природи, тобто, бути природовідповідним. Цей принцип став методологічною засадою трактування ним процесу навчання, виховання та побудови шкільної системи. Він першим в світі піднявся до усвідомлення особливих законів виховання й навчання.

Автор «Великої дидактики» запропонував поділити навчальний рік на чверті та обов'язкові канікули, запровадив іспити в кінці року, різні види контролю й перевірки успішності учнів, розмірковував про організацію навчального дня в школі, намагався створити систему фізичних вправ. Серед рухливих дитячих ігор він виділив ті, які рахував за корисні, доповнював зміст бігом, стрибками, боротьбою, плаванням, вправами зі списом згідно вимог військової підготовки на той час. На підставі наведених в підручнику Коменського малюнків дидактичного характеру, образних описів, педагогічних рекомендацій можна зробити висновок, що він використовував принцип наочності, один із загальнометодичних принципів системи сучасного фізичного виховання.

Коменський виступав за енциклопедичність, доцільність змісту освіти, єдність і наступність шкіл усіх типів, пропонував концентричний спосіб розміщення

навчального матеріалу. У своїх творах він обґрунтував основні принципи навчання: наочності, свідомості, послідовності та систематичності, вікової відповідності, емоційності. Він вважав, що дотримання принципів дозволяє спростити процес навчання та отримати кращий результат.

В педагогіці Коменського ігри та фізичні вправи виконували важливу функцію духовного та етичного виховання. Він вказував на ті цінності змагальної діяльності, які формували людський характер: «...перемагай в грі хоробрістю, а не обманом». На підставі його рекомендацій в школах запроваджувалась система гуманістичних цінностей, етики фізичної культури, яка в дещо змінному вигляді з другої половини ХІХ століття вплинула на створення сучасних правил змагань.

Внесок Яна Амоса Коменського в розвиток шкільного фізичного виховання становить цілу епоху. Сформульовані ним вимоги про дотримання ритмічності в чередуванні праці й відпочинку, зібраний матеріал щодо фізичних вправ, узгодженість фізичного з іншими видами виховання складають основу сучасної системи фізичного виховання в школі.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Будяк Ю.Г., керівник ст. викладач Лутаєва Н.В.

Український державний університет науки та технологій

Фізична активність людини вважається одним із найважливіших природних організаторів здорового способу життя. Основи фізичної культури закладаються в ранньому дитинстві, інтенсивно розширюються і поглиблюються в юнацькі роки з подальшою трансформацією в уміння і навички.

Фахівці вважають: причини спаду інтересу до фізичного виховання пов'язані з тим, що останнім часом втрачено освітньо-виховну спрямованість уроків фізичної культури – їх підпорядковано виключно тренувальній меті. Ще однією проблемою стала відсутність системи, яка передбачає набуття знань та рухових умінь в підлітковому віці, як бази для подальшого вдосконалення до рівня рухових навичок в студентські роки.

Досліджуючи компоненти мотиваційної діяльності науковці запропонували наступні **методики формування інтересу до практичних занять з фізичної культури:**

- Використання міжпредметних зв'язків, як засобу навчання і виховання, спрямованого на формування системи знань з фізичної культури, анатомії, гігієни на основі таких понять, як режим дня, постава, загартування, практичні уміння та навички, самостійні заняття фізичними вправами. Автори статті «Виховання інтересу до уроків фізичної культури» Мудрик С.Б., Заводович Н.Р., Скакарчук Е.Г. вважають, що оволодіння системою міжпредметних знань і навичок є необхідною умовою для виникнення інтересу до занять фізичними вправами.
- Застосування ігрового методу з метою створення позитивного емоційного фону на практичних заняттях.
- Використання педагогічного стимулювання для забезпечення інтелектуальної і фізичної активності учнів.

Система, яка б органічно пов'язувала шкільну фізичну культуру та фізичне виховання в закладах вищої освіти, ймовірно, вирішувала б низку питань стосовно здатності студентської молоді виконувати тести і нормативи на більш високому рівні.

Фізкультурно-оздоровча та спортивна активність студентів значною мірою залежить від сформованості мотивів діяльності, де мотивом вважається спонукання людини до певних дій, пов'язаних з намаганням задовольнити власні потреби.

Створення ефективної системи навчальної діяльності в закладах вищої освіти відбувається за рахунок оптимізації навчального матеріалу, підвищення професійної майстерності викладачів, іноді, за рахунок інтенсифікації процесу фізичного виховання, якщо в цьому є інтерес студентів. Модернізація системи фізичного виховання студентів на основі особистісно - орієнтованого вибору рухової активності сприяє підвищенню інтересу студентів до навчально-виховного процесу, забезпечує залучення студентів до систематичних занять фізичними вправами, компенсує дефіцит необхідного обсягу добового руху, покращує показники навчальної діяльності.

ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ТА КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Лисиця С.В., керівник ст. викл. Лутаєва Н.В.

Український державний університет науки і технологій

Фізична культура є не лише важливим компонентом здорового способу життя, але й потужним інструментом для розвитку соціальних та комунікативних навичок студентської молоді. В сучасному світі, де академічні навантаження та цифрова взаємодія часто домінують над живим спілкуванням, цей аспект стає особливо актуальним.

Соціалізація через фізичну культуру.

Період навчання в закладі вищої освіти є критичним етапом у становленні особистості. Саме в цей час молодь активно формує свою ідентичність, цінності та соціальні зв'язки. Фізична культура сприяє цьому процесу, створюючи умови для живого спілкування, взаємодії та обміну досвідом у невимушеній атмосфері.

Розкриттю соціальних функцій фізичної культури присвячені роботи М. Арвісто, В. Бальсевича, В. Видріна, М. Віленського, Л. Матвєєва, Ю. Ніколаєва, Н. Пономарьова й ін. Дослідження в цьому напрямку полягають у пошуку найбільш універсальних засобів і методів фізичної культури, які впливають на підвищення ефективності процесу соціалізації особистості.

Сутність соціалізації полягає в тому, що це двосторонній процес, який включає в себе, з одного боку, засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження до соціального середовища, з іншого боку, процес активного відтворення індивідом системи соціальних зв'язків за рахунок його активної діяльності, активного включення до соціального середовища.

Комунікативна компетентність відноситься до базових компетентностей сучасної людини. На думку науковця О. Кравченко-Дзондза, комунікативна компетентність формується на основі предметних навчальних умінь, навичок і способів діяльності та забезпечує спілкування в навчально-науковій, соціально-побутовій, культурній сферах життя людини. Спортивні заходи об'єднують студентів різних спеціальностей і курсів, розширюють коло спілкування та підтримують почуття єдності й приналежності до спільноти.

Командні види спорту, які застосовуються як елективний компонент практичних занять з фізичного виховання, вимагають координації дій, розуміння партнера, взаємної підтримки та колективного прийняття рішень. Участь в спортивно-масових заходах навчає студентів працювати в групі, розв'язувати конфлікти та

відповідати за спільний результат. Це формує ключові соціальні компетентності, які будуть корисними у професійному та особистому житті.

Збалансований підхід до побудови власної рухової активності.

В процесі практичних занять студент як особистість, маючи певну самостійність,

сприймає і трансформує навколишню інформацію, виробляє свої підходи до неї, зосереджується на тих видах діяльності, які відповідають його потребам. Він виступає суб'єктом, обираючи вид фізичної активності в якості самостійної діяльності, генерує нові цінності. Завдяки цій тенденції з'являються нові екстремальні види спорту, відмінні від класичних, які не мають регламентованих правил та сприймаються як видовище.

ПІЛАТЕС ЯК БЕЗПЕЧНИЙ ТА ЕФЕКТИВНИЙ ВИД ФІЗИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ

Терещенко Д.М., керівник ст. викл. Дорош В.А.

Український державний університет науки і технологій

В рамках загальної культури суспільства фізичну культуру визначають як творчу діяльність людства, спрямовану на задоволення його потреб. Авторські методики, які пройшли випробування часом і підтвердили свою дієвість, отримали подальший розвиток і державну підтримку. Пілатес – комплекс фізичних вправ, розроблений на початку XX століття німецьким тренером Йозефом Пілатесом як система реабілітаційних заходів, наразі є дуже поширеним видом фізичних навантажень в багатьох країнах світу. Його метод поєднує елементи йоги, балету та ізометричних вправ і спрямований на розвиток гнучкості, сили, координації, балансу.

Усвідомлене відношення до фізичної культури, засоби якої надають можливість зберегти важливий енергетичний ресурс – здоров'я, є вибором значної частини сучасної молоді. Згідно дослідження, проведеного Міністерством молоді та спорту України (2017) 55,8 % молодих людей зацікавлені в збереженні власного здоров'я і готові приділяти частину вільного часу на виконання фізичних вправ.

Пілатес – фітнес- напрямок, який належить до категорії «розумне тіло», що базується на принципах:

- **центрування:** зосередження на зміцненні м'язів тулуба, які підтримують хребет і внутрішні органи;
- **контролю:** усвідомлене виконання кожної вправи з концентрацією на рухах і відчуттях тіла, на процесі дихання для узгодження рухів і глибшого залучення м'язів, на виконанні рухів поступово і плавно, дотримуючись технічних параметрів вправи;
- **ізоляції:** окрема робота з конкретними м'язами або групами м'язів;
- **регулярності:** рекомендована регулярність занять – не менше 3-х разів на тиждень.

Основні методики пілатесу поділяються на:

- тренування на підлозі без спорядження;
- тренування за допомогою спеціального спорядження (гімнастичні м'ячі, стрічкові еспандери, ролери);
- тренування на спеціальних тренажерах.

Вибір методики відбувається відповідно до рівня фізичної підготовленості людини та мети занять.

Перевагами даної системи занять для молоді можна вважати наступне: займатись може кожен, хто не має протипоказань до лікувальної фізичної культури; можливість почати заняття з будь-якого рівня фізичної підготовленості, оскільки

вправи виконуються повільно з доступною особистою амплітудою; можливість виправити поставу, якщо в цьому є потреба.

Для занять пілатесом на постійній основі, маючи за мету підвищення м'язового тону, потрібно знайти в першу чергу:

- зручний час: 30 – 40 хвилин на день для занять, структурованих як підготовча, основна і заключна частини;
- місце: займатись вдома або в студії;
- створити розклад: планувати заняття таким чином, щоб вони стали частиною робочого дня;
- підтримувати власну мотивацію: залучити друзів до спільних занять.

Очікувані результати від регулярних занять: зміцнені м'язи і, як наслідок, краща постава, гнучкість, більший діапазон рухів у суглобах, позбавлення від м'язового дисбалансу, зниження ризику отримання травм. Включення пілатесу в щоденний графік допоможе знизити рівень тривожності та стабілізує психоемоційний стан.

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

Закалюжна А.В., керівник ст. викл. Дорош В.А.

Український державний університет науки та технологій

В основі змістовної концепції мотивації лежать потреби людини, її відчуття нестачі чогось, дискомфорту, які вона бажає перебороти. Потреби можуть бути первинними (природного походження) та набутими (соціальними). До первинних відносяться потреби в їжі, безпечному середовищі, до набутих - потреби в спілкуванні, повазі, здобутті знань, самореалізації. Усвідомлення потреби викликає у людини бажання її задовольняти. Інтерес до задоволення стає мотивом для активних дій, якщо людина впевнена в тому, що досягти бажаного їй по силах. До прихильників цієї концепції відносяться американські психологи А. Маслоу, Д. Мак-Клелланд, Ф. Герцберг.

Питання мотивації щодо фізичної активності молоді досліджуються як вітчизняними так і закордонними науковцями. Мотивація до фізичної активності – особливий стан особистості, спрямований на досягнення оптимального рівня фізичної підготовленості та працездатності. Формування мотивації до навчальних занять з фізичного виховання – одна з найважливіших проблем для студентів сучасних закладів вищої освіти.

Дослідженням проблем, які виникають у студентів під час навчання в закладах вищої освіти, займалися науковці Боднар Я. Б., Хома О. В., Ніколайчук І. Ю., Додонова О. А., Григор'єва В. О. Однією з причин негативного відношення до регулярних занять фізичними вправами визнано відсутність мотивації.

Науковець Калашник О. С. (2011) зауважує, що рухова активність визначається вираженою мотиваційною спрямованістю; високим рівнем вимог до досконалості рухових навичок під час виконання діяльності; високим рівнем вимог до особистісних якостей і психічних станів, у яких діє індивід.

Механізм взаємозв'язку рухової активності й функціональних спроможностей організму розкриваються в дослідженнях багатьох авторів. Так Ядвіга Ю. П., Коробейников Г. В., Петров Г. С. (2009) зазначають, що чим інтенсивніша рухова активність людини в межах можливого оптимуму, тим більше виражені основні фактори, що збільшують енергетичні ресурси, функціональні можливості, продуктивність інтелектуальної діяльності та тривалість життя.

Науковці Безверхня В., Маєвський М. І. розглядали питання мотивації до практичних занять з фізичного виховання дівчат педагогічних спеціальностей у контексті досягнення успіху в обраній професії.

Дослідження Долженка Л. (2014) щодо формування мотивації до рухової активності студентської молоді з різним рівнем фізичного здоров'я демонструє її відмінність в їх розумінні важливості рухової активності, як засобу покращення фізичного і психічного стану. Виникнення проблем зі здоров'ям спонукає до пошуку засобів їх вирішення.

Автори Сінченко В.І., Борщов С.М. вважають, що провідне місце у формуванні мотиваційної сфери належить родині. Якщо спорт та фізична культура займають провідне місце в родинному вихованні, то мотиваційна сфера діяльності учнів буде більш свідомою і ефективною. Слід зауважити, що цілеспрямоване виховання фізичних якостей та набуття рухових умінь відбувається з максимальною ефективністю саме в сенситивні періоди онтогенезу.

ВПЛИВ ФАКУЛЬТАТИВНИХ ЗАНЯТЬ НА РІВЕНЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ СТУДЕНТІВ

Дякіна О.С., керівник ст. викл. Умеренко В.Л.

Український державний університет науки і технологій

Фізичне виховання в режимі навчальної роботи зі студентами регламентується навчальними планами і програмами, які розробляються та затверджуються Міністерством освіти і науки України. Державна програма фізичного виховання визначає обов'язковий для студентів усіх закладів вищої освіти обсяг знань з предмету «Теорія і методика фізичного виховання і спорту», рухових умінь і навичок та рівень розвитку фізичних якостей.

Дисципліна «фізичне виховання» викладається в закладах вищої освіти впродовж декількох семестрів у режимі навчальної діяльності і в позанавчальний час. В режимі навчальної роботи здійснення відбувається в формі навчальних практичних занять та в формі факультативних занять. Навчальні заняття передбачені навчальним планом і розкладом закладу вищої освіти з різною кількістю годин. Це основна форма занять з фізичного виховання.

В своїй роботі «Життєдіяльність та рухова активність студентів» дослідник Г.П. Грибан висловив думку, що основну увагу в навчальних заняттях потрібно звертати на виховання не тільки фізичних якостей і розвиток моторних вмінь і навичок, але й акцентувати студентів на самовиховання духовних, естетичних, організаторських якостей. При цьому слід опиратись на положення, що виховну роль виконує не сама фізкультурно-спортивна діяльність, а відношення, в які вступають студенти в процесі цієї діяльності.

Факультативні заняття є продовженням і додатком до навчальних занять, вони включаються в розклад навчальною частиною закладу вищої освіти за узгодженням з кафедрою фізичного виховання. Фізичне виховання студентів у позанавчальний час проводиться в формах: консультацій, самостійних занять, масових спортивних заходів, змагань з різних видів спорту.

Основними перевагами факультативних занять можна вважати отримання додаткової інформації щодо методів розвитку фізичних якостей, підвищення рівня фізичної підготовленості за рахунок доданих фізичних навантажень, стабілізацію психоемоційного стану.

З урахуванням факту навчання в дистанційному форматі самостійна робота студентів є надзвичайно важливою. Дисципліна «фізичне виховання» має на меті

забезпечити конкретні результати навчання, створити умови для засвоєння базового (обов'язкового) компоненту програми, який містить обсяг державних вимог. Засвоєння програми на достатньому рівні компетентності означає здатність студента до виконання тестів і нормативів з фізичної підготовки на рівні вимог освітньо-професійних програм відповідного спеціаліста, володіння руховими уміннями, здатність до забезпечення власної загальної і професійно-прикладної фізичної підготовленості.

З огляду на недостатній рівень фізичної підготовленості, що засвідчується багатьма дослідженнями, план самостійної роботи з дисципліни «фізичне виховання» не виконується студентами в повному обсязі. Цьому є об'єктивні причини, але, насамперед, студентам бракує самодисципліни і відповідальності.

Наукове видання

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ТЕХНІЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ
“МОЛОДА АКАДЕМІЯ - 25”
22-23 травня 2025 року

ЗБІРНИК ТЕЗ

Том 3

Відповідальний редактор Л.З.Мартінова
Комп'ютерна верстка Л.З.Мартінова
Дизайн обкладинки Л.З.Мартінова

Видавець: Український державний університет науки і технологій.
вул. Лазаряна, 2, ауд. 2216, ауд. 263 (наукова бібліотека)
м. Дніпро, 49010
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №7709 від 14.12.2022